

Analiza potencjału przyrodniczego i turystycznego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Zamawiający:

Urząd Miasta Kielce
Biuro Zarządzania Funduszami Europejskimi
Biuro Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego
al. Solidarności 34, 25-323 Kielce

Wykonawca:

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7, 20-078 Lublin
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44; email: biuro@fim.org.pl

www.fim.org.pl

NIP: 712-308-96-56 KRS: 0000290822

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna
2014-2020

Umowa o dotację nr DRP/BDG-II/POPT/45/20

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	4
1. Analiza potencjału przyrodniczego i turystycznego KOF	5
1.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych KOF	6
1.2. Diagnoza zasobów turystycznych KOF	37
2. Diagnoza zasobów Gminy Kielce	52
2.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy Kielce.....	53
2.2. Diagnoza zasobów turystycznych Gminy Kielce.....	62
3. Diagnoza zasobów Gminy i Miasta Chęciny	82
3.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy i Miasta Chęciny	83
3.2. Diagnoza zasobów turystycznych Gminy i Miasta Chęciny	92
4. Diagnoza zasobów Miasta i Gminy Chmielnik	103
4.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Miasta i Gminy Chmielnik	104
4.2. Diagnoza zasobów turystycznych Miasta i Gminy Chmielnik	111
5. Diagnoza zasobów Miasta i Gminy Daleszyce	118
5.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Miasta i Gminy Daleszyce	119
5.2. Diagnoza zasobów turystycznych Miasta i Gminy Daleszyce	126
6. Diagnoza zasobów Gminy Górno	133
6.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy Górno	133
6.2. Diagnoza zasobów turystycznych Gminy Górno	140
7. Diagnoza zasobów Gminy Masłów.....	147
7.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy Masłów	148
7.2. Diagnoza zasobów turystycznych Gminy Masłów	154
8. Diagnoza zasobów Gminy Miedziana Góra.....	164
8.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy Miedziana Góra	165
8.2. Diagnoza zasobów turystycznych Gminy Miedziana Góra	176
9. Diagnoza zasobów Miasta i Gminy Morawica	183
9.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Miasta i Gminy Morawica	184
9.2. Diagnoza zasobów turystycznych Miasta i Gminy Morawica	190
10. Diagnoza zasobów Gminy Nowiny.....	199
10.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy Nowiny	199
10.2. Diagnoza zasobów turystycznych Gminy Nowiny	205
11. Diagnoza zasobów Gminy Piekoszów	210
11.1. Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy Piekoszów	211
11.2. Diagnoza zasobów turystycznych Gminy Piekoszów	218
12. Diagnoza zasobów Miasta i Gminy Pierzchnica.....	226

12.1.	Diagnoza zasobów przyrodniczych Miasta i Gminy Pierzchnica	227
12.2.	Diagnoza zasobów turystycznych Miasta i Gminy Pierzchnica	232
13.	Diagnoza zasobów Gminy Strawczyn.....	237
13.1.	Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy Strawczyn.....	238
13.2.	Diagnoza zasobów turystycznych Gminy Strawczyn.....	244
14.	Diagnoza zasobów Gminy Zagnańsk	252
14.1.	Diagnoza zasobów przyrodniczych Gminy Zagnańsk	253
14.2.	Diagnoza zasobów turystycznych Gminy Zagnańsk	260
15.	Wnioski i rekomendacje dotyczące kierunków działań związanych z potencjałem przyrodniczo - kulturowym Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	266
15.1.	Wnioski diagnostyczne, priorytety rozwoju oraz kierunki działań.....	266
15.2.	Rekomendacje z zakresu rozwoju turystycznego oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym	268
15.3.	Propozycje projektów z zakresu rozwoju turystyki oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym	273
Spis tabel.....		277
Spis map.....		277
Spis zdjęć.....		283
Spis wykresów		285
Spis rysunków.....		285
Bibliografia.....		285

WSTĘP

Diagnoza pn. *Kielecki Obszar Funkcjonalny w ujęciu społeczno-gospodarczo-przestrzennym* wykazała, że KOF należy do jednych z najbardziej objętych ochroną przyrody obszarów na terenie kraju. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych wynosi tutaj około 87% powierzchni całkowitej KOF. Dlatego też, podjęto decyzję o kontynuacji procesu analitycznego, który powinien pozwolić na odpowiednie przygotowanie Partnerstwa KOF do unijnej perspektywy finansowej 2021-2027.

Niniejszy dokument tj. *Analiza potencjału przyrodniczego i turystycznego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego* to szczegółowa diagnoza obejmująca między innymi:

1. Zasoby przyrodnicze w poszczególnych gminach KOFu: wszystkie formy ochrony przyrody KOF, tj. obszary i obiekty przyrody żywej i nieożywionej poddane ochronie prawnej, takie jak: parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody, obszary Natura 2000, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, parki narodowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, pomniki przyrody oraz środowisko wodne (zbiorniki, rzeki), węzły i korytarze ekologiczne i inne;
2. Walory turystyczne poszczególnych gmin KOFu, w tym: szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, zabytki, muzea, obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową, ośrodki kultury regionalnej, świetlice wiejskie, baza noclegowa i inne obiekty związane z dziedzictwem kulturowym KOFu.
3. Wnioski i rekomendacje dotyczące kierunków działań związanych z potencjałem przyrodniczo - kulturowym Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, w tym propozycje przedsięwzięć inwestycyjnych dotyczących ochrony dziedzictwa przyrodniczo- kulturowego na terenie KOFu.

W procesie opracowywania dokumentu wykorzystano przede wszystkim metodologię analizy desk research wykorzystującej między innymi dokumenty strategiczne poszczególnych gmin, literaturę specjalistyczną oraz dane geoprzestrzenne. Dodatkowym elementem dostarczającym istotnych danych był również przeprowadzony warsztat diagnostyczny zorganizowany z udziałem gmin partnerskich Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Przeprowadzona diagnoza pozwoliła jednocześnie na jakościową ocenę zasobów przyrodniczych i turystycznych oraz stanu turystyki w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym. Pozwoliła również na dokonanie oceny potencjału jej rozwoju, co razem przekłada się na sformułowane rekomendacje w zakresie działań niezbędnych do podjęcia w najbliższym czasie prowadzących do celu jakim jest rozwój turystyki i ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na terenie KOF.

Przedstawione w analizie rekomendacje eksperckie powinny stanowić podstawę do opracowania fiszek projektowych oraz ochrony potencjału przyrodniczego jak i dalszego rozwoju turystycznego poszczególnych gmin i całego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Należy jednak zaznaczyć, że wdrażanie wybranych pomysłów może być zależne od sytuacji społeczno-gospodarczej oraz dostępności odpowiednich źródeł finansowania zakładanych przedsięwzięć.

Usługa opracowania niniejszego dokumentu współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach „Dotacji na wsparcie działania podmiotu realizującego ZIT ze środków POPT 2014-2020, w latach 2020-2022”.

1. ANALIZA POTENCJAŁU PRZYRODNICZEGO I TURYSTYCZNEGO KOF

Kielecki Obszar Funkcjonalny jest położony w południowo-wschodniej Polsce i stanowi bardzo ważną część województwa świętokrzyskiego. Jest to obszar dominujący w województwie zarówno pod względem demograficznym, jak i gospodarczym.

Obszar Funkcjonalny z dominującą rolą Miasta Kielce stanowi ważny ośrodek rozwoju, a także regionalne centrum: gospodarcze, naukowe, kulturalne oraz wystawienniczo-targowe.

Kielecki Obszar Funkcjonalny zajmuje 1341 km², tj. ponad 11% powierzchni województwa. Na koniec 2020 r. na terenie tym zamieszkiwało 342 739 osób. Największy odsetek mieszkańców w całym obszarze mieszka w Kielcach – w 2020 r. było to 193 415 osób, co stanowiło 56% wszystkich rezydentów z terenu KOF.

Kielecki Obszar Funkcjonalny zrzesza 13 gmin Powiatu Kieleckiego tj. Miasto Kielce, Gminę i Miasto Chęciny, Miasto i Gminę Chmielnik, Miasto i Gminę Daleszyce, Gminę Górno, Gminę Masłów, Gminę Miedziana Góra, Miasto i Gminę Morawica, Gminę Piekoszków, Gminę Nowiny, Gminę Strawczyn, Gminę Zagnańsk oraz Miasto i Gminę Pierzchnica.

Mapa 1. Kielecki Obszar Funkcjonalny na tle województwa Świętokrzyskiego

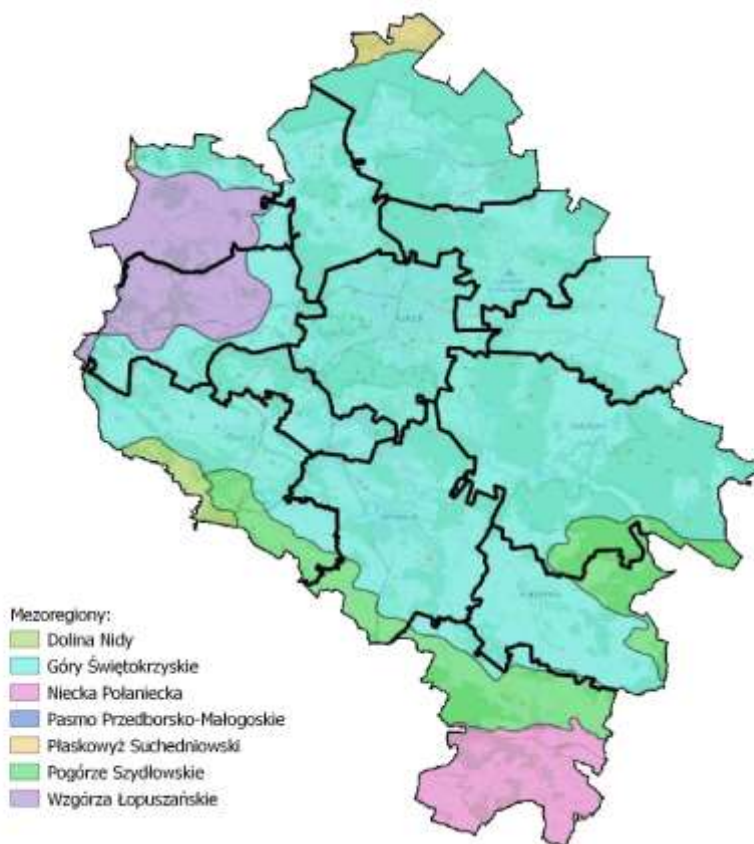
Źródło: Opracowanie własne

Jeżeli chodzi o fizyczno-geograficzny podział kraju, to Kielecki Obszar Funkcjonalny znajduje się w obrębie Wyżyny Środkowomałopolskiej, w znacznej większości w obrębie granic mezoregionu Gór Świętokrzyskich.

Przez jego terytorium przebiegają również inne mezoregiony, z których stosunkowo największą powierzchnię zajmują przebiegające przez różne gminy KOF: Podgórze Szydłowskie, Wzgórza Łopuszańskie i Niecka Połaniecka.

Z uwagi na swoje położenie, dostępność transportową, bogactwo zasobów naturalnych, występującą różnorodność flory i fauny, znaczną liczbę obszarów chronionych i zabytków historycznych – Kielecki Obszar Funkcjonalny wykazuje znaczący potencjał przyrodniczy i turystyczny.

Mapa 2. Kielecki Obszar Funkcjonalny w podziale na mezoregiony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

1.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH KOF

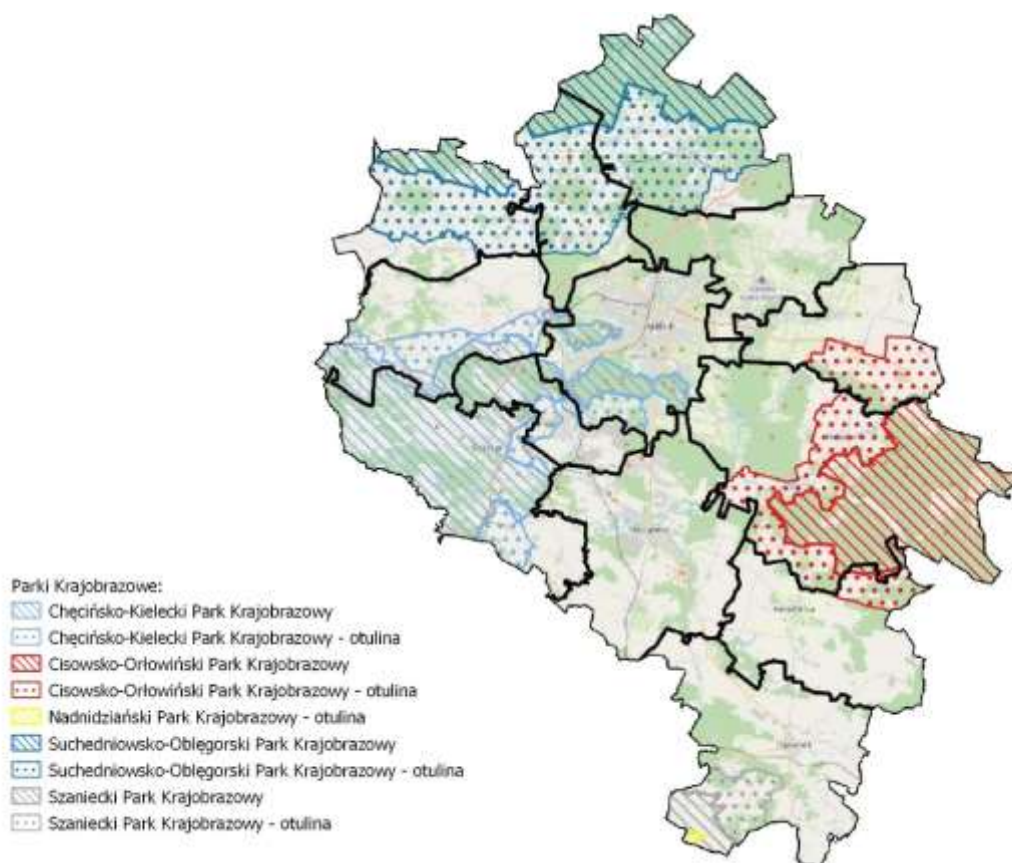
Parki krajobrazowe

Parki krajobrazowe to jedna z form ochrony przyrody w Polsce, która została określona w Ustawie o ochronie przyrody z 2004 roku. Parki krajobrazowe chronią obszary ze względu na ich wartości przyrodnicze, historyczne, kulturowe i walory krajobrazowe w celu ich zachowania i promowania w duchu zrównoważonego rozwoju.

W przypadku Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego Parki Krajobrazowe są istotnym elementem budującym jego zasoby przyrodnicze. Na jego terenie znajdują się części czterech parków krajobrazowych wraz z ich otulinami. Są to: Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy, Cisowsko-

Orłowski Park Krajobrazowy, Suchedniowsko-Oblęgorzki Park Krajobrazowy, Szaniecki Park Krajobrazowy. Dodatkowo, na terytorium KOF znajduje się fragment otuliny parku krajobrazowego znajdującego się poza jego granicami (otulina Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego).

Mapa 3. Parki Krajobrazowe położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Poniższa tabela zawiera zestawienie Parków Krajobrazowych znajdujących się na terytorium poszczególnych gmin KOF wraz ze wskazaniem ich powierzchni. W dalszej części niniejszego rozdziału przedstawiono również charakterystykę wskazanych parków krajobrazowych.

Tabela 1. Parki Krajobrazowe na terenie KOF

Park Krajobrazowy	Powierzchnia (ha)	Data utworzenia	Gminy KOF
Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy	19 781,60	1996-12-02	Kielce, Chęciny, Nowiny, Piekoszów
Cisowsko-Orłowski Park Krajobrazowy	20 693,00	1988-06-10	Pierzchnica, Daleszyce
Suchedniowsko-Oblęgorzki Park Krajobrazowy	19 895,00	1988-06-10	Strawczyn, Zagnańsk, Miedziana Góra
Szaniecki Park Krajobrazowy	11 289,60	1986-12-19	Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy

Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy położony jest w obrębie Wyżyny Kieleckiej, w południowo – zachodniej części Gór Świętokrzyskich, pomiędzy rzekami Łośną (Wierną Rzeką) i Bobrzą. Krajobraz Parku tworzą niewysokie grzbiety górskie poprzedzielane rozległymi dolinami. Jego teren przebiega również przez środkowo-zachodnią część Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Na terenie obszaru występują wyjątkowe walory przyrody nieożywionej. Taki stan rzeczy spowodowany jest tym, że w przeszłości podlegał on intensywnej eksploatacji surowców skalnych. Na stosunkowo niedużej powierzchni występują skały niemal wszystkich okresów geologicznych, od kambru (paleozoik) po holocen (kenozoik). Na terenie parku występuje kilka zjawiskowych obiektów będące rezultatem procesów krasowych. Do najciekawszych należy Jaskinia Raj. Można w niej zaobserwować również: bardzo ciekawe formy skalane, niepowtarzalną szatę naciekową i cenne namuliska ze szczątkami kostnymi dawnych zwierząt oraz kamienne narzędzia używane w czasach epoki paleolitycznej.

Zdjęcie 1. Jaskinia Raj w Chęcińsko-Kieleckim Parku Krajobrazowym

Źródło: <https://www.checiny.pl/>

Do innych ciekawych form występujących na terenie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego możemy zaliczyć również Chelosiową Jamę. Jest to najdłuższa na Niżu Polskim jaskinia. Jej długość wraz z Jaskinią Jaworznicą przekracza 3,5 km. W parku występują również przykłady krasu powierzchniowego w postaci grani skalnej na górze Zelejowej. W formacjach skalnych można również dostrzec ślady dawnego górnictwa rud miedzi i ołowiu. Występują one między innymi na Miedziance, Górze Żakowej, Rzepce i Moczydle.

Teren Parku Krajobrazowego to również znaczące bogactwo flory i fauny. Spotyka się tu rzadko występujące i chronione gatunki ssaków, płazów i gadów. Znacząca część terenu to zbiorowiska leśne. Wśród których uwagę zasługują głównie płaty świetlistej dąbrowy – zespołu charakterystycznego dla obszarów śródziemnomorskich. Istotną część parku zajmują również półnaturalne zbiorowiska łąkowe i pastwiska. Liczne wzgórza porastają ciepłolubne murawy kserotermiczne. Potwierdzono tutaj występowanie ponad 1000 gatunków roślin (blisko 50 % flory krajowej), z czego ochronie prawnej podlega 78 gatunków, w tym 68 to gatunki objęte ochroną ścisłą.

Zdjęcie 2. Kamieniołom Szczerba i Kamieniołom Zachodni

Źródło: <https://www.checiny.pl/>

Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy

Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy położony jest w obrębie Wyżyny Kieleckiej i obejmuje wschodni fragment Gór Świętokrzyskich. Ograniczony jest od północnego zachodu i od północy doliną rzeki Belnianki, od wschodu doliną Łagowicy, od południa doliną Czarnej Staszowskiej i od południowego zachodu doliną Pierzchnianki. Jego teren przebiega również przez środkowo-wschodnią część Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Do najistotniejszych walorów parku możemy zaliczyć w szczególności znajdującą się na jego terenie roślinność, w tym również leśną. Występuje tutaj aż 54 gatunki roślin objętych ochroną prawną, w tym 44 gatunki podlegające ochronie ścisłej. Do najistotniejszych gatunków chronionych możemy zaliczyć między innymi: rosiczki i liczne storczyki, wierzbę borówkolistną, oraz pełnik europejski.

Lasy zajmują aż 63% powierzchni parku i 28 % otuliny. Występuje tu 13 typów siedliskowych lasu od boru suchego do olsu. Różnorodności siedlisk towarzyszy bogactwo zespołów roślinnych, zarówno roślinności leśnej jak i torfowiskowej. Warto zaznaczyć, że pod względem zróżnicowania oraz bogactwa roślinności teren Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego należy do najciekawszych w regionie i przewyższa w tym zakresie nawet Świętokrzyski Park Narodowy. Lasy stanowią także siedlisko dla dużej grupy zwierząt, w tym m.in. dzika, borsuka, jelenia, sarny, łosia i bobra. Na terenie Parku ustalono szczególne cele ochrony:

- zachowanie cennych biocenoz z chronionymi i rzadkimi gatunkami flory i fauny;
- zachowanie różnorodności geologicznej, w tym obszarów występowania rzeźby lessowej;
- racjonalne wykorzystanie zasobów złóż kopalin;
- zachowanie naturalnych fragmentów ekosystemów wodnych (rozlewisk i starorzeczy);
- zachowanie populacji roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
- zachowanie siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin; zwierząt i grzybów, w tym w szczególności torfowisk;
- zachowanie układów i obiektów zabytkowych, a także licznych miejsc pamięci narodowej;
- preferowanie zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji i otaczającego krajobrazu;
- zachowanie wartości historycznych, kulturowych i etnograficznych;
- zachowanie istniejących punktów i ciągów widokowych;
- ograniczanie negatywnego wpływu działalności gospodarczej na krajobraz.

Zdjęcie 3. Panorama Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego

Źródło: <https://www.daleszyce.pl/>

Najciekawsze elementy parku chronione są w czterech rezerwach przyrody: „Białe Ługi”, „Cisów”, „Słopiec” i „Zamczysko”. Wiele pojedynczych obiektów przyrodniczych chronionych jest w formie pomników przyrody. Szczególnie dotyczy to interesujących form skalnych. Na terenie parku znajdują naturalne wychodnie i sztuczne odsłonięcia osadowych skał paleozoicznych zawierające unikatowe skamieniałości. Ciekawostką jest, że na obszarze Parku dostępne są jedyne w Górach Świętokrzyskich odsłonięcia intruzywnych skał wulkanicznych (diabazy, lamprofiry).

Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy

Obejmuje zachodnią część Płaskowyżu Suchedniowskiego, Wzgórza Kołomańskie i Tumlińskie oraz Pasma Oblęgorskie, z najwyższym wzniesieniem Górą Siniewską. Część parku przebiega również przez północny fragment Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Park został ustanowiony w celu ochrony unikatowych zasobów przyrodniczych oraz kulturowych regionu, stanowiących pozostałości Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego. Wyróżnikiem parku oraz jego otuliny jest właśnie występowanie śladów po dawnej działalności górniczej i zabytków przemysłu. Najważniejsze ślady po prowadzonej działalności górniczej widoczne są szczególnie w okolicach Miedzianej Góry. Zachowały się tam zagłębienia po dawnych szybach kopalnianych, związanych z eksploatacją rud miedzi. Na terenie parku występują również liczne ciekawe zabytki związane z dawnym przemysłem.

W wielu miejscowościach na terenie parku zachowały się zabytkowe obiekty architektury sakralnej i świeckiej. Najbardziej znany jest zespół krajobrazowo-parkowy w Oblęgorku, w którym znajduje się muzeum związane z życiem i twórczością Henryka Sienkiewicza.

Jeśli chodzi o elementy przyrodnicze, to największym walorem Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego są występujące na żyznych siedliskach lasy, zajmujące 91% jego powierzchni. Szczególnie cenne są stanowiska modrzewia polskiego. W runie leśnym występuje wiele gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną całkowitą lub częściową. Najcenniejsze fragmenty lasów chronione są tu w rezerwach przyrody. Natomiast pojedyncze obiekty przyrody żywej i nieożywionej występujące na terenie parku uznano za pomniki przyrody. Najbardziej znanym spośród nich jest Dąb Bartek znajdujący się w Gminie Zagnańsk oraz odsłonięcie geologiczne piaskowców tumlińskich Ciosowa w Ciosowej.

Zdjęcie 4. Dąb Bartek w Suchedniowsko-Oblęgorskim Parku Krajobrazowym

Źródło: <https://www.zaqnansk.pl/>

Szaniecki Park Krajobrazowy

Szaniecki Park Krajobrazowy położony jest w obrębie Niecki Nidziańskiej. Obejmuje środkową część Garbu Pińczowskiego oraz południowo – zachodni fragment Niecki Połanieckiej (Płaskowyż Szaniecki). Teren parku przechodzi również przez niewielki fragment w południowej części KOF.

Park ten chroni przede wszystkim enklawy wartościowego krajobrazu wśród których wyróżnić możemy malownicze wapienne i gipsowe wzgórza oraz zbiorowiska roślin kserotermicznych, torfowiskowych oraz słonolubnych znajdujących się na przestrzennych łąkach i polach.

Charakterystyczną cechą parku, związaną z uwarunkowaniami geologicznymi są liczne odsłonięcia gipsów, zwłaszcza wielokryształicznych, widoczne głównie na terenie Płaskowyżu Szanieckiego. W wyniku procesów krasowych powstają tutaj zróżnicowane formy krasu powierzchniowego i podziemnego np.: doliny, jaskinie, leje, formy typu uwale.

Na terenie parku ustanowiono jeden rezerwat przyrody, a najcenniejsze elementy przyrodnicze w parku i jego otulinie zostały objęte ochroną w formie 5 pomników przyrody (1 pomnik przyrody żywej, 4 pomniki przyrody nieożywionej), 5 użytków ekologicznych i 3 stanowisk dokumentacyjnych. W parku możemy odnaleźć również zabytki kultury materialnej z interesującymi elementami wiejskiego budownictwa regionalnego. Ustanowione dla parku cele ochrony to:

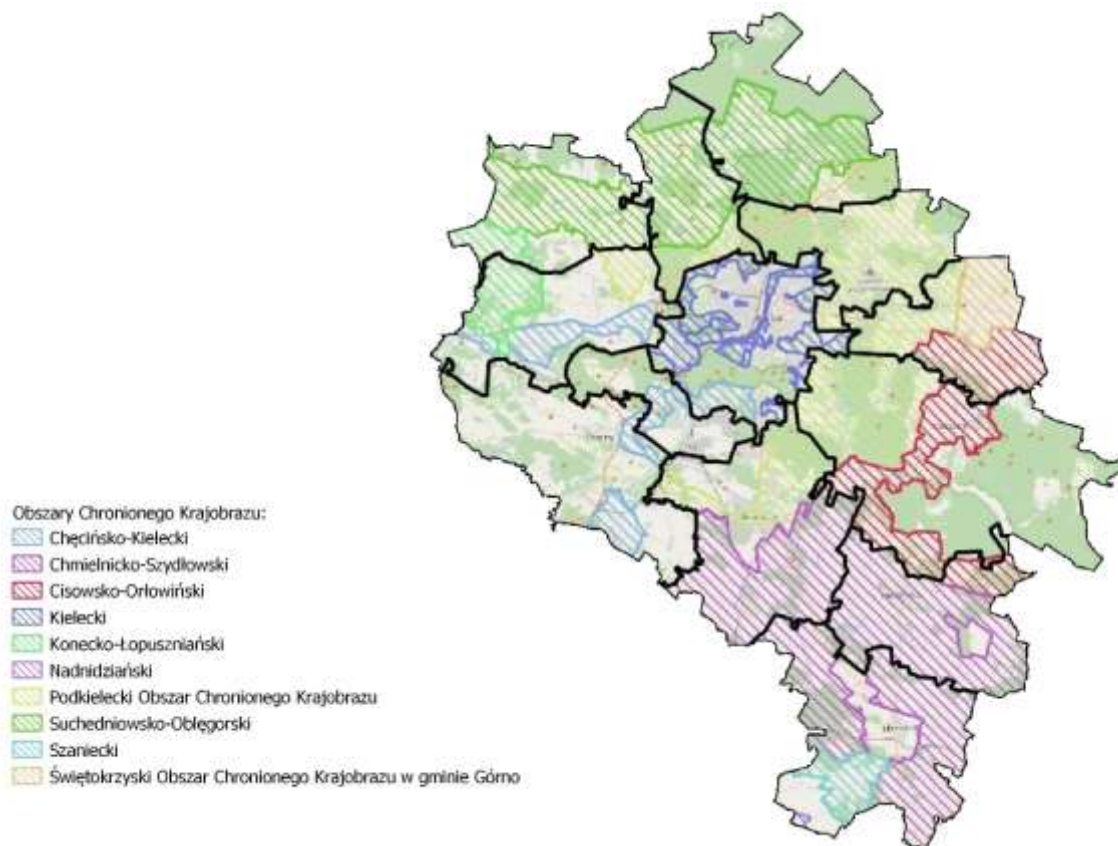
- zachowanie cennych biocenoz z chronionymi i rzadkimi gatunkami flory, fauny i grzybów;
- zachowanie różnorodności geologicznej, w tym obszarów występowania krasu i rzeźby lessowej;
- racjonalne wykorzystanie zasobów złóż kopalin;

- zachowanie naturalnych fragmentów ekosystemów wodnych i wodno-błotnych;
- zachowanie populacji roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
- zachowanie siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym w szczególności muraw kserotermicznych, torfowisk i solnisk śródlądowych;
- zachowanie układów i obiektów zabytkowych, a także miejsc pamięci narodowej;
- preferowanie zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji i otaczającego krajobrazu;
- zachowanie wartości historycznych, kulturowych i etnograficznych;
- zachowanie istniejących punktów i ciągów widokowych;
- ograniczanie negatywnego wpływu działalności gospodarczej na krajobraz.

Obszary chronionego krajobrazu

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Obszary takie zajmują różnej wielkości tereny, zwykle rozległe, obejmujące pełne jednostki środowiska naturalnego takie jak doliny rzeczne, kompleksy leśne, ciągi wzgórz, pola wydymowe, torfowiska. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru.

Mapa 4. Obszary chronionego krajobrazu położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Na terytorium Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego znajduje się dziesięć obszarów chronionego krajobrazu. Poniższa tabela prezentuje zestawienie przedstawiające powierzchnię całkowitą poszczególnych obszarów oraz gminy KOF przez które przebiega obszar. Należy zaznaczyć, że obszary chronionego krajobrazu bardzo często pokrywają się z parkami krajobrazowymi lub ich otulinami. Dodatkowo część obszarów wykracza poza granicę KOF.

Tabela 2. Obszary chronionego krajobrazu na terenie KOF

Obszar chronionego krajobrazu	Powierzchnia (ha)	Data utworzenia	Gminy KOF
Chęcińsko-Kielecki	8 002,50	2001-11-03	Kielce, Chęciny, Nowiny, Morawica, Piekoszów
Chmielnicko-Szydłowski	60 733,00	1995-11-21	Pierzchnica, Chmielnik, Morawica
Cisowsko-Orłowiński	25 336,00	2001-11-03	Pierzchnica, Górno, Daleszyce
Kielecki	3 856,14	2006-10-16	Kielce
Konecko-Łopuszański	98 287,00	1995-11-21	Strawczyn, Piekoszów
Nadnidziański	26 312,00	2001-11-03	Chmielnik
Podkielecki	26 484,69	1995-11-21	Górno, Daleszyce, Mastów, Zagnańsk, Morawica, Piekoszów, Miedziana Góra
Suchedniowsko-Oblęgorski	27 514,00	2001-11-03	Strawczyn, Zagnańsk, Miedziana Góra
Szaniecki	13 757,00	2001-11-03	Chmielnik
Świętokrzyski (w gminie Górno)	2 227,71	2008-01-01	Górno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu

Chęcińsko – Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony w 2001r. na mocy Rozporządzenia Wojewody Świętokrzyskiego Nr 335/2001 z dnia 17 października 2001r. Obszar pokrywa się z terytorium dawnej otuliny Parku i obejmuje tereny o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, których ochrona zapewni zachowanie cennych walorów parku krajobrazowego.

Obszar chronionego krajobrazu jest terenem silnie zurbanizowanym. Lasy zajmują tu znikomy procent powierzchni (1,4), przeważają natomiast użytki rolne (56%). Otulina podobnie jak cały park charakteryzuje się wyjątkowymi walorami w zakresie przyrody nieożywionej. Pozwoliło to na ustanowienie tu rezerwatu geologicznego "Wolica" oraz pomnika przyrody nieożywionej. Osobliwością przyrody żywej chronioną również w formie pomnika przyrody jest klon w miejscowości Karsznica.

Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu

Jest to obszar chronionego krajobrazu położony w środkowej części województwa świętokrzyskiego. Utworzony na podstawie Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. Obszar ten pełni funkcję łącznika pomiędzy parkami krajobrazowymi Ponidzia i Gór Świętokrzyskich.

Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu jest obszarem o krajobrazie rolniczo-leśnym. W jego szacie roślinnej największy walor przyrodniczy mają lasy o charakterze naturalnym. Pod

względem siedliskowym przeważają bory sosnowe i bory mieszane, sporadycznie występują fragmenty borów trzcinowych, olsów i łęgów. Na rędzinach jurajskich wykształciła się bogata postać subkontynentalnego boru mieszanego, przechodząca miejscami w grąd wysoki i świetlistą dąbrowę, z wieloma gatunkami kserotermicznej. W runie tych zbiorowisk spotyka się interesujące, rzadkie i chronione gatunki roślin.

Ważnym elementem szaty roślinnej są zbiorowiska nieleśne, głównie torfowiska (wysokie, przejściowe i niskie), z udziałem wielu rzadkich roślin. Zbiorowiska leśne i torfowiskowe pełnią ważną rolę wodochronną, zwłaszcza w obszarze źródłiskowym rzeki Wschodniej oraz w okolicach Chańcy, Włoszczowic i Holendrów. Liczne stawy i zbiornik wodny Chańca tworzą biotopy dla wielu gatunków ptaków wodno-bagiennych.

Cisowsko-Orłowiński Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar został ustanowiony na podstawie Rozporządzenie Nr 335/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 17 października 2001 r. Jego granice pokrywają się z zasięgiem dawnej otuliny Parku i obejmuje on tereny o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, których ochrona zapewni zachowanie cennych walorów parku krajobrazowego. Obejmuje tereny rolnicze gęsto zaludnione oraz obszary leśne, które zajmują 28% powierzchni. W części wschodniej na jego obszarze występuje pokrywa lessowa z charakterystyczną rzeźbą erozyjną (wąwozy, parowy, itp.).

Ochroną objęto tutaj wartościowe obiekty przyrody żywej i nie ożywionej-10 pomników przyrody i 2 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Znajduje się tu ponadto wiele zabytków świadczących o bogactwie dziedzictwa kulturowego regionu, w tym liczne obiekty architektury świeckiej i sakralnej. Przetrwały też ślady historycznego górnictwa rud metali i ich obróbki.

Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar znajdujący się w całości na terenie miasta Kielce. Został powołany na podstawie Uchwały Rady Miejskiej w Kielcach Nr LXVI/1262/2006 z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie ustanowienia Kieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obejmuje on tereny dolin rzecznych wraz z terenami do nich przyległymi, Grzbiet Szydłówkowski oraz parki miejskie i skwery.

Tereny objęte zostały ochroną ze względu na bogactwo ekosystemów, zróżnicowany krajobraz i rzeźbę terenu oraz pełnienie funkcji korytarzy ekologicznych. Doliny rzeczne, wraz z terenami przyległymi (lasy, zieleń miejska, cmentarze, ogrody działkowe, tereny rolne), pełnią funkcję głównych ciągów korytarzy ekologicznych i stanowią biocentra różnorodności gatunkowej flory i fauny. Objęte ochroną wzgórza i wzniesienia charakteryzują się wysokimi walorami przyrodniczo – geologicznymi oraz krajobrazowymi. W ich obrębie występują ciągi i punkty widokowe, z których roztaczają się malownicze, rozległe panoramy na tereny miasta i Gór Świętokrzyskich.

W granicach poszczególnych terenów wchodzących w obręb Kieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu wyróżnia się cztery strefy krajobrazowe o zróżnicowanych ekosystemach. Wyznaczone strefy krajobrazowe obejmują:

A - Tereny dolin rzecznych i cieków wodnych, narażone na zalewanie wielkimi wodami oraz pełniące funkcje korytarzy ekologicznych pomiędzy obszarami chronionymi,

B - Tereny ekosystemów leśnych, muraw i zarośli kserotermicznych, istniejącej i planowanej do urządzenia zieleni miejskiej, cmentarzy i ogrodów działkowych,

C - Tereny rolne, tereny istniejącej i planowanej zabudowy, rekreacji, sportu i wypoczynku wraz z zielenią towarzyszącą,

P - Parki.

Konecko-Łopuszański Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar powołany Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. Został utworzony w celu ochrony wód podziemnych i powierzchniowych. Poprawiając jakość powietrza atmosferycznego - spełnia także rolę klimatotwórczą i aerosanitarną.

Blisko połowa powierzchni Konecko-Łopuszańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu stanowią kompleksy leśne. Na północy i północnym wschodzie obszaru występują siedliska borowe. Przeważają bory mieszane z jodłą. W okolicach Stąporkowa pojawiają się lasy mieszane liściaste typu grąd z udziałem jodły. Szczyty wydm i luźne piaski porośnięte są suchymi sosnowymi borami chrobotkowymi. W dolinach rzecznych spotykane są łągi z jesionami i olszą. W części południowej kompleksy leśne są mniejsze i poroździelane łąkami, torfowiskami i wrzosowiskami. Na południu i w części środkowej obszaru występują wilgotne łąki, a także obszary torfowisk niskich i przejściowych.

Na terenie obszaru rosną m.in.: gęsiówka szorstkowłosisista, pełnik europejski, pomocnik baldaszkowy, wawrzynek wilczełyko, wielosił błękitny i zawilec wielkokwiatowy. Fauna reprezentowana jest przez dziki, sarny i jelenie europejskie. Spotykane są tu bocian czarny i łabędź niemy.

Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar powołany na podstawie Rozporządzenia Nr 335/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 17 października 2001 r. Swoim zasięgiem pokrywa się z dawną otuliną Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego. Utworzony został w celu ochrony cennych walorów przyrodniczo-krajobrazowych Parku, oraz samej otuliny. W KOF znajduje się wyłącznie na niewielkim fragmencie gminy Chmielnik.

Obszar ten cechuje się występowaniem rzadkich form roślinności kserotermicznej, torfowiskowej i bagiennej. Ponadto jest cenny z punktu widzenia formacji geologicznych naturalnych gipsowych z licznymi zjawiskami krasowymi.

Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu powołany Rozporządzeniem Nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. Obejmuje pasma Klonowskie i Masłowskie Gór Świętokrzyskich, a także częściowo doliny rzek Lubrzanki, Bobrzy i Kamionki.

Szata roślinna jest zróżnicowana, o dużych walorach przyrodniczych. W północnej części obszaru znajdują się naturalne zbiorowiska mieszanych lasów liściastych, świeże bory sosnowe i bory mieszane z udziałem jodły. Swoiste dla Gór Świętokrzyskich są borealne świerczyny na torfach zajmujące obniżenia terenu w obrębie Doliny Wilkowskiej. Występują tu bór wilgotny i fragmenty łągowych lasów jesionowo-olszynowych z licznymi gatunkami rzadkich i chronionych roślin górskich (m.in. omieg górski, kozłek bzowy, świerżabek owłosiony). Nieprzepuszczalne podłoże skał ilastych sprawia, że w Dolinie Wilkowskiej występują liczne źródła, wysięki i młaki odgrywające szczególną rolę w retencji

wód, a w niewielkim stopniu zmeliorowane wilgotne łąki spełniają ważną rolę biotopowoczną i klimatowoczną. W południowej części obszaru wysokie walory botaniczne mają również zbiorowiska leśne w Grupie Otracza i w Paśmie Brzechowskim. Są to zarówno bory sosnowe jak i bory mieszane z udziałem jodły.

Suchedniowsko-Oblęgarski Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar został powołany na mocy Rozporządzenie Nr 335/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 17 października 2001 r. i stanowi otulinę Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego.

Suchedniowsko-Oblęgarski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje tereny rolnicze gęsto zaludnione oraz obszary leśne. Na terenie Obszaru znajduje się rezerwat geologiczno-archeologiczny "Kręgi Kamienne". Jest on cennym stanowiskiem archeologicznym. Ochroną objęto także pojedyncze obiekty przyrody żywej i nieożywionej-20 pomników przyrody, 3 użytki ekologiczne, 1 stanowisko dokumentacyjne i 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu znajdują się liczne zabytki kultury materialno-sakralnej i świeckiej. Unikalne w skali ogólnokrajowej znaczenie naukowe, kulturowe i krajoznawcze mają obiekty dawnego przemysłu i techniki Staropolskiego Okręgu Przemysłowego.

Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar pokrywa się z zasięgiem dawnej otuliny Parku i obejmuje tereny o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, których ochrona zapewni zachowanie cennych walorów parku krajobrazowego. Został wyznaczony Rozporządzenie Nr 335/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 17 października 2001 r.

Obszar cechuje się wysokim walorami krajobrazowymi, które zapewnia mozaikowaty układ różnych ekosystemów naturalnych i upraw rolniczych. Szczególnie cenne z tego terenu są liczne zbiorowiska roślinności kserotermicznej i słonolubnej oraz torfowiska położone w lokalnych obniżeniach.

Obszar ten pełniąc rolę otuliny ma funkcję ochrony walorów przyrodniczych Szanieckiego PK. Walory przyrodniczo-krajobrazowe wzbogaca historyczna zabudowa architektoniczna wzniesiona z kamienia miejscowego pochodzenia.

Świętokrzyski Obszar Chronionego Krajobrazu w gminie Górno

Jest to obszar znajdujący się wyłącznie na terenie gminy Górno. Został wyznaczony Uchwałą Nr XIII/60/2007 Rady Gminy w Górnem z dnia 1 października 2007 r.

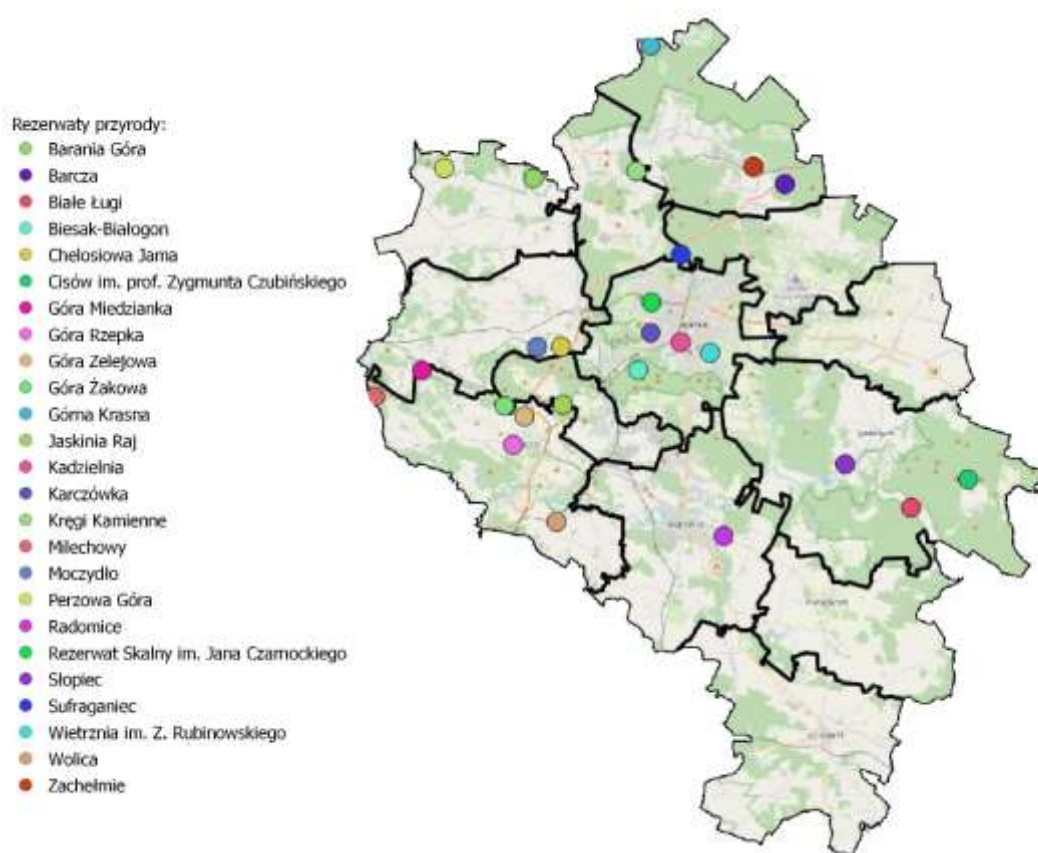
Obszar chroni cenne ekosystemy przyrodnicze, czystość wód powierzchniowych oraz cenne walory krajobrazowe otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka. Dodatkowo stanowi również jego strefę ochronną. Obejmuje grunty nieleśne o charakterze rolniczym, z przeważającą zabudową wiejską, a ponadto fragmenty lasów należących do Skarbu Państwa (administrowanych przez nadleśnictwa Zagnańsk i Łagów) oraz lasów prywatnych.

Rezerваты przyrody

Rezerваты są jedną z form ochrony przyrody wskazanych w ustawie o ochronie przyrody z 2004 roku. Zgodnie z definicją ustawową obejmuje ona obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Przedmiotem ochrony w rezerwacie przyrody może być całość przyrody lub wyłącznie określone jej składniki. Może to być na przykład flora, faun, biota grzybów oraz twory przyrody nieożywionej. Cały obszar rezerwatu albo jego części mogą podlegać różnym stopniom ochrony: ochronie ścisłej, ochronie czynnej lub ochronie krajobrazowej.

Mapa 5. Rezerваты przyrody położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Na terytorium Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowano 25 rezerwatów przyrody. Największa ich liczba występuje na terenie gmin: Chęciny oraz Kielce. W kilku gminach (Chmielnik, Górno, Pierzchnica i Masłów) nie zlokalizowano obiektów pełniących funkcję rezerwatu przyrody. Mają one różny charakter. W KOF występują rezerваты: przyrody nieożywionej (których jest najwięcej), leśne, torfowiskowe oraz florystyczne.

Ze względu na fakt, że rezerваты leżą najczęściej na terytorium jednej gminy, zostaną szczegółowo opisane w rozdziałach dotyczących poszczególnych gmin.

Tabela 3. Rezerваты przyrody na terenie KOF

Nazwa	Data utworzenia	Powierzchnia (ha)	Rodzaj rezerwatu	Gmina KOF
Barania Góra	1994-02-05	81.60	leśny	Strawczyn
Barcza	1984-07-01	14.58	przyrody nieożywionej	Zagnańsk
Białe Ługi	1959-10-14	408.75	torfowiskowy	Daleszyce
Biesak-Białogon	1981-10-15	13.04	przyrody nieożywionej	Kielce
Chelosiowa Jama	1997-09-23	24.10	przyrody nieożywionej	Piekoszów
Cisów im. prof. Zygmunta Czubińskiego	1970-09-09	41.21	leśny	Daleszyce
Góra Miedzianka	1958-07-17	26.39	przyrody nieożywionej	Chęciny
Góra Rzepka	1981-10-15	9.45	przyrody nieożywionej	Chęciny
Góra Zelejowa	1954-08-31	51.33	przyrody nieożywionej	Chęciny
Góra Żakowa	1999-05-25	50.41	przyrody nieożywionej	Nowiny
Górna Krasna	2004-01-28	416.18	wodny	Zagnańsk
Jaskinia Raj	1968-11-29	7.83	przyrody nieożywionej	Chęciny
Kadzielnia	1962-04-07	0.60	przyrody nieożywionej	Kielce
Karczówka	1953-05-12	26.37	krajobrazowy	Kielce
Kręgi Kamienne	1994-10-15	12.33	przyrody nieożywionej	Miedziana Góra
Milechowy	1978-03-01	132.33	leśny	Chęciny
Moczydło	1995-08-01	16.35	przyrody nieożywionej	Piekoszów
Perzowa Góra	1995-08-01	33.10	przyrody nieożywionej	Strawczyn
Radomice	1953-05-12	27.08	florystyczny	Morawica
Rezerwat Skalny im. Jana Czarnockiego	1952-07-04	0.55	przyrody nieożywionej	Kielce
Słupiec	1995-08-01	8.24	leśny	Daleszyce
Sufraganiec	1962-02-09	16.90	leśny	Miedziana Góra
Wietrznia im. Z. Rubinowskiego	1999-11-25	17.59	przyrody nieożywionej	Kielce
Wolica	2000-04-29	2.81	przyrody nieożywionej	Chęciny
Zachęlmie	2010-11-25	7.94	przyrody nieożywionej	Zagnańsk

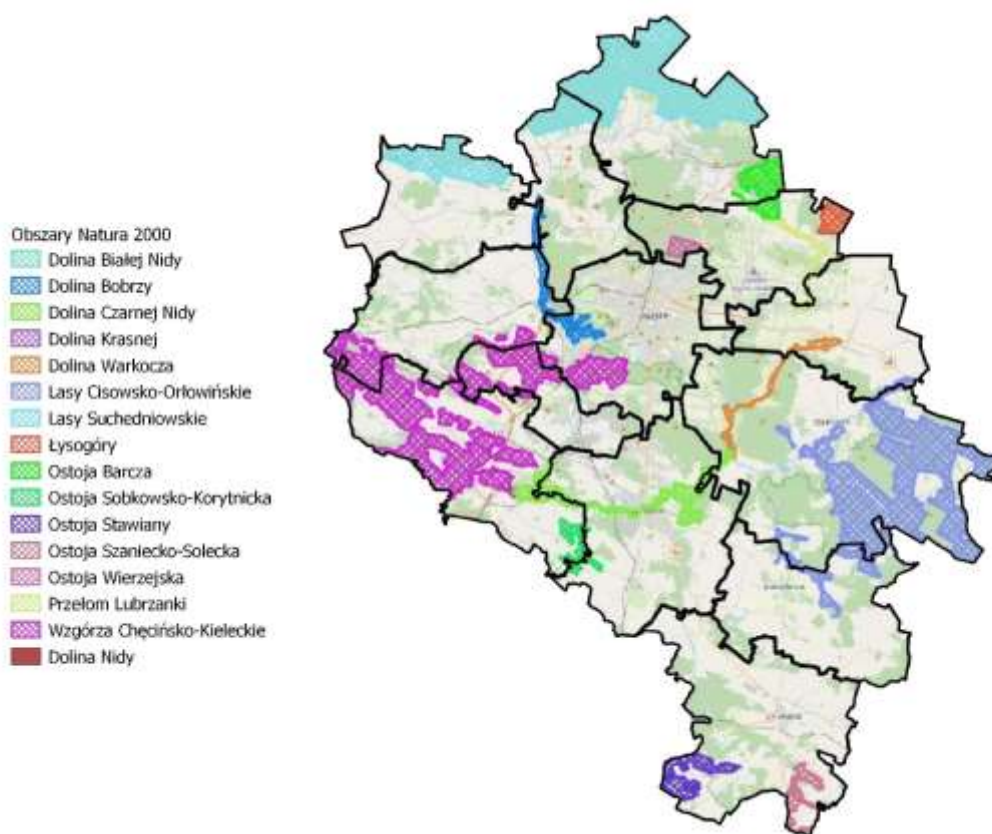
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary Natura 2000

Obszary Natura 2000 są najmłodszą z form ochrony przyrody. W Polsce zostały wprowadzone wraz z przystąpieniem do Unii Europejskiej w 2004 r. Obszary te powstają we wszystkich państwach członkowskich tworząc Europejską Sieć Ekologiczną obszarów ochrony Natura 2000, której głównym celem jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Drugim jej celem jest ochrona różnorodności biologicznej wskazanych obszarów.

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje: obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO); specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO). Są to obszary mające znaczenie dla UE - utworzone w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Mapa 6. Obszary Natura 2000 położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym znajduje się 16 obszarów Natura 2000 lub ich fragmentów. Jeden z nich jest obszarem specjalnej ochrony na podstawie tzw. dyrektywy ptasiej (Dolina Nidy) natomiast pozostałe zostały wyznaczone w oparciu o tzw. dyrektywę siedliskową.

Gminy KOF w różnym stopniu pokryte są obszarami Natura 2000. Największą powierzchnię obszary te mają na terenie gmin Daleszyce i Chęciny (na której terenie znajduje się również największa ich liczba – pięć obszarów Natura 2000). Należy również zaznaczyć, że przez każdą z gmin przebiega co najmniej jeden specjalny obszar ochrony siedlisk.

Tabela 4. Obszary Natura 2000 na terenie KOF

Nazwa	Data utworzenia	Powierzchnia (ha)	Rodzaj	Gminy KOF
Dolina Białej Nidy	2011-03-01	5116.84	Dyrektywa siedliskowa	Chęciny
Dolina Bobrzy	2011-03-01	618.22	Dyrektywa siedliskowa	Miedziana Góra, Kielce, Strawczyn, Piekoszów
Dolina Czarnej Nidy	2011-03-01	1191.51	Dyrektywa siedliskowa	Daleszyce, Chęciny, Morawica
Dolina Krasnej	2008-02-05	2384.10	Dyrektywa siedliskowa	Zagnańsk
Dolina Warkocza	2011-03-01	337.91	Dyrektywa siedliskowa	Górno, Daleszyce
Lasy Cisowsko-Orłowińskie	2011-03-01	10406.87	Dyrektywa siedliskowa	Pierzchnica, Górno, Daleszyce
Lasy Suchedniowskie	2009-03-06	19120.89	Dyrektywa siedliskowa	Strawczyn, Zagnańsk, Miedziana Góra
Łysogóry	2008-02-05	8081.27	Dyrektywa siedliskowa	Masłów, Górno
Ostoja Barcza	2011-03-01	1523.48	Dyrektywa siedliskowa	Masłów, Zagnańsk
Ostoja Sobkowsko-Korytnicka	2011-03-01	2204.05	Dyrektywa siedliskowa	Chęciny, Morawica
Ostoja Stawiany	2011-03-01	1194.49	Dyrektywa siedliskowa	Chmielnik
Ostoja Szaniecko-Solecka	2011-03-01	8072.86	Dyrektywa siedliskowa	Chmielnik
Ostoja Wierzejska	2011-03-01	224.64	Dyrektywa siedliskowa	Masłów
Przełom Lubrzanki	2011-03-01	272.62	Dyrektywa siedliskowa	Masłów, Górno
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	2011-03-01	8616.46	Dyrektywa siedliskowa	Kielce, Chęciny, Nowiny, Piekoszów
Dolina Nidy	2004-11-05	19956.08	Dyrektywa ptasia	Chęciny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Dolina Białej Nidy

Obszar chroniony obejmuje dolinę rzeki Białej Nidy wraz dwoma jej dopływami: Lipnicą i Kwilanką. Dolina Białej Nidy tworzy granice między Niecką Włoszczowską na północy, a znajdującym się na południu Płaskowyżem Jędrzejowskim i stanowi ona interesujący i bogaty przyrodniczo zespół podmokłych siedlisk łąkowych i leśnych oraz licznych stawów rybnych. Biała Nida jest łącznikiem pomiędzy dużymi korytarzami ekologicznymi - rzekami Nidą i Pilicą.

Na obszarze Doliny Białej Nidy stwierdzono 14 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, które stanowią miejsce bytowania dla wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Jest to obszar występowania bardzo dobrze zachowanych zbiorowisk lasów bagiennych, głównie łągów olszowo-jesionowych. Dolina Białej Nidy obfituje w tereny odpowiednie dla rzadkich gatunków ptaków, stwierdzono tam aż 34 gatunki wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG.

Dolina Bobrzy

Obszar Natura 2000 Dolina Bobrzy jest istotnym korytarzem ekologicznym o randze krajowej posiadającym duże walory krajobrazowe. Rzeka jest najdłuższym dopływem Czarnej Nidy i często meandrując tworzy malownicze starorzecza i rozlewiska. W dolinach rzek występują fragmenty zbiorowisk łągowych, liczne płaty zmiennowilgotnych łąk oraz torfowiska przejściowe, którym towarzyszą niewielkie fragmenty borów bagiennych.

Na jego terenie stwierdzono występowanie 13 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Do najcenniejszych i dobrze zachowanych w skali kraju należą murawy kserotermiczne, łąki o różnym stopniu wilgotności oraz starorzecza. Ostoja jest niezbędna szczególnie dla zachowania znajdującej się na południowym kresie występowania w Polsce populacji sasanki otwartej. W wodach ostoi występują jedne z najlepiej zachowanych i najliczniejszych populacji minoga strumieniowego oraz innych gatunków ryb. W ostoi wykazano również dziesiątki chronionych gatunków owadów i mięczaków, w tym wiele rzadkich. Bardzo wysoka jest różnorodność ptaków – w jednym z płatów zadrzewień łągowych przystępuje do łągów 1/5 gatunków krajowych.

Dolina Czarnej Nidy

Dolina Czarnej Nidy to Obszar Natura 2000 położony w obrębie mezoregionu Pogórze Szydłowskie. Obejmuje rzekę Czarną Nidę od miejscowości Przymiarki do Kuby Młyny, wraz z jej terasą zalewową, zboczami oraz obszarami przyległymi z rozproszonymi stanowiskami muraw kserotermicznych i zbiorowisk leśnych. Obszar leży częściowo w obrębie Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, a także Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego.

Zdjęcie 5. Czarna Nida na terenie gminy Morawica

Źródło: <https://www.morawica.pl/>

Pod względem siedliskowym przeważają tu bory sosnowe i bory mieszane, rzadziej występują fragmenty olsów, łągów oraz grądów. W dnie doliny dominują pastwiska, ale zachowały się także fragmenty ekstensywnie użytkowanych oraz trzęślicowych łąk o zmiennym uwilgotnieniu. Stwierdzono tu występowanie 9 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Dolina Nidy stanowi siedlisko dla kilku gatunków ryb, a siedliska łąkowe zamieszkują trzy chronione gatunki motyli dziennych. Liczne starorzecza i torfianki zasiedlają kumaki nizinne i traszki grzebieniaste.

Dolina Krasnej

Obszar Natura 2000 obejmuje naturalną, bagienną dolinę rzeki Krasnej i jej dopływów (w tym licznych potoków). W znacznej części jest to teren pokryty lasami, z przewagą borów sosnowych. Dużą powierzchnię zajmują tu kompleksy wilgotnych łąk i torfowisk. W części północnej obszaru, dolina rzeczna jest głęboko wcięta. Towarzyszą jej również piaszczyste tereny porastają bory sosnowe. Górna część doliny jest silnie podmokła, w dolnej rzeka przyjmuje miejscami charakter górski.

Dolina Krasnej jest miejscem występowania dziewięciu chronionych siedliska przyrodniczych. Szczególnie cenne są siedliska nieleśne, w tym płaty łąk trzęślicowych, muraw bliźniczkowych oraz torfowisk przejściowych. Stwierdzono tu 12 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Ostoja ma istotne znaczenie dla zachowania przelatki aurinii w Polsce.

Dolina Warkocza

Dolina Warkocza to Obszar Natura 2000 znajdujący się wzdłuż rzeki Warkocz stanowiącej dopływ Czarnej Nidy. Początek niewielkiej rzeki, która miejscami obiera charakter górski znajduje się na południowym stoku Łysicy na wysokości 410 m. n.p.m.

W zakresie ochrony gatunkowej jest po miejsce występowania licznej populacji skójką gruboskorupowa. W obszarze znajduje się najlepiej zachowana populacja w dorzeczu Nidy, w przyszłości może stanowić bazę dla przyszłej restytucji tego gatunku. Jest to miejsce objęte programem monitoringu krajowej populacji. Koryto rzeczne licznie zasiedlają również minogi strumieniowe, głowacze białopłetwe oraz różanki.

Lasy Cisowsko-Orłowińskie

Obszar Natura 2000 położony w zlewniach Nidy i Czarnej Staszowskiej. Rzeźba terenu jest bardzo urozmaicona i obejmuje trzy pasma wzgórz zbudowane z dewońskich piaskowców i wapieni oraz kambryjskich kwarcytów. Rzeki płyną naturalnymi korytami tworząc zakola i meandry. Wokół nich znajdują się kompleksy łąk. Lasy zajmują większość powierzchni obszaru. Są to w znacznej mierze lasy typu jodłowego, sosnowo-jodłowego i bukowo-jodłowego z udziałem jaworu, klonu i cisa, odnawiające się z samosiewu.

W granicach obszaru występują około 700 gatunków roślin naczyniowych, z tego 42 gatunki objęte ochroną ścisłą oraz 10 ochroną częściową. Występuje tu 19 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Dobrze wykształcone i zachowane są tu torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą. Torfianki i zabagnienia zasiedlają trzy gatunki traszek, w tym traszka grzebieniasta. Wypływające z lasów, czyste strumienie zamieszkują dwa gatunki minogów i trzy chronione gatunki ryb. Liczne łąki bogate są rzadkie gatunki motyli. Jest to również jeden z niewielu w regionie obszarów, gdzie stwierdzono występowanie wilków. Obszar posiada najdłuższą w regionie listę pozostałych ważnych gatunków roślin i zwierząt, w tym wielu rzadkich i zagrożonych gatunków ptaków – zarówno związanych ze środowiskiem leśnym, jak i wodno-błotnych.

Lasy Suchedniowskie

Ostoja Lasy Suchedniowskie obejmuje dwa pasma wzniesień - Płaskowyż Suchedniowski i Wzgórza Kołomańskie. Zbudowane są one z piaskowców dolnotriasowych, gdzieśgdzie przykrytych

plejstocenijskimi piaskami i glinami. Obszar gęsto porośnięty jest lasami, które zajmują ponad 80% powierzchni ostoi. Są to przede wszystkim lasy mieszane i bory. W obniżeniach terenu zachowały się torfowiska i wilgotne łąki.

Należy zaznaczyć, że w obszarze zidentyfikowano 9 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG i 5 gatunków z Załącznika II tej dyrektywy. Szczególnie istotna jest fauna bezkręgowców, z bardzo rzadkim obecnie w Polsce chrząszczem jelonkiem rogaczem. Lasy Suchedniowskie pełnią również funkcję głównej ostoi modrzewia polskiego w kraju. Dobrze zachowany jest tutaj starodrzew o naturalnym charakterze. Bogata w różnorodne gatunki jest flora roślin naczyniowych, w tym szesnaście gatunków z rodziny storczykowatych oraz wiele rzadkich i zagrożonych gatunków, w tym także prawnie chronionych.

Łysogóry

Obszar Natura 2000 Łysogóry obejmuje najwyższą część Gór Świętokrzyskich. Jest on w około 90% porośnięty przez lasy, w większości są to lasy jodłowo-bukowe. Mniej liczne są bory sosnowe i mieszane, z udziałem dębu. W niższych partiach można tutaj spotkać grądy oraz miejscami bory wilgotne i bagienne a także olsy.

W obszarze stwierdzono obecność 13 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Występują tu rzadkie zespoły roślinne, m.in. wyżynny jodłowy bór mieszany, czy bór mieszany jodłowo-świerkowy i dolnoregłowy świerkowy bór na torfie. Flora roślin naczyniowych jest dość bogato reprezentowana i liczy ok. 700 gat., wśród których jest wiele zagrożonych w skali kraju, rzadkich, lub prawnie chronionych. Stwierdzono tu występowanie ok. 4000 gatunków bezkręgowców, w tym wiele unikatowych i reliktowych. Łącznie w obszarze występuje 18 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG oraz 11 gatunków kręgowców i 10 gatunków bezkręgowców z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

Ostoja Barcza

Ostoja Barcza znajduje się w zachodniej części pasma Klonowskiego Gór Świętokrzyskich, z wzniesieniami Barcza, Ostra i Czostek oraz położone w południowej części podmokłe łąki. Wzniesienia pasma porasta bór jodłowy z domieszką buka.

Na terenie ostoi występuje 8 siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. W zbiorowiskach tych znajduje swoją niszę ekologiczną wiele rzadkich, chronionych i zagrożonych gatunków roślin. Lasy tutaj mają puszczański charakter o wysokiej naturalności; nie było tutaj wcześniej odlesienia, ze względu na teren górski, w związku z tym zbiorowiska leśne trwają tutaj od początku historii roślinności tego regionu. Tereny południowe to fragment doliny Wilkowskiej z rzeką Lubrzanką i kilkoma jej dopływami - znajduje się tam jedna z najliczniejszych populacji przelatki w województwie.

Na terenie ostoi, w rzece Lubrzance występuje skójka gruboskrupowa. Rzeka ta ma naturalny charakter związany z granicą lasu od północy i podmokłymi łąkami na południu w terenie niezasiedlonym. Warunki ekologiczne rzeki oraz występowanie rzadkich gatunków mięczaków: skójki gruboskrupowej i szczeżui wielkiej stanowią ważny argument dla ochrony obszaru.

Zdjęcie 6. Rezerwat przyrody Barcza na terytorium obszaru Natura 2000 Ostoja Barcza

Źródło: <http://www.zagnansk.pl>

Ostoja Sobkowsko-Korytnicka

Ostoja Sobkowsko-Korytnicka położona jest w mezoregionie Dolina Nidy oraz częściowo w obrębie mezoregionu Pogórze Szydłowskie i obejmuje dolny fragment doliny rzeki Nidy, która charakteryzuje się płaskim dnem podlegającym zalewom tworząc liczne starorzecza. Teren ostoi charakteryzuje się wydłużonymi, łagodnie zaokrąglonymi wzgórzami między którymi występują liczne wąwozy i jary.

Najcenniejsze na terenie ostoi obok muraw kserotermicznych są siedliska wapiennych piasków. Ostoja jest jednocześnie jednym z większych kompleksów łąk naturalnych w regionie. W obszarze stwierdzono 13 siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Starorzecza Nidy są miejscem bytowania kilku gatunków ryb. Dolinę zasiedlają także trzy gatunki mięczaków: skójka gruboskrupowa, poczwarówka zwężona, poczwarówka jajowata i jeden gatunek motyla dziennego z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej - czerwończyk nieparek. Rozległe łąki i kompleks stawów w Korytnicy stanowią istotne tereny żerowiskowe i lęgowe dla ptaków wodno-błotnych i miejsce rozrodu kumaka nizinnego.

Ostoja Stawiany

Obszar Natura 2000 Ostoja Stawiany znajduje się w obrębie mezoregionu Pogórze Szydłowskie oraz w zachodniej części Niecki Połanieckiej tzw. Płaskowyżu Stanieckim. Charakterystycznym elementem ostoi są formy krasowe, które rozwinęły się w utworach mioceniowych, głównie w gipsach, ale też i w wapieniach. Przez obszar przepływają liczne niewielkie rzeczki i strumienie.

Ostoja Stawiany zabezpiecza występowanie muraw kserotermicznych. Zawiera 9 siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej; występuje tu liczna populacja staroduba

łąkowego oraz wiele roślin należących do zagrożonych i rzadkich na terenie kraju. Ten niewielki, obfitujący w torfianki, leje krasowe i zalane kamieniołomy obszar jest najważniejszą w regionie ostoją dla ochrony traszki grzebieniastej, która ma tu bardzo silną populację. Łąki na terenie ostoi zasiedla modraszek telejus i poczwarówka zwężona oraz trzy inne chronione gatunki mięczaków.

Ostoja Szaniecko-Solecka

Ostoja Szaniecko-Solecka jest to Obszar Natura 2000 leżący w środkowej części Garbu Pińczowskiego oraz południowo - zachodnim fragmencie Niecki Połanieckiej. Teren poprzecinany jest licznymi ciekami wodnymi, miejscami tworzącymi zabagnione dolinki, w których wykształciły się torfowiska. W północnej części obszaru znajdują się liczne odślonięcia gipsów, zwłaszcza wielko krystalicznych oraz liczne formy krasu powierzchniowego i podziemnego.

Ostoja jest miejscem występowania najcenniejszych siedlisk muraw kserotermicznych i torfowisk węglanowych, łąk solniskowych oraz ciepłych grądów. Szacunkowo na terenie obszaru występuje około 1100 gat. roślin naczyniowych, w tym ok.70 gatunków chronionych, 200 gatunków zagrożonych w skali regionu i kraju. Obszar stanowi ostoję dla dwóch gatunków motyli dziennych – modraszka telejusa i modraszka nausitosa. Istotne populacje tworzą tu również czerwończyk nieparek i czerwończyk fioletek. Jest to także miejsce bytowania kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej, które szczególnie licznie zasiedlają południowe krańce. Spotkać tam można jeszcze dziewięć innych gatunków płazów oraz znaczące w województwie koncentracje ptaków wodno-błotnych.

Ostoja Wierzejska

Ostoja ta obejmuje teren zachodniego przedłużenia Pasma Masłowskiego z Górą Wierzejską 375 m n.p.m. Północna część obszaru należy do zachodniej części Wzgórz Tumlińskich. Fragment doliny rzeki Sufragancyk i jej dopływu wypełniają głównie holocenijskie mułki, piaski i żwiry rzeczne. Można tam również spotkać plejstocenijskie piaski i żwiry wodnolodowcowe i rzeczne. Jest to obszar leśny, występuje tu głównie las jodłowo-bukowy z domieszką świerka, dębów, graba.

Obszar jest ostoją dla lasów bukowo-jodłowych, z rzadkimi zespołem wyżynnego jodłowego boru mieszanego, uważany za zbiorowisko endemiczne Polski, występujące jedynie w Górach Świętokrzyskich i na Roztoczu. Poza tym znajduje się tu dobrze zachowana kwaśna buczyna. Tutejsze zbiorowiska leśne mają charakter puszczański i stanowią miejsce bytowania wielu ciekawych i interesujących owadów, np. zgniotka cynobrowego.

Przełom Lubrzanki

Ostoja obejmuje dolinę rzeki Lubrzanka, która nabiera tu charakteru górskiego potoku. Pomiędzy Radostową i południowo wschodnim grzbieciem Klonówki tworzy przełom, rozdzielając Pasma główne na pasmo Klonowskie i Masłowskie. Rzeka wypływa z północnych stoków Barczy w Paśmie Klonowskim. Płyne przez Dolinę Wilkowską. W pobliżu Marzysza uchodzi do Czarnej Nidy.

Malowniczy górski przełom rzeki Lubrzanki z dobrze zachowanym naturalnym korytem, stanowi jeden z najważniejszych w regionie obszarów występowania skójkii gruboskorupowej *Unio crassus*, skójkii malarskiej i szczeżui wielkiej. Koryto rzeczne zasiedlają również minogi strumieniowe i bardzo nieliczne – brzanki. Występują tu 3 siedliska przyrodnicze z I Załącznika Dyrektywy siedliskowej. Największe powierzchnie zajmują dobrze wykształcone niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie.

Zdjęcie 7. Rzeka Lubrzanka terenie gminy Masłów

Źródło: <https://www.maslow.pl/>

Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie

Obszar Natura 2000 obejmuje fragment górotworu świętokrzyskiego. W północnej i centralnej części przeważają pasma wzniesień, porozdzielane rozległymi obniżeniami dolin. Wśród siedlisk leśnych występują bory sosnowe i mieszane, dąbrowy, grądy, olsy i łągi. Na stromych zboczach wzniesień i w kamieniołomach utrzymują się murawy kserotermiczne, a w dolinach łąki i pola uprawne.

Jest to obszar o wysokiej różnorodności biologicznej: zidentyfikowano tu 25 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 2 gatunki z załącznika II tej Dyrektywy. Flora roślin naczyniowych dochodzi do 1200 gatunków, w tym 112 podlegających ochronie (96-ochrona całkowita, 16 ochrona częściowa). Występuje tu aż 212 gatunków uznawanych za ginące i zagrożone w regionie i kraju. Znajdują się tu też liczne stanowiska rzadkich bezkręgowców. Obszar ma też wyjątkowe walory geologiczne i geomorfologiczne oraz historyczno-kulturowe. Odnaleziono tu pierwsze ślady pobytu człowieka paleolitycznego. Silne zawodnienie obszaru wyraża się obecnością drobnych oczek wodnych o charakterze torfianek a także głębszych zbiorników wodnych o naturalnych sprzyjających warunkach ekologicznych dla występowania zarówno gatunków naturowych jak i innych rzadkich im towarzyszących gatunków mięczaków np.: poczwarówka jajowata, zatoczek łamliwy, szczeżuja wielka. Na terenie obszaru stanowiska ma także skójką gruboskrupowa.

Dolina Nidy

Jedyny w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków. Ostoję stanowi dolina rzeki, dla której charakterystyczne dla są meandry rzeczne i starorzecza. Na znacznym obszarze występują łąki kośne przechodzące w miejscach zabagnionych w turzycowiska. Przy starorzeczach i oczkach wodnych występują zespoły szuwarowe. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie koryta występują zarośla wierzbowe i olsy, a także sporadycznie zespoły łąkowe. W okresie wiosennym i letnim wzbierająca rzeka tworzy rozległe rozlewiska.

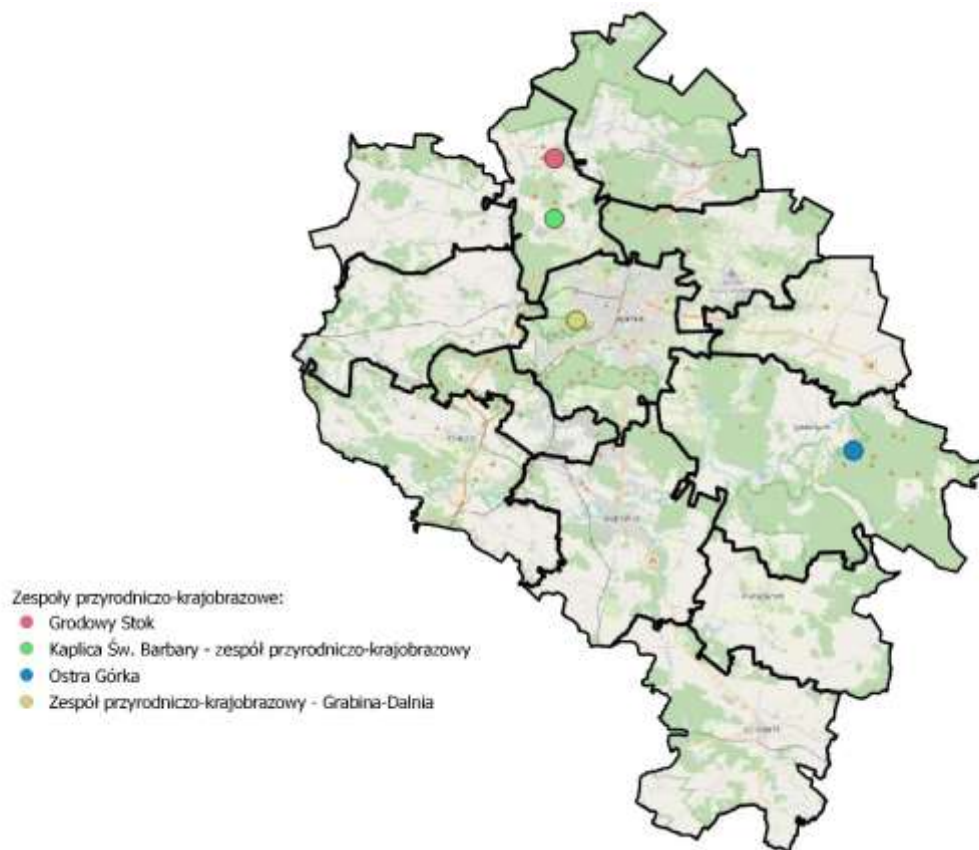
Dolina Nidy jest ostoją ptasią o randze europejskiej (E 62). Na jej terenie występuje co najmniej 30 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, oraz 10 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek, bąk, ślepowron, czapla biała, bocian czarny, podgorzałka, błotniak łąkowy, błotniak stawowy, błotniak zbożowy, kropiatka, zielonka, mewa czarnogłowa, dzięcioł białoszyi. W stosunkowo wysokim zagęszczeniu występują: bocian biały, derkacz, podróżniczek, zimorodek, gąsiorek.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe to jedna z form ochrony przyrody w Polsce. Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o ochronie przyrody z 2004 roku: zespoły przyrodniczo-krajobrazowej to fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe i estetyczne. Są one wyznaczane się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, w celu zachowania wartości przyrodniczych, kulturowych i estetycznych. Działalność na terenach objętych tą formą ochrony uwarunkowana jest opracowaniem dla nich planu zagospodarowania przestrzennego, który uwzględni postulaty przyrodników i historyków

Mapa 7. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.qov.pl/web/qdos/>

Na terytorium Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego znajdują się cztery obiekty o charakterze zespołu przyrodniczego. Dwa z nich znajdują się w gminie Miedziana Góra, jeden w Kielcach oraz jeden w gminie Daleszyce.

Tabela 5. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie KOF

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy	Powierzchnia (ha)	Data utworzenia	Gmina KOF
Grodowy Stok	0,60	2009-07-02	Miedziana Góra
Kaplica Św. Barbary	1,77	1995-04-28	Miedziana Góra
Ostra Górka	30,00	1994-09-14	Daleszyce
Grabina-Dalnia	32,60	2009-12-12	Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Ze względu na fakt, że zespoły przyrodniczo-krajobrazowe leżą wyłącznie na terytorium jednej gminy, zostały szczegółowo opisane w rozdziałach dotyczących poszczególnych gmin.

Parki narodowe

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody: park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni min. 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Tworzy się go w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk.

Na terenie KOF znajduje się fragment tylko jednego Parku Narodowego i jego otuliny. Jest to Świętokrzyski Park Narodowy, którego granice przechodzą przez gminę Górno oraz Masłów.

Mapa 8. Parki Narodowe położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Użytki ekologiczne

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt, i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Użytek ekologiczny w formie uchwały wymagającej uzgodnienia z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska ustanawia rada gminy. Istotnym powodem tworzenia użytków ekologicznych jest potrzeba objęcia ochroną niewielkich powierzchniowo obiektów (które nie mogły zostać ochroną rezerwatową), ale cennych pod względem przyrodniczym.

Mapa 9. Użytki ekologiczne położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Na terytorium Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego znajduje się 9 użytków ekologicznych. Występują one w gminach: Chmielnik, Daleszyce, Miedziana Góra, Strawczyn, Zagnańsk, Kielce.

Tabela 6. Użytki ekologiczne na terenie KOF

Użytki ekologiczne	Powierzchnia (ha)	Data utworzenia	Gmina KOF
Łąka w Jasieniu	12,75	1996-01-14	Chmielnik
Śródleśne oczko wodne	0,46	1999-07-06	Chmielnik

Torfowisko	5,07	1999-07-14	Daleszyce
Bagno	2,12	1996-01-14	Daleszyce
Bagno	0,77	1997-01-15	Miedziana Góra
Śródleśne oczko wodne	0,86	2008-06-17	Strawczyn
Bagno	1,08	1997-01-15	Zagnańsk
Śródpolne oczko wodne	1,00	1999-12-31	Kielce

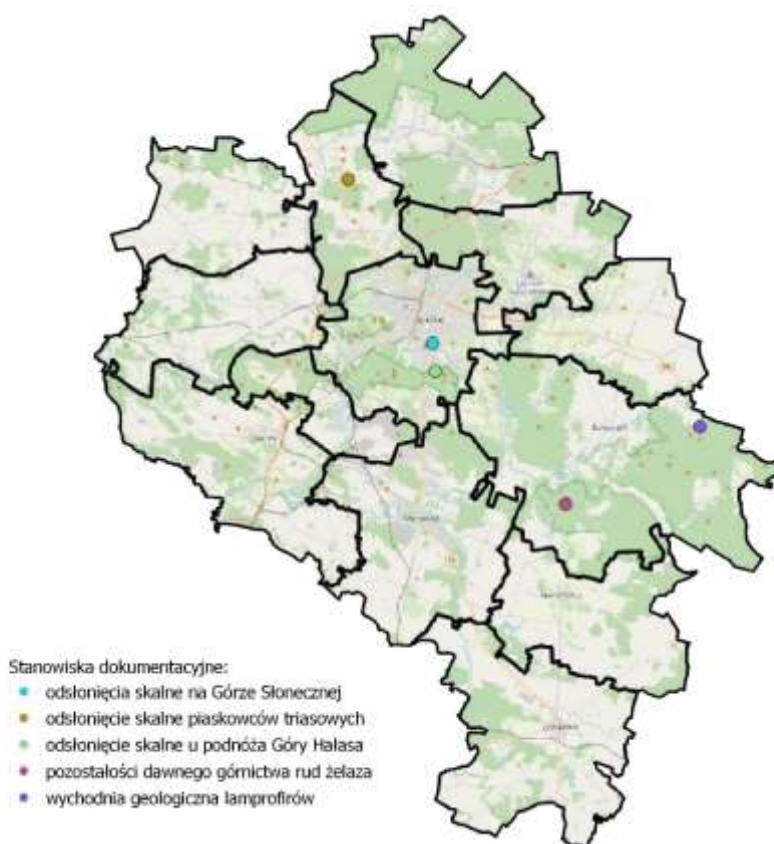
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.qov.pl/web/gdos/>

Ze względu na fakt, że użytki ekologiczne leżą wyłącznie na terytorium jednej gminy, zostały szczegółowo opisane w rozdziałach dotyczących poszczególnych gmin.

Stanowiska dokumentacyjne

Stanowiska dokumentacyjne to forma ochrony przyrody nieożywionej, określona w ustawie o ochronie przyrody, obejmująca niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych oraz fragmenty eksploatowanych i nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Utworzenie stanowiska dokumentacyjnego następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub decyzji rady gminy.

Mapa 10. Stanowiska dokumentacyjne położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.qov.pl/web/gdos/>

Na terytorium Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego znajduje się 5 stanowisk dokumentacyjnych. Występują one w gminach: Kielce, Daleszyce, Miedziana Góra. Ze względu na fakt, że stanowiska dokumentacyjne leżą wyłącznie na terytorium jednej gminy, zostały szczegółowo opisane w rozdziałach dotyczących poszczególnych gmin.

Tabela 7. Stanowiska dokumentacyjne na terenie KOF

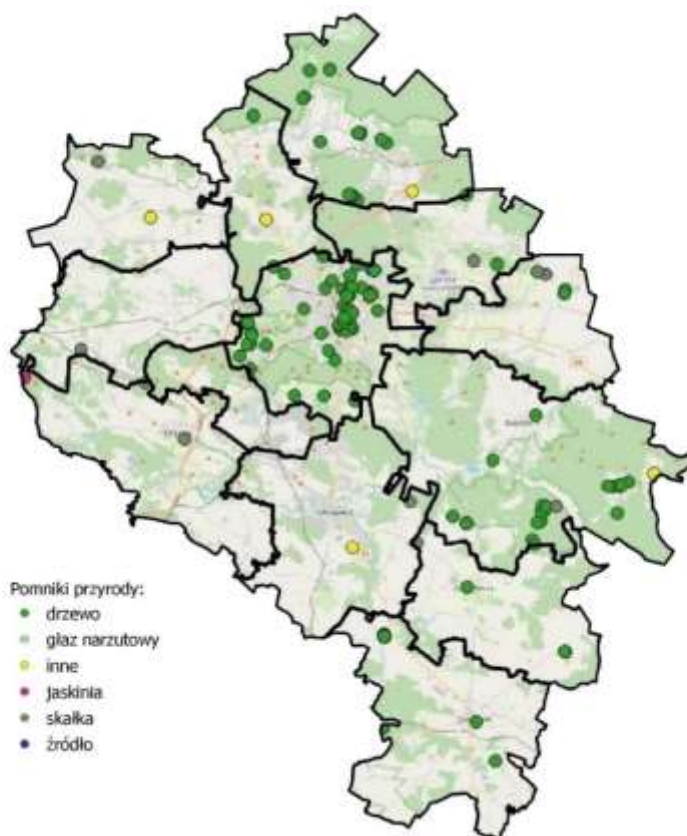
Użytki ekologiczne	Powierzchnia (ha)	Data utworzenia	Gmina KOF
Odstonięcia skalne na Górze Słonecznej	3,11	2010-01-22	Kielce
Odstonięcie skalne u podnóża Góry Hałasa	b.d.	2009-01-30	Kielce
Pozostałości dawnego górnictwa rud żelaza	2,00	1994-09-14	Daleszyce
Wychodnia geologiczna lamprofirów	0,15	2021-03-19	Daleszyce
Odstonięcie skalne piaskowców triasowych	b.d.	2004-01-29	Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Pomniki przyrody

Pomniki przyrody to twory przyrody żywej i nieożywionej, które mają wyjątkową wartość przyrodniczą, krajobrazową, naukową, kulturową lub historyczną.

Mapa 11. Pomniki przyrody położone na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Pomniki przyrody w Polsce powołuje się uchwałą rady gminy. Powinny mieć one szczególne cechy, które wyróżniają je spośród innych tworów tego rodzaju. Kryteria te dokładnie precyzuje rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 17 grudnia 2017 r. Kryteria charakter ilościowy i jakościowy, przy czym wzajemnie się one nie wykluczają i nie muszą występować łącznie.

Na terytorium Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego znajdują się 133 obiekty o charakterze pomnika przyrody. Występują one w we wszystkich gminach KOF, z czego najwięcej w: Kielcach, Daleszycach i Zagnańsku. Ze względu na fakt, że pomniki przyrody leżą wyłącznie na terytorium jednej gminy, zostały szerzej opisane w rozdziałach dotyczących poszczególnych gmin.

Tabela 8. Pomniki przyrody na terenie KOF

L.P.	Rodzaj	Nazwa	Data utworzenia	Gmina KOF
1.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
2.	grupa drzew	-	2012-01-11	Kielce
3.	grupa drzew	-	2012-01-11	Kielce
4.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
5.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
6.	drzewo	Wincenty	2012-01-11	Kielce
7.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
8.	drzewo	Jan	2012-01-11	Kielce
9.	drzewo	-	1998-06-15	Kielce
10.	grupa drzew	-	1998-06-15	Kielce
11.	drzewo	-	1998-06-15	Kielce
12.	drzewo	Kacper	1998-06-15	Kielce
13.	drzewo	-	1998-06-15	Kielce
14.	drzewo	-	1998-06-15	Kielce
15.	drzewo	Kubuś	1998-06-15	Kielce
16.	drzewo	Filip	1998-06-15	Kielce
17.	drzewo	-	1998-06-15	Kielce
18.	drzewo	-	2010-01-10	Kielce
19.	drzewo	-	2010-01-10	Kielce
20.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
21.	grupa drzew	-	2012-01-11	Kielce
22.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
23.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
24.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
25.	drzewo	Jan	2012-01-11	Kielce
26.	grupa drzew	-	2012-01-11	Kielce
27.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
28.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
29.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
30.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
31.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
32.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
33.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
34.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
35.	grupa drzew	-	2012-01-11	Kielce
36.	grupa drzew	-	2012-01-11	Kielce
37.	grupa drzew	Dęby Grzegorzewskiego, Marian	2012-01-11	Kielce
38.	grupa drzew	Dobromyśl	2012-01-11	Kielce
39.	grupa drzew	-	2012-01-11	Kielce
40.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
41.	drzewo	Artur	2012-01-11	Kielce

42.	drzewo	-	2012-01-11	Kielce
43.	drzewo	Miroslaw	2013-01-03	Kielce
44.	drzewo	-	2014-05-31	Kielce
45.	drzewo	Wiktor	2014-05-31	Kielce
46.	drzewo	Kubuś Puchatek	2014-05-31	Kielce
47.	drzewo	Dąb Jagiełły	2014-05-31	Kielce
48.	drzewo	Władysław	2016-08-19	Kielce
49.	drzewo	Zbigniew	2016-08-19	Kielce
50.	drzewo	Robert	2016-08-19	Kielce
51.	jaskinia	Piekło	1954-02-25	Chęciny
52.	jaskinia	Jaskinia Piekło	2014-10-15	Chęciny
53.	skałka	Stokóweczka	1987-10-02	Chęciny
54.	skałka	-	1987-10-02	Chęciny
55.	jaskinia	Czerwona	1987-10-02	Chęciny
56.	grupa drzew	Aleja lipowa	1952-12-02	Chmielnik
57.	jaskinia	Jaskinia w Śladkowie	1996-01-14	Chmielnik
58.	drzewo		1997-01-15	Chmielnik
59.	jaskinia	Jaskinia Lubańska	1998-12-01	Chmielnik
60.	grupa drzew		1999-09-17	Chmielnik
61.	drzewo		2019-10-22	Chmielnik
62.	grupa drzew	-	1992-01-15	Daleszyce
63.	drzewo	-	1994-02-18	Daleszyce
64.	drzewo	-	1995-11-08	Daleszyce
65.	grupa drzew	-	1995-11-08	Daleszyce
66.	drzewo	-	1995-11-08	Daleszyce
67.	drzewo	-	1995-11-08	Daleszyce
68.	drzewo	-	1999-04-23	Daleszyce
69.	grupa drzew	-	2000-07-08	Daleszyce
70.	drzewo	-	2002-03-02	Daleszyce
71.	drzewo	-	2004-12-30	Daleszyce
72.	drzewo	-	2007-02-15	Daleszyce
73.	drzewo	-	2009-07-29	Daleszyce
74.	inne	-	1987-10-02	Daleszyce
75.	drzewo	-	2020-05-22	Daleszyce
76.	drzewo	-	2020-05-22	Daleszyce
77.	drzewo	-	2020-05-22	Daleszyce
78.	drzewo	-	2020-05-22	Daleszyce
79.	skałka	Kamień	2020-09-19	Daleszyce
80.	drzewo	-	2004-12-30	Daleszyce
81.	inne	-	1987-10-02	Daleszyce
82.	drzewo	-	2004-12-30	Daleszyce
83.	drzewo	-	2007-12-29	Górno
84.	drzewo	-	2007-12-29	Górno
85.	drzewo	-	1952-12-02	Górno
86.	skałka	-	1987-10-02	Górno
87.	skałka	-	1987-10-02	Górno
88.	skałka	-	1987-10-02	Górno
89.	skałka		1987-10-02	Masłów
90.	skałka	Kamieńczyk	1987-10-02	Masłów
91.	skałka		1987-10-02	Masłów
92.	skałka	Wielki kamień	1954-10-28	Masłów
93.	skałka		1987-10-02	Miedziana Góra
94.	inne	-	1987-10-02	Miedziana Góra
95.	źródło	Grodowe Źródło	2009-04-23	Miedziana Góra

96.	skałka	Urwisko skalne Piekło	1954-10-28	Miedziana Góra
97.	drzewo	Radziej	2017-09-27	Miedziana Góra
98.	drzewo	Miedziar	2017-09-27	Miedziana Góra
99.	inne		1987-10-17	Morawica
100.	skałka	Diabelski Kamień	2020-10-23	Morawica
101.	skałka		1987-10-02	Nowiny
102.	inne	Kamieniołom Szewce na Górze Okrąglica	2013-11-28	Nowiny
103.	skałka	Skałka w Zajączkowie	1987-10-02	Piekoszów
104.	inne	Zagłębie krasowe w Zagórzcu	1987-10-02	Piekoszów
105.	drzewo	Dąb szypułkowy w Zagórzcu	1989-02-10	Piekoszów
106.	skałka	Kamieniołom Jaworznia	1992-01-15	Piekoszów
107.	skałka	Odstąpienie skał kambru dolnego na Górze Plebańskiej	2002-04-27	Piekoszów
108.	skałka	Kamieniołom Kozi Grzbiet w Zajączkowie	1987-10-02	Piekoszów
109.	skałka	-	1987-10-02	Pierzchnica
110.	grupa drzew	-	1997-01-15	Pierzchnica
111.	drzewo	-	1999-09-17	Pierzchnica
112.	drzewo	-	1952-12-02	Pierzchnica
113.	głaz narzutowy	-	1987-10-02	Strawczyn
114.	inne	-	1987-10-02	Strawczyn
115.	skałka	Skałki Św. Rozalii	1953-12-02	Strawczyn
116.	skałka	-	1987-10-02	Zagnańsk
117.	inne	-	1987-10-02	Zagnańsk
118.	grupa drzew	Aleja przydrożna	1954-10-28	Zagnańsk
119.	drzewo	Bartek	1954-02-25	Zagnańsk
120.	drzewo	Daniel	1993-09-08	Zagnańsk
121.	drzewo	Helena	1997-01-15	Zagnańsk
122.	drzewo	Tobiasz	1997-01-15	Zagnańsk
123.	drzewo	Samson	1997-01-15	Zagnańsk
124.	grupa drzew	Szczepko i Tońcio	1998-02-18	Zagnańsk
125.	drzewo	Borsuk	1998-02-18	Zagnańsk
126.	drzewo	Antek	2001-06-19	Zagnańsk
127.	drzewo	Dudek	2017-08-31	Zagnańsk
128.	drzewo	Goliat	2020-12-26	Zagnańsk
129.	drzewo	Inka	2020-12-26	Zagnańsk
130.	drzewo	Gryf	2020-12-26	Zagnańsk
131.	drzewo	Bohun	2020-12-26	Zagnańsk
132.	drzewo	Kajetan	2020-12-26	Zagnańsk
133.	drzewo	Wielki	2022-02-23	Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

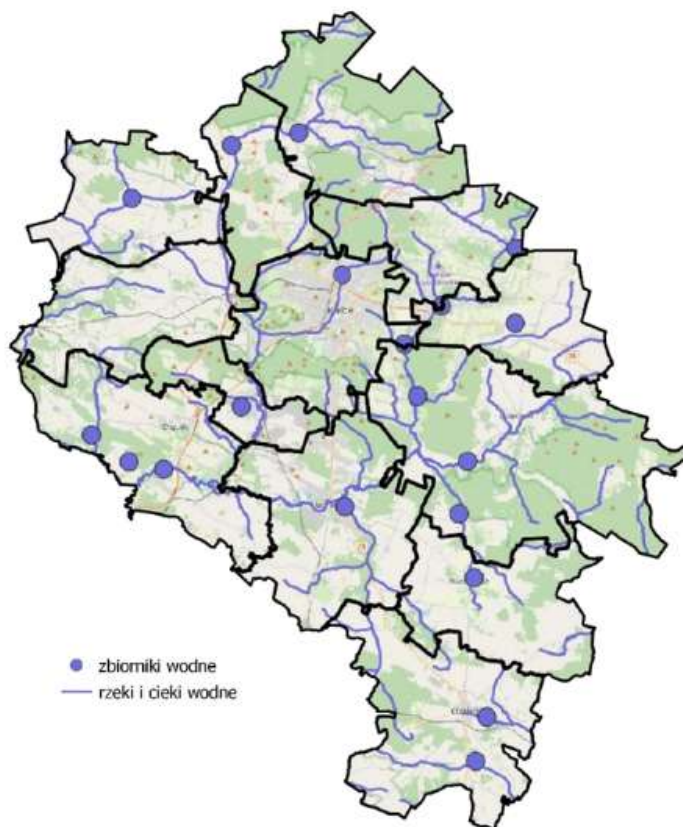
Środowisko wodne

Zasoby wodne Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego tworzą przede wszystkim rzeki, strumienie i ciekiny wodne oraz kilka zbiorników pełniących funkcję retencyjno-rekreacyjną.

Znaczą większość terenu KOF stanowi zlewnia rzeki Nidy. Najważniejsze rzeki znajdujące się w obszarze funkcjonalnym to: Bobrza, Czarna Nida, Lubrzanka, Łososina (Wiarna Rzeka), Warkocz, Pierzchnianka, Trupień, Stokowa, Morawka, Wschodnia, Silnica, Sufraganiec. Sieć rzeczna uzupełniona jest przez ciekiny wodne i strumienie.

Elementem środowiska wodnego KOF są również zbiorniki wodne o charakterze rekreacyjnym i retencyjnym oraz stawy rybne i zbiorniki przeciwpożarowe. Do najważniejszych na terenie obszaru funkcjonalnego możemy zaliczyć zbiorniki: Cedzyna (Górno i Masłów), Borków (Daleszyce), Bolmin (Chęciny), Umer (Zagnańsk), Lipowica (Chęciny), Strawczyn (Strawczyn), Zalew kielecki (Kielce), Wojciechów (Daleszyce), Morawica (Morawica), Andrzejówka (Chmielnik), Borowa Góra (Zagnańsk), Ciekoty (Masłów), Zachełmie (Zagnańsk).

Mapa 12. Zasoby wodne KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Należy zaznaczyć, że zasoby wodne są nieodłącznym elementem chronionych form przyrody jak np. parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary natura 2000, rezerваты przyrody. Ochrona i odpowiednie zagospodarowanie terenów wokół rzek i zbiorników ma kluczowe znaczenie dla wizerunku i atrakcyjności tych miejsc jako obszarów szczególnie cennych przyrodniczo. Doliny rzeczne i okolice zbiorników wodnych są niezwykle istotne z punktu widzenia równowagi ekologicznej. To właśnie na ich terenie występuje wiele rzadkich rodzajów roślin i zwierząt, w tym również gatunków prawnie chronionych.

Zasoby wodne, przy odpowiednim zagospodarowaniu mogą być również wykorzystywane jako podstawa rozwoju turystyki. Dlatego też, działania prowadzące do lepszego wykorzystania istniejących zasobów wodnych, przełożą się również na poprawę atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Węzły i korytarze ekologiczne

Korytarze ekologiczne, są to ciągi dzięki roślinności, zadarnione pasy wzdłuż dróg i cieków, a także nieuprawiane obrzeża pola, które łącząc się z innymi pasami roślinności, tworzą sieć, stanowiącą schronienie dla zwierząt, będącą swoistym szlakiem komunikacyjnym dla wielu gatunków roślin i zwierząt, które nie wytworzyły mechanizmów do przemieszczania się. Bardzo często są to tereny leśne, zakrzaczone i podmokłe z naturalną roślinnością o przebiegu liniowym (pasowym), położone pomiędzy płatami obszarów siedliskowych. Mogą to być również: doliny rzeczne, pasma górskie, prądy rzeczne.

Korytarze zapewniają zwierzętom odpowiednie warunki do przemieszczania się i dają możliwość schronienia oraz dostęp do pokarmu. Umożliwiają one przemieszczanie się organizmów oraz ich wzajemne kontakty. Są niezwykle ważne ze względu na fragmentację środowiska wskutek działalności człowieka i przekształcenia powierzchni ziemi.

Mapa 13. Węzły i korytarze ekologiczne na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.qov.pl/web/gdos/>

Przez terytorium KOF przebiegają trzy korytarze ekologiczne:

1. Góry Świętokrzyskie i Dolina Wisły - przebiegający przez gminy: Zagnańsk, Masłów, Daleszyce oraz Pierzchnica.
2. Częstochowa – wschód - przebiegający przez gminy: Zagnańsk, Miedziana Góra, Piekoszów oraz Chęciny.
3. Dolina Nidy - przebiegający przez gminy: Chęciny, Morawica, Chmielnik, Pierzchnica i Daleszyce.

1.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH KOF

Szlaki turystyczne

Przez Kielecki Obszar Funkcjonalny przechodzi 16 szlaków Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego o łącznej długości wynoszącej około 250 km. Szlaki turystyczne PTTK zlokalizowane są w północnej i centralnej części KOF. Widoczny jest ich brak w południowych gminach tj. Chmielnik oraz Pierzchnica.

Mapa 14. Szlaki turystyczne PTTK na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne

Część z widocznych powyżej szlaków ma niewielkie znaczenie dla KOF w związku z tym, że ich przebieg jest bardzo krótki (poniżej 1 km). Wśród pozostałych wyróżnić należy:

1. **Główny Szlak Świętokrzyski im. Edmunda Massalskiego (czerwony)** – całkowita długość szlaku wynosi 95,6 km, z czego ok. 55 km przebiega przez KOF (gminy Strawczyn, Miedziana Góra, Zagnańsk, Masłów oraz Górno). Rozpoczyna na wschód od KOF w gminie Baćkowice (miejscowość Gołoszyce). Wpada do gminy Górno i podąża dalej na zachód omijając Kielce od północy. Jego zakończenie znajduje się w gminie Strawczyn we wsi Kuźniaki. Do najważniejszych atrakcji leżących w pobliżu szlaku należą:

- Góry Wymyślona oraz Radostowa (gmina Górno).
- Góry Klonówka, Biała oraz Krzemionka (gmina Masłów).
- Diabelski Kamień (gmina Masłów).
- Zabytkowy kościół pw. Przemienienia Pańskiego (gmina Masłów).

- Góry Sosnowice oraz Sośnica, (gmina Zagnańsk).
- Zabytkowy kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika oraz zabytkowy cmentarz parafialny (gmina Zagnańsk).
- Rezerwat przyrody Kręgi Kamienna (gmina Miedziana Góra).
- Góry Wykieńska, Kamień oraz Ciosowa (gmina Miedziana Góra).
- Rezerwat przyrody Barania Góra (gmina Strawczyn).
- Góry Barania, Siniewska, Perzowa oraz Kuźnicka (gmina Strawczyn).
- Rezerwat przyrody Perzowa Góra (gmina Strawczyn).
- Kaplica św. Rozalii (gmina Strawczyn).
- Zabytkowy teren po dawnej hucie z ruinami wielkiego pieca hutniczego w Kuźniakach (gmina Strawczyn).

2. **Niebieski szlak im. Edmunda Padechowicza (Chęciny-Łagów)** – całkowita długość szlaku wynosi 70,2 km z czego ok. 52 km przebiega przez KOF (gminy Chęciny, Nowiny, Kielce i Daleszyce). Jego początek znajduje się w centrum Chęcin. Po krótkim przebiegu w kierunku północnym szlak odbija na wschód i podąża tak aż do granicy gminy Daleszyce, gdzie opuszcza Kielecki Obszar Funkcjonalny. Do najważniejszych atrakcji leżących w pobliżu szlaku należą:

- Rezerwat przyrody Góra Rzepka (gmina Chęciny).
- Ruiny zamku królewskiego oraz zabytkowy rynek w Chęcinach.
- Rezerwat przyrody Góra Zelejowa (gmina Chęciny).
- Rezerwat przyrody Góra Żakowa (gmina Chęciny).
- Jaskinia Piekło oraz Jaskinia Raj (gmina Chęciny).
- Góry Bukowa, Okrąglica, Miejska, Pruskowa, Zielona, Patrol oraz Trupień (gmina Nowiny).
- Zabytkowy dwór oraz park dworski w gminie Nowiny.
- Przełęcz pod Obrazkiem oraz Góry Kamienna, Ostra, Pierścienica, Hałasa, Telegraf (gmina Kielce).
- Rezerwat przyrody Biesak-Białogon (gmina Kielce).
- Góry Zalasna, Otrocz, Sikorza, Ostra Górka, Września, Krzemionka, Stołowa, Włochy, Małzna (gmina Daleszyce).
- Zabytkowy układ urbanistyczny miasta Daleszyce oraz zespół kościoła pw. Św. Michała i zabytkowa kaplica przydrożna pw. Św. Jana Nepomucena (gmina Daleszyce).
- Rezerwat przyrody Cisów im. Zygmunta Czubińskiego (gmina Daleszyce).

3. **Zielony szlak Chęciny – Daleszyce** – całkowita długość szlaku wynosi 45,8 km i znajduje się on w całości na terenie KOF. Rozpoczyna się w centrum miasta Chęciny i podąża w kierunku wschodnim przez gminy Morawica oraz Daleszyce, gdzie ma swoje zakończenie w centrum miasta. Najważniejsze atrakcje, które znajdują się przy trasie szlaku to:

- Rezerwat Góra Rzepka (gmina Chęciny).
- Ruiny zamku królewskiego oraz zabytkowy rynek w Chęcinach.
- Zabytkowy zespół dworsko-parkowy w Podzamczu (gmina Chęciny).
- Zabytkowy kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych wraz z otaczającą go infrastrukturą w Brzezinach (gmina Morawica).
- Zabytkowy park krajobrazowy oraz kaplica z zespołu dworskiego w Morawicy.
- Rezerwat przyrody Radomice (gmina Morawica).
- Rezerwat przyrody Słopiec (gmina Daleszyce).

- Zabytkowy układ urbanistyczny miasta Daleszyce oraz zespół kościoła pw. Św. Michała i zabytkowa kaplica przydrożna pw. Św. Jana Nepomucena (gmina Daleszyce).
4. **Żółty szlak im. Juliusza Brauna (Wiarna Rzeka – Chęciny)** – szlak o łącznej długości 20,7 km w całości znajdujący się na terenie KOF (gminy Piekoszów oraz Chęciny). Rozpoczyna się we wsi Wiarna Rzeka i podąża na południowy wschód kończąc swoją trasę w centrum miasta Chęciny. Do najważniejszych atrakcji turystycznych leżących przy szlaku należą:
- Rezerwat Góra Miedzianka oraz liczne znajdujące się w nim jaskinie (gmina Chęciny).
 - Zabytkowy dwór oraz zespół kościoła pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Bolminie (gmina Chęciny).
 - Rezerwat Góra Rzepka (gmina Chęciny).
 - Ruiny zamku królewskiego oraz zabytkowy rynek w Chęcinach.
5. **Czerwony szlak im. Sylwestra Kowalczewskiego (Chęciny – Kielce)** – szlak o łącznej długości 17,5 km znajdujący się w całości na terenie KOF (gminy Chęciny, Nowiny oraz Kielce). Rozpoczyna się w centrum miasta Chęciny i podąża na północny-wschód przez gminę Nowiny kończąc swoją trasę w Kielcach. Do najważniejszych atrakcji turystycznych leżących przy szlaku należą:
- Rezerwat Góra Rzepka (gmina Chęciny).
 - Ruiny zamku królewskiego oraz zabytkowy rynek w Chęcinach.
 - Rezerwat Góra Zelejowa (gmina Chęciny).
 - Rezerwat Jaskinia Raj (gmina Chęciny).
 - Centrum Neandertalczyka (gmina Chęciny).
 - Zabytkowy dwór oraz park dworski w gminie Nowiny.
 - Góry Zielona oraz Patrol (gmina Nowiny).
 - Zabytkowe tereny zespołu fabrycznego dawnych Zakładów Białogońskich wraz z osiedlem przemysłowym (gmina Kielce).
 - Góry Marmurek, Brusznia i Karczówka (gmina Kielce).
 - Rezerwat przyrody Karczówka (gmina Kielce)
 - Zabytkowy zespół kościoła pw. Św. Karola Boromeusza (gmina Kielce).
6. **Niebieski szlak im. Edwarda Wołoszyna (Cedzyna – Wąchock)** – szlak o łącznej długości 45,2 km z czego ok. 14,8 km znajduje się w granicach KOF (gminy Górno oraz Mastów). Szlak rozpoczyna się w miejscowości Cedzyna i podąża na północny-wschód przez tereny gminy Mastów, po czym wraca na obszar gminy Górno, gdzie opuszcza KOF przy granicy Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Do najważniejszych atrakcji turystycznych leżących na trasie szlaku należą:
- Zalew Cedzyna (gminy Górno oraz Mastów).
 - Góra Radostowa oraz otaczająca ją strefa ochrony konserwatorskiej (gmina Górno oraz Mastów).
 - Zabytkowa pozostałość parku dworskiego w Ciekotach (gmina Mastów).
 - Świętokrzyski Park Narodowy (gmina Górno).
7. **Czarny szlak Piekoszów – Zielona** – szlak o długości 10,1 km leżący w całości na terenie KOF (gminy Piekoszów oraz Nowiny). Rozpoczyna się w Piekoszowie i podąża na południe oraz wschód kończąc swój przebieg na Górze Zielonej w gminie Nowiny. Do najważniejszych atrakcji turystycznych szlaku należą:
- Zabytkowy kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny oraz zabytkowy cmentarz parafialny w Piekoszowie.
 - Rezerваты przyrody Moczydło oraz Chelosiowa Jama (gmina Piekoszów).

- Góry Plebańska, Skwarnia, Belnia, Pruskowa oraz Zielona (gmina Nowiny).
8. **Żółty szlak Barcza – Bukowa Góra** – szlak o długości 10,7 km z czego ok. 5,5 km podążą przez KOF (gminy Zagnańsk oraz niewielki przebieg przez gminę Masłów). Szlak rozpoczyna się w gminie Zagnańsk w miejscowości Barcza i podąża na wschód. Do najważniejszych atrakcji turystycznych leżących przy szlaku należą:
- Rezerwat przyrody Barcza (gmina Zagnańsk).
 - Góry Kamieniłomy, Barcza (gmina Zagnańsk).
9. **Żółty szlak Końskie – Mniów** – szlak o łącznej długości 42,5 km, którego końcowy, krótki (ok. 6,3 km) fragment przebiega przez gminę Zagnańsk w pobliżu rezerwatu przyrody Góra Krasna.

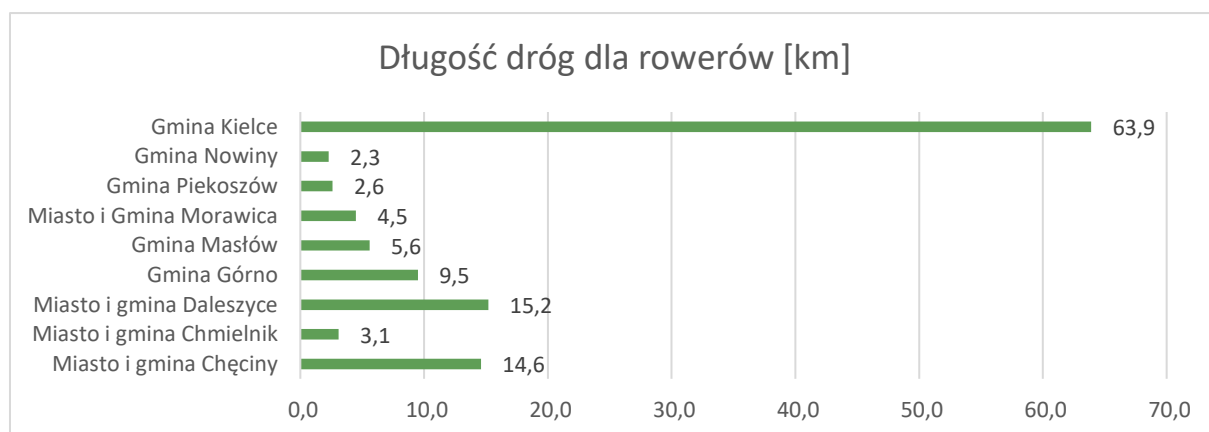
Pozostałe szlaki PTTK, pomimo przebiegu przez teren KOF, mają mniejsze znaczenie turystyczne ze względu na brak dużej liczby atrakcji przyrodniczych i historycznych. Poza szlakami PTTK przez Kielecki Obszar Funkcjonalny przebiegają ważne szlaki rowerowe takie jak Green Velo oraz szlak religijno-pielgrzymkowy „Miejsca Mocy”. Poszczególne gminy KOF wytyczyły dodatkowo szereg szlaków turystycznych oraz rowerowych zarządzanych przez własne jednostki organizacyjne. Opis najważniejszych z nich znajduje się w indywidualnych rozdziałach ich dotyczących.

Ścieżki rowerowe

System ścieżek rowerowych w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym jest bardzo zróżnicowany w zależności od omawianej gminy. Najlepiej rozbudowany jest w centralnej i północnej części KOF, w szczególności w gminach Kielce, Masłów, Górnio, Chęciny i Daleszyce. Natomiast wyraźnie rzuca się w oczy brak lub niewielka długość dróg dla rowerów w południowych gminach takich jak Pierzchnica, Morawica oraz Chmielnik. Ze względu na znaczące walory przyrodnicze oraz historyczne KOF, ścieżki rowerowe stanowią kluczowy element infrastruktury turystycznej, umożliwiając bezpieczne i sprawne poruszanie się wewnątrz gmin oraz pomiędzy nimi. Dla realizacji potencjału turystycznego obszaru istotna jest dalsza rozbudowa systemu ścieżek rowerowych zarówno w gminach posiadających ich obecnie najmniej jak również w tych, które zbudowały już znaczącą infrastrukturę w tym zakresie.

Zgodnie z najbardziej aktualnymi danymi Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec roku 2020 łączna długość dróg dla rowerów w KOF wynosiła 121,3 km z czego ponad połowa (63,9 km) znajdowała się na terenie gminy Kielce.

Wykres 1. Długość dróg rowerowych w KOF na koniec roku 2020

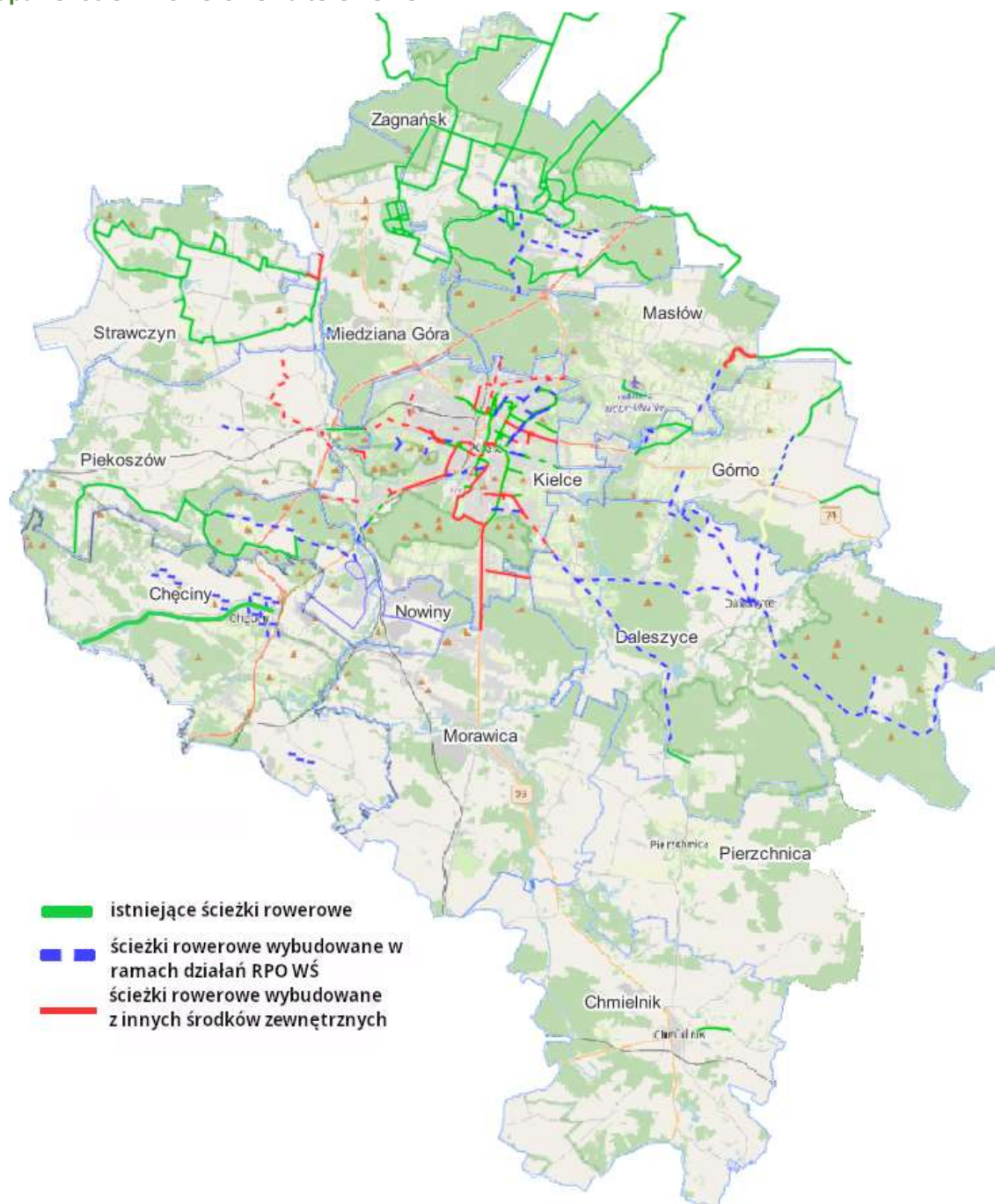

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS na koniec roku 2020

Należy jednak podkreślić, że rozbudowa ścieżek rowerowych stanowiła dużą grupę inwestycji realizowanych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Dlatego też w latach 2021-2022 sieć dróg rowerowych została znacznie rozbudowana w stosunku do danych z roku 2020.

Poniższa mapa przedstawia stan infrastruktury zrealizowany lub planowany do zrealizowania do końca 2023 r. Mapa została opracowana na podstawie Geoportalu ZIT KOF wg stanu na dzień 22.08.2022 r. Z uwagi na wciąż realizowane i zakończone projekty zakładające rozwój infrastruktury rowerowej, mapa powinna podlegać aktualizacji. Ścieżki rowerowe są również szczegółowo przedstawione w rozdziałach dotyczących poszczególnych gmin.

Mapa 15. Ścieżki rowerowe na terenie KOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://gis.kielce.eu/>

Zabytki

Na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego znajdują się 383 zabytki nieruchomości wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Tabela 9. Liczba zabytków w poszczególnych gminach KOF oraz najważniejsze z nich

Gmina	Liczba zabytków	Najważniejsze zabytki
Kielce	134	Dawny Pałac Biskupów Krakowskich; Katedra Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny; Kościół św. Wojciecha; Pałacyk Zielińskiego; Kościół Ewangelicki; Dworek Laszczyków; Klasztor i kościół pw. Św. Karola Boromeusza na Karczówce; kościół Garnizonowy; cmentarz „Stary”.
Chęciny	75	Zamek w Chęcinach; Rynek w Chęcinach; kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Bolminie; zespół dworsko-parkowy w Podzamczu; Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni (skansen).
Chmielnik	56	Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Chmielniku; kościół cmentarny pw. Świętej Trójcy w Chmielniku; kościół pw. Zwiastowania Pańskiego w Piotrkowicach; zespół pałacowy w Piotrkowicach.
Daleszyce	24	Układ urbanistyczny w Daleszycach; kościół pw. Św. Michała w Daleszycach; zespół dworski w Szczecnie; kościół pw. Św. Wojciecha w Cisowie.
Górno	6	Góra Radostowa; zespół kościoła pw. Św. Jacka w Leszczynach; kaplica pw. Św. Joachima w Woli Jachowej; zespół kościoła pw. Chrystusa Króla we wsi Krajno Parcele.
Mastów	4	Pozostałości parku dworskiego w Ciekotach; kaplica bł. W. Kadłubka w Domaszowicach; Góra Radostowa; kapliczka pw. Józefa Robotnika w Woli Kopcowej;
Miedziana Góra	14	Pozostałości zakładu wielkopieczowego w Bobrzy; kościół pw. Świętej Trójcy w Ćmińsku; kaplica pw. Przemienienia Pańskiego w Górze Grodowej k/ Tumlina; kaplica pw. Przemienienia Pańskiego w Kostomłotach Pierwszych.
Morawica	13	Kościół pw. Wszystkich Świętych w Brzezinach; zespół dworski w Drochowiu Dolnym; kościół pw. Św. Mikołaja w Lisowie, Zabytkowy Park Dworski w Morawicy
Nowiny	1	Park Dworski w Nowinach.
Piekoszów	3	Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Piekoszowie; Pałac Tartów w Podzamczu Piekoszowskim; cmentarz parafialny w Piekoszowie.
Pierzchnica	21	Kościół parafialny pw. Św. Małgorzaty Pierzchnicy; układ dawnego rynku miasta Pierzchnica; kościół pw. Św. Wawrzyńca w Drugni; pozostałości zespołu rezydencjalnego w Maleszowej.
Strawczyn	15	Kościół pw. Św. Marii Magdaleny i św. Mikołaja w Chełmcach; pałacyk Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku wraz z aleją lipową; zespół zakładu wielkopieczowego w Kuźniakach; kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Strawczynie.
Zagnańsk	17	Kościół pw. Św. Maksymiliana Kolbe w Janaszowie; murowana kaplica pw. Św. Jan Nepomucena w Samsonowie Ciągłym;

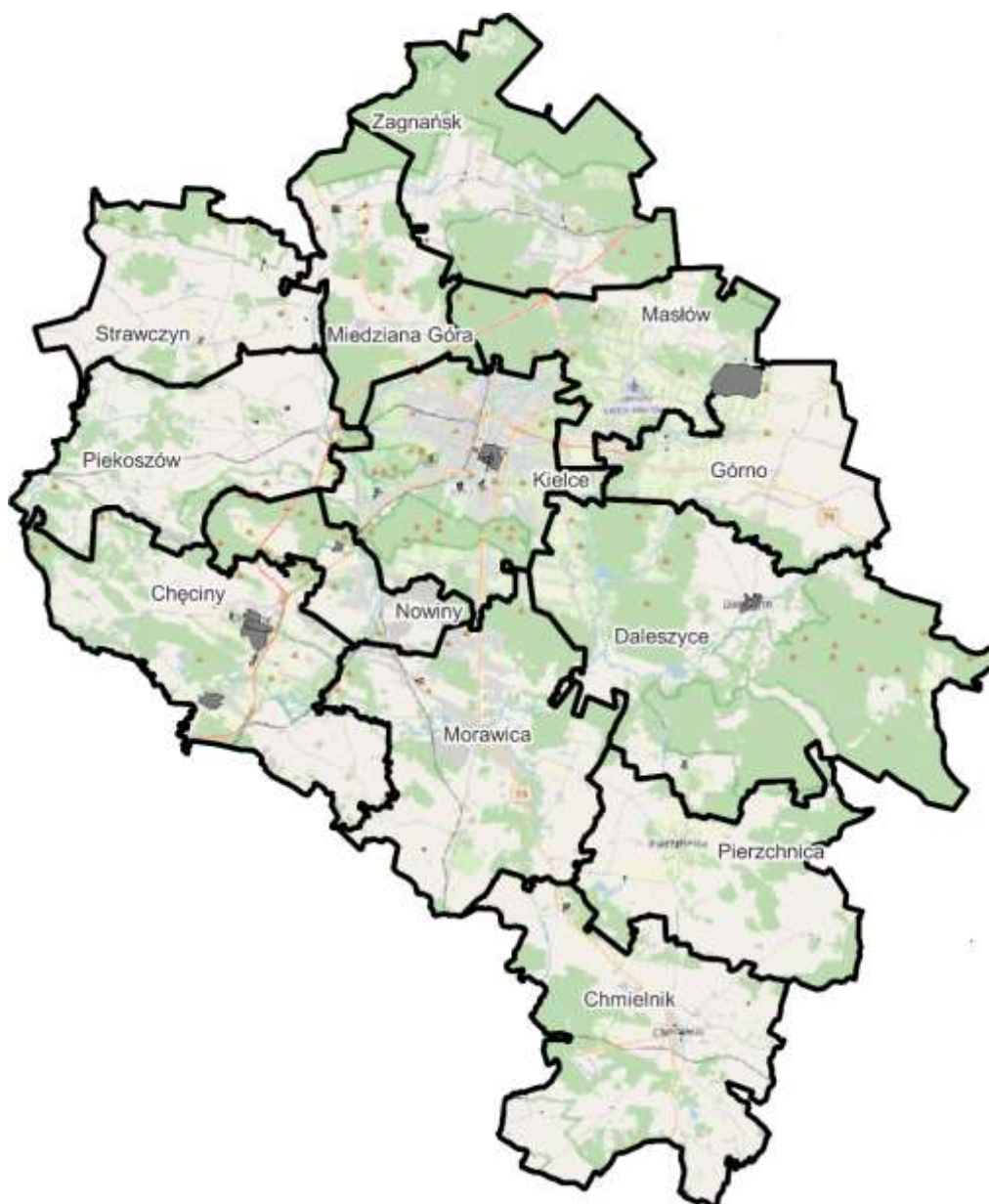
kościół pw. Św. Stanisława w Tumlinie; kościół pw. Św. Rozalii i Marcina w Zagnańsku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Największe zgrupowania obiektów zabytkowych znajdują się w najstarszych miastach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego tj. Kielcach, Chęcinach oraz Chmielniku. W przypadku pozostałych gmin najczęściej w rejestrze NID znajdują się kościoły wraz z ich najbliższym otoczeniem i zabudowaniami oraz pozostałości dworków, wśród których wyróżnić należy te związane z wybitnymi pisarzami przełomu XIX i XX wieku tj. Henrykiem Sienkiewiczem oraz Stefanem Żeromskim.

Poniższa mapa prezentuje lokalizację zabytków z rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa. W rozdziałach dotyczących poszczególnych gmin KOF znajdują się mapy, na których w sposób dokładny widoczne jest umiejscowienie wszystkich obiektów znajdujących się na ich terytorium.

Mapa 16. Lokalizacja największych zgrupowań zabytków w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Na terenie KOF znajdują się również 6 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa w miejscowościach:

- Chęciny – średniowieczny zamek oraz jaskinia z epoki kamienia;
- Chmielnik – osada z epoki kamienia;
- Kotlice (gmina Chmielnik) – dwie osady z epoki żelaza;
- Tumlin-Podgród (gmina Miedziana Góra) – miejsce kultu z nieznannej epoki.

Większość gmin KOF prowadzi dodatkowo swoje własne, gminne ewidencje zabytków, w których znajduje się zdecydowanie więcej obiektów, w szczególności takich jak przydrożne kapliczki, krzyże oraz miejsca pamięci. Prowadzone są również osobne ewidencje stanowisk archeologicznych. Łączna liczba obiektów wpisanych do tych dokumentów w KOF przekracza 1000.

Muzea

Na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego znajduje się 19 obiektów muzealnych zlokalizowanych w 6 gminach:

Tabela 10. Obiekty muzealne w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

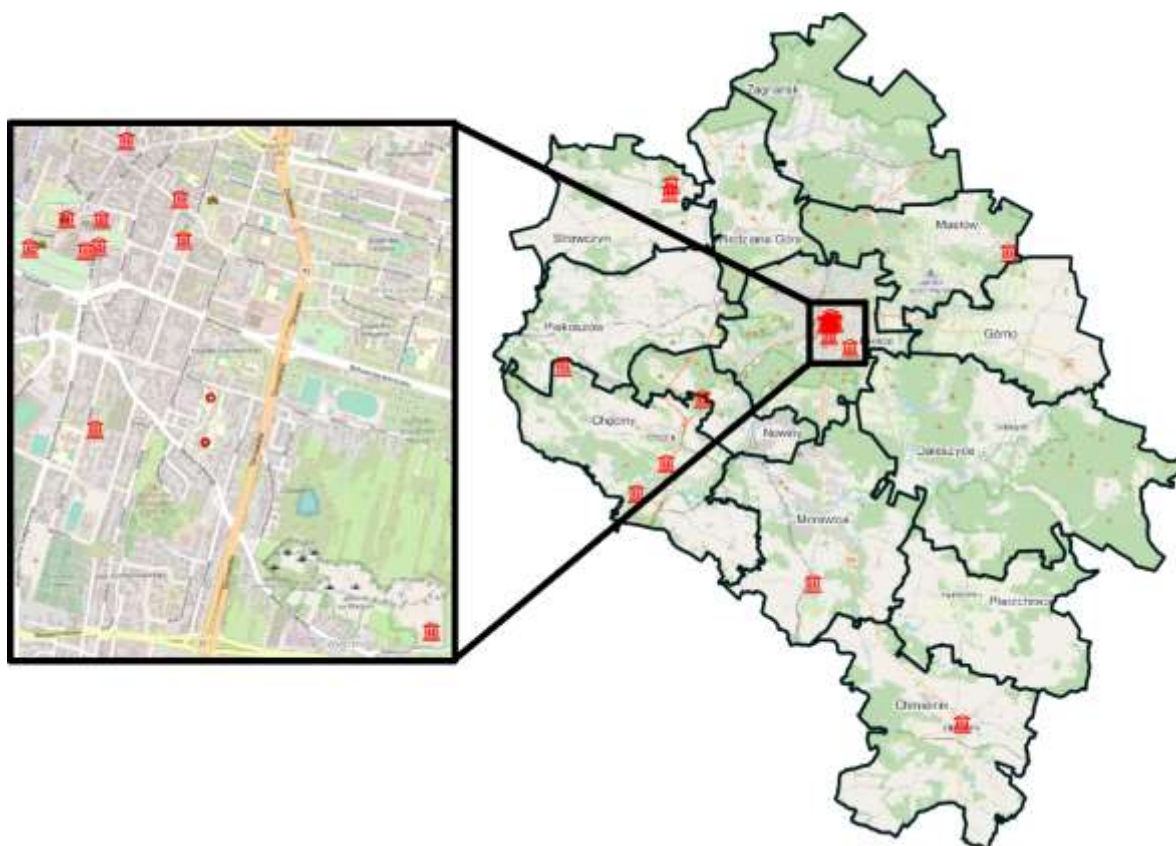
Lp.	Muzeum	Gmina	Tematyka muzeum
1	Muzeum Historii Kielc	Kielce	Historia Kielc od Średniowiecza do czasów teraźniejszych
2	Muzeum Narodowe w Kielcach	Kielce	Malarstwo, rzemiosło artystyczne, sztuka ludowa, literatura, archeologia, środowisko przyrodnicze
3	Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego	Kielce	Życie Stefana Żeromskiego, w szczególności jego nauka w szkole
4	Muzeum Dialogu Kultur	Kielce	Promowanie współistnienia różnych grup etnicznych i religijnych
5	Muzeum Wsi Kieleckiej „Dworek Laszczyków”	Kielce	Zabytkowy drewniany budynek
6	Muzeum Zabawy i Zabawek	Kielce	Historia zabawek i ich produkcji
7	Muzeum Hammonda	Kielce	Muzeum Laurensa Hammonda i jego najważniejszego wynalazku czyli organów Hammonda
8	Muzeum diecezjalne	Kielce	Malarstwo gotyckie z XVI wieku, rzeźba średniowieczna o tematyce maryjnej oraz rzemiosło artystyczne
9	Muzeum Geologiczne Państwowego Instytutu Geologicznego w Kielcach	Kielce	Historia geologiczna Gór Świętokrzyskich
10	Centrum Geoedukacji	Kielce	Historia geologiczna Gór Świętokrzyskich
11	Muzeum Wsi Kieleckiej	Chęciny	Skansen z zabytkami budownictwa wiejskiego i małomiasteczkowego
12	Muzealna Izba Górnictwa Kruszcowego w Miedziance	Chęciny	Historia eksploatacji surowców naturalnych w rezerwacie przyrody Góra Miedzianka
13	Centrum Neandertalczyka	Chęciny	Historia ewolucji i życia Neandertalczyków
14	Centrum Nauki Leonardo Da Vinci	Chęciny	Popularyzacja nauki poprzez interaktywny udział zwiedzających w wystawach
15	Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl”	Chmielnik	Życie dawnej gminy żydowskiej, jej zwyczaje, kuchnia oraz muzyka.

16	Dworek Żeromskich w Ciekotach	Mastów	Odtworzona siedziba Żeromskich.
17	Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach	Morawica	Dzieje garncarstwa ludowego w Chałupkach, wystawa składa się z dwóch części: ekspozycyjnej i warsztatowej.
18	Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku	Strawczyn	Dwór przekazany przez naród Henrykowi Sienkiewiczowi, w którym pisarz mieszkał i tworzył
19	Muzeum Kowalstwa Artystycznego – Kuźnia Moćków	Strawczyn	Prace kowalskie

Źródło: Opracowanie własne

Najszerza oferta dostępna jest oczywiście w stolicy obszaru, czyli Kielcach. Ważnym ośrodkiem pod tym względem jest również gmina i miasto Chęciny, która w swoich placówkach muzealnych łączy walory historyczne z przyrodniczymi. W pozostałych gminach muzea dotyczą często tematyki wyjątkowej dla nich. Takim przykładem jest Strawczyn, mocno związany z Henrykiem Sienkiewiczem ze względu na dworek pisarza znajdujący się w Oblęgorku czy Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl” w Chmielniku. Innym wybitnym pisarzem związanym z Kielecczyną jest Stefan Żeromski, którego muzea znajdują się w Mastowie i Kielcach, natomiast w innych gminach można natknąć się na miejsca upamiętniające jego życie (takie jak ławeczka w gminie Strawczyn w miejscu gdzie znajdował się kiedyś jego dom).

Mapa 17. Lokalizacja obiektów muzealnych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowe opisy poszczególnych placówek muzealnych znajdują się w indywidualnych rozdziałach dotyczących gmin KOF.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowanych jest 35 zabytkowych kościołów, 4 zabytkowe klasztory, 17 zabytkowych kaplic i kapliczek, 3 zabytkowe synagogi oraz 1 zabytkowa cerkiew. Jednak nieliczne z tych obiektów stanowią cel turystyki pielgrzymkowej. Są to:

1. Obraz Matki Bożej Miłosierdzia w Sanktuarium pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Piekoszowie – obraz stanowi cel pielgrzymek od XVIII wieku i został koronowany przez Prymasa kard. Stefana Wyszyńskiego.
2. Kapliczka św. Rozalii na Górze Perzowej w gminie Strawczyn – kaplica zlokalizowana jest na szczycie góry i w związku z historią i znaczeniem kulturowym jest od wieków celem pielgrzymek.

Ośrodki kultury regionalnej

Wszystkie gminy wchodzące w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego posiadają ośrodki realizujące zadania z zakresu kultury regionalnej. W przypadku większości z nich są to gminne ośrodki lub centra kultury, jednak w czterech (Miedziana Góra, Morawica, Pierzchnica oraz Zagnańsk) są to gminne biblioteki publiczne.

Tabela 11. Ośrodki kultury regionalnej w KOF

Gmina	Nazwa ośrodka kultury regionalnej	Adres
Kielce	Kieleckie Centrum Kultury	Plac Moniuszki 2B, 25-334 Kielce
Chęciny	Centrum Kultury i Sportu	ul. Armii Krajowej 18A, 26-060 Chęciny
Chmielnik	Chmielnickie Centrum Kultury	ul. Starobuska 10, 26-020 Chmielnik
Daleszyce	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury	ul. Chopina 25, 26-021 Daleszyce
Górno	Gminny Ośrodek Kultury	Górno, ul. Św. Floriana 4, 26-008 Górno
Masłów	Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom”	Ciekoty 76, 26-001 Ciekoty
Miedziana Góra	Gminna Biblioteka Publiczna	ul. Urzędnicza 8, 26-085 Miedziana Góra
Morawica	Samorządowe Centrum Kultury i Biblioteka w Morawicy	ul. Spacerowa 7, 26-026 Morawica
Nowiny	Gminny Ośrodek Kultury „Perła”	ul. Perłowa 1, 26-052 Nowiny
Piekoszów	Biblioteka Centrum Kultury	ul. Częstochowska 66, 26-065 Piekoszów
Pierzchnica	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna	ul. Kard. S. Wyszyńskiego 5, 26-015 Pierzchnica
Strawczyn	Samorządowe Centrum Kultury, Sportu i Czytelnictwa	Strawczynek, ul. Turystyczna 6, 26-067 Strawczyn
Zagnańsk	Gminna Biblioteka Publiczna w Samsonowie	Samsonów 6, 26-050 Samsonów

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowe opisy funkcjonowania powyższych instytucji zawarte zostały w rozdziałach dotyczących poszczególnych gmin KOF.

Świetlice wiejskie

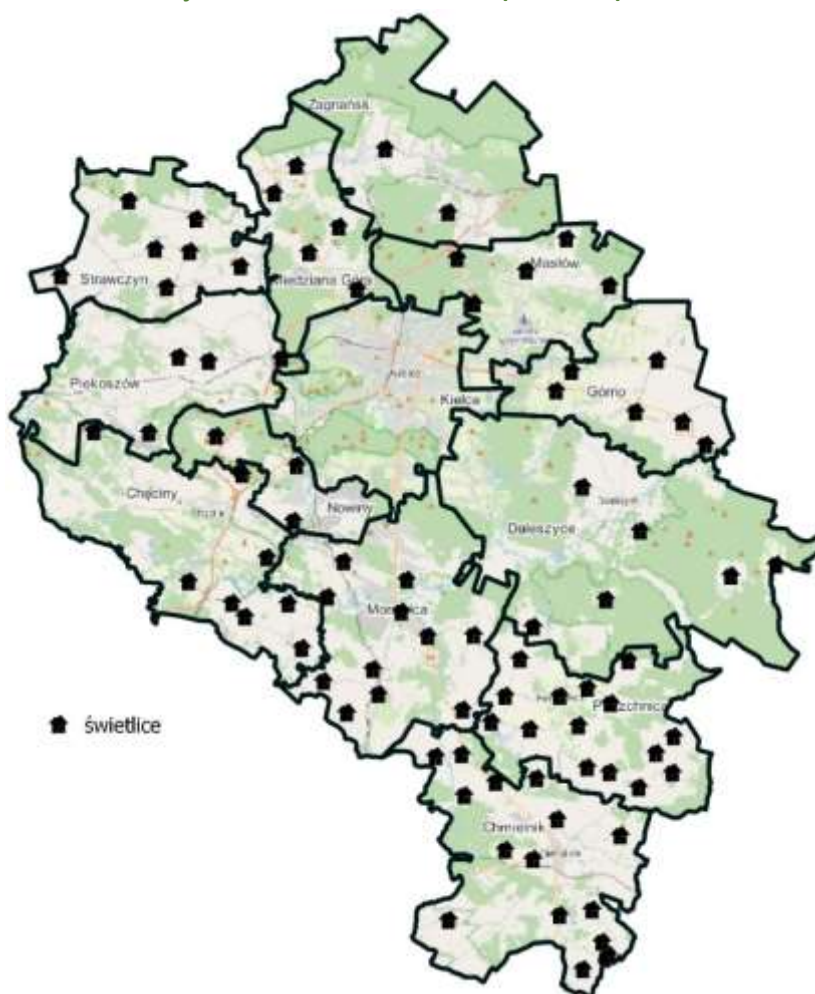
Na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego działają 122 świetlice wiejskie oraz środowiskowych. Zdecydowanie najwięcej znajduje się w rdzeniu KOF, czyli Kielcach. Pozostałe gminy posiadają od 2 do 15 placówek opieki nad dziećmi i młodzieżą.

Tabela 12. Świetlice wiejskie i środowiskowe na terenie KOF

Gmina	Liczba świetlic	Miejscowości
Kielce	35	Kielce
Chęciny	8	Chęciny, Ostrów, Łukowa, Wolica, Miedzianka, Tokarnia, Siedlce, Lipowica
Chmielnik	15	Grabowiec, Piotrkowice, Suliszów, Celiny, Ługi, Suchowola, Jasień, Przededworze, Łagiewniki, Szyszczycy, Kotlice, Suskrajowice, Borzykowa, Śladków Mały, Sędziejowice
Daleszyce	6	Komórki, Trzemoszna, Cisów, Niwy, Kranów, Widełki
Górno	6	Górno, Radlin, Skorzeszyce, Wola Jachowa, Krajno Parcele, Leszczyny,
Masłów	5	Barcza, Dąbrowa, Ciekoty, Dolina Marczakowa, Wiśniówka
Miedziana Góra	5	Bobrza, Tumlin-Wykień, Kostomłoty Pierwsze, Miedziana Góra, Ćmińsk
Morawica	11	Lisów, Wola Morawicka, Radomice, Brzeziny, Dębska Wola, Bieleckie Młyny, Chmielowice, Morawica, Chałupki, Drochów Dolny, Nida
Nowiny	3	Wola Murowana, Szewce, klub „Miniaturka” w Nowinach
Piekoszów	4	Szczukowice, Wincentów, Gałęzice, Piekoszów
Pierzchnica	15	Pierzchnica, Skrzelczyce, Ujny, Strojnow, Podlesie, Maleszowa, Gumienice, Brody, Drugnia Rządowa, Drugnia, Górki, Pierzchnianka, Podstoła, Osiny, Wierzbie
Strawczyn	7	Chełmce, Hucisko, Korczyn, Oblegór, Promnik, Strawczyn, Strawczynek
Zagnańsk	2	Jaworze, Samsonów

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 18. Przybliżona lokalizacja świetlic na terenie KOF (bez Kielc)

Źródło: Opracowanie własne

Baza noclegowa

Baza noclegowa w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym jest bardzo zróżnicowana w zależności od poszczególnych gmin. Można jednak stwierdzić, że większość z nich posiada dość duży wybór miejsc, w których turyści mogą się zatrzymać.

Należy zaznaczyć, że aż w 11 z 13 gminach znajdują się obiekty wpisane do Centralnego Wykazu Obiektów Hotelarskich. Łącznie na terenie KOF takich obiektów jest 52.

Tabela 13. Obiekty wpisane do Centralnego Wykazu Obiektów Hotelarskich w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Gmina	Liczba obiektów	Typy obiektów
Kielce	24	23 hotele oraz 1 pensjonat
Chęciny	3	3 hotele
Chmielnik	0	brak obiektów
Daleszyce	2	2 hotele
Górno	7	3 hotele, 2 pensjonaty oraz 2 motele
Mastów	5	4 hotele i 1 pensjonat
Miedziana Góra	7	2 hotele, 1 motel oraz 1 kemping
Morawica	1	1 hotel
Nowiny	1	1 hotel
Piekoszów	2	2 hotele
Pierzchnica	0	brak obiektów
Strawczyn	2	2 hotele
Zagnańsk	1	1 hotel
RAZEM KOF	52	44 hotele, 4 pensjonaty, 3 motele oraz 1 kemping

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CWOH

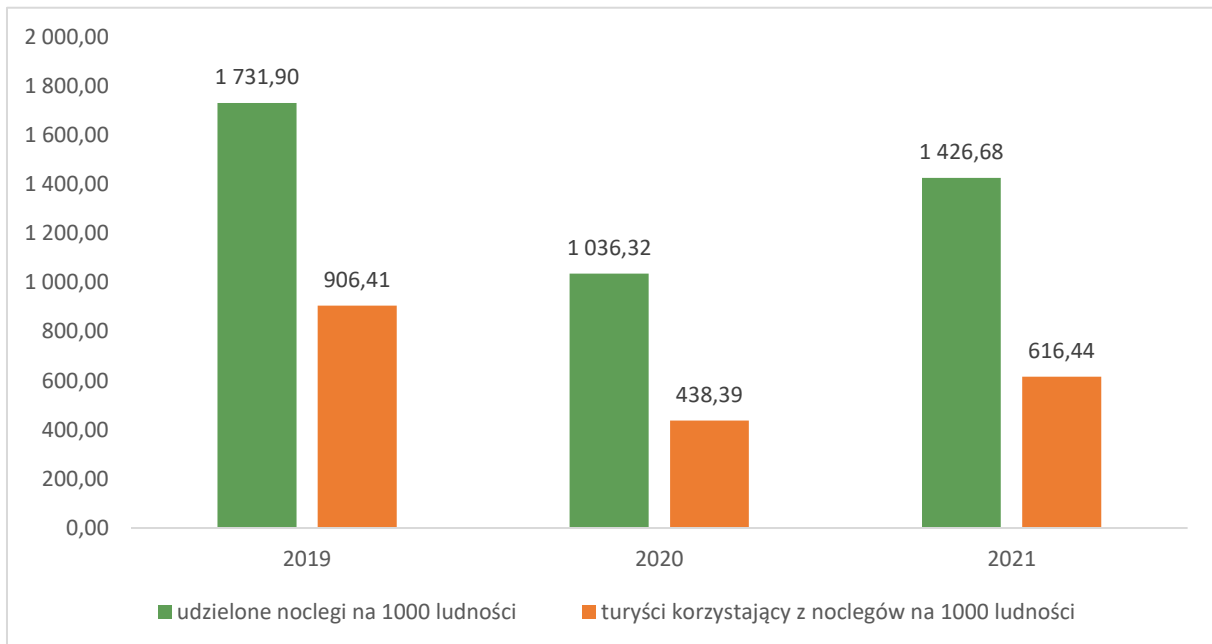
Zdecydowanym centrum noclegowym KOF jest jego rdzeń, czyli miasto Kielce, w którym oprócz obiektów z CWOH znajdują się jeszcze 2 hostele, 6 domów studenta oraz zajazd.

Kielce wraz z placówkami pozostałych 10 gmin tworzą dobrze rozbudowaną bazę noclegową uzupełnioną dodatkowo we wszystkich 13 gminach KOF bardzo bogatym wyborem prywatnych kwater oraz gospodarstw agroturystycznych. Te ostatnie stanowią jedyne obiekty noclegowe w przypadku południowych gmin i miast Chmielnik oraz Pierzchnica, która posiada ich bardzo niewielką liczbę co sprawia, że ma ona zdecydowanie najmniejszy potencjał do przyjmowania turystów.

Ostatnim elementem bazy noclegowej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym jest 6 schronisk młodzieżowych umiejscowionych w gminach Kielce, Chęciny, Chmielnik, Mastów, Nowiny oraz Strawczyn.

Ważnym elementem związanym z bazą noclegową jest przyciąganie turystów. Warto przyrzeć się w tym aspekcie liczbie udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców. Dane te dostępne są w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego tylko dla gminy Kielce.

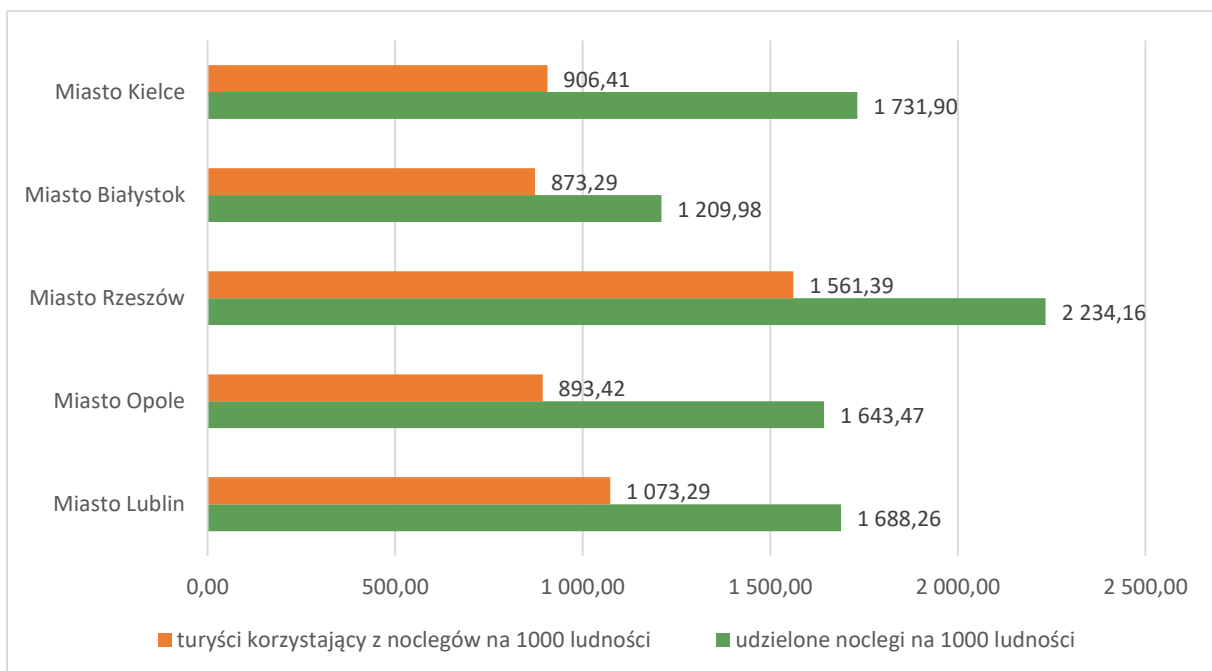
Wykres 2. Dane dotyczące liczby turystów i udzielonych noclegów w na 1000 mieszkańców gminy Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wyraźnie widoczny jest znaczny wpływ pandemii COVID-19 na dane w roku 2020 jak również 2021. W ostatnim roku przed pandemicznym tj. 2019 na 1000 mieszkańców gminy Kielce udzielanych było ponad 1700 noclegów dla ponad 900 turystów. Dane te porównać należy z miastami posiadającymi swoje obszary funkcjonalne o podobnej wielkości.

Wykres 3. Porównanie danych dotyczących Kielc z innymi miastami wojewódzkimi o podobnym potencjalne ludnościowym i turystycznym

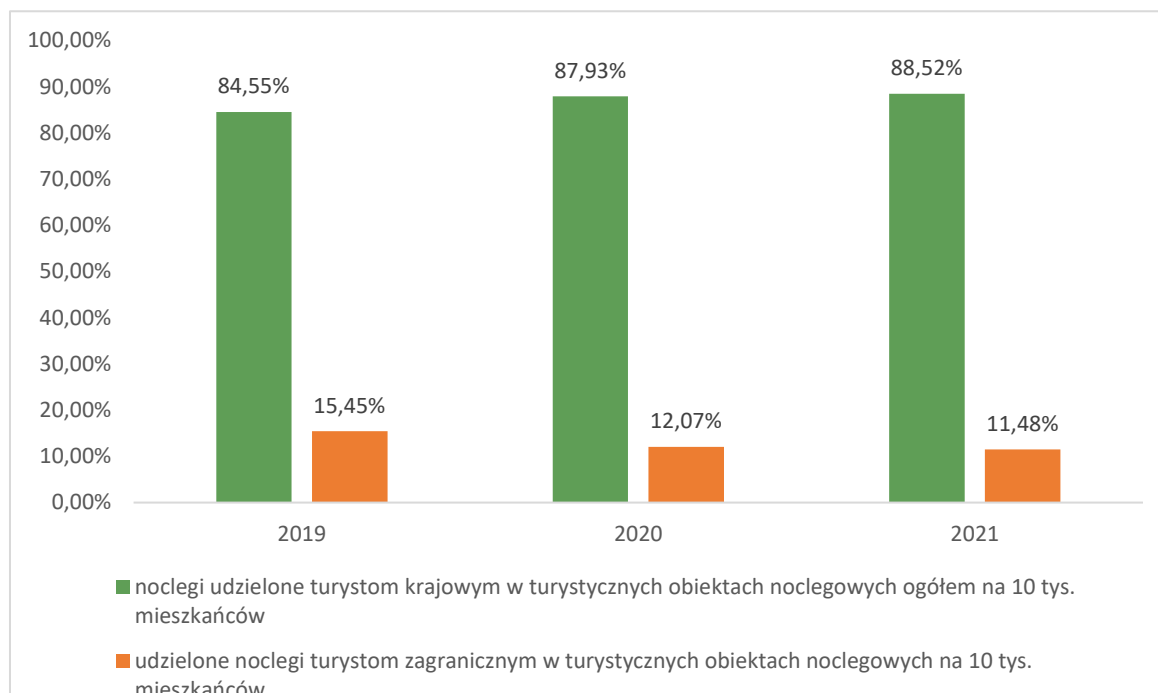

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Jak widać w roku 2019 liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców w Kielcach była gorsza tylko od Rzeszowa. Natomiast w przypadku liczby turystów korzystających z tych noclegów na 1000 mieszkańców lepszy był również Lublin.

Kolejnym ważnym aspektem jest miejsce, z którego przybywają turyści. W przypadku Kielc w roku 2021, w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców 88,52% udzielonych noclegów dotyczyło turystów krajowych, natomiast 11,48% turystów zagranicznych.

Wykres 4. Udział turystów krajowych oraz zagranicznych w udzielanych noclegach na terenie gminy Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Podobnie jak wcześniej na te dane również wpływ wydaje się mieć pandemia COVID-19. Widoczny jest spadek liczby turystów zagranicznych w latach 2020-2021. W roku 2019 stanowili oni ponad 15% wszystkich udzielanych noclegów.

Jeżeli zaś chodzi o kraje, z których przybywało najwięcej turystów zagranicznych to w roku 2021 były to: Ukraina (24,13%), Niemcy (8,25%), Włochy (4,55%), Białoruś (3,23%) oraz Wielka Brytania (3,21%).

Pomimo faktu, że powyższe wykresy i dane statystyczne przedstawiają tylko sytuację w gminie Kielce, można przyjąć tezę, że w przypadku ich rozszerzenia na całość Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego wyglądałyby one podobnie.

Geopark Świętokrzyski – Światowy Geopark UNESCO

Geopark Świętokrzyski to turystyczna marka terytorialna i obszarowy produkt turystyczny o randze międzynarodowej obejmujący terytorium pięciu gmin KOF (Kielce, Chęciny, Morawica, Nowiny i Piekoszów) o łącznej powierzchni 526 km². W kwietniu 2021 roku obszar ten, jako pierwszy geopark funkcjonujący w całości na terytorium Polski uzyskał prestiżowy status Światowego Geoparku UNESCO. Geopark zarządzany jest przez stowarzyszenie pięciu ww. gmin i ma na celu ochronę, promocję oraz

wykorzystanie dziedzictwa geologicznego i kulturowego dla rozwoju geoturystyki. Obszar Geoparku charakteryzuje się unikatowym dziedzictwem geologicznym i górniczym związanym z koncentracją cennych stanowisk geologicznych i górniczych o randze międzynarodowej. Ponadto jest to jedyny geopark UNESCO w Europie na terenie którego odsłaniają się na powierzchni skały reprezentujące wszystkie okresy w dziejach Ziemi począwszy od kambriu.

Tereny i stanowiska przyrodniczo cenne znajdujące się w granicach Geoparku posiadają wyjątkowe walory turystyczne. Szczególne znaczenie mają rezerваты przyrody obejmujące miejsca dawnej eksploatacji kruszców i surowców skalnych: „Góra Miedzianka”, „Góra Zelejowa”, „Góra Żakowa”, „Moczydło”, „Kadzielnia”, „Wietrznia”, „Ślichowice” i „Karczówka”. Są to obecnie najważniejsze, reprezentatywne geostanowiska na terenie geoparku, które wraz z innymi obiektami tworzą sieć geostanowisk udostępnionych na potrzeby turystyki i edukacji poprzez system ścieżek i szlaków pieszych, rowerowych i samochodowych. W przypadku tych ostatnich kluczową rolę odgrywa Świętokrzyski Szlak Archeo-Geologiczny łączący najważniejsze obiekty geologiczne i kulturowe na terenie Geoparku, jak również łączący dwie destynacje turystyczne o randze UNESCO w regionie świętokrzyskim: Krzemionki i Geopark Świętokrzyski.

Na terenie Geoparku Świętokrzyskiego znajduje się wiele miejsc atrakcyjnych dla turystów, gdzie można zapoznać się z historią, geologią czy dziedzictwem kulturowym tego obszaru. Wyróżnikiem geoparku jest lokalizacja na jego obszarze dużych centrów edukacyjnych, muzeów i mniejszych ośrodków związanych bezpośrednio z edukacją i turystyką geologiczną. Do najważniejszych tego typu obiektów należą: Centrum Geoedukacji w Kielcach (główne centrum informacyjno-edukacyjne Geoparku Świętokrzyskiego), Europejskie Centrum Edukacji Geologicznej w Chęcinach i Muzeum Geologiczne przy Oddziale Świętokrzyskim Państwowego Instytutu Geologicznego w Kielcach. Ważną funkcję pełnią również obiekty związane z promocją dziedzictwa kulturowego i tradycji lokalnych. Należą do nich Muzeum Narodowe w Kielcach, Muzeum Historii Kielc, Muzeum Wsi Kieleckiej w tym Park Etnograficzny w Tokarni, Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach oraz Izba Muzealna Górnictwa Kruszcowego w Miedziance.

2. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY KIELCE

Kielce są miastem na prawach powiatu położonym w centralnej części województwa świętokrzyskiego. Mają istotne znaczenie gospodarcze, przemysłowe, edukacyjne i turystyczne, a także pełnią rolę stolicy województwa. Stanowią również centrum Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i najważniejszą gminą obszaru stanowiącą jego rdzeń.

Miasto Kielce jest otoczone 7 gminami powiatu kieleckiego wchodzącymi w skład KOF. Od północnego wschodu graniczy z gminą Masłów, od wschodu z gminą Górno, od południowego wschodu z Daleszycami, od południa z Morawicą, od południowego zachodu z gminą Nowiny, od zachodu z gminą Piekoszów, natomiast od północnego zachodu z gminą Miedziana Góra. Powierzchnia gminy wynosi około 109,65 km².

Mapa 19. Położenie gminy Kielce w województwie świętokrzyskim i KOF

Źródło: Opracowanie własne

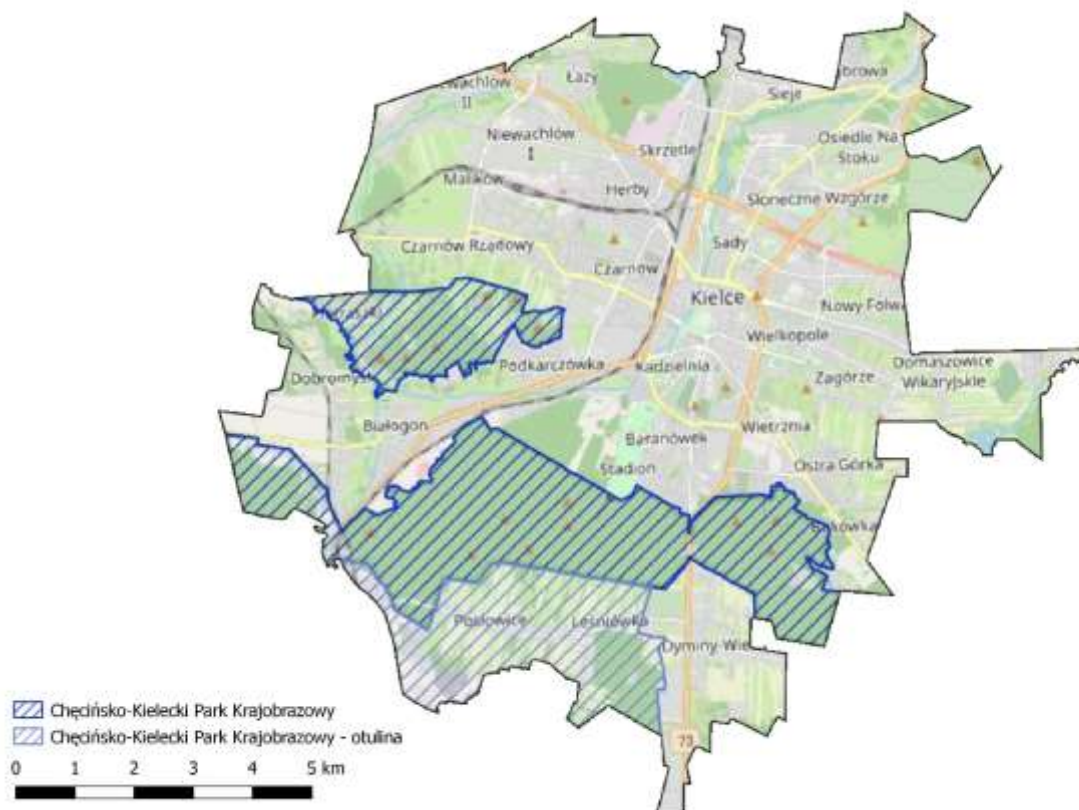
Pod kątem fizyczno-geograficznym miasto Kielce jest położone na zachodnim krańcu Doliny Kielecko-łagowskiej w zachodniej części mezoregionu Gór Świętokrzyskich. Od północy otaczają je wzgórza Tumlińskie, od północno-wschodu Pasma Masłowskie, od południowego wschodu Pasma Dymińskie, od południa Pasma Pośłowickie (z najwyższym wzniesieniem Górą Telegraf – 408 m n.p.m.), zaś od południowego zachodu Pasma Zgórskie. Przez same Kielce przebiega Pasma Kadzielniańskie i Grzbiet Szydłowski. Ze względu na wyjątkowe walory geologiczne Kielce bardzo często bywają nazywane „największym muzeum geologicznym pod otwartym niebem”.

2.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY KIELCE

Parki krajobrazowe

Na terenie miasta Kielce, znajdują się fragmenty Chęcińsko-Kieleckiego parku krajobrazowego wraz z jego otuliną. Sam obszar parku dzieli się na dwie części. Jedną znajdującą się w środkowo-wschodniej części gminy. Natomiast druga część tworzy pas południowo-centralnej części Kielc. Natomiast otulina znajduje się na południe od niego.

Mapa 20. Parki krajobrazowe na terenie miasta Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

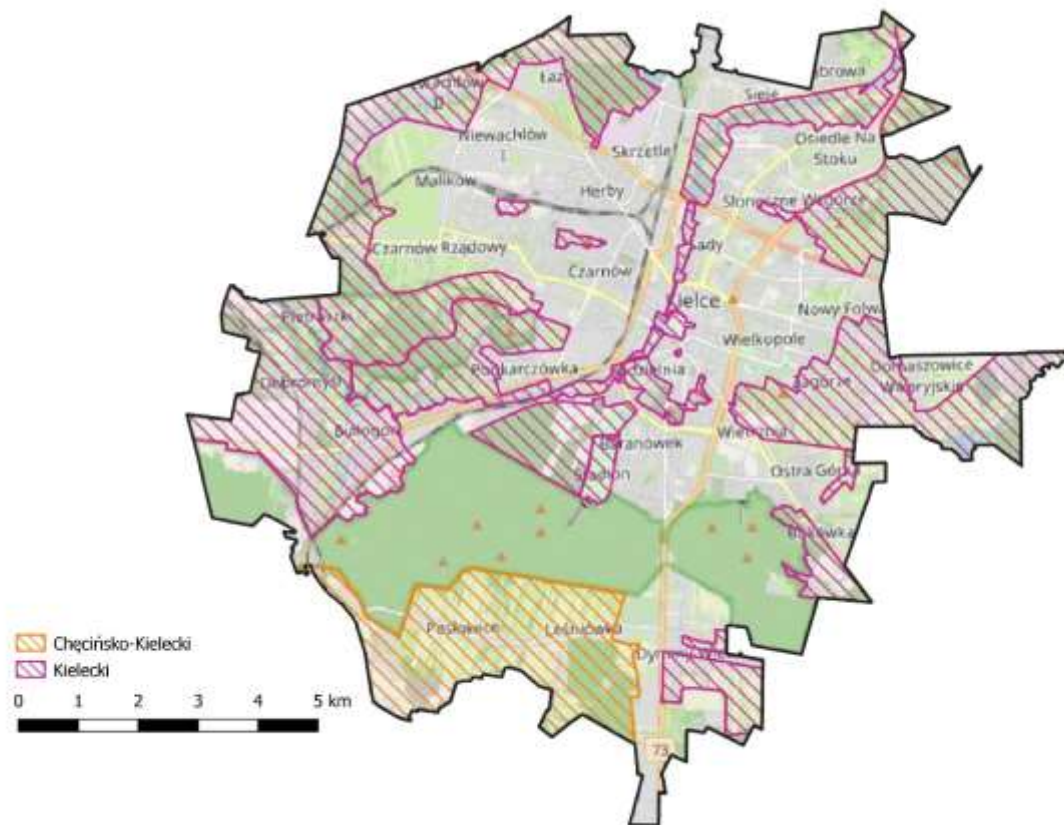
Obszary chronionego krajobrazu

Na terenie miasta Kielce, znajduje się Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu oraz fragment Chęcińsko-Kieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Pierwszy z nich znajduje się wyłącznie na terenie miasta Kielce i zajmuje powierzchnię ok. 3 856,14 ha. Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje tereny miasta pod nazwą: Dolina Bobrzy, Dolina Sufrażańca, Dolina Silnicy, Grzbiet Szydłówkowski i Dolina Lubrzanki. Główne powiązania przyrodnicze z ustanowionym systemem obszarów chronionych stanowią doliny rzeczne, które wraz z terenami przylegającymi pełnią funkcję korytarzy ekologicznych, jako biocentra różnorodności gatunkowej flory oraz fauny.

Natomiast południowa część miasta obejmuje Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu. Jest to tylko fragment niniejszego obszaru, który obejmuje również fragmenty gmin: Chęciny, Nowiny, Morawica, Piekoszków.

Mapa 21. Obszary chronionego krajobrazu na terenie Kielc

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

Na terytorium Kielc znajduje się pięć rezerwatów przyrody. Są to cztery rezerваты przyrody nieożywionej i jeden rezerwat krajobrazowy.

Rezerwat Skalny „Ślichowice” im. Jana Czarnockiego jest to rezerwat przyrody nieożywionej o geologicznym charakterze ochrony. Powierzchnia obszaru wynosi ok. 0,55 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych odkrywki skalnej, przedstawiającej interesujący fragment tektoniki hercyńskiej Gór Świętokrzyskich w postaci charakterystycznie i silnie przełaadowanych skał wapiennych (częściowo margli i łupków fransu facji tysogórskiej) oraz porastającej ten teren roślinności zielnej i krzewiastej.

Biesak-Białogon to kolejny rezerwat przyrody nieożywionej znajdujący się na terenie miasta Kielce o geologicznym i glebowym charakterze ochrony. Jego powierzchnia wynosi 13,04 ha. Celem ochrony jest tutaj zachowanie wychodni skał ordowickich i kambryjskich.

Rezerwat przyrody Rezerwat Przyrody „Wietrznia” im. Zbigniewa Rubinowskiego także jest rezerwatem przyrody nieożywionej o geologicznym i glebowym charakterze ochrony. Zajmuje on powierzchnię 17,59 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zespołu wyrobisk odsłaniających profile wapieni dewońskich (m. in. ciemne wapień ziarniste, jasne wapień grubodetrytyczne, płytowe wapień bitumiczne i łupki margliste, wapień gruzłowe). Ponadto odsłonięcia te są stanowiskiem niezwykle bogatych i dobrze zachowanych skamieniałości fauny dewońskiej. Na terenie rezerwatu znajduje się Centrum Geoedukacji.

Zdjęcie 8. Rezerwat Wietrznia na terenie miasta Kielce

Źródło: <https://www.kielce.eu/>

Rezerwat przyrody Kadzielnia to ostatni z rezerwatów przyrody nieożywionej o geologicznym i glebowym charakterze ochrony. Zajmuje on powierzchnię 0,60 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych grup skał wapiennych o malowniczym ukształtowaniu z żyłami kalcytowymi i stanowiskiem rzadkich roślin, a szczególnie ze względu na niezwykle cenne znaleziska paleontologiczne. Kadzielnia to wzgórze położone w obrębie Kielc, stanowiące część Pasma Kadzielniańskiego. Ma wysokość 295 m n.p.m. i jest zbudowane głównie z wapieni górnego dewonu. W XVIII wieku powstał tu kamieniołom, który był czynny do początku lat sześćdziesiątych XX wieku. Ozdobą tego miejsca jest monumentalny ostaniec zwany Skałką Geologów, górujący nad wyrobiskiem i objęty w szczytowej partii ochroną jako rezerwat przyrody Kadzielnia.

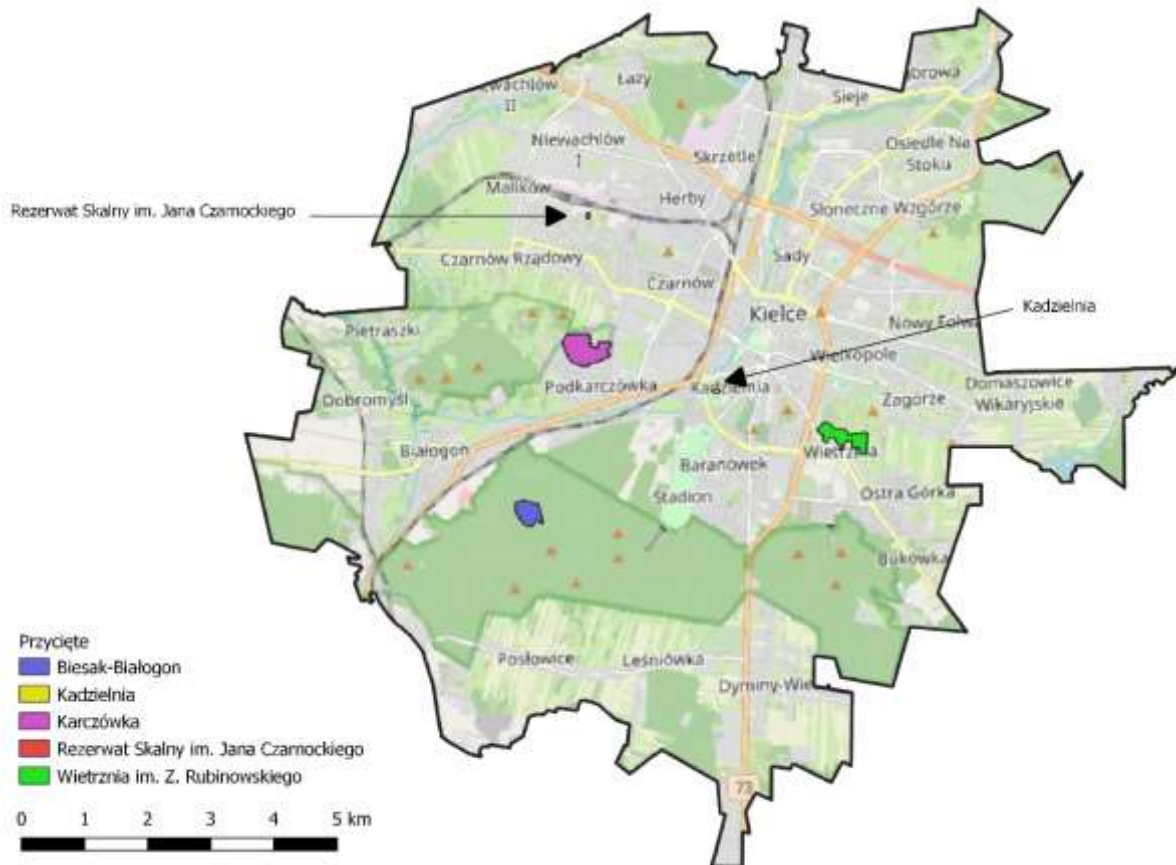
Zdjęcie 9. Rezerwat Kadzielnia na terenie miasta Kielce

Źródło: <https://rajdladzieci.kielce.eu/>

Jedynym rezerwatem przyrody o charakterze krajobrazowym jest znajdująca się w centralnej części Kielc - Karczówka. Zajmuje on powierzchnię 26,37 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względu na społeczno-kulturalnych fragmentu lasu sosnowego tworzącego piękne otoczenie zabytkowej budowli z XVI wieku oraz pomnika Powstańców z 1983 r.

Mapa 22. Rezerваты przyrody na terenie miasta Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary Natura 2000

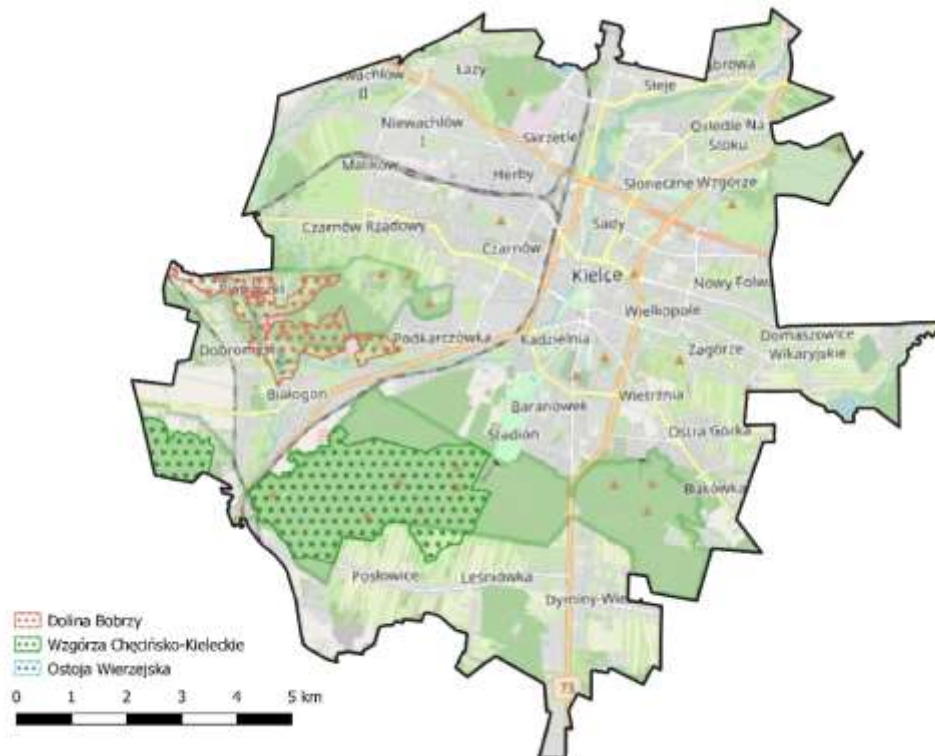
W granicach miasta Kielce znajdują się fragmenty 2 obszarów Natura 2000, tj.: specjalne obszary ochrony „Dolina Bobrzy” i „Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie”.

Są to obszary wyznaczone na podstawie tzw. dyrektywy siedliskowej. Na ich terenie w Kielcach odnotowano występowanie 29 chronionych siedlisk przyrodniczych oraz ponad 150 gatunków roślin zaliczonych do rzadkich, zagrożonych lub ginących w skali regionu lub kraju.

Obszar Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie leży w środkowo-zachodniej części gminy na terytorium Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego.

Natomiast Obszar Natura 2000 Dolina Bobrzy na terytorium miasta Kielce obejmuje tereny leśne znajdujące się w odrębnej części Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego w centralnej oraz zachodniej części gminy.

Mapa 23. Obszary Natura 2000 na terenie miasta Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

W Kielcach możemy odnotować jeden obiekt o charakterze zespołu przyrodniczo-krajobrazowego.

Mapa 24. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie miasta Kielce

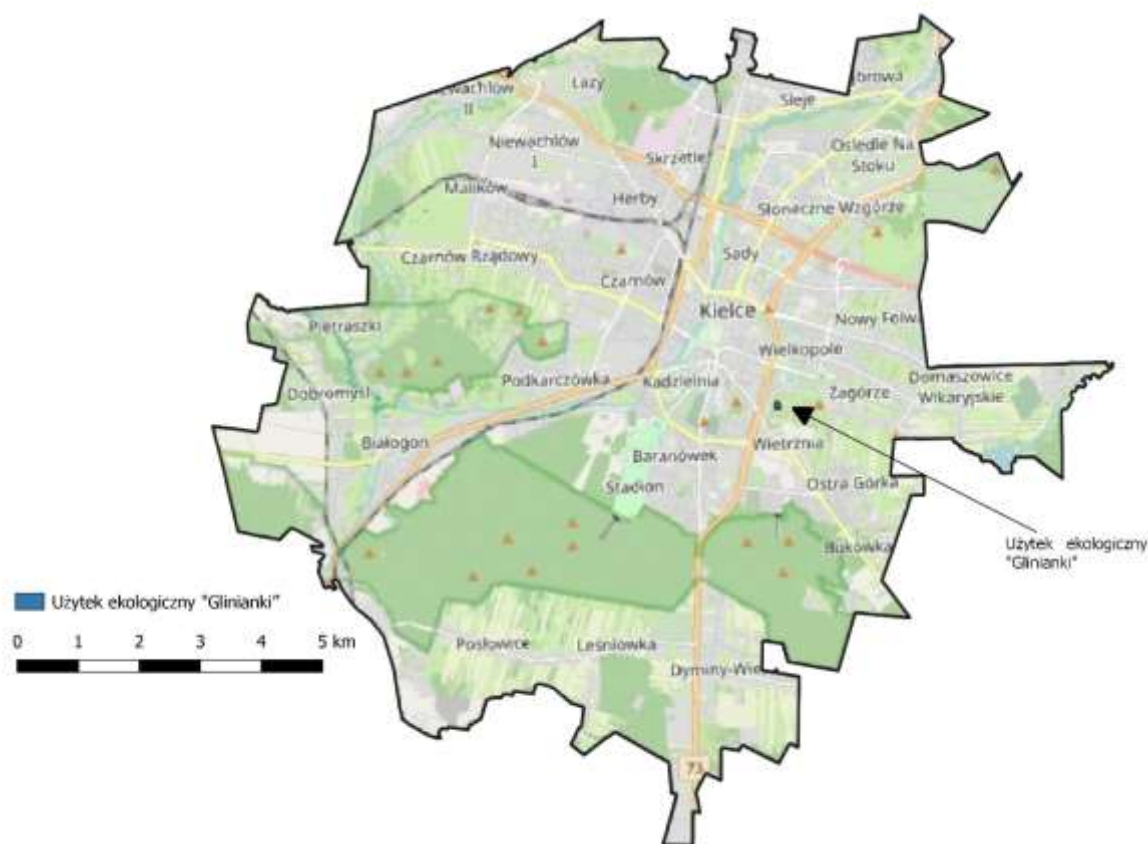
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

„Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Grabina – Dalnia” położony w granicach miasta Kielce, w zachodniej części Pasma Kadzielniańskiego pomiędzy Bruszną a Karczówką. Celem ochrony jest zachowanie relikwów świętokrzyskiego górnictwa kruszcowego oraz odstępów skał paleozoicznych z ważnymi stanowiskami paleontologicznymi i elementami rzeźby krasowej, ze względu na wartości przyrodnicze, kulturowe i edukacyjne oraz ochronę krajobrazu.

Użytki ekologiczne

Na terytorium miasta Kielce znajduje się jeden użytek ekologiczny. Jest to zbiornik wodny nazywany potocznie „Glinianki”. Jego powierzchnia wynosi około 1 ha. Obiekt znajduje się w granicach rezerwatu przyrody Wietrznia im. Zbigniewa Rubinowskiego.

Mapa 25. Użytki ekologiczne na terenie miasta Kielce

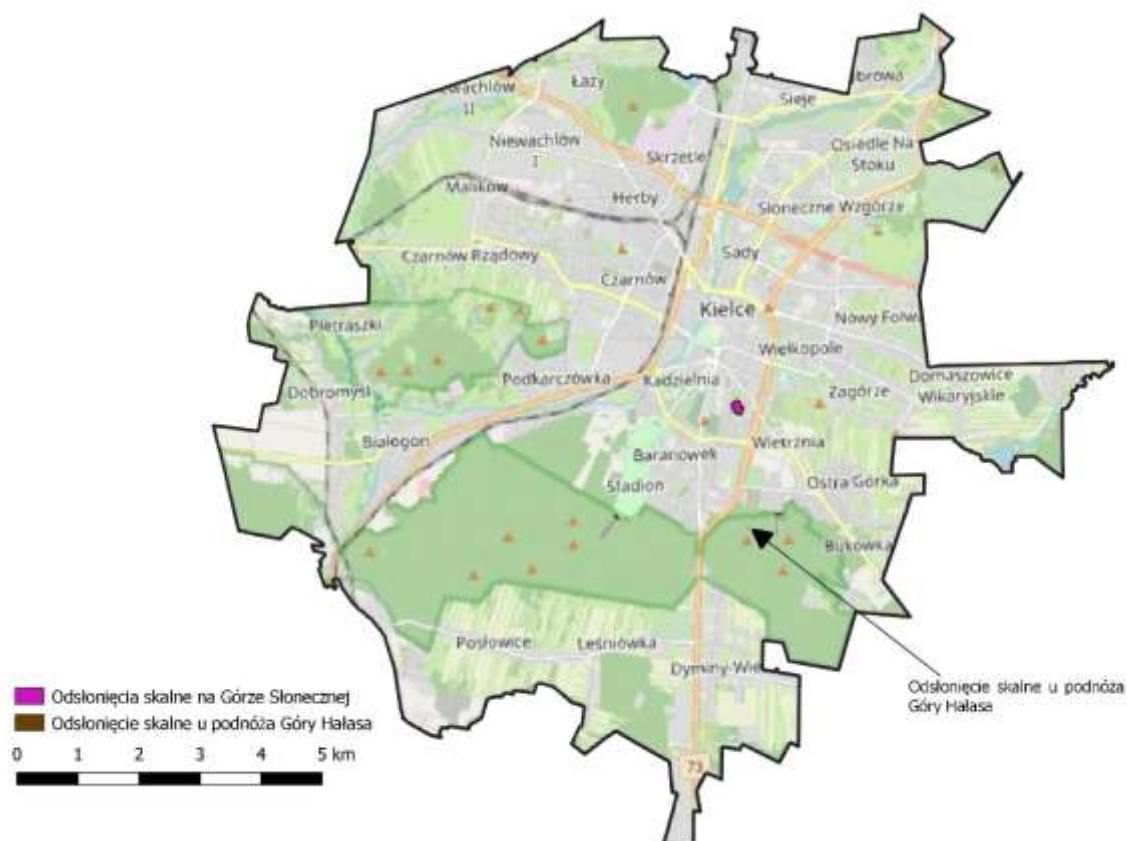
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Stanowiska dokumentacyjne

W zakresie stanowisk dokumentacyjnych na terenie Kielc możemy odnotować dwa obiekty o tym charakterze. Pierwszy z nich to „Odstępiska skalne na Górze Słonecznej” znajdujący się w centralnej części miasta Kielce. Odstępiska skał dewońskich z pozostałościami odkrywkowych wyrobisk po wydobywaniu wapieni. Góra Słoneczna zbudowana jest z wapieni skalistych górnego dewonu - franu (typ wapieni kadzielniańskich). Zachował się tu fragmentarycznie powierzchniowy relief krasowy wraz ze szczelinami w obrębie ławic skrasowiałych wapieni. Odstępiska skalne Góry Słonecznej ukazują przejściowy typ osadów dewońskiego basenu morskiego pomiędzy facją płytkiego i głębokiego morza (sprzed 380 milionów lat) co pozwala odtworzyć ukształtowanie dna zbiornika sedymentacyjnego.

Drugim stanowiskiem dokumentacyjnym jest „Odślonięcie skalne u podnóża Góry Hałasa”. To odślonięcie skalne z okresu ordowiku o rozmiarach: 2,2 m wysokości i 3,2 m szerokości. Jest fragmentem ciągu warstw ordowiku eksploatowanych na odcinku ok. 400 m. Jest to dawne wyrobisko po eksploatacji piaskowców, funkcjonujące głównie w okresie międzywojennym. W odśloniętej ścianie widoczne są piaskowce ordowickie (ordowik dolny) w kolorze jasnoszarym z odcieniem brązu oraz żyła barytu w kolorze bladonoróżowym. Osady ordowiku spoczywają na skałach kambry z luką stratygraficzną (brak piętra kambry górnego). Odkryto tu skamieniałości w postaci szczątków trylobitów z rodzaju *Proetus*, *Orthis moneta* i *Bellerophon poloniucus*.

Mapa 26. Stanowiska dokumentacyjne na terenie miasta Kielce

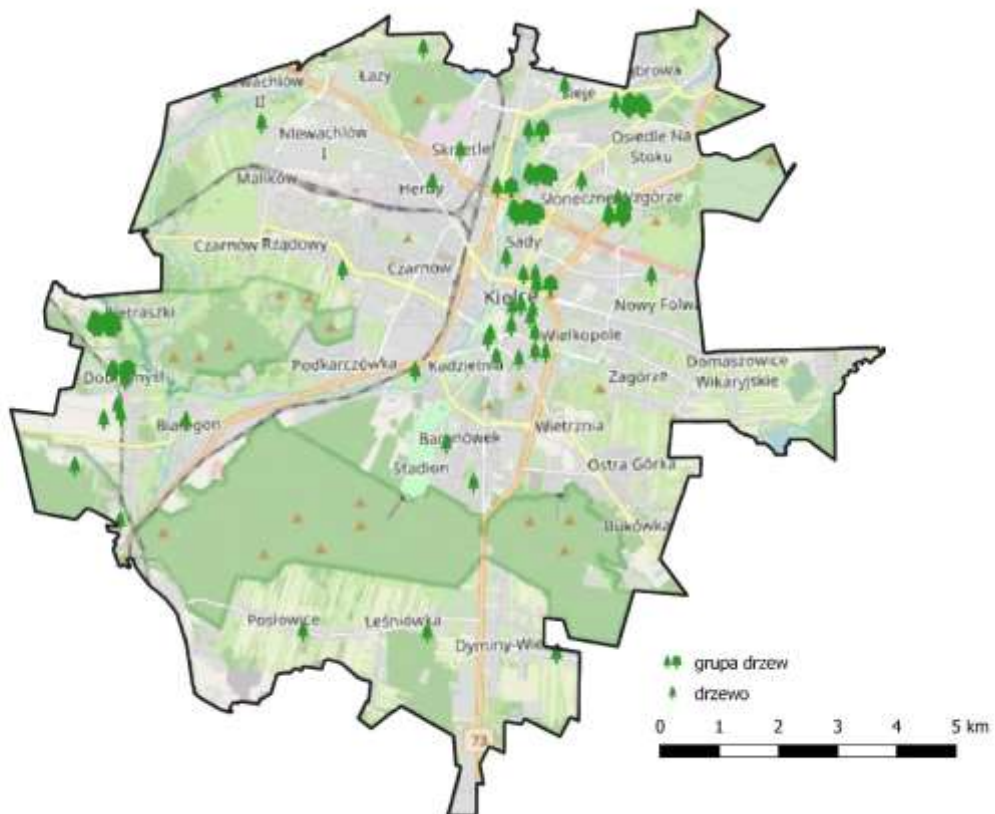
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.qov.pl/web/gdos/>

Pomniki przyrody

Na terenie miasta Kielce możemy wyróżnić dość dużą liczbę pomników przyrody wynoszącą 50 obiektów tego typu. Są do zarówno drzewa jak i grupy drzew różnych gatunków, z przewagą dębu szypułkowego. Jest to zdecydowanie największa liczba pomników wśród wszystkich gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Warto również nadmienić, że część niniejszych pomników przyrody to tzw. grupy drzew, w związku z powyższym łącznie w Kielcach ochroną objętych jest 118 sztuk drzew. Pomniki rozsiadane są po terytorium całego miasta, jednak zdecydowanie największa ich liczba występuje w środkowo zachodniej i północno-wschodniej części gminy.

Mapa 27. Pomniki przyrody na terenie miasta Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Drzewa pełniące funkcje pomników przyrody na terenie miasta Kielce objęte są ochroną prawną.

Zdjęcie 10. Pomniki przyrody na terenie miasta Kielce: Wincenty, Kubuś i Mirosław

Źródło: <https://www.kielce.eu/>

Należy zaznaczyć, że wyróżniają się one wśród pozostałych przede wszystkim niezwykłymi walorami przyrodniczymi. Bardzo często odznaczają się one również wiekiem (np. wiek dębu szypułkowego „Artur” szacuje się na ok. 260 lat), ciekawym pokrojem i rozmiarami (obwód pnia dębu szypułkowego

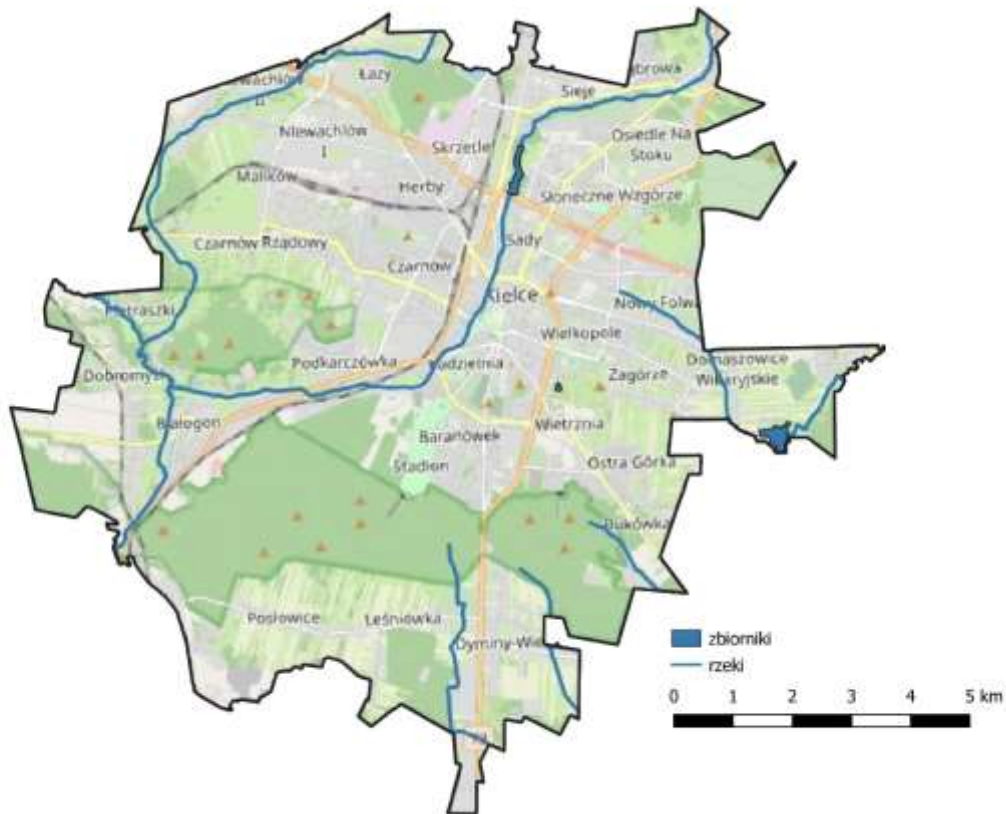
„Kacper” rosnącego przy ul. Gruchawka, mierzony na wys. 130 cm od ziemi, wynosi 556 cm) lub stanowią rzadkie i wyjątkowe gatunki (np. dagleźja zielona rosnąca przy ul. Ściegiennego, perełkowce japońskie przy ul. Kościuszki, orzech czarny przy ul. Wesolej).

Drzewa pełniące funkcję pomników przyrody mają ogromne znaczenie przyrodnicze, klimatyczne oraz krajobrazowe. Często są to również obiekty o wyjątkowym znaczeniu historycznym i kulturowym (grupa drzew „Dęby Grzegorzewskiego” przy ul. Jarzębinowej i Dębowej, kasztanowiec biały „Kubuś” rosnący na dziedzińcu Teatru Lalki i Aktora KUBUŚ).

Środowisko wodne

Kielce położone są w dorzeczu Nidy, w dwóch zlewniach IV rzędu, tj. rzeki Bobrzy i Lubrzanki. Główną rzeką jest przepływająca przez centrum Silnica, będąca lewostronnym dopływem Bobrzy. Na niej położony jest Zalew Kielecki (o powierzchni 9,1 ha), innym sztucznym zbiornikiem jest zbiornik w Mójczy oraz Staw. Na terenie miasta nie ma zbiornika naturalnego.

Mapa 28. Zasoby wodne na terenie miasta Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Węzły i korytarze ekologiczne

Przez terytorium miasta Kielce nie przebiegają węzły i korytarze ekologiczne.

Parki narodowe

Na terenie miasta Kielce nie znajdują się parki narodowe.

2.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY KIELCE

Szlaki turystyczne

Przez teren gminy Kielce przebiegają trzy szlaki turystyczne Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego:

1. Szlak czerwony z Chęciny do Kielc – szlak wkracza na teren gminy Kielce w jej południowo-zachodnim krańcu i podąża dalej w kierunku północno-wschodnim przekraczając rzekę Bobrza. Jego zakończenie następuje w rezerwacie przyrody Karczówka w pobliżu kościoła klasztornego pw. Św. Karola Boromeusza.
2. Niebieski szlak z Chęciny do Łągowa – podobnie jak poprzedni, ten szlak również wkracza na teren gminy Kielce w jej południowo-zachodnim fragmencie w pobliżu stacji kolejowej Kielce Słowik. Następnie podąża na wschód Chęcińsko-Kieleckim Parkiem Krajobrazowym przez góry Biesak, Pierścienica i Telegraf. Przechodzi do gminy Daleszyce w pobliżu Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w południowo-wschodniej części Kielc.
3. Czarny szlak z Piekoszowa do Chęciny – niewielki fragment szlaku przecina granicę gminy Kielce w jej zachodniej części.

Mapa 29. Szlaki turystyczne PTTK przechodzące przez gminę Kielce

Źródło: Opracowanie własne

Poza szlakami PTTK na terenie Kielc istnieją liczne inne trasy nadzorowane przez inne instytucje:

- Szlak miejski (czerwony) – wyznaczony przez Urząd Miasta Kielce. Ma charakter pętli rozpoczynającej się i kończącej na Placu Niepodległości w centrum miasta przy dworcu PKP. Szlak został zaprojektowany w taki sposób aby obejmował wszystkie najważniejsze atrakcje turystyczne i zabytki związane z historią Kielce.

Mapa 30. Szlak Miejski w Kielcach

Źródło: <http://kielce.eu>

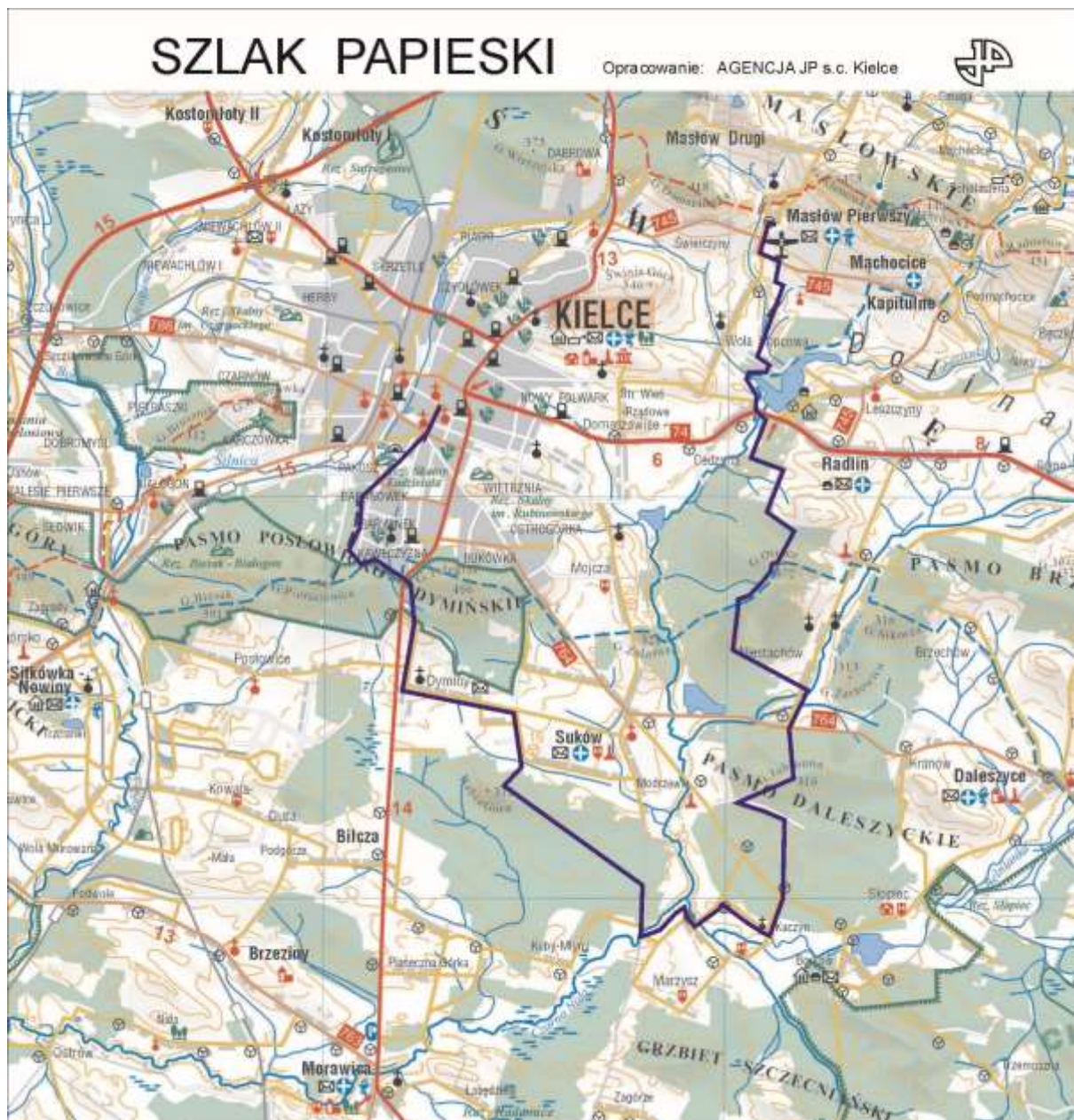
Podążając szlakiem można łącznie zobaczyć 32 punkty:

1. Plac Niepodległości.
2. Ulica Karczówkowska – zespół klasztorny.
3. Kościół Garnizonowy.
4. Skwer Harcerski im. Szarych Szeregów z pomnikiem.
5. Galeria popiersi zasłużonych ludzi kultury i sztuki.
6. Kadzielnia.

7. Stadion „Kielce” oraz Muzeum Geologiczne i cmentarze.
 8. Wojewódzki Dom Kultury.
 9. Pomnik Czynu Legionowego.
 10. Dworek „Karsza”.
 11. Park Miejski.
 12. Kościół św. Trójcy.
 13. Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego.
 14. Muzeum Wsi Kieleckiej.
 15. Muzeum Diecezjalne i Pomnik Armii Krajowej.
 16. Katedra (Bazylika Mniejsza).
 17. Pałac biskupów krakowskich.
 18. Ośrodek Myśli Obywatelskiej i Patriotycznej – Galeria Współczesnej Sztuki Użytkowej.
 19. Pałacyk Zielińskiego.
 20. Galeria Współczesnej Sztuki Sakralnej.
 21. Źródło Biruty.
 22. Ulica Henryka Sienkiewicza.
 23. Muzeum Zabawek i Zabawy.
 24. Ekumeniczna Świątynia Pokoju.
 25. Kieleckie Centrum Kultury.
 26. Muzeum Historii Kielc.
 27. Kościół św. Wojciecha.
 28. Rynek miejski.
 29. Dawna Synagoga.
 30. Urząd Wojewódzki.
 31. Most na Silnicy, ławeczka z Janem Karskim.
 32. Bank przy ulicy Henryka Sienkiewicza.
- Szlak spacerowy wokół Kielc (żółty) – szlak o długości 59 km dlatego podzielony został na VII odcinków o długości od 6 km do 14 km. Trasa rozpoczyna się na południu i przechodzi przez atrakcyjne przyrodniczo tereny rezerwatów Biesak-Białogon i Ślichowice. Okrąża miasto od północy zahaczając o rezerwat Sufraganiec (gmina Zagnańsk) i kończy się przy ulicy Aleja Na Stadion na południu.
 - Szlak spacerowy niebieski – krótki szlak o długości 4,4 km rozpoczynający się przy Regionalnym Centrum Informacji Turystycznej na Placu Artystów. Szlak podąża przez Park Miejski, Skwer Szarych Szeregów, rezerwat Kadzielnia, stadion lekkoatletyczny i Halę Legionów, park leśny przy ul. Szczepaniaka i kończy się przy ulicy Aleja Na Stadion.
 - Szlak spacerowy zielony – szlak o długości 7,7 km rozpoczynający się, podobnie jak poprzedni, na Placu Artystów przy Regionalnym Centrum Informacji Turystycznej. Jego trasa również zaczyna się podobnie jak szlaku niebieski aż do rezerwatu Kadzielnia. Tam szlak odbija w kierunku Stadionu Miejskiego i dalej podąża aż do rezerwatu Wietrznia i Centrum Geoedukacji. Kończy się w Bukówce przy pętli MPK.
 - Szlak Papieski – szlak o długości 41 km stworzony w roku 2015, prowadzący po miejscach związanych z Janem Pawłem II. Rozpoczyna się na Placu św. Jana Pawła II w Kielcach i kończy na lotnisku w Masłowie. Najważniejsze punkty na jego trasie to kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej w Kielcach, w którym znajdują się pamiątki po Janie Pawle II jak również kościół pw.

Matki Bożej Częstochowskiej i św. Jana Pawła II w Kaczynie oraz pomnik i obelisk upamiętniający św. Jana Pawła II w Masłowie upamiętniający mszę odprawioną na płycie lotniska w 1991 r. przez papieża.

Mapa 31. Szlak papieski

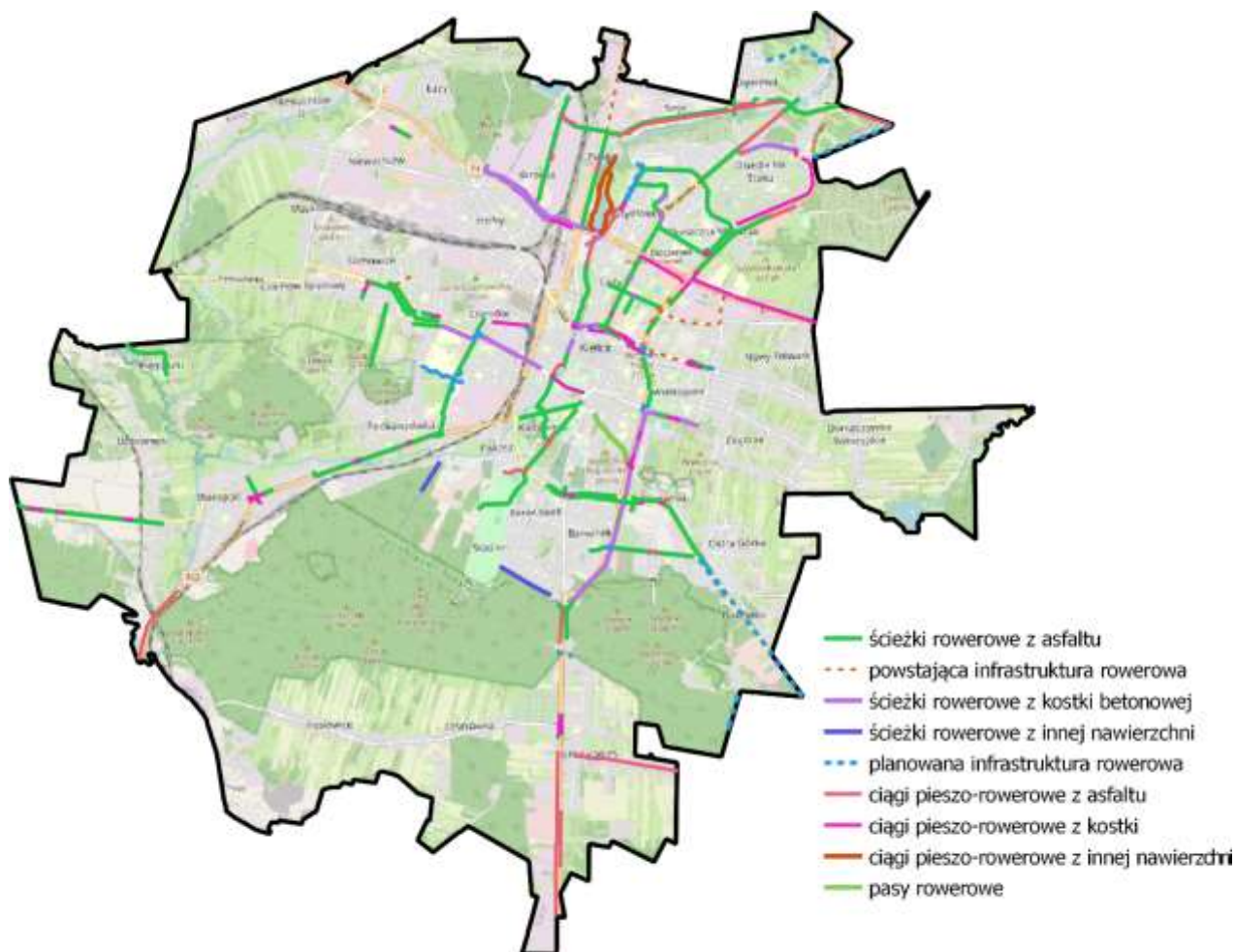
Źródło: <http://kielce.eu>

- Ścieżka geologiczno-kruszcowo-górnicza – ścieżka edukacyjna o długości 3 km. Na trasie zobaczyć można 3 stanowiska geologiczne, 3 obiekty dawnego górnictwa kruszcowego oraz 3 przystanki.
- Przyrodnicza ścieżka edukacyjna „Leśna przygoda” – ścieżka długości 2,5. Znajduje się na terenie lasu komunalnego, a na jej trasie zobaczyć można tablice dydaktyczne zawierające informacje o rosnących tu drzewach oraz występujących gatunkach zwierząt.

Ścieżki rowerowe

Gmina Kielce posiada dobrze rozwiniętą sieć ścieżek rowerowych. Umożliwia ona komfortowe poruszanie się przez miasto zarówno na osi północ-południe jak wschód-zachód jak również dotrzeć do najciekawszych atrakcji przyrodniczych i turystycznych. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego łączna długość dróg dla rowerów wynosi 63,9 km na koniec 2020 r.

Mapa 32. Ścieżki rowerowe na terenie gminy Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://qis.kielce.eu>

Warto zaznaczyć, że w ostatnim czasie zakończono realizację istotnych projektów, których elementem była budowa ścieżek rowerowych w mieście Kielce np.:

- Przedłużenie drogi wojewódzkiej nr 762 na odcinku od drogi krajowej 74 do drogi krajowej 73 poprzez rozbudowę ciągu ulic Zagnańskiej i Witosa w Kielcach oraz budowę nowego połączenia ul. Witosa z ul. Radomską wraz z rozbudową DW 745 w ciągu ul. Szybowcowej oraz budową ul. Karczunek.

Dodatkowo, gmina Kielce jest w trakcie realizacji kilku projektów, których elementem jest rozbudowa sieci ścieżek rowerowych. Większość z nich zakończona zostanie w 2022 r.:

- Budowa i modernizacja sieci ścieżek rowerowych w gminie Kielce jako element zrównoważonej mobilności miejskiej – termin zakończenia to druga połowa 2022 roku.
- Kielecki Rower Miejski – termin zakończenia I kw. 2023 r.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej szpitali ŚCO i WSZZ w rejonie ulic: Jagiellońskiej, Karczówkowskiej, Kamińskiego, Podklasztornej i Artwińskiego w Kielcach.
- inwestycje drogowe dotyczących: rozbudowy DW 764, budowy drogi na os. Dąbrowa II, rozbudowy ul. Zagnańskiej na odcinku od ul. Witosza do granicy miasta, rozbudową ul. Domaszowskiej na odcinku od al. Solidarności do ul. Poleskiej (zakładające ścieżki rowerowe jako element projektu).
- „Drogi na osiedlu Dąbrowa II w Kielcach – I etap. Zadanie 1: Budowa drogi gminnej na os. Dąbrowa II w Kielcach na odcinku od ul. Wincentego z Kielc do ul. Warszawskiej wraz z budową nowej pętli autobusowej”
- „Poprawa dostępności komunikacyjnej szpitali ŚCO i WSZZ w rejonie ulic: Jagiellońskiej, Karczówkowskiej, Kamińskiego, Podklasztornej i Artwińskiego w Kielcach” realizowanej obecnie z Programu Rządowego Funduszu Polski Ład.

Widoczne jest, że rozwój systemu transportu rowerowego jest jednym z kluczowych celów stolicy województwa świętokrzyskiego.

Zabytki

Jako miasto o ponad 900-letniej udokumentowanej historii, Kielce posiadają znaczną liczbę zabytkowych obiektów. Zgodnie z rejestrem Narodowego Instytutu Dziedzictwa ich liczba wynosi 134 (92 grupując obiekty w zespoły). Zdecydowana większość znajduje się w centralnej części gminy gdzie zlokalizowane są najstarsze jej zabudowania, układy urbanistyczne, kościoły oraz pałace. Poza nimi zabytkowa jest również Kielecka Fabryka Pomp „Białogon” położona w południowo-zachodniej części.

Tabela 14. Zabytki nieruchome w gminie Kielce wpisane do rejestru NID

Lp.	Zabytek	Okres pochodzenia	Data wpisu do rejestru
1	Dawny zespół klasztorny Bernardynów	1629 - 1631	08.02.1932
2	Klasztor	1629 - 1631	08.02.1932
3	Kościół, obecnie parafialny pw. Św. Karola Boromeusza	1624 - 1631	08.02.1932
4	Zabudowania gospodarcze	1. poł. XVII w.	08.02.1932
5	Ogrodzenie z basztami	XVII w.	08.02.1932
6	Zespół katedralny	1171 r.	27.06.1932
7	Kaplica ogrójcowa	1760 r.	27.06.1932
8	Katedra pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	2. poł. XII w.	27.06.1932
9	Dzwonnica	poł. XVII w.	27.06.1932
10	Kościół parafialny pw. Św. Wojciecha	1763 - 1764	27.06.1932
11	Zespół dawny pałacu biskupiego	1637 - 1641	02.10.1932
12	Pałac biskupów	1637 - 1641	02.10.1932
13	Spichlerz	1752 r.	02.10.1932
14	Baszta Prochowa z obwarowaniem	1645 - 1648	02.10.1932
15	Ogród	XVII w.	02.10.1932
16	Rezerwat geologiczno-przyrodniczy Kadzielnia	XVII - XX	25.05.1946
17	Dzielnica Starego Miasta	data nieznana	12.09.1947
18	Fabryka	1814 - 1820	01.12.1956
19	Osiedle przemysłowe	1824 - 1837	01.12.1956

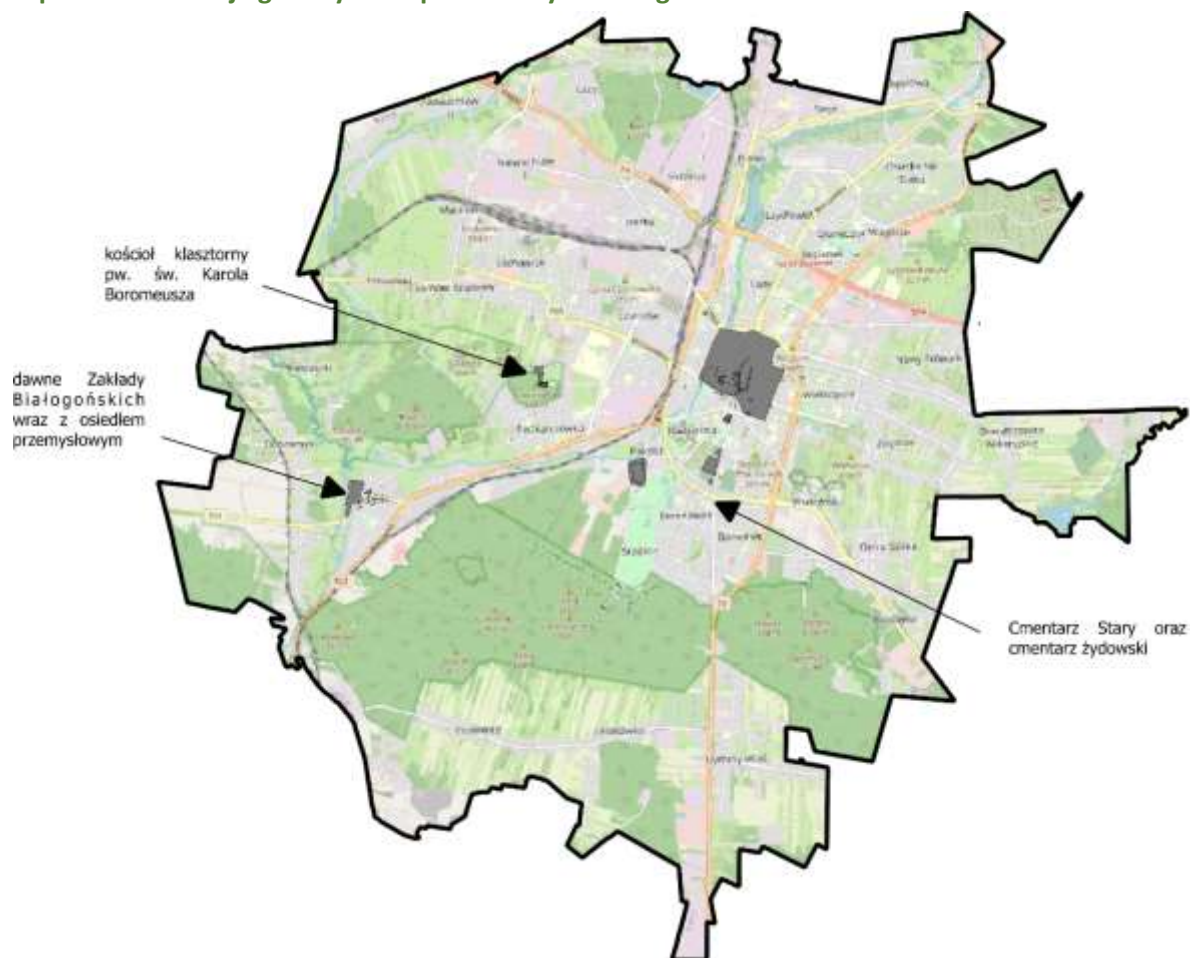
20	Zespół fabryczny dawnych Zakładów Białogońskich wraz z osiedlem przemysłowym	1814 - 1820	01.12.1956
21	Dworek, obecnie biblioteka	XVIII w.	03.12.1956
22	Dom, tzw. Psiarnia	2. poł. XVIII w.	03.12.1956
23	Kościół filialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej	XIX w.	15.01.1957
24	Park miejski	XVII w.	17.12.1957
25	Dworek Laszczyków	XVIII w.	16.10.1961
26	Ogrodenie	2. poł. XVIII w.	16.10.1961
27	Kościół seminarialny pw. Świętej Trójcy	1640 - 1647	15.02.1967
28	Dom, obecnie muzeum	1821 r.	23.06.1967
29	Plac Wolności z wylotami ulic	4. ćw. XIX w.	22.03.1968
30	Pawilony	1848 - 1856	03.01.1970
31	Pałacyk Zielińskich	1752 r.	03.01.1970
32	Mur	1851 - 1856	03.01.1970
33	Ogród	XVIII w.	03.01.1970
34	Brama	1851 - 1856	03.01.1970
35	Hipoteka Wojewódzka	1824 r.	06.09.1971
36	Poczta	2. ćw. XIX w.	06.09.1971
37	Kanonia Tumlin	1. poł. XIX w.	06.09.1971
38	Gimnazjum im. Stefana Żeromskiego, obecnie dom	1. ćw. XVIII w.	06.09.1971
39	Dom	1. poł. XIX w.	06.09.1971
40	Ogrodenie	1830 r.	15.02.1972
41	Kamienica	koniec XIX w.	18.03.1972
42	Dawny Hotel Polski, ob. Państwowy Teatr im. Stefana Żeromskiego	1. poł. XIX w.	09.04.1972
43	Bank	1912 r.	09.04.1972
44	Dom	XIX w.	09.04.1972
45	Dom	XIX w.	09.04.1972
46	Dom	XVIII w.	09.04.1972
47	Kamienica Saskich	XIX w.	09.04.1972
48	Kamienica Sołtyków	1767 r.	09.04.1972
49	Dom	XIX w.	09.04.1972
50	Pałacyk Hoenigmanna	XIX w.	09.04.1972
51	Dom	przełom XIX/XX w.	25.07.1972
52	Kaplica pw. Matki Boskiej Pocieszenia	poł. XIX w.	16.09.1972
53	Dawny hotel Versal	1912 r.	19.01.1973
54	Dom	1915 r.	15.03.1975
55	Dom	1900 r.	15.03.1975
56	Piwnice	XIX w.	15.03.1975
57	Kaplica szpitalna	poł. XIX w.	15.05.1975
58	Dom	2. poł. XIX w.	15.05.1975
59	Hotel Bristol	1902 r.	30.03.1976
60	Oficyna	pocz. XX w.	30.03.1976
61	Dom Wychowania Fizycznego i Przystosowania Obronnego, ob. Wojewódzki Dom Kultury	1935 r.	15.07.1976
62	Cerkiew prawosławna, obecnie kościół rzymskokatolicki garnizonowy pw. Matki Boskiej Królowej Polski	1902 r.	15.07.1976
63	Kościół ewangelicki pw. Świętej Trójcy, obecnie polsko-katolicki	3. ćw. XIX w.	15.07.1976
64	Remiza strażacka i stajnie	1873 r.	15.07.1976
65	Oficyna	data nieznana	15.07.1976
66	Bank	1884 r.	15.07.1976

67	Szkoła Handlowa, obecnie Liceum Ogólnokształcące im. Jana Śniadeckiego	1907 r.	15.07.1976
68	Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża	1. ćw. XX w.	15.07.1976
69	Dom	przełom XIX/XX w.	24.07.1976
70	Dom	pocz. XX w.	24.07.1976
71	Pałacyk	przełom XIX/XX w.	24.07.1976
72	Dom, dawny Trybunał Cywilny	pocz. XX w.	24.07.1976
73	Dom	przełom XIX/XX w.	24.07.1976
74	Dom	1840 r.	24.07.1976
75	Dom	koniec XIX w.	24.07.1976
76	Dom	pocz. XX w.	24.07.1976
77	Bazary, obecnie Muzeum Zabawek i Zabawy	1873 r.	24.07.1976
78	Dom	1904 - 1906	25.07.1976
79	Dom	XVIII w.	25.07.1976
80	Dom	pocz. XX w.	25.07.1976
81	Dom	1910 r.	25.07.1976
82	Dom	koniec XIX w.	02.08.1976
83	Dom	przełom XIX/XX w.	02.08.1976
84	Dom	pocz. XX w.	02.08.1976
85	Dom	1909 r.	02.08.1976
86	Dom	pocz. XX w.	02.08.1976
87	Dom	pocz. XX w.	02.08.1976
88	Dom	1910 r.	02.08.1976
89	Dom	1914 r.	02.08.1976
90	Dom	1909 r.	02.08.1976
91	Dom	1900 r.	02.08.1976
92	Dom	1910 r.	02.08.1976
93	Rynek z wylotami ulic	XIV - XX	14.08.1976
94	Zabudowa ulicy Św. Leonarda	XVIII - XX	14.08.1976
95	Zabudowa fragmentu ulicy Sienkiewicza	XIX w.	14.08.1976
96	Zabudowa ulicy Jana Pawła II i Dużej	XVIII - XX	14.08.1976
97	Zabudowa fragmentu ulicy Wesolej	1850 - 2000	14.08.1976
98	Plac Najświętszej Marii Panny	XVIII - XX	14.08.1976
99	Cmentarz katolicki	2. ćw. XIX w.	30.10.1980
100	Dworek	3. ćw. XIX w.	15.11.1980
101	Synagoga, obecnie archiwum	1902 r.	14.07.1987
102	Cmentarz Wojsk Polskich 1863-1921	1863 - 1921	05.11.1990
103	Kapliczka	1855 r.	07.01.1991
104	Cmentarz żydowski	1870 r.	10.01.1991
105	Sąd	1953 r.	13.09.1991
106	Zespół kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego	1918 r.	14.04.1993
107	Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego	1918 r.	14.04.1993
108	Ogrodzenie z bramką	1918 r.	14.04.1993
109	Dzwonnica	1918 r.	14.04.1993
110	Plebania	1870 r.	21.02.1994
111	Ogrodzenie	XVIII w.	21.02.1994
112	Cmentarz	1. poł. XII w.	21.02.1994
113	Zespół młyna	1934 r.	21.08.1997
114	Młyn	1934 r.	21.08.1997
115	Podjazd		21.08.1997

116	Zbocze góry Karczówka	XVII - XX	25.08.1997
117	Dom pisarza prowentowego	XVIII w.	17.02.1999
118	Zespół domu	1904 - 1906	27.01.2003
119	Budynek gospodarczy	1904 - 1906	27.01.2003
120	Studnia z pompą	1904 - 1906	27.01.2003
121	Ogrodzenie z bramami	1904 - 1906	27.01.2003
122	Zespół dawnego Domu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Obronnego	1935 r.	30.06.2003
123	Ogrodzenie z bramą	1933 r.	30.06.2003
124	Niskie ogrodzenie od strony pl. marszałka Piłsudskiego	1933 r.	30.06.2003
125	Kamienica	1800 - 1810	23.08.2004
126	Dawny Dom Gościnny, obecnie budynek zarządu Caritas diecezji kieleckiej	1734 - 1745	08.03.2007
127	Skrzydło południowe seminarium duchownego	1724 - 1729	21.11.2007
128	Skrzydło zachodnie seminarium duchownego	1724 - 1729	21.11.2007
129	Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Wojciecha	1764 r.	30.07.2009
130	Zespół pałacyku Zielińskich	1752 r.	01.02.2010
131	Żydowski dom modlitwy	1920 - 1930	09.02.2012
132	Kuria Diecezjalna	1. poł. XVIII w.	16.03.2017
133	Budynek dawnej Łaźni Publicznej	data nieznana	16.04.2018
134	Kamienica	1909 r.	31.01.2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Mapa 33. Lokalizacja głównych zespołów zabytków w gminie Kielce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Zdjęcie 11. Dawny Pałac Biskupów Krakowskich

Źródło: <http://um.kielce.pl>

Poza zabytkami nieruchomymi w Kielcach znajdują się również 27 zabytków ruchomych (składających się z 590 obiektów), 25 kapliczki i krzyże przydrożne o walorach zabytkowych, 40 innych obiektów o wartościach zabytkowych lub pamiątkowych jak również 105 stanowisk archeologicznych.

Natomiast w gminnej ewidencji zabytków prowadzonej przez Urząd Miasta Kielce znalazło się 555 obiektów i zespołów obiektów.

Zdjęcie 12. Kościół pw. Św. Wojciecha

Źródło: <http://um.kielce.pl>

Muzea

Jako stolica województwa oraz miasto o dużym znaczeniu historycznym, na terenie Kielc zlokalizowanych jest znaczna liczba obiektów muzealnych. Najważniejsze z nich to:

1. **Muzeum Historii Kielc** – powołane uchwałą Rady Miasta Kielce 1 września 2006 r. jednak propozycje założenia takiej instytucji sięgają początków XX wieku. Muzeum znajduje się w XIX-wiecznej kamienicy przy ulicy Świętego Leonarda. Placówka gromadzi eksponaty ukazujące historię Kielc od średniowiecza kiedy miasto należało do biskupów krakowskich do XIX i XX wieku kiedy zostało wykupione przez skarb Państwa i zostało stolicą województwa.
2. **Muzeum Narodowe w Kielcach** – muzeum, którego początki sięgają 1908 roku. Wśród zbiorów placówki zgromadzone eksponaty związane z malarstwem, rzemiosłem artystycznym, sztuką ludową, literaturą, archeologią i środowiskiem przyrodniczym. Muzeum podzielone jest na pięć oddziałów, z których trzy znajdują się w Kielcach – Dawny Pałac Biskupów Krakowskich, Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego oraz Muzeum Dialogu Kultur. Ten pierwszy to rezydencja z przełomu XVI i XVII wieku, w której zobaczyć można wyroby rzemiosła artystycznego oraz obrazy XVII-wiecznych malarzy polskich, włoskich i francuskich. Dostępne dla zwiedzających jest również Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz Gabinet Numizmatyczny.
3. **Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego** – muzeum zlokalizowane jest w zabytkowej szkole z XVIII wieku, do której w latach 1874-1886 uczęszczał Stefan Żeromski. Można w nim zapoznać się z historią zarówno szkoły jak i rodziny Żeromskich, jak również zobaczyć eksponaty związane z pisarzem (listy, rękopisy, pierwsze wydania oraz płyta gramofonowa z nagraniem głosu literata).
4. **Muzeum Dialogu Kultur** – nowoczesne muzeum kładące nacisk na interaktywne uczestnictwo zwiedzających. Jego celem jest promowanie pozytywnych relacji i dialogu różnych kultur. Przedstawia historię współistnienia różnych grup etnicznych i religijnych oraz ukazuje pozytywne efekty tych relacji w sposób multimedialny i zapewniający swobodną wymianę myśli.
5. **Muzeum Wsi Kieleckiej „Dworek Laszczyków”** – ostatni drewniany budynek w Kielcach pochodzący z przełomu XVIII i XIX wieku. Położony jest na stoku Wzgórza Zamkowego. Zbudowany został na polecenie ostatniego starosty biskupiego Jakuba Jaworskiego. Został przekazany Muzeum Wsi Kieleckiej w roku 1988 i w chwili obecnej stanowi jego oddział.
6. **Muzeum Zabawy i Zabawek** – muzeum zlokalizowane w zabytkowej XIX wiecznym budynku na rogu ulicy Ewangelickiej i placu Wolności w centrum Kielc. Placówka powołana została 1 grudnia 1979 r., a jej celem jest szerzenie wiedzy o tradycjach wytwórstwa zabawek kielecczyny. Od początku pełniło ono również zaplecze badawczo-rozwojowe dla producentów i projektantów zabawek.
7. **Muzeum Hammonda** – powstałe w roku 2017 z inicjatywy władz miejskich oraz prywatnego kolekcjonera. Funkcjonuje w ramach Domu Środowisk Twórczych Pałac Tomasza Zielińskiego w Kielcach. Siedziba znajduje się przy ul. Zamkowej 5. W zasobach muzeum znajduje się 61 modeli organów Laurensa Hammonda, 27 modeli zegarów 1 stolik do brydża i 1 grające schody. Zwiedzając ekspozycje można również zapoznać się z twórczością Hammonda i jego najważniejszego wynalazku.
8. **Muzeum diecezjalne** – pierwsza wzmianka o potrzebie powołania muzeum pochodzi z roku 1911. Obecna siedziba znajduje się w przy ulicy Jana Pawła II w dawnej rezydencji biskupiej.

Wśród eksponatów zobaczyć można przykłady malarstwa gotyckiego z XVI wieku, rzeźbę średniowieczną o tematyce maryjnej oraz rzemiosło artystyczne takie jak kielich z czasów Kazimierza Wielkiego. Wystawy uzupełniają eksponaty sztuki nowożytnej.

9. **Muzeum Geologiczne Państwowego Instytutu Geologicznego w Kielcach** – muzeum ukazuje 600 milionów lat historii geologicznej Gór Świętokrzyskich. W zbiorach muzeum zobaczyć można kilkanaście tysięcy skał, skamieniałości i minerałów.

Poza opisanymi powyżej dużymi instytucjami muzealnymi na terenie Kielc działa również kilka mniejszych placówek takich jak Muzeum Samochodu Papieskiego JP2.

Zdjęcie 13. Dworek Laszczyków

Źródło: <http://mkw.com.pl>

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie gminy Kielce zlokalizowanych jest wiele zabytkowych obiektów sakralnych wśród których wyróżnić można:

1. Kościół Garnizonowy Najświętszej Marii Panny Królowej Polski wzniesiony w latach 1902-1904.
2. Kościół św. Karola Boromeusza wybudowany w latach 1624-1628.
3. Kościół św. Krzyża – wybudowany w latach 1903-1913.
4. Kaplica Matki Bożej Pocieszenia – wzniesiona w 1866 r.
5. Kościół Przemienienia Pańskiego – zbudowany w latach 1917-1918.
6. Kościół Świętej Trójcy – ewangelicka świątynia z 1837 r.
7. Kościół Świętej Trójcy (katolicki) – pochodzący z przełomu XVI i XVII wieku.
8. Bazylika katedralna Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny – historia świątyni sięga XII wieku.
9. Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – przekształcona dawna kaplica z 1865 r.
10. Kościół św. Wojciecha – wybudowany w XVIII wieku.

Pomimo tak wielu obiektów sakralnych o dużym znaczeniu historycznym, nie stanowią one docelowych punktów turystyki pielgrzymkowej.

Ośrodki kultury regionalnej

Najważniejszym ośrodkiem wykonującym zadania z zakresu kultury w Kielcach jest Kieleckie Centrum Kultury zlokalizowane w śródmieściu Kielc w budynku o powierzchni ponad 15 tys. m², w której znajdują się między innymi mała i duża scena łącznie zapewniające prawie 1000 miejsc na widowni.

Zdjęcie 14. Kieleckie Centrum Kultury

Źródło: <http://kck.com.pl/>

Instytucja zajmuje się organizacją koncertów, spektakli, widowisk, spotkań, festiwali i przeglądów o randze od lokalnej do krajowej. Organizuje między innymi:

- Memorial to Miles Targi Kielce Jazz Festiwal.
- Festiwal Form Dokumentalnych NURT.
- Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Życie Jest Piękne”.
- Międzynarodowy Konkurs dla Projektantów i Entuzjastów Mody OFF FASHION.
- Spotkania z cyklu Salon Bezsenność.
- Teatr Pegaz.

Wśród wystaw wyróżnić należy Galerię Sztuki Współczesnej WINDA.

Inne instytucje kulturalne w Kielcach to:

1. Kielecki Teatr Tańca – wystawiający każdego roku kilkadziesiąt spektakli oraz prowadzący naukę tańca w ramach otwartych grup. Zajmuje się również organizacją warsztatów i organizacją spotkań.
2. Teatr Lalki i Aktora „Kubuś” – zajmujący się nie tylko wystawianiem przedstawień, ale również realizujący projekty artystyczno-edukacyjne, wystawy, konkursy oraz szereg innych inicjatyw kulturalnych.
3. Dom Kultury „Zameczek” oraz jego filia Ośrodek Kultury Ziemowit – zajmuje się głównie edukacją kulturalną dzieci i młodzieży realizowana poprzez zajęcia plastyczne, muzyczne, wokalne, teatralne, filmowe, malarskie, grafiki komputerowej oraz fotograficzne.

4. Dom Środowisk Twórczych – organizujący każdego roku kilkadziesiąt wydarzeń, najczęściej związanych z muzyką. W ramach Domu Środowisk Twórczych funkcjonuje Muzeum Hammonda.
5. Dom Kultury „Białogon” – kolejna jednostka skupiona na promocji kulturalnej wśród dzieci i młodzieży organizująca szereg zajęć, warsztatów i innych wydarzeń.

Świetlice miejskie

Na terenie gminy Kielce funkcjonuje 35 świetlic środowiskowych, których głównym zadaniem jest wsparcie dzienne dla dzieci i młodzieży.

Tabela 15. Placówki opieki na dziećmi i młodzieżą w Kielcach

Lp.	Nazwa placówki	Podmiot prowadzący	Adres	Liczba miejsc
1	Świetlica Środowiskowa „4 Kąty” Filia Nr 1	MOPR Kielce	ul. Paderewskiego 20 Kielce	50
2	Świetlica Środowiskowa „4 Kąty” Filia Nr 2	MOPR Kielce	ul. 1-go Maja 195 Kielce	50
3	Świetlica Środowiskowa „4 Kąty” Filia Nr 3	MOPR Kielce	ul. Konopnickiej 5 Kielce	70
4	Świetlica Środowiskowa „4 Kąty” Filia Nr 4	MOPR Kielce	ul. Ściegiennego 270 D Kielce	40
5	Świetlica Środowiskowa „4 Kąty” Filia Nr 5	MOPR Kielce	ul. Sandomierska 126 Kielce	70
6	Świetlica Środowiskowa „4 Kąty” Filia Nr 7	MOPR Kielce	ul. Sandomierska 126 Kielce	50
7	Placówka Wsparcia Dziennego „Ognisko Wychowawcze”	Centrum Obsługi Placówek w Kielcach	ul. Marszałkowska 12 Kielce	40
8	Specjalistyczna Placówka Dzienna Azyl	Centrum Obsługi Placówek w Kielcach	ul. Kołłątaja 4 Kielce	40
9	Dzienny Ośrodek Socjoterapii „RAFAEL” Oddział I	Stowarzyszenie Pomocni w Drodze „Rafaël” w Kielcach	ul. Cedro – Mazur 19 Kielce	15
10	Dzienny Ośrodek Socjoterapii „RAFAEL” Oddział II	Stowarzyszenie Pomocni w Drodze „Rafaël” w Kielcach	ul. Skibińskiego 8 Kielce	45
11	Dzienny Ośrodek Socjoterapii „RAFAEL” Oddział III	Stowarzyszenie Pomocni w Drodze „Rafaël” w Kielcach	ul. Wikaryjska 2 Kielce	60
12	„SIEMACHA” Spot	Stowarzyszenie SIEMACHA w Krakowie	ul. Radiowa 12 Kielce	120
13	Świetlica Środowiskowa BRACHU	Fundacja „MOŻESZ WIĘCEJ” w Bilczy	ul. Szymanowskiego 3/58 Kielce	45
14	Świetlica Środowiskowa „Pod Aniołem” w	Caritas Diecezji Kieleckiej	ul. Mieszka I 48 Kielce	35

	Kielcach			
15	Świetlica Środowiskowa „U Józefa” w Kielcach	Caritas Diecezji Kieleckiej	ul. Turystyczna 3 Kielce	35
16	Klub „Wolna Strefa” w Kielcach	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach	ul. Jana Nowaka – Jeziorańskiego 53 Kielce	110
17	Klub „Wolna Strefa” w Kielcach	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach	ul. Żeromskiego 44 Kielce	35
18	Klub „Wolna Strefa” w Kielcach	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach	ul. Karczówkowska 36 Kielce	40
19	Klub „Wolna Strefa” w Kielcach	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach	ul. Naruszewicza 23 Kielce	60
20	Klub „Młoda Strefa” w Kielcach	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach	ul. Oboźna 5 Kielce	45
21	Ognisko Wychowawcze	Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Św. Wincentego a’Paulo w Kielcach	ul. Kościuszki 36 Kielce	55
22	Oratorium Świętokrzyskie Świętego Jana Bosko w Kielcach	Oratorium Świętokrzyskie Świętego Jana Bosko w Kielcach	ul. 1 – go Maja 57 Kielce	35
23	Oratorium Świętokrzyskie Świętego Jana Bosko w Kielcach	Oratorium Świętokrzyskie Świętego Jana Bosko w Kielcach	ul. Górnicza 64 Kielce	30
24	Świetlica Środowiskowa dla Dzieci i Młodzieży	Stowarzyszenie Nauczycieli i Wychowawców w Kielcach	ul. Chęcińska 3 Kielce	55
25	Żeglarska Środowiskowa Świetlica w Kielcach	Uczniowski Klub Sportowy „Zalew Kielce”	ul. Zagnańska 82 Kielce	30
26	Związek Harcerstwa Polskiego „Trzynastacy”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15
27	Związek Harcerstwa Polskiego „Delta”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15
28	Związek Harcerstwa Polskiego „Feniks”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15
29	Związek Harcerstwa Polskiego „Świetlica Zielona”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15
30	Związek Harcerstwa Polskiego „Świetlica Granatowa”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15

31	Związek Harcerstwa Polskiego „Świetlica Błękitna	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15
32	Związek Harcerstwa Polskiego „Gamma”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15
33	Związek Harcerstwa Polskiego „Pasat”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15
34	Związek Harcerstwa Polskiego „Antaras”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15
35	Związek Harcerstwa Polskiego „Świetlica Bordowa”	Kielecka Chorągiew ZHP	ul. Pańska 1a Kielce	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru wojewody świętokrzyskiego

Baza noclegowa

Kielce posiadają bardzo dobrze rozwiniętą bazę noclegową, w skład której wchodzi 38 obiektów w tym 23 hotele.

Tabela 16. Obiekty hotelarskie w Kielcach

Lp.	Nazwa hotelu	Liczba gwiazdek	Adres	Liczba miejsc
1	GRAND HOTEL	****	ul. Sienkiewicza 78 25-501 Kielce	198
2	TĘCZOWY MŁYN	****	ul. Zakładowa 4 25-670 Kielce	50
3	BINKOWSKI	****	ul. Szczepaniaka 42 25-043 Kielce	70
4	QUBUS	****	ul. Składowa 2 25-505 Kielce	162
5	POD ŻŁOTĄ RÓŻĄ	****	Pl. Moniuszki 7 25-334 Kielce	35
6	WILLA HUETA	****	ul. Słowackiego 25 25-365 Kielce	22
7	KAMERALNY	***	ul. Tarnowska 7 25-394 Kielce	48
8	KONGRESOWY	***	Al. Solidarności 34 25-323 Kielce	60
9	KARCZÓWKA	***	ul. Karczówkowska 64 25-713 Kielce	44
10	USTRONIE LEŚNE (pensjonat)	***	ul. Ściegiennego 208 25-116 Kielce	22
11	LA MAR	***	ul. Sikorskiego 2 25-414 Kielce	50
12	365	***	Al. Na Stadion 365 25-127 Kielce	56
13	BRISTOL	***	ul. Sienkiewicza 21 25-007 Kielce	59
14	BINKOWSKI DWOREK	***	ul. Szczepaniaka 40 25-043 Kielce	42
15	DAL	***	ul. Piotrkowska 12 25-510 Kielce	100

16	WENA	**	ul. Zakładowa 9 25-665 Kielce	24
17	TARA	**	ul. Kościuszki 24 25-310 Kielce	24
18	HOTEL DYMINY	**	ul. Ściegiennego 264 25-116 Kielce	75
19	MARATON	**	ul. Leszka Drogosza 1 25-043 Kielce	60
20	STADION	**	ul. Ściegiennego 8 25-033 Kielce	50
21	FARAON	**	ul. Stara 6 25-544 Kielce	27
22	POD STRZECHĄ	**	ul. Łódzka 187 25-655 Kielce	62
23	S7 HOTEL	**	ul. Przędzowa 4 25-671 Kielce	71
24	SILL	*	ul. Urzędnicza 13 25-729 Kielce	72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Centralnego Wykazu Obiektów Hotelarskich

Poza obiektami hotelarskimi w Kielcach dostępne są również:

- 4 hostele
- 6 domów studenta
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe „Wędrownik”
- Zajazd
- Kwatery prywatne

Łączna liczba miejsc noclegowych dostępnych w gminie Kielce przekracza 4 000.

Inne obiekty związane z dziedzictwem kulturowym

Na terenie gminy Kielce znajduje się Energetyczne Centrum Nauki. Celem centrum jest popularyzacja nauki przez zabawę i eksperymentowanie. Wystawy ukazują czym jest energia oraz jakie są jej źródła. Na terenie obiektu funkcjonuje również Kino 3D oraz Energetyczny Ogród.

Kolejnym ważnym obiektem związanym z dziedzictwem kulturowym, jak również przyrodniczym jest Geonatura Kielce. Jest to jednostka budżetowa Miasta Kielce powołaną w celu zarządzania terenami pogórnymi Wietrzni, Kadzielni i Ślichowic i obiektami: Ogród Botaniczny, Centrum Geoedukacji, Amfiteatr Kadzielnia, Podziemna Trasa Turystyczna na Kadzielni, Ośrodek Pracy Twórczej „Wietrznia”, jak również tworzenia warunków dla rozwoju Miasta Kielce jako ośrodka turystyki i edukacji przyrodniczej o randze ponadregionalnej. Do 18.03.2021 roku jednostka funkcjonowała pod nazwą Geopark Kielce. W drodze uchwały Rady Miasta, która zapadła w ww. terminie nazwa ta została zmieniona na Geonatura Kielce.

Zgodnie ze statutem zakres działalności jednostki obejmuje następujące kluczowe obszary tematyczne mające znaczenie dla wykorzystania potencjału turystycznego gminy Kielce:

- utrzymanie terenów i obiektów pełniących funkcje atrakcji turystycznych (w szczególności Rezerwat, Park i Amfiteatr Kadzielnia, Ogród Botaniczny, Rezerwat Wietrznia wraz z Centrum Geoedukacji oraz Rezerwat Ślichowice),
- ochrona i promocja walorów przyrodniczych i kulturowych Miasta Kielce,
- organizowanie wydarzeń edukacyjnych, turystycznych, kulturalnych, sportowych związanych z zarządzanymi terenami i obiektami,
- prowadzenie edukacji nieformalnej i pozaformalnej oraz działalności naukowej, szkoleniowej i wydawniczej
- prowadzenie działalności Ogródu Botanicznego zgodnie z ustawą o ochronie przyrody
- realizacja działań związanych z Geoparkiem Świętokrzyskim (od 21.04.2021 Światowym Geoparkiem UNESCO) w zakresie określonym w statucie jednostki,
- zarządzanie projektami współfinansowanymi ze środków Unii Europejskiej i innych organizacji międzynarodowych oraz krajowych funduszy celowych.

Zdjęcie 15. Budynek Centrum Geoedukacji

Źródło: <http://centrum-geoedukacji.pl>

Kluczowa rola Geonatury Kielce w kontekście budowania wizerunku Miasta Kielce jako silnego ośrodka edukacji i turystyki przyrodniczej (w tym geoturystyki) wynika z faktu zarządzania terenami przyrodniczo cennymi (Kadzielnia, Wietrznia, Ślichowice oraz południowo-wschodnie zbocze Karczówki z Ogrodem Botanicznym) o łącznej powierzchni niemal 40 ha wraz z infrastrukturą znajdującą się w ich obrębie. W ciągu funkcjonowania jednostka realizowała również standardowe działania związane z utrzymaniem i konserwacją zieleni i infrastruktury oraz sprzętaniem terenów przyrodniczo cennych Kadzielni, Wietrzni i Ślichowic. Istotny udział w działalności jednostki stanowiło

również utrzymanie części ekspozycyjnej o powierzchni ok. 11 ha w Ogrodzie Botanicznym w Kielcach. W kontekście utrzymania terenów przyrodniczo cennych Kadzielni i Wietrzni oraz terenu Ogródu Botanicznego należy podkreślić fakt funkcjonowania nowej infrastruktury turystycznej/edukacyjnej stanowiącej efekt rzeczowy dwóch projektów zrealizowanych w latach 2018-2019.

Główny rezultat działań w zakresie turystyki, edukacji i promocji zrealizowanych przez Geonaturę Kielce stanowi wzmocnienie wizerunku Kielc jako jednego z najważniejszych ośrodków turystyki i edukacji przyrodniczej (w tym geoturystyki) w Polsce, jak również lidera pierwszego polskiego geoparku UNESCO. Wymierny efekt ww. działań stanowi m.in. wzrost liczby odwiedzających tereny przyrodniczo cenne zarządzane przez jednostkę tj. Kadzielnia, Wietrznia i Ślichowice oraz Ogród Botaniczny w Kielcach. Łączna liczba odwiedzających ww. lokalizacje, w latach 2019, 2020 i 2021 wyniosła odpowiednio: 215 326, 326 783 i 540 890 osób. Wśród wymienionych obiektów największy wzrost liczby odwiedzających zarejestrował Park Kadzielnia skupiający takie atrakcje jak ścieżka edukacyjna wokół Skałki Geologów, Podniebna Trasa Widokowa „Tyrolki na Kadzielni”, Podziemna Trasa Turystyczna „Jaskinie na Kadzielni” oraz Amfiteatr Kadzielnia. Tylko w 2021 roku Kadzielnię odwiedziło 318 168 osób. Według rankingu najchętniej odwiedzanych atrakcji turystycznych regionu w 2021 roku przygotowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kadzielnia zajęła drugie miejsce. W tym samym roku Kadzielnia została uhonorowana przez portal TripAdvisor nagrodą Travellers’ Choice. Nagrodę przyznano za pozytywne recenzje i oceny dodane przez użytkowników portalu w ciągu roku. Dzięki wspomnianej nagrodzie Kadzielnia znalazła się wśród 10% najlepszych atrakcji na świecie. W roku 2022 rezerwat Przyrody Kadzielnia jako jedyna atrakcja turystyczna w województwie świętokrzyskim, otrzymał od Google Polska „Złotą Pinezkę”. Kadzielnia zajęła drugie miejsce w Polsce w kategorii atrakcje przyrodnicze.

Zdjęcie 16. Wystawa w Centrum Geoedukacji w Kielcach

Źródło: <http://centrum-geoedukacji.pl>

Działania Geonatury Kielce związane z budowaniem i wzmocnieniem wizerunku Kielc jako kluczowej ośrodka turystyki i edukacji przyrodniczej w Polsce związane są także z bieżącą działalnością edukacyjną dwóch sztandarowych obiektów administrowanych przez jednostkę: Centrum Geoedukacji i Ogrodu Botanicznego w Kielcach. Wykorzystanie potencjału lokalnego dziedzictwa naturalnego poprzez tworzenie różnorodnej oferty turystycznej i edukacyjnej skierowanej do dzieci, młodzieży i osób dorosłych stanowi trzon działalności ww. obiektów.

Strategiczne znaczenie dziedzictwa naturalnego dla budowania i wzmocnienia turystycznej marki miasta znalazło odzwierciedlenie w akcji „Kielce Naturalnie” zapoczątkowanej przez Geonaturę Kielce w 2020 roku. Akcja ta stanowi w istocie ideę promocji miasta poprzez wyeksponowanie dziedzictwa naturalnego (w szczególności geologicznego) i związanego z nim dziedzictwa kulturowego (przemysłowego) jako faktycznych wyróżników miasta w skali krajowej, a nawet międzynarodowej. Warto podkreślić fakt, iż międzynarodowa ranga tego dziedzictwa została oficjalnie zatwierdzona przez UNESCO w trakcie procedury aplikacyjnej Geoparku Świętokrzyskiego do Światowej Sieci Geoparków (Global Geoparks Network) i ostatecznie przypieczętowana w 2021 roku poprzez nadanie obszarowi Geoparku (obejmującego również Miasto Kielce) prestiżowego statusu Światowego Geoparku UNESCO (UNESCO Global Geopark). Wyżej wymienione działania, w których Geonatura Kielce odegrała wiodącą rolę mają strategiczne znaczenie dla promocji regionu świętokrzyskiego, w tym Miasta Kielce na arenie międzynarodowej.

3. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY I MIASTA CHĘCINY

Gmina Chęciny jest gminą miejsko-wiejską położoną w powiecie kieleckim, w centralnej części województwa świętokrzyskiego oraz w zachodniej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

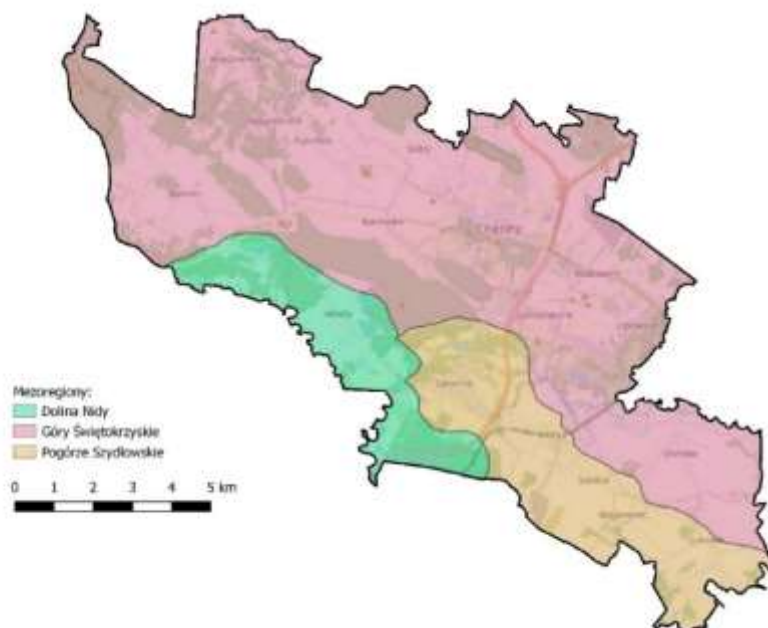
Mapa 34. Położenie gminy Chęciny w województwie świętokrzyskim i KOF

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z podziałem na jednostki fizyczno-geograficzne Polski tzw. mezoregiony, gmina Chęciny znajduje się w zasięgu trzech mezoregionów.

Mapa 35. Gmina Chęciny na tle mezoregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Jej znacząca większość należy do mezoregionu Góry Świętokrzyskie, natomiast fragment wzdłuż południowej granicy należy do mezoregionów Dolina Nidy i Podgórze Szydłowskie.

Powierzchnia gminy wynosi około 127,39 km² i jest podzielona na 18 sołectw (Bolmin, Korzecko, Gościńiec, Lipowica, Łukowa, Miedzianka, Mosty, Ostrów, Podpolichno, Przymiarki, Polichno, Radkowice, Siedlce, Skiby, Starochęciny, Tokarnia, Wojkowiec, Wolica).

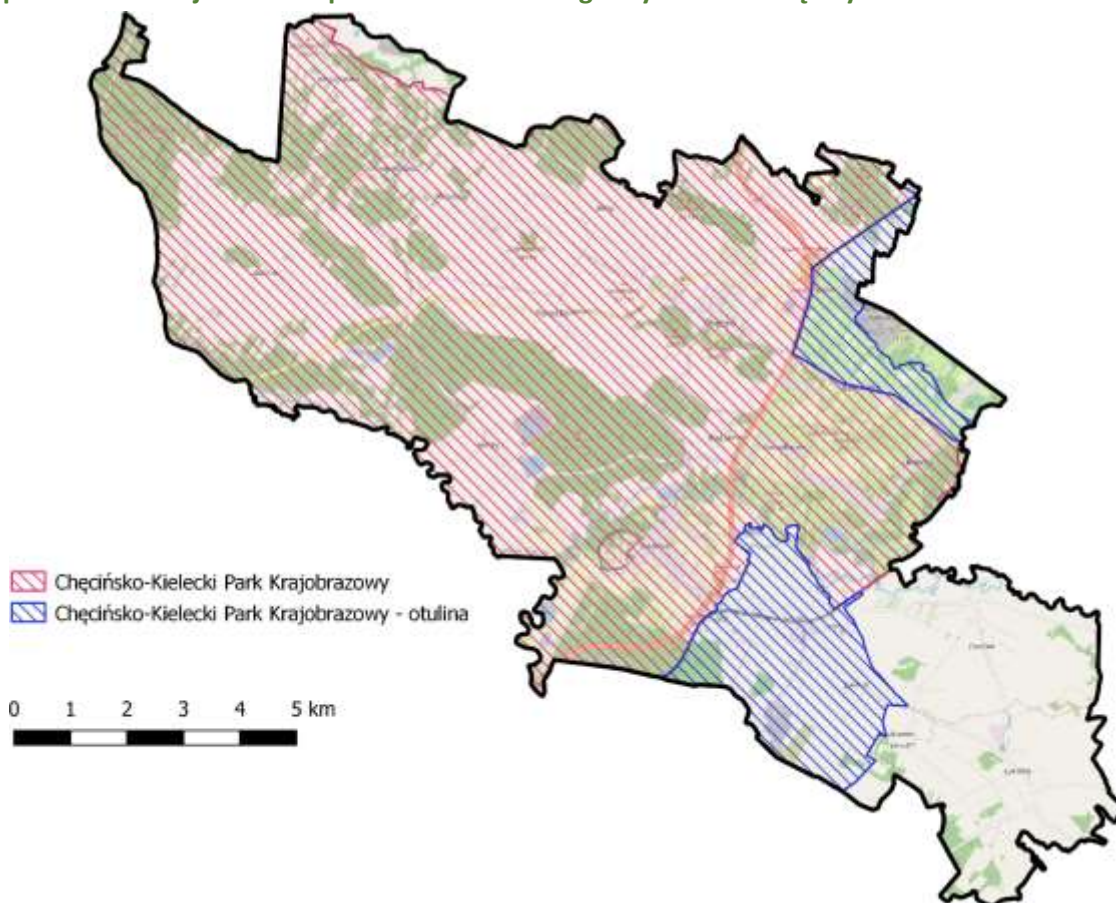
Gmina Chęciny ma charakter typowo rolniczy. Użytki rolne zajmują tutaj powierzchnię ok. 7615,64 ha, a tereny zabudowane ok. 669,93 ha. W ramach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego graniczy z gminami: Morawica, Nowiny oraz Piekoszów. Dodatkowo od zachodu graniczy z gminami Małogoszcz i Sobków.

3.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY I MIASTA CHĘCINY

Parki krajobrazowe

Ponad 80% powierzchni gminy Chęciny zajmuje Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy, z czego większość stanowi właściwy park (9178 ha), a reszta jego otulina (1381 ha).

Mapa 36. Parki Krajobrazowe położone na terenie gminy i miasta Chęciny

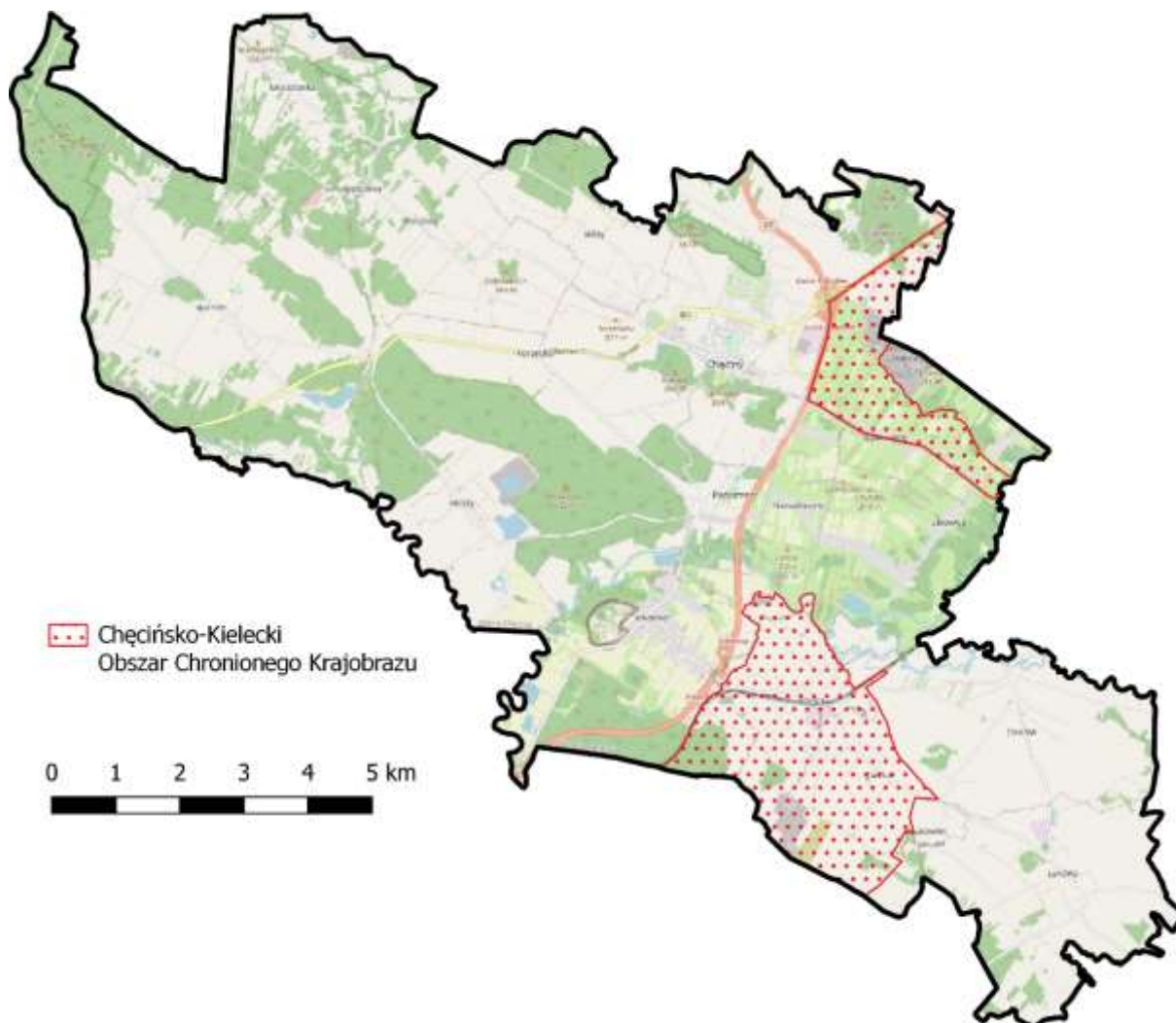
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Park pokrywa teren gminy od jej zachodnich granic, przez miasto Chęciny, aż do wschodniej granicy z gminą Morawica. Wyjątek stanowi niewielki obszar na północy w pobliżu wsi Trzciniec. Otulina parku znajduje się centralnej części gminy otaczając teren Kopalni „Jaźwica” na północy i linię kolejową przechodzącą przez miejscowość Wolica na południu.

Obszary chronionego krajobrazu

Gmina Chęciny jest jedną z najmniej pokrytych obszarami ochrony krajobrazu gmin w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym. Znajduje się tu tylko jeden przedstawiciel tej formy ochrony prawnej środowiska tj. Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu. Terytorialnie pokrywa się on całkowicie z otuliną Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego.

Mapa 37. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie gminy i miasta Chęciny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

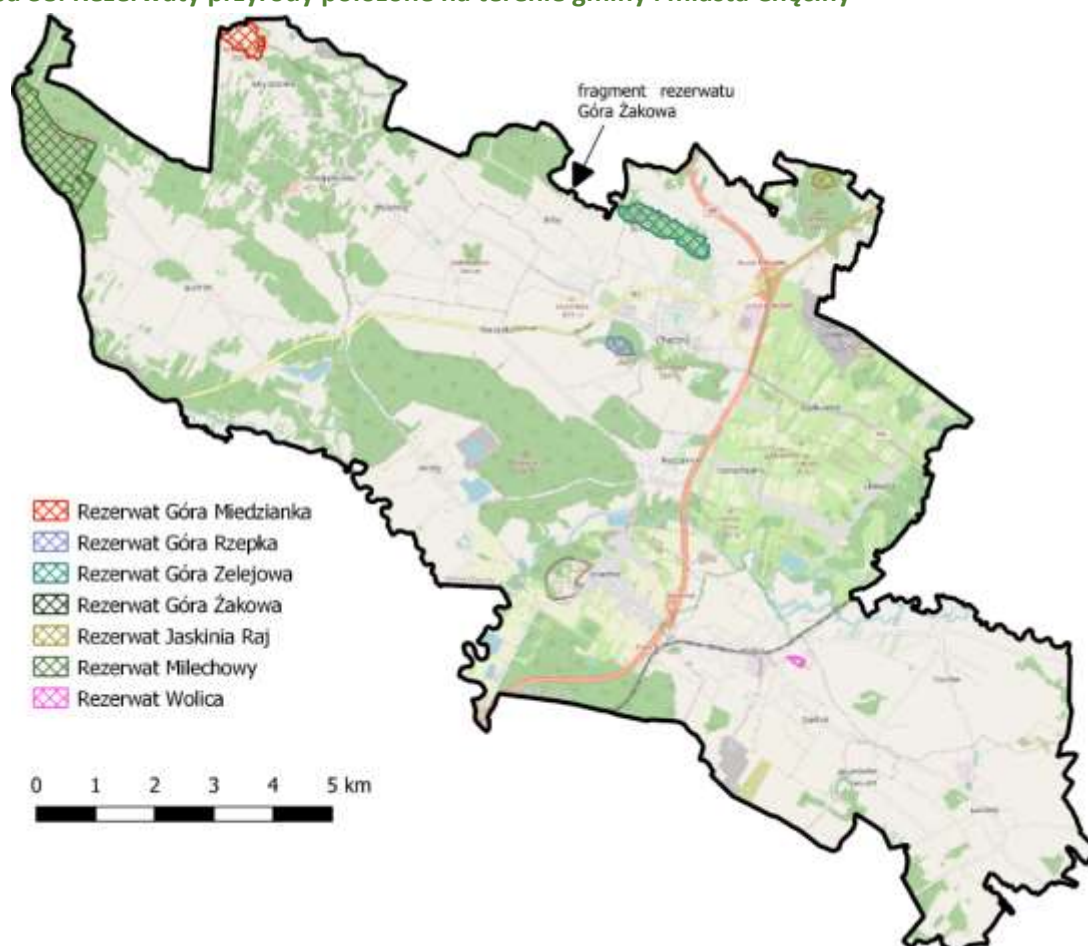
W przeciwieństwie do obszarów chronionego krajobrazu, w przypadku liczby rezerwatów gmina Chęciny jest rekordzistą w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym, ponieważ na jej terenie zlokalizowane jest aż 7 z nich, z czego 6 w całości lub większości:

1. Rezerwat przyrody Góra Miedzianka o powierzchni 26 ha. Położony jest w północno-zachodniej części gminy przy granicy z gminą Piekoszków (niewielki fragment rezerwatu znajduje się na terenie tej sąsiedniej gminy). Rezerwat założony został w 1958 roku, a celem jego ochrony jest zachowanie obszaru o wyjątkowych walorach krajobrazowych,

obejmującego najwyższe wzniesienie w Górach Chęcińskich, na którym znajduje się jedyne w Polsce stanowisko rzadko spotykanych minerałów, zwierząt i roślin, oraz w celu zachowania istniejących na tym obszarze śladów dawnych prac górniczych. Na terenie rezerwatu położona jest Góra Miedzianka o wysokości 356 m n.p.m. oraz liczne jaskinie.

2. Rezerwat przyrody Góra Rzepka o powierzchni 9,45 ha. Położony jest w centralnej części gminy. Celem ochrony jest zachowanie wychodni skał dewońskich oraz pozostałości historycznego górnictwa kruszcowego rud ołowiu. Na terenie rezerwatu znajduje się Góra Rzepka o wysokości 356 m n.p.m. oraz Góra Beylina o wysokości 355 m n.p.m.). Jednym z elementów skalnych możliwych do zobaczenia na terenie rezerwatu jest kilkudziesięciometrowa ściana skalna zbudowana z czerwonych dolomitów.
3. Rezerwat przyrody Góra Zelejowa. Jest to rezerwat o powierzchni 51 ha, położony w północnej części gminy w pobliżu miasta Chęciny. Celem ochrony jest zachowanie tworów skalnych z najpiękniejszymi przykładami wietrzenia krasowego wapieni w Górach Świętokrzyskich oraz z odsłonięciami skał obrazującymi ciekawe zjawiska tektoniczne i mineralizacji. Ochronie podlegają również występujące w tym środowisku rzadkie gatunki roślin i zwierząt. Na terenie rezerwatu położona jest Góra Zelejowa o wysokości 361 m n.p.m. oraz trzy jaskinie.

Mapa 38. Rezerваты przyrody położone na terenie gminy i miasta Chęciny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

4. Rezerwat przyrody Jaskinia Raj. Pomimo niewielkiej powierzchni (7,8 ha) jest to ważny obszar ze względu na fakt, że znajduje się w nim jedna z najbardziej rozpoznawalnych atrakcji turystycznych regionu tj. Jaskinia Raj, której ochrona jest celem powstałego w 1968 roku

rezerwatu. Jaskinia ma 240 m długości i deniwelację wynoszącą 9 m i leży w obrębie wapieni dewońskich wzgórza Malik (270 m n.p.m.). Jest ona przygotowana na grupy zwiedzających w okresie od 15 stycznia do 15 listopada. Wewnątrz obejrzeć można ponad 47 000 form naciekowych takich jak stalaktyty, stalagmity, kolumny naciekowe, draperie, perły jaskiniowe czy misy martwicowe. W okresie zimowym jaskinia jest miejscem hibernacji nietoperzy.

5. Rezerwat przyrody Milechowy. Jest to największy rezerwat położony w gminie Chęciny (132 ha), zlokalizowany przy jej zachodniej granicy na terenie leśnym obfitującym w liczne, ponad 300 metrowe szczyty, w tym Górę Milechowską o wysokości 335 m n.p.m. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie zbiorowisk leśnych o cechach zespołów naturalnych oraz kserotermicznych zespołów zaroślowych i murawowych z licznymi gatunkami roślin chronionych: wiśnia karłowata, bluszcz pospolity, lilia złotogłów, zawilec wielkokwiatowy, marzanka wonna czy wawrzynek wilczytko. Występują tu: bór świeży, bór mieszany świeży, las wyżynny i las mieszany wyżynny. Dominującymi drzewami są sosna i dąb. Na terenie rezerwatu zlokalizowana jest ponadto, stanowiąca pomnik przyrody, jaskinia Piekło.
6. Rezerwat przyrody Wolica. Jest to niewielki (2,8 ha) obszar położony w południowo-wschodniej części gminy. Utworzony został w roku 2000 w celu ochrony osadów dolnego wapienia muszlowego. Powstały one w ścianach nieczynnego kamieniołomu, zaś na jego dnie uformowało się niewielkie jezioro. W ścianach można również zobaczyć nagromadzone warstwy brekcji kostnej ze szczątkami ryb.

Zdjęcie 17. Rezerwat Góra Rzepka i Europejskie Centrum Edukacji Geologicznej

Źródło: <https://www.checiny.pl/>

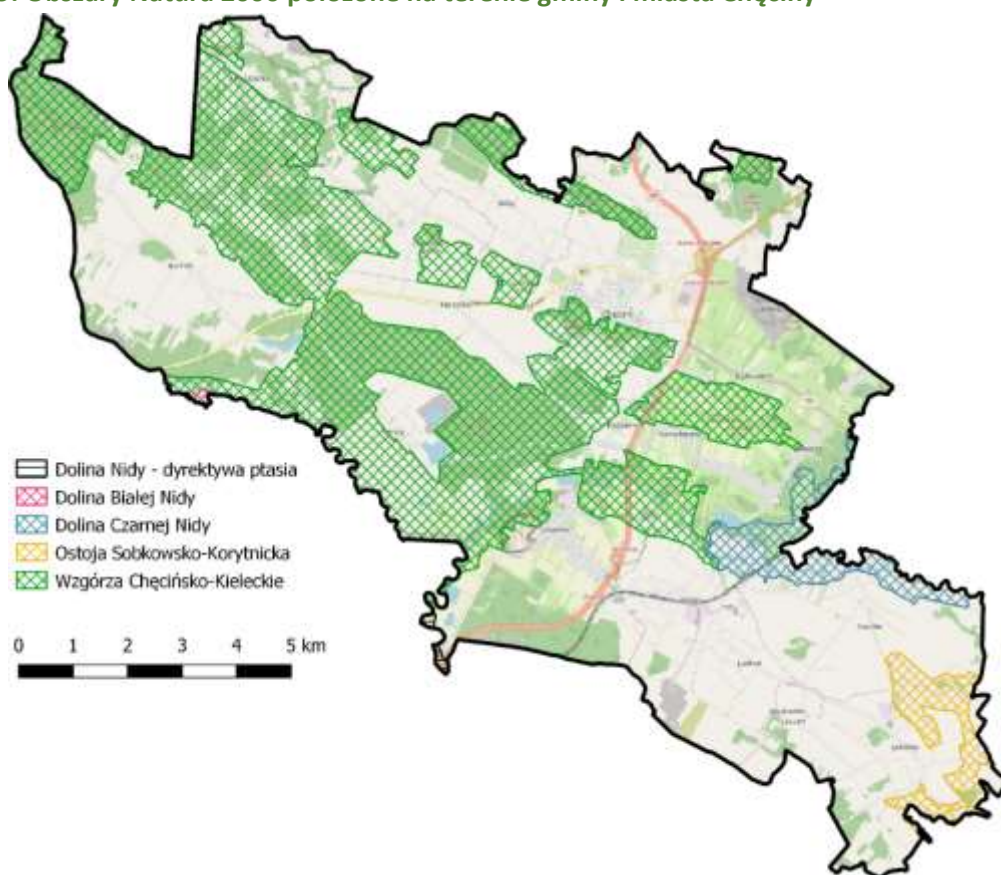
W północnej części gminy Chęciny znajdują się również bardzo niewielki (0,01 ha) fragment rezerwatu przyrody Góra Żakowa, którego większość znajduje się w gminie Nowiny.

Obszary Natura 2000

Podobnie jak w przypadku rezerwatów przyrody, gmina Chęciny jest rekordzistą KOF jeżeli chodzi o liczbę obszarów Natura 2000, których części zlokalizowane są na jej terenie. Łącznie znajduje się tu 5 takich obszarów w tym jedyny w całym KOF wyznaczony w ramach tzw. dyrektywy ptasiej.

1. Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie. Zdecydowanie największy obszar Natura 2000 w gminie Chęciny. Jego powierzchnia wynosi 4029 ha i obejmuje większość terenów leśnych gminy od jej zachodniej granicy aż do granicy z miastem, w tym 6 z 7 rezerwatów przyrody.
2. Dolina Białej Nidy. Niewielki fragment obszaru (6,1 ha) zlokalizowany jest w południowo-zachodniej części gminy przy jej granicy w pobliżu miejsca, w którym Wierna Rzeka wpada do Białej Nidy. Ten teren stanowi również fragment obszaru Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie.
3. Dolina Czarnej Nidy. Stosunkowo duży obszar (319 ha) zlokalizowany we wschodniej części gminy. Obejmuje bieg rzeki Bobrzy z północy wzdłuż granicy z gminą Morawica aż do miejsca, gdzie zasila ona Czarną Nidę, której dalszy bieg również objęty jest ochroną w ramach obszaru.
4. Ostoja Sobkowsko-Korytnicka. Położony w południowo-wschodnim krańcu gminy (wraz z niewielkim fragmentem w jej południowo-centralnej części) obszar o powierzchni 243 ha. Obejmuje tereny w pobliżu Łukowa pokryte m.in. zabudową mieszkalną oraz użytkami rolnymi.
5. Dolina Nidy – jedyny obszar na terenie KOF wyznaczony w ramach tzw. dyrektywy ptasiej. Jego niewielki (13 ha) fragment znajduje się przy granicy gminy w jej południowo-centralnej części w pobliżu drogi ekspresowej S7.

Mapa 39. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy i miasta Chęciny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie gminy i miasta Chęciny nie znajdują się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Parki narodowe

Na terenie gminy i miasta Chęciny nie znajdują się parki narodowe.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy i miasta Chęciny nie znajdują się użytki ekologiczne.

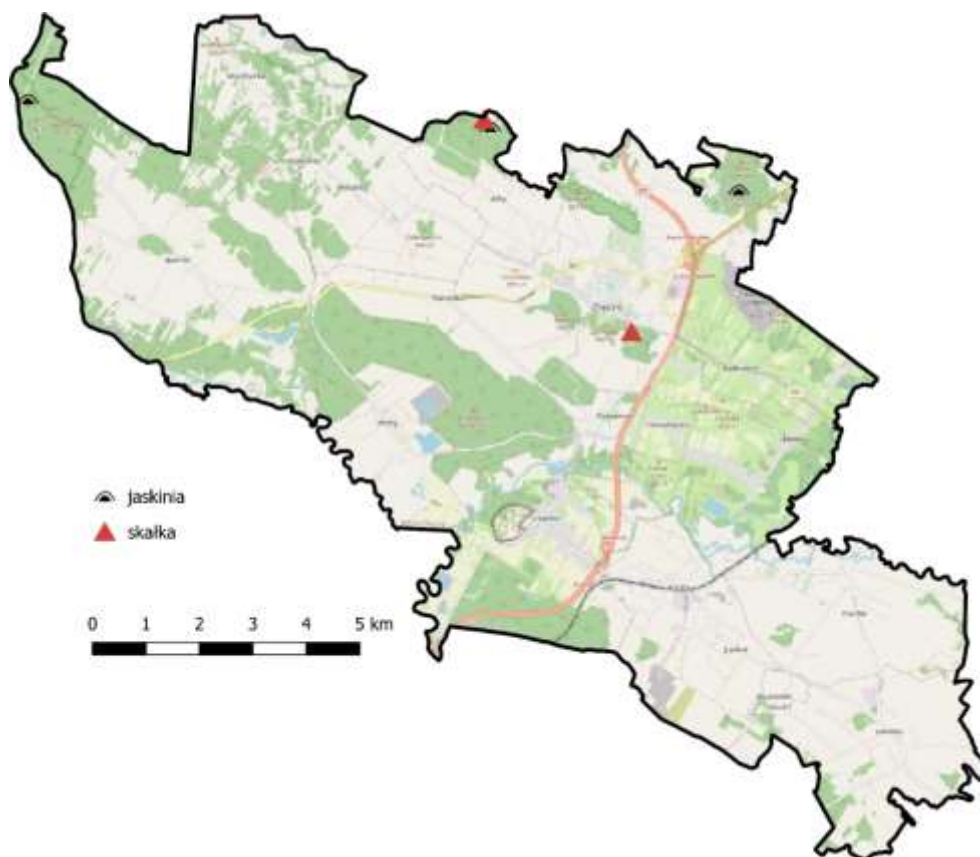
Stanowiska dokumentacyjne

Na terenie gminy i miasta Chęciny nie znajdują się stanowiska dokumentacyjne.

Pomniki przyrody

Gmina Chęciny posiada na swoim terytorium 5 pomników przyrody, w tym 3 jaskinie oraz 2 skałki.

Mapa 40. Pomniki przyrody położone na terenie gminy i miasta Chęciny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

1. Skałki w formie grupy niewielkich progów skalnych o wysokości 1-2 m położone na stromym zboczu ok. 400 m na zachód od wsi Wrzosi i ok. 1 km na południowy wschód od centrum

miasta Chęciny. Łączna powierzchnia obszaru występowania skałek wynosi ok. 150 m² a ich łączna wysokość ok. 5 m.

2. Skałki położone w północnej części gminy przy granicy z gminami Nowiny oraz Piekoszów. Odślonięcie geologiczne stanowi stary łom zboczowy o wymiarach 50 m długości, 20 m szerokości i 7 m wysokości. W łomie widoczne są odślonięte wapień szary i szaroróżowy z nielicznymi fragmentami szkieletów organicznych.
3. Jaskinia Piekło położona w zachodnim krańcu gminy na terenie rezerwatu przyrody Milechowy. Jaskinia ma długość 17,5 m oraz szerokość i wysokość 2 m. Zbudowana jest z utworów czwartorzędowych.
4. Jaskinia o tej samej nazwie co poprzedniczka czyli Piekło. Położona jest w pobliżu skałek stanowiących pomnik przyrody w północnej części gminy przy granicy z gminami Nowiny i Piekoszów. Pomnik przyrody stanowi opadające na północ urwisko skalne o długości ok. 60 m i wysokości 8 m, w którym zlokalizowana jest jaskinia. Otwór jaskini ma 6 m szerokości i 2,3 m wysokości, a jej długość wynosi 33 m.
5. Jaskinia Czerwona położona 100-200 m na północny zachód od góry o tej samej nazwie oraz 500 m na południe od jaskini Raj w północnej części gminy. Pomnik przyrody stanowi urwisko skalne o wysokości 6 m, przechodzące w kierunku północno-zachodnim w kilkunastometrowe strome zbocze o długości ok 50 m z progami i blokami skalnymi. We wnętrzu tego urwiska zlokalizowana jest jaskinia.

Zdjęcie 18. Jaskinia Piekło w Skibach

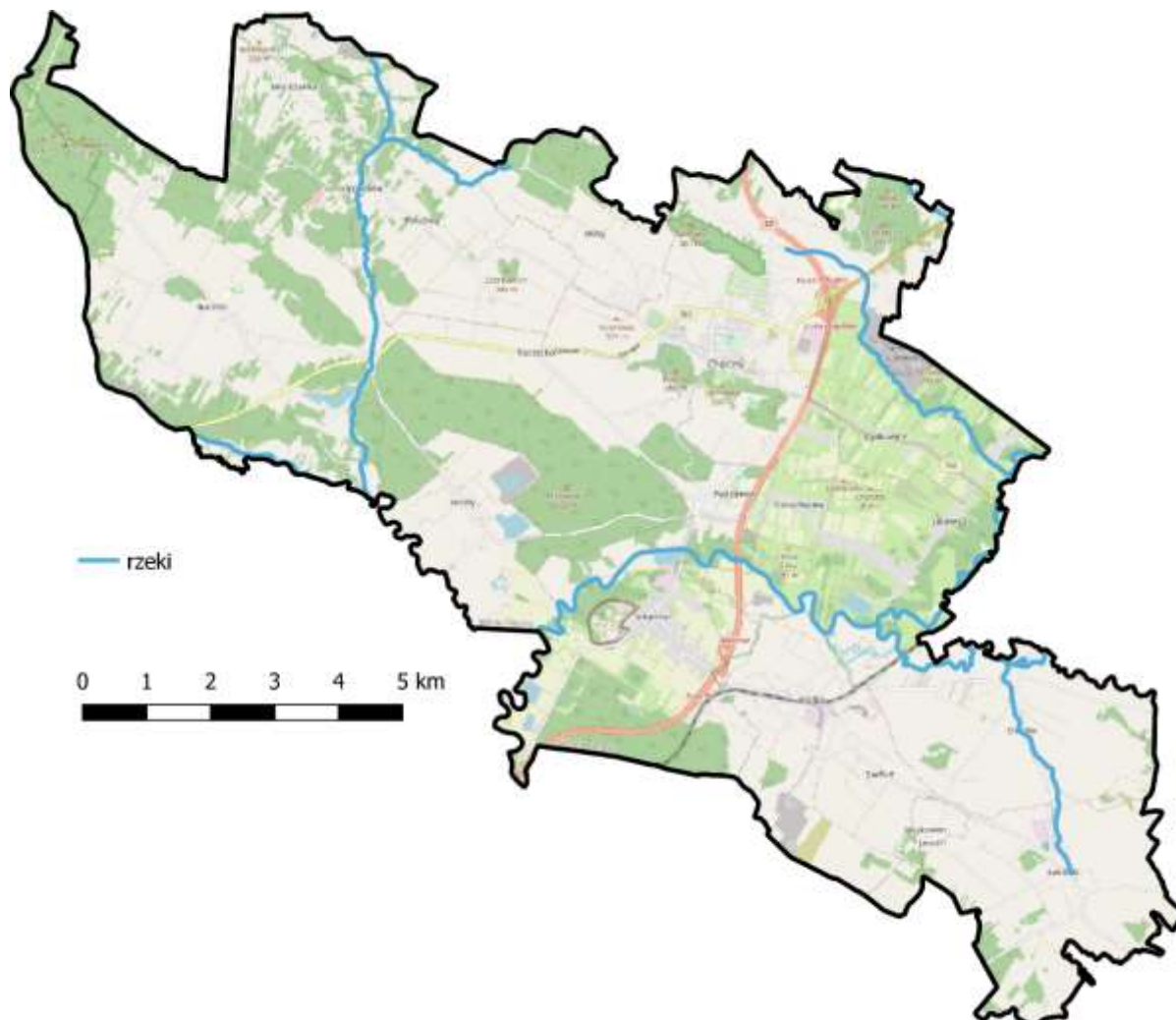

Źródło: <https://www.checiny.pl/>

Środowisko wodne

Przez gminę Chęciny przepływa kilka z najważniejszych dla regionu rzek, często tworzących granice administracyjne z innymi jednostkami samorządu terytorialnego.

Mapa 41. Wody na terenie gminy i miasta Chęciny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

W południowej części gminy przy granicy z gminami Małogoszcz oraz Sobków przepływa Wierna Rzeka zwana również Łososią. Jej bieg przez gminę Chęciny jest krótki i zakończony wpływem do Białej Nidy.

Biała Nida to rzeka o długości 52,4 km i powierzchni dorzecza 1029 km². Od miejsca, w którym wpada do niej Wierna Rzeka tworzy ona południową granicę gminy Chęciny podążając w kierunku wschodnim aby w połączyć się w z Czarną Nidą w pobliżu miejscowości Żerniki przy granicy między gminą Chęciny i gminą Sobków.

Z kolei Czarna Nida to rzeka o długości 63,8 km i powierzchni dorzecza 1224 km². Wpływa do gminy Chęciny od wschodu z gminy Morawica i tworzy granicę pomiędzy nimi. Podąża dalej na zachód przecinając drogę ekspresową S7 i skręcając ku południu, gdzie płynie wzdłuż granicy z gminą Sobków. Przy tej granicy łączy się z Białą Nidą tworząc dalej Nidę.

Kolejna istotna rzeka to Bobrza, która wpada do gminy Chęciny na przecięciu granic administracyjnych z gminami Kielce i Morawica. Dalej płynie na południe wzdłuż granicy z tą drugą by w końcu skończyć swój bieg wpadając do Czarnej Nidy w pobliżu zbiornika Lipowica. To właśnie ten zbiornik jest jednym z dwóch sztucznych akwenów na terenie gminy Chęciny.

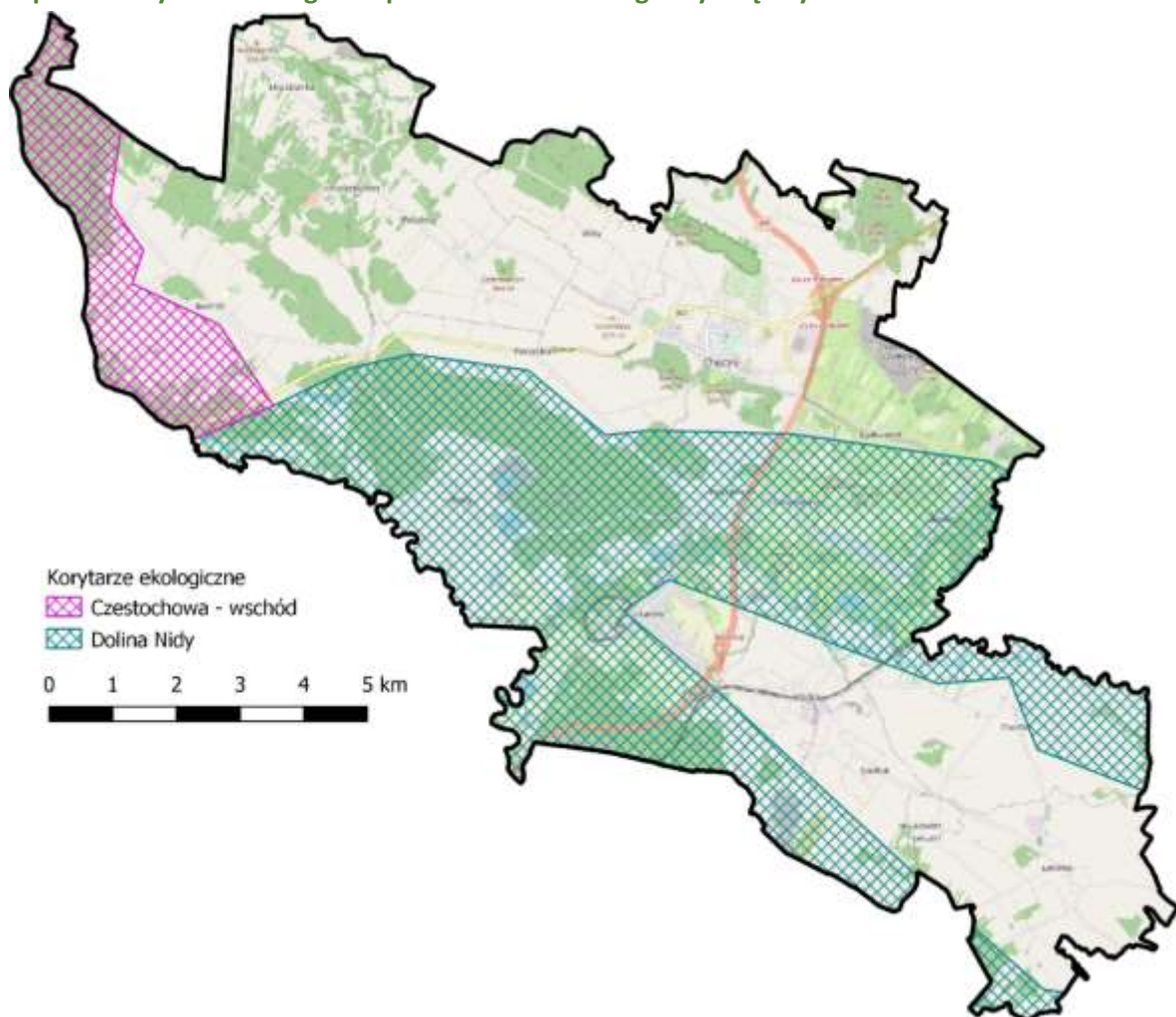
Drugi zbiornik to Zalew Bolmiński położony w jej zachodniej części. Oba mają charakter miejsc rekreacyjnych wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę taką jak ścieżki rowerowe czy gastronomia oraz kąpielisko.

Węzły i korytarze ekologiczne

Przez terytorium gminy Chęciny przebiegają dwa korytarze ekologiczne. W jej południowo-zachodnim końcu znajduje się niewielki fragment korytarza Częstochowa-Wschód. Jest to duży korytarz rozciągający się od województwa śląskiego do województwa mazowieckiego. Jego fragment przechodzący przez Kielecki Obszar Funkcjonalny jest niewielki.

Drugi korytarz w granicach gminy Chęciny to korytarz Dolina Nidy, który swoim terytorium obejmuje bieg tej rzeki oraz dwóch rzek, które się w nią łączą tj. Białej i Czarnej Nidy.

Mapa 42. Korytarze ekologiczne położone na terenie gminy Chęciny

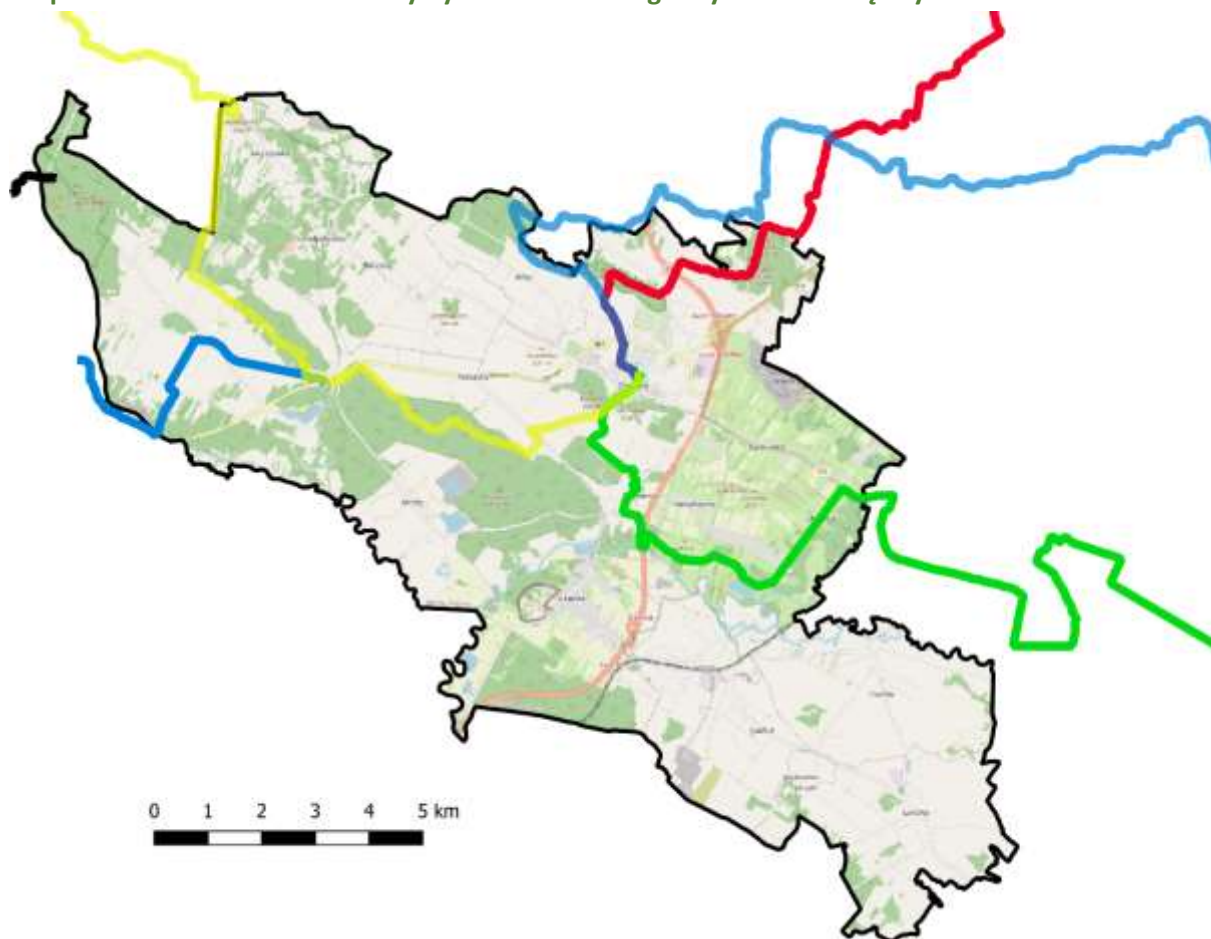
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

3.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY I MIASTA CHĘCINY

Szlaki turystyczne

Gmina i miasto Chęciny wyróżnia się na tle pozostałych gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego liczbą dostępnych dla turystów szlaków turystycznych. Samych oznakowanych szlaków PTTK jest na jej terytorium aż sześć.

Mapa 43. Oznakowane szlaki turystyczne na terenie gminy i miasta Chęciny

Źródło: Opracowanie własne

Najmniejsze znaczenie turystyczne ma czarny szlak mający jedno ze swoich zakończeń w północno-zachodniej części gminy w pobliżu jaskini Piekło. Pozostałe pięć szlaków ma dłuższy przebieg przez teren gminy i miasta Chęciny:

1. **Czerwony szlak im. Sylwestra Kowalczewskiego** – rozpoczyna swój bieg w mieście Chęciny w pobliżu Dolnego Rynku. Prowadzi dalej ulicami miasta po czym skręca na północ w kierunku Góry Zelejowej i rezerwatu przyrody ją otaczającej. Po opuszczeniu rezerwatu prowadzi na zachód i północ przez tereny bliskie wyrobisku Zygmunówka i wchodzi na terytorium gminy Nowiny w pobliżu rezerwatu Jaskinia Raj.
2. **Niebieski szlak IM. Edmunda Padechowicza** – podobnie jak szlak czerwony, ten również rozpoczyna się w Chęcinach przy Dolnym Runku. Początek jego trasy jest zresztą zbieżny z poprzednim opisanym szlakiem. Rozdzielają się one na południe od rezerwatu Góra Zelejowa. Niebieski szlak podąża dalej na zachód, na krótko goszcząc w rezerwacie Góra Żakowa, za

którym wykonuje zakręt o 180 stopni i rozpoczyna swój dalszy bieg w kierunku wschodnim opuszczając terytorium gminy Chęciny.

3. **Żółty szlak im. Juliusza Brauna** – szlak prowadzi z gminy Piekoszów do miasta Chęciny gdzie ma swoje zakończenie w tym samym miejscu gdzie rozpoczynają się opisane powyżej szlaki niebieski i czerwony. Do gminy Chęciny wpada w pobliżu rezerwatu Góra Miedzianka po czym podąża na południe granicą obu JST. Następnie odbija na wschód przekraczając przełom rzeki Hutki oddzielający Grządby Bolmińskie od Grzyw Korzeckowskich. Dalej prowadzi na południe od rezerwatu Góra Rzepka i w końcu dociera do miasta Chęciny.
4. **Niebieski szlak im. Ks. Stanisława Hieronima Konarskiego** – szlak rozpoczyna się w Jedlinicy przy przystanku PKS nieopodal przełomu rzeki Hutki. Podąża dalej na zachód przez wieś Bolmin gdzie odbija na południe i opuszcza gminę Chęciny w pobliżu biegu Wiernej Rzeki.
5. **Zielony szlak Chęciny – Daleszyce** – kolejny szlak, który rozpoczyna się w mieście Chęciny przy Dolnym Rynku. W odróżnieniu od szlaków niebieskiego i czerwonego ten jednak podąża na południe w pobliżu Góry Zamkowej. Następnie odbija na południowy wschód do wsi Podzamcze, a dalej do Góry Leśnej. Za nią szlak odbija nieco na północ do Lipowicy po czym opuszcza teren gminy Chęciny.

Poza oficjalnymi szlakami PTTK przez teren gminy i miasta Chęciny przebiegają również liczne szlaki rowerowe:

1. Szlak „Skały i jaskinie” o długości 26 km i czasie przejazdu ok. 3 godzin. Jest to szlak o kształcie pętli rozpoczynający się i kończący w Jaskini Raj.
2. Szlak „Chłopy i Pany” o długości 25 km i czasie przejazdu od 2 do 3 godzin. Jest to kolejna pętla rozpoczynająca się i kończąca we wsi Siedlce na południowym wschodzie gminy.
3. Szlak „Wokół fortalicji” o długości 24 km i czasie przejazdu 3 godzin. Rozpoczyna się w gminie Sobków i przechodzi przez Siedlce i Wolice w gminie Chęciny.
4. Szlak „Architektury Obronnej” o długości 510 km. Jest to bardzo długi szlak przechodzący przez dużą część Gór Świętokrzyskich. W obszarze gminy Chęciny przebiega przez Jaskinię Raj, Czerwoną Górę po czym odbija w kierunku centrum miasta Chęciny i dalej ku Podzamczu i Bolmina.
5. Szlak „Miejsca Mocy” o długości 570 km. Jest to bardzo długi szlak o charakterystyce religijno-pielgrzymkowej rozpoczynający się i kończący w Kielcach. W gminie Chęciny przebiega od rezerwatu Góra Miedzianka przez Bolmin i dalej na południe.
6. Szlak Chęciny-Polichno-Miedzianka o długości 11,5 km biegnący w całości przez terytorium gminy Chęciny.

Gmina Chęciny jest również częścią Świętokrzyskiego Szlaku Archeo-Geologicznego. Łączy on obiekty dotyczące przyrody nieożywionej. W pobliżu końca szlaku dociera on do gminy Chęciny gdzie obejmuje liczne stanowiska geologiczne tj. rezerваты Jaskinia Raj, Góra Rzepka, Góra Zelejowa oraz Góra Miedzianka, Kamieniołom Stokówka, Górę Zamkową i Jaskinię Piekło.

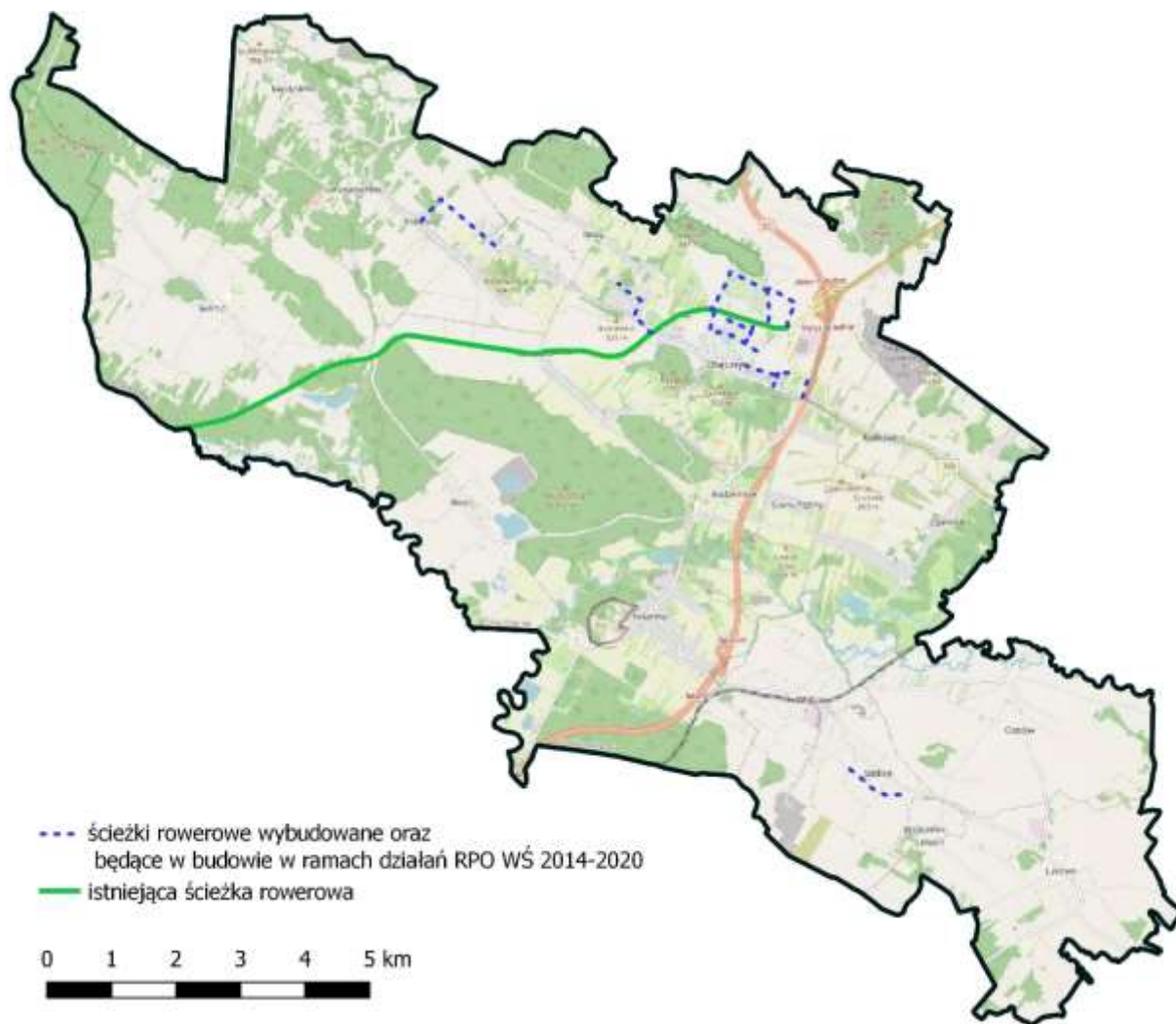
Ścieżki rowerowe

Na terenie miasta i gminy Chęciny rowerzyści mogą korzystać z dość dobrze rozbudowanego systemu ścieżek rowerowych, których łączna długość wynosi około 15 km. Umożliwiają one komfortowy przejazd przez gminę ze wschodu na zachód.

Główna droga dla rowerów prowadzi od miasta Chęciny wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 762 przez tereny Korzecka i Bolmina, docierając terenami leśnymi do granicy z gminą Małogoszcz.

Dodatkowo w ramach inwestycji ze środków Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego rozbudowany został system ścieżek w samym mieście Chęciny ułatwiający poruszanie się po nim jednośladami.

Mapa 44. Ścieżki rowerowe istniejące na terenie gminy i miasta Chęciny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy i Miasta Chęciny

Zabytki

Gmina i miasto Chęciny to miejsce o bogatej historii co najlepiej odzwierciedla liczba zabytków wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa, których posiada aż 75. Aż 52 z nich znajdują się w mieście Chęciny, o którym pierwsze wzmianki pochodzą z XIII wieku. Nic więc dziwnego, że zabytkowe jest jego centrum z licznymi kamienicami i domami oraz leżące nieopodal wzgórze zamkowe wraz z ruinami średniowiecznego zamku i otoczeniem.

Tabela 17. Zabytki wpisane do rejestru NID w mieście i gminie Chęciny

Lp.	Zabytek	Miejscowość	Data wpisu do rejestru
1	Brama wjazdowa tzw. „Sobieskiego” w zespole dworsko-pałacowym	Podzamcze	08.02.1932
2	Klasztor OO Franciszkanów w zespole klasztorным OO Franciszkanów	Chęciny	24.02.1932
3	Kaplica św. Leonarda w zespole klasztorным OO Franciszkanów	Chęciny	24.02.1932
4	Budynek bramny w zespole klasztorным OO Franciszkanów	Chęciny	24.02.1932
5	Budynek gospodarczy w zespole klasztorным OO Franciszkanów	Chęciny	24.02.1932
6	Kościół klasztorный pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w zespole klasztorным OO Franciszkanów	Chęciny	24.02.1932
7	Budynek administracyjny w zespole klasztorным OO Franciszkanów	Chęciny	24.02.1932
8	Ruiny zamku	Chęciny	03.09.1932
9	Dwór, tzw. starościński	Podzamcze	17.12.1932
10	Park	Podzamcze	17.12.1932
11	Kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja z kaplicą Fotygow	Chęciny	14.04.1933
12	Cmentarz przykościelny	Chęciny	14.04.1933
13	Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny	Bolmin	22.03.1935
14	Klasztor SS klarysek (dawniej Bernardynek) w zespole klasztorным SS Klarysek (obecnie SS Bernardynek)	Chęciny	23.03.1935
15	Kościół klasztorный pw. Św. Marii Magdaleny w zespole klasztorным SS Klarysek (obecnie SS Bernardynek)	Chęciny	23.03.1935
16	Teren klasztorный w granicach ogrodzenia w zespole klasztorным SS Klarysek (obecnie SS Bernardynek)	Chęciny	23.03.1935
17	Dom tzw. Niemczówka	Chęciny	15.03.1946
18	Układ urbanistyczno-krajobrazowy miasta	Chęciny	11.01.1947
19	Ruiny dworu	Bolmin	02.10.1956
20	Dawny sklep	Chęciny	03.12.1956
21	Dawny sklep	Chęciny	04.12.1956
22	Kościół filialny pw. Św. Stanisława	Starochęciny	04.12.1956
23	Bożnica	Chęciny	12.04.1957
24	Dawny kościół pw. Świętego Ducha i przytułek, obecnie dom	Chęciny	26.01.1959
25	Dzwonnica	Bolmin	15.02.1967
26	Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Stanisława	Starochęciny	15.02.1967
27	Dzwonnica I	Starochęciny	15.02.1967
28	Dzwonnica II	Starochęciny	15.02.1967
29	Dawny zespół klasztorный Klarysek	Chęciny	15.06.1967
30	Dom	Chęciny	15.05.1975

31	Kuźnia	Korzecko	06.08.1976
32	Wiatrak koźlak	Tokarnia	03.11.1976
33	Zespół mieszkalno-gospodarczy Kolonia Wierna Rzeka	Milechowy	08.11.1985
34	Dom, tzw. Średni Domek	Milechowy	08.11.1985
35	Dom	Milechowy	08.11.1985
36	Dom, tzw. Duży Dom	Milechowy	08.11.1985
37	Kamienica	Chęciny	10.07.1990
38	Kamienica	Chęciny	09.08.1990
39	Kamienica	Chęciny	09.08.1990
40	Kamienica	Chęciny	29.08.1990
41	Kamienica	Chęciny	19.09.1990
42	Kamienica	Chęciny	04.10.1990
43	Kamienica	Chęciny	04.10.1990
44	Kamienica	Chęciny	04.10.1990
45	Ratusz	Chęciny	04.10.1990
46	Chałupa	Chęciny	07.10.1990
47	Kamienica	Chęciny	07.10.1990
48	Dom	Chęciny	07.11.1990
49	Zajazd, obecnie dom mieszkalny	Chęciny	07.11.1990
50	Dom	Chęciny	07.11.1990
51	Dom	Chęciny	07.11.1990
52	Kamienica	Chęciny	09.11.1990
53	Dom	Chęciny	09.11.1990
54	Dom	Chęciny	09.11.1990
55	Chałupa	Chęciny	09.11.1990
56	Kamienica	Chęciny	09.11.1990
57	Kamienica Fotydziańska	Chęciny	02.01.1991
58	Dom zajezdny Pod Srebrną Górą	Chęciny	02.01.1991
59	Kamienica	Chęciny	02.01.1991
60	Oficyna	Chęciny	02.01.1991
61	Kamienica	Chęciny	28.02.1991
62	Jatki, obecne pizzeria	Chęciny	28.02.1991
63	Cmentarz żydowski	Chęciny	02.03.1991
64	Cmentarz komunalny, obecnie parafialny	Chęciny	21.06.1993
65	Muzeum Wsi Kieleckiej	Tokarnia	17.07.1995
66	Zespół dworca kolei normalnotorowej	Wolica	21.08.1997
67	Dom pracowników kolei	Wolica	21.08.1997
68	Dworzec kolejowy	Wolica	21.08.1997
69	Przedpole układu urbanistyczno-krajobrazowego miasta	Starochęciny	18.01.2007
70	Zespół kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP	Bolmin	12.02.2009
71	Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Bartłomieja	Chęciny	12.02.2009
72	Zespół domu tzw. Niemczówka	Chęciny	09.03.2009
73	Zespół dworsko-parkowy	Podzamcze	09.03.2009
74	Zachowane odcinki murów obwodowych	Chęciny	16.09.2019
75	Murowane ogrodzenie dziedzińca kamienicy Niemczówka	Chęciny	20.01.2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Zdjęcie 19. Zamek w Chęcinach oraz Kościół św. Stanisława Męczennika w Starochęcinach

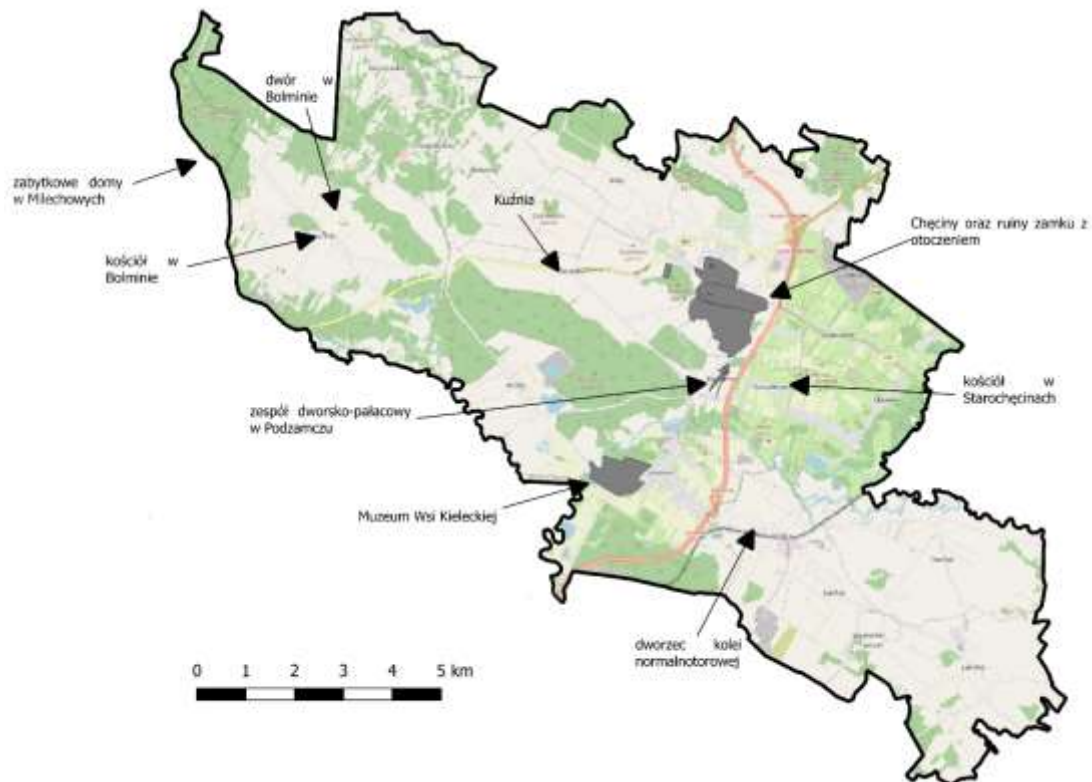

Źródło: <http://zamek.chęciny.pl> oraz <http://chęciny.pl>

Oprócz miasta Chęciny najwięcej zabytków znajduje się w:

- Podzamczu gdzie znajduje się zespół dworsko-parkowy z XVII wieku.
- Starochęcinach gdzie znajduje się XVII-wieczny kościół pw. Św. Stanisława wraz z otoczeniem.
- Bolminie gdzie znajduje się XVII-wieczny kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny oraz ruiny dworu również z XVII wieku.
- Milechowych gdzie znajdują się zabytkowe budynki mieszkalne z XX wieku.
- Wolicy gdzie znajdują się dworzec kolei normalnotorowej wraz z otoczeniem.
- Tokarni gdzie znajduje się Muzeum Wsi Kieleckiej.
- Korzecku gdzie znajduje się zabytkowa kuźnia.

Mapa 45. Lokalizacja zabytków wpisanych do rejestru NID w mieście i gminie Chęciny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Na terenie miasta Chęciny znajdują się również dwa stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru NID. Jedno z nich to zamek królewski, a drugie rezerwat archeologiczno-przyrodniczy Jaskinia Raj.

Oprócz zabytków wpisanych do rejestru NID gmina Chęciny prowadzi własną ewidencję, w której znajdują się 194 stanowiska archeologiczne oraz 147 zabytków nieruchomych.

Muzea

Naturalną konsekwencją dużej liczby zabytków oraz wspaniałych walorów przyrodniczych jest funkcjonowanie wielu placówek muzealnych na terenie gminy i miasta Chęciny:

1. **Muzeum Wsi Kieleckiej** – powołane 21 sierpnia 1976 roku rozpoczęło działalność w roku 1977. Jego celem jest gromadzenie, ochrona i udostępnianie zabytków kultury ludowej województwa świętokrzyskiego, w szczególności związanych z budownictwem ludowym. Główny obiekt muzeum czyli Park Etnograficzny (skansen) znajduje się w Tokarni przy drodze krajowej nr 7. Można tam zobaczyć zachowane zabytki budownictwa wiejskiego (zagrody, młyny, spichlerz) i małomiasteczkowego (apteka, szkoła z wyposażeniem, barokowy kościół) charakterystycznego dla regionu. Jego całkowita powierzchnia wynosi 65 hektarów.

Zdjęcie 20. Muzeum Wsi Kieleckiej w gminie Chęciny

Źródło: <http://chęciny.pl>

2. **Muzealna Izba Górnictwa Kruszcowego w Miedziance** – muzeum skupia się na historii eksploatacji surowców naturalnych w rezerwacie przyrody Góra Miedzianka. Wystawy przedstawiają skały, minerały i skamieniałości znalezione w tym rejonie jak również z innych obszarów Polski. Muzeum znajduje się w północno-zachodniej części gminy we wsi Miedzianka.

Zdjęcie 21. Muzealna Izba Górnictwa Kruszcowego w Miedziance

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chęciny

3. **Centrum Neandertalczyka** – muzeum zlokalizowane w pobliżu Jaskini Raj w północnej części gminy. Znajdują się w nim cztery sale tematyczne, które przedstawiają historię ewolucji oraz życia neandertalczyków. Wyjątkowym eksponatem jest prawdziwych rozmiarów inscenizacja polowania na mamuta. Muzeum jest interaktywne i multimedialne dzięki czemu stanowi wyjątkową atrakcję dla osób w każdym wieku.
4. **Centrum Nauki Leonardo Da Vinci** – drugi co do wielkości, po Centrum Nauki Kopernik w Warszawie, obiekt mający na celu popularyzację nauki poprzez aktywne uczestnictwo zwiedzających. Zlokalizowane przy drodze krajowej nr 7 na południe od Chęcin. Centrum Nauki wyróżnia się tym, że cała ekspozycja dotyczy funkcjonowania organizmu ludzkiego.

Poza opisanymi wyżej placówkami muzealnymi na terenie gminy Chęciny funkcjonuje również kilka mniejszych muzeów. W Wolicy znajduje się Izba Pamięci Ochotniczej Straży Pożarnej, która gromadzi pamiątki dotyczące strażackiego ruchu związkowego z kielecczyny. Również w Wolicy działa muzeum motoryzacji ARS OLD CAR.

Warto również w tym miejscu pamiętać o Zamku Królewskim w Chęcinach. Pomimo tego, że nie jest to obiekt muzealny stanowi on jeden z najważniejszych punktów turystycznych gminy Chęciny i całego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Powstały na przełomie XIII i XIV wieku zamek każdego roku przyciąga wielu zwiedzających. Zachowane do dziś są dwie wieże, baszta, obwód wewnętrzny i fundamenty budynków mieszkalnych. Na terenie zamku obejrzeć można dodatkowo wystawy broni drzewcowej, tarcze heraldyczne, loch, pomieszczenia gospodarcze, skarbiec i kaplicę.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie gminy i miasta Chęciny zlokalizowane są liczne zabytkowe obiekty sakralne. Najstarszy z nich to kościół św. Bartłomieja w Chęcinach zbudowany około 1325 r. Niewiele młodszy jest położony

w Chęcinach kościół i klasztor Ojców Franciszkanów ufundowany przez Kazimierza Wielkiego w roku 1368. Z kolei z XVII wieku pochodzą klasztor Sióstr Bernardynek w Chęcinach oraz kościół św. Stanisława Męczennika w Starohecinach.

Pomimo niezaprzeczalnych walorów historycznych i religijnych obiekty te nie stanowią jednak miejsc docelowych dla turystyki pielgrzymkowej.

Ośrodki kultury regionalnej

Za realizację zadań z zakresu kultury w gminie Chęciny odpowiedzialne jest Centrum Kultury i Sportu mające swoją siedzibę w Chęcinach. Jest to samorządowa instytucja kultury, w skład której wchodzi:

- Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Chęcinach wraz filią w Łukowej
- Muzealna Izba Górnictwa Kruszcowego w Miedziancu
- Osiem świetlic wiejskich
- Hala sportowo-widowiskowa „Pod basztami”
- Boisko Orlik 2012

CKiS prowadzi liczne zajęcia dla dzieci i dorosłych takie jak nauka gry na pianinie, warsztaty teatralne, Klub Kreatywnego Dziecka, warsztaty rysunku i malarstwa, warsztaty wokalne, zajęcia taneczne oraz liczne zajęcia z zakresu kultury fizycznej. Działa przy nim również Klub Seniora oraz Chęciński Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Ofertę kulturalną uzupełniają imprezy i inicjatywy prowadzone przez Bibliotekę Publiczną.

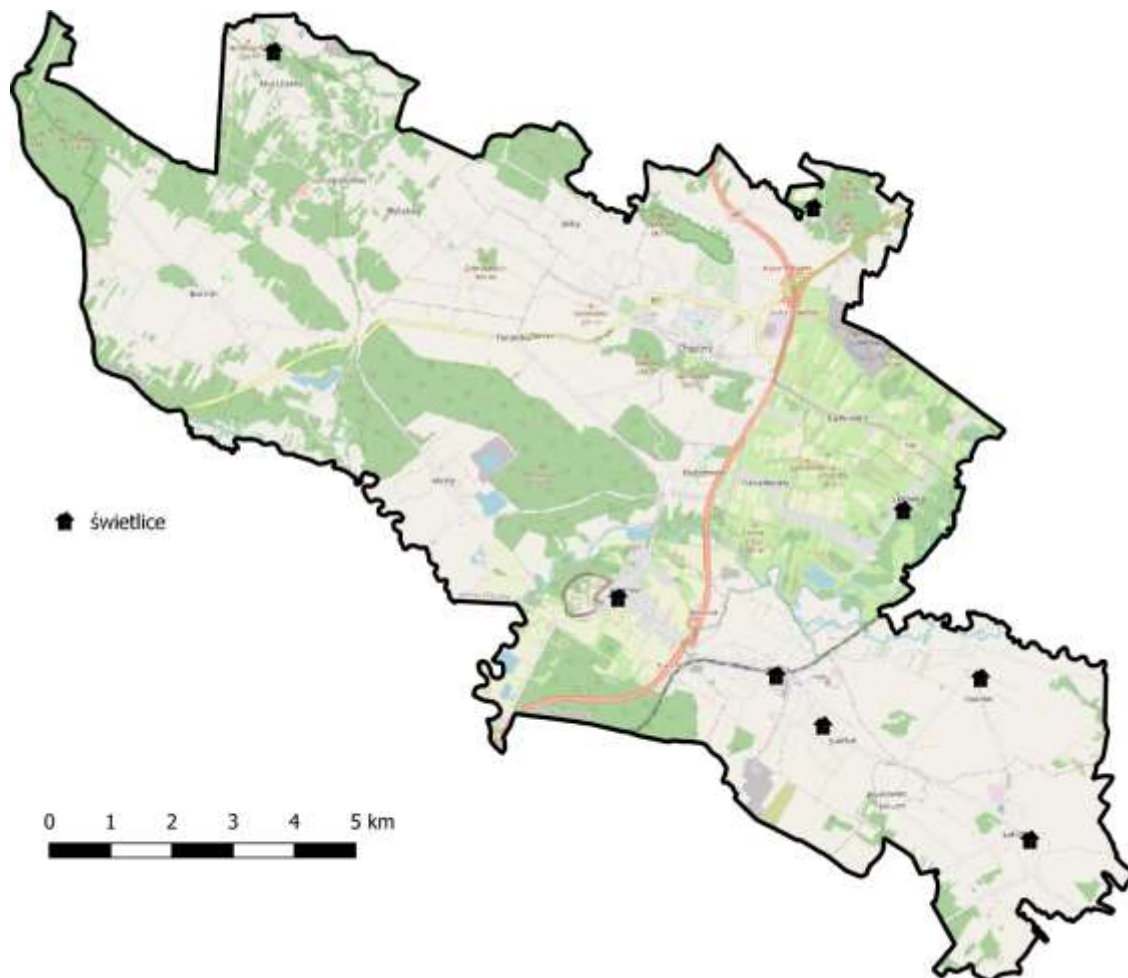
Gmina Chęciny posiada dodatkowo 6 zespołów folklorystycznych:

1. Zespół folklorystyczny „Łukowianki” – liczący 12 pań zespół powstał z Koła Gospodyń Wiejskich w Łukowie ponad 30 lat temu. Był wielokrotnie nagradzany w kraju, a jego występy przekroczyły granicę Polski i miały miejsce w Danii, na Litwie oraz w Ukrainie.
2. Zespół folklorystyczny „Siedlecczanie” – powstały w roku 1984 we wsi Siedlce zespół jest kolejnym, którego występy wyszły poza granice kraju (Dania, Słowacja, Litwa). Miał też okazję zaprezentować się w Pałacu Prezydenckim, gdzie członkowie zespołu otrzymali Złoty Krzyż Zasługi, oraz przez przedstawicielami ONZ.
3. Zespół folklorystyczny „Ostrowianki” – najstarszy zespół w gminie, które początki sięgają 1928 roku. Obecnie tworzy go 17 pań. Reprezentowały one gminę na wielu konkursach i przeglądach, osiągając czołowe lokaty.
4. Zespół folklorystyczny „Lipowiczanie” – najmłodszy zespół, działający od 2012 roku, w skład którego wchodzi 12 kobiet i 3 mężczyzn. Zdążył się już jednak zaprezentować na wydarzeniach poza granicami gminy.
5. Zespół śpiewaczy „Zelejowianie” – powstał w 2015 r. przy Stowarzyszeniu Zelejowa Piękna i Zdrowa. Zespół reprezentuje gminę w przeglądach i konkursach w województwie świętokrzyskim. Występował min. w Powiatowym Przeglądzie Zespołów Folklorystycznych w Chmielniku oraz Festiwalu Pieśni Seniora w Kielcach.
6. Zespół folklorystyczny „Miedzianeczki” – powstał w 2015 roku. Od 2017 r. zespół zaczął występować coraz częściej na licznych uroczystościach m.in. Dożynki, Pikniki, Barbórkach. Zespół brał również udział w konkursach min. „Dziecięca Estrada Folkloru” w Kielcach, koncertach charytatywnych itp.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy i miasta Chęciny funkcjonuje obecnie 8 świetlic wiejskich w miejscowościach Chęciny, Ostrów, Łukowa, Wolica, Miedzianka, Tokarnia, Siedlce i Lipowica.

Mapa 46. Świetlice wiejskie w gminie i mieście Chęciny

Źródło: Opracowanie własne

Widoczny jest skupienie placówek we wschodniej części gminy oraz ich brak w południowo-zachodnich miejscowościach takich jak Mosty i Bolmin.

Baza noclegowa

Podstawą bazy noclegowej gminy i miasta Chęciny są trzy obiekty hotelarskie:

1. Hotel Da Vinci – 3-gwiazdkowy obiekt w Podzamczu zapewniający 50 miejsc noclegowych. Położony jest obok Centrum Nauki Leonardo Da Vinci przy drodze krajowej numer 7. Obiekt prowadzi również restaurację.
2. Hotel Cynamon – 2-gwiazdkowy obiekt w Tokarni zapewniający 49 miejsc noclegowych. Położony jest obok Muzeum Wsi Kieleckiej.
3. Hotel Okrągłak – 2-gwiazdkowy obiekt w Korzecku przy drodze wojewódzkiej nr 762 na zachód od Chęciny. Zapewnia 23 miejsca noclegowe.

Oferta obiektów hotelarskich uzupełniona jest przez liczne gospodarstwa agroturystyczne oraz kilka pensjonatów, zajazdów, pokojów gościnnych jak również schronisko młodzieżowe:

Tabela 18. Inne niż hotele obiekty noclegowe w gminie i mieście Chęciny

Nazwa obiektu	Miejscowość	Miejsca noclegowe
Gospodarstwo Agroturystyczne „Gród”	Siedlce	50
Gospodarstwo Agroturystyczne	Korzecko	7
Zagroda Agroturystyczna „Podlipie”	Ostrów	12
Gospodarstwo Agroturystyczne „U Andrzeja”	Radkowice	14
Gospodarstwo Agroturystyczne „Krystyna”	Chęciny	4
Noclegi „Pod Zamkową Górą”	Chęciny	12
Gospodarstwo Agroturystyczne „Agropodzamcze”	Podzamcze	14
Gospodarstwo Agroturystyczne „Sofia”	Wolica	6
Agroturystyka „U Lucyny”	Wymysłów	10
Noclegi Gościnne Małgorzata i Zdzisław Nowaczy	Chęciny	6
Gospodarstwo Agroturystyczne „U Agaty”	Chęciny	9
Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod Rumakiem”	Chęciny	14
Gospodarstwo Agroturystyczne „Biała Dama”	Chęciny	15
Zajazd Pod Srebrną Górą	Chęciny	10
Gościniec „Pod Trzema Basztami”	Chęciny	52
Skansen w Tokarni	Tokarnia	14
Powiatowe Szkolne Schronisko Młodzieżowe	Chęciny	180
Gospodarstwo Agroturystyczne	Tokarnia	7
Gospodarstwo Agroturystyczne „Przy świerku”	Chęciny	11
Gospodarstwo Agroturystyczne „Zacisze”	Bolmin	14
Gospodarstwo Agroturystyczne „Dom zajezdny”	Chęciny	6
Pokoje gościnne „Pod srebrną różą”	Chęciny	4
„Willa Bona” Gospodarstwo Agroturystyczne	Chęciny	14
Noclegi „Na Krzywej”	Chęciny	12
„Wrzosowe Wzgórze” - Gospodarstwo Agroturystyczne	Wrzosy	5
Agroturystyka „U Doroty”	Chęciny	10
Agroturystyka „U Szymona”	Chęciny	5
Agroturystyka „Pod Borem”	Skiby	8
Agroturystyka RELAX	Podzamcze	16
Apartamenty Królewskie w Chęcinach	Chęciny	5
Noclegi Serowarnia Serce	Lipowica	12
Pizza Pub Cameleon	Bolmin	8
Apartament Owokajakowo	Chęciny	4
Agroturystyka	Wojkowiec	9
Noclegi na poddaszu	Chęciny	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://checiny.pl>

Jak widać baza noclegowa w gminie i mieście Chęciny jest wyjątkowo dobrze rozwinięta i zapewnia kilkaset miejsc dla turystów. Większość z nich skupia się w centralnej części terytorium gminy, ale kilka można również znaleźć na zachodzie w Bolminie i na wschodzie w Wojkowcu.

4. DIAGNOZA ZASOBÓW MIASTA I GMINY CHMIELNIK

Gmina Chmielnik jest gminą miejsko-wiejską położoną w powiecie kieleckim, w centralnej części województwa świętokrzyskiego oraz w południowej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, z siedzibą w miejscowości Chmielnik.

Powierzchnia gminy wynosi około 142,19 km² z których znacząca część to użytki rolne oraz leśne. Gmina jest podzielona na 26 sołectw (Borzykowa, Celiny, Celiny Nowe, Chomentówek, Ciecierze, Grabowiec, Holendry, Jasień, Kotlice, Lipy, Lubania, Łągiewniki, Ługi, Minostowice, Piotrkowice, Przededworze, Sędziejowice, Suchowola, Suliszów, Suskrajowice, Szyszczycy, Śladków Duży, Śladków Mały, Zrecze Chałupczańskie, Zrecze Duże, Zrecze Małe).

W ramach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, od północnej strony graniczy ona z gminami: Morawica i Pierzchnica. Dodatkowo, od pozostałych stron graniczy z gminami Busko-Zdrój, Gnojno, Kije oraz Pińczów.

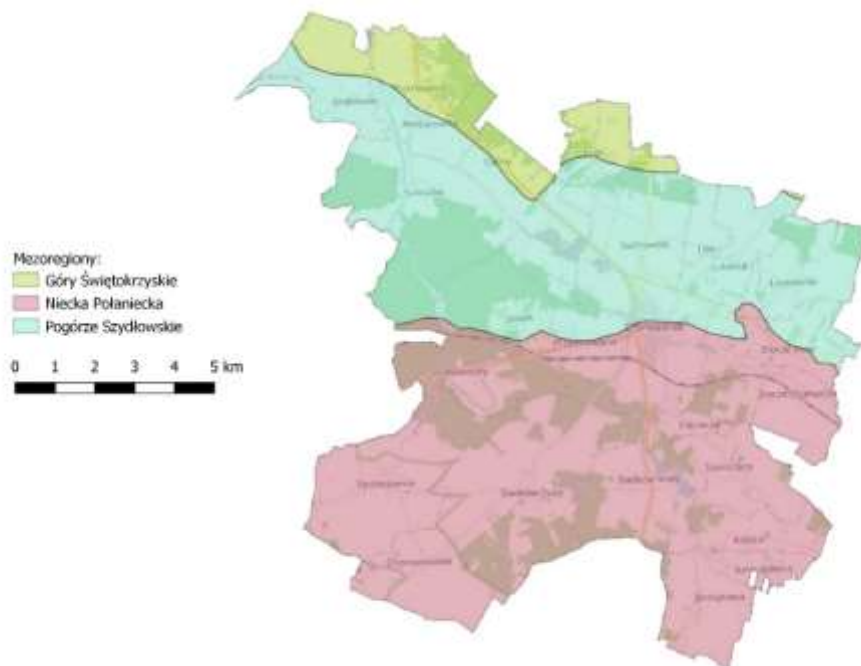
Mapa 47. Położenie gminy Chmielnik w województwie świętokrzyskim i KOF

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z podziałem na jednostki fizyczno-geograficzne Polski tzw. mezoregiony, gmina Chęciny znajduje się w zasięgu trzech mezoregionów. Jej znacząca większość znajdująca się na południe od centrum gminy należy do mezoregionu Niecka Połaniecka. Na północ od centrum gminy znajduje się fragment obszaru Podgórze Szydłowskie, natomiast fragment wzdłuż północnej granicy należy do mezoregionu Góry Świętokrzyskie.

Mapa 48. Gmina Chmielnik na tle mezoregionów

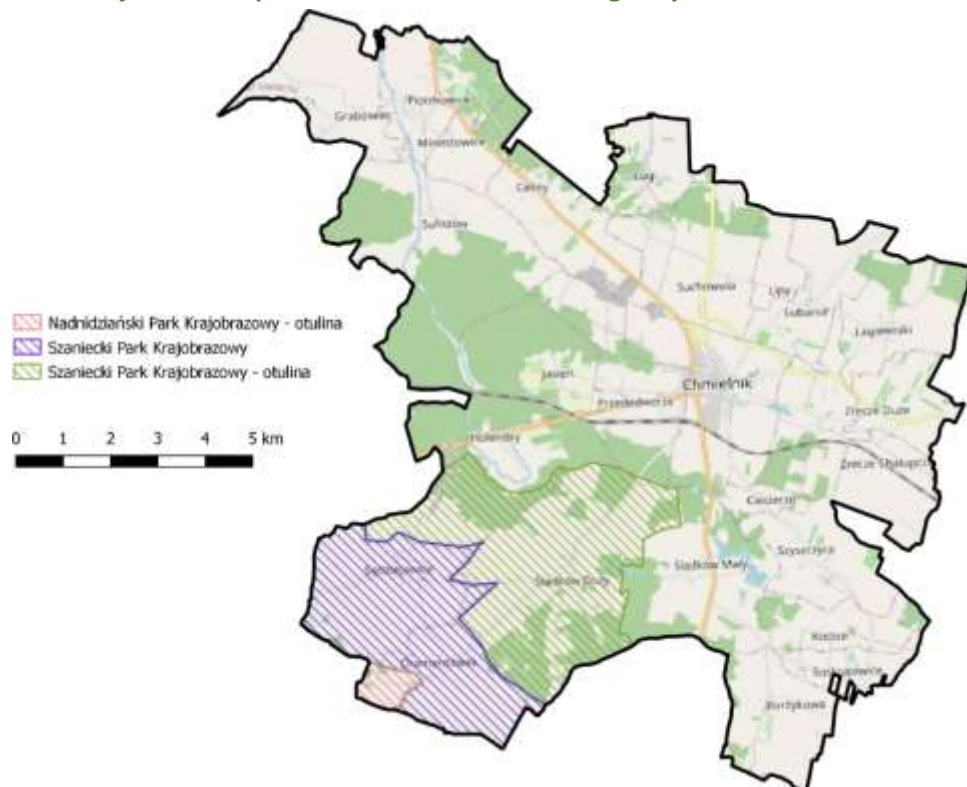
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

4.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH MIASTA I GMINY CHMIELNIK

Parki krajobrazowe

Na terenie miasta i gminy Chmielno znajdują się trzy obszary parków krajobrazowych:

Mapa 49. Parki Krajobrazowe położone na terenie miasta i gminy Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

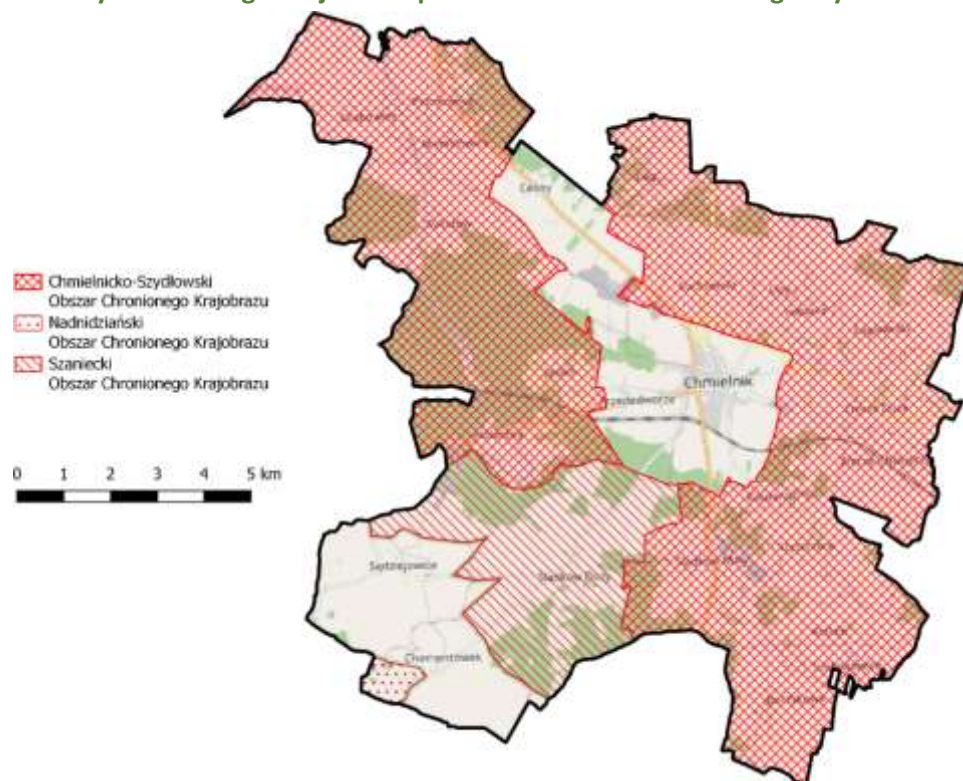
1. Szaniecki Park Krajobrazowy zlokalizowany w południowo-zachodniej części gminy w okolicach miejscowości Sędziejowice i Chomentówek. Jego powierzchnia w gminie wynosi 1218 ha. Jest to teren otwarty o niewielkim zadrzewieniu, na którym przeważają tereny rolnicze.
2. Otulina Szanieckiego Parku Krajobrazowego o powierzchni 1723 ha. Granicząca z właściwym parkiem, zlokalizowana dalej w kierunku północno-wschodnim wokół miejscowości Śładków Duży. Teren otuliny jest bardziej zalesiony niż sam park, ale również na nim przeważają tereny rolnicze.
3. Otulina Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego o powierzchni 86 ha. Niewielki fragment zlokalizowany w południowo-zachodnim krańcu gminy Chmielnik.

Obszary chronionego krajobrazu

Większość terytorium miasta i gminy Chmielnik pokryte jest obszarami chronionego krajobrazu. Wyjątkiem są tereny wokół siedziby administracyjnej gminy tj. Miasta Chmielnik oraz biegnące od niego na północny-zachód wzdłuż drogi krajowej nr 73, jak również obszar Szanieckiego Parku Krajobrazowego. Wśród obszarów chronionego krajobrazu gminy wyróżnić można:

1. Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni 9323 ha. Zdecydowanie największy obszar, który pokrywa całą wschodnią oraz większość północnej i zachodniej części gminy. Otacza on Miasto Chmielnik. Krajobrazowo jest to teren bardzo zróżnicowany, w skład którego wchodzi zarówno lasy, tereny rolnicze, doliny rzeczne jak i zabudowa mieszkaniowa.
2. Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu pokrywający się terytorialnie z otuliną Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego w południowo-zachodnim krańcu gminy.
3. Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu pokrywający się terytorialnie z otuliną Szanieckiego Parku Krajobrazowego.

Mapa 50. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie miasta i gminy Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

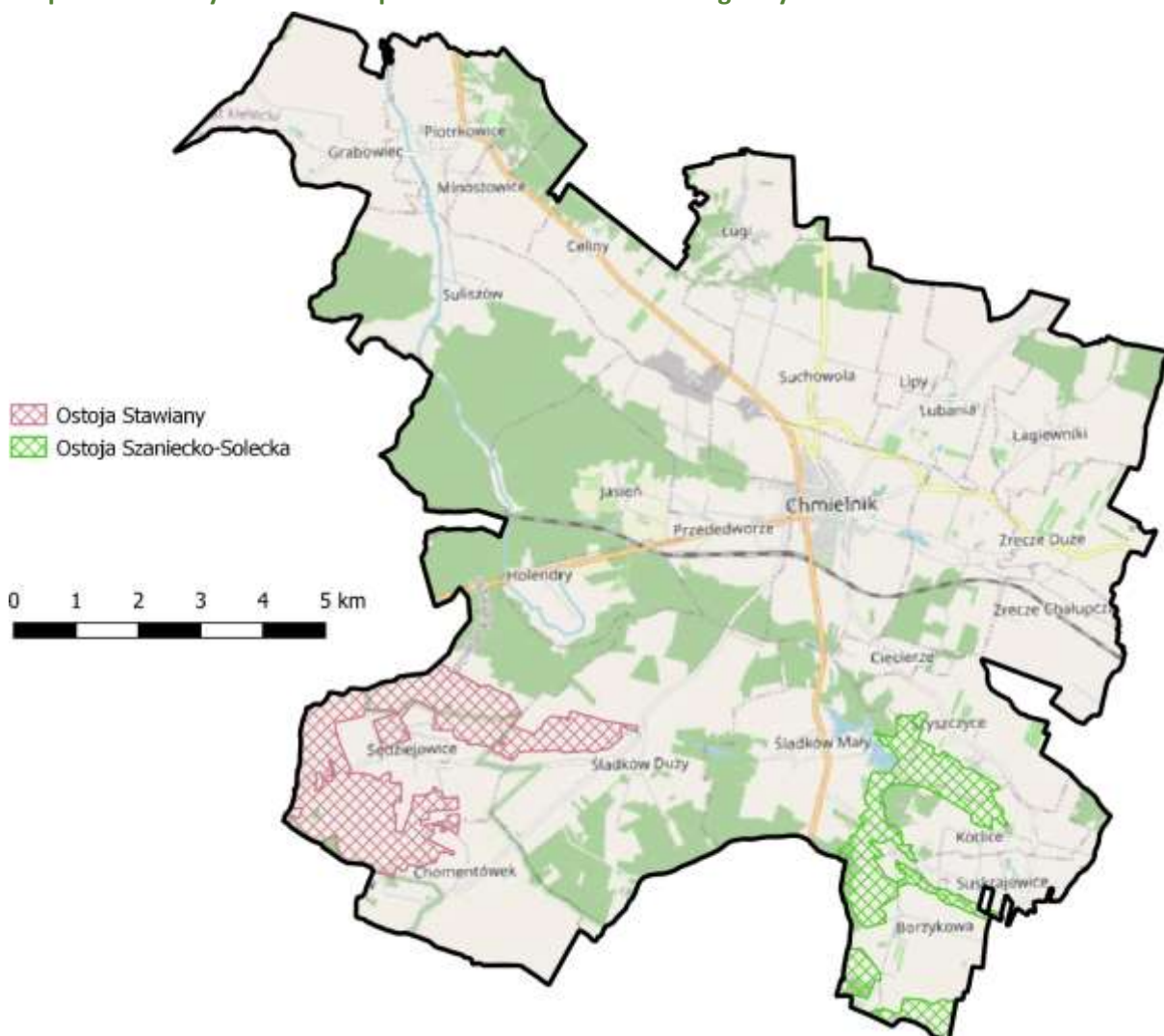
Na terenie miasta i gminy Chmielnik nie znajdują się rezerваты przyrody.

Obszary Natura 2000

Na terenie miasta i gminy Chmielnik zlokalizowane są dwa obszary Natura 2000 ochrony siedliskowej. Pierwszy z nich to Ostoja Stawiany o powierzchni 661 ha, umiejscowiona w południowo-zachodniej części gminy otaczająca miejscowość Sędziejowice. Teren obfituje w torfianki, leje krasowe i zalane kamieniołomy jak również łąki.

Drugi obszar to Ostoja Szaniecko-Solecka o powierzchni 386 ha położona w południowo-wschodnim krańcu gminy w pobliżu rzeki Sanicy oraz innych cieków wodnych. Jej teren pokryty jest murawami kserotermicznymi, torfowiskami węglanowymi, łąkami solniskowymi oraz ciepłymi grądami.

Mapa 51. Obszary Natura 2000 położone na terenie miasta i gminy Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie miasta i gminy Chmielnik nie znajdują się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

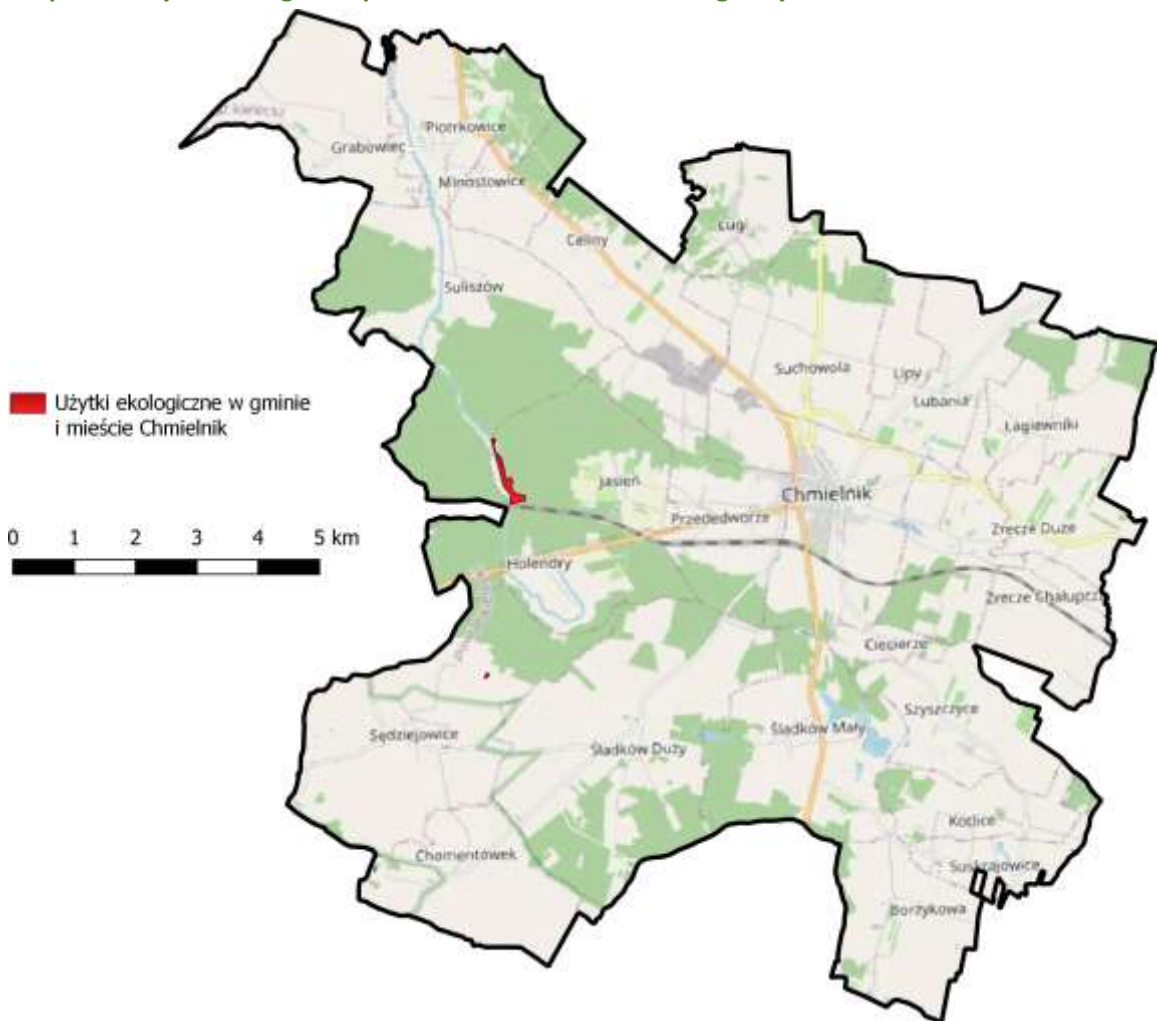
Parki narodowe

Na terenie miasta i gminy Chmielnik nie znajdują się parki narodowe.

Użytki ekologiczne

Na terenie miasta i gminy Chmielnik zlokalizowane są dwa tereny o charakterze użytków ekologicznych. Większy z nich, o powierzchni 11 ha to łąka w Jasieniu położona przy zachodniej granicy gminy wzdłuż biegu rzeki Morawki, w centrum największego w gminie obszaru leśnego. Druga to bardzo mały (0,46 ha) obszar położony przy południowej granicy kompleksu leśnego obejmujący kępę drzewną.

Mapa 52. Użytki ekologiczne położone na terenie miasta i gminy Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Pomniki przyrody

Na terenie miasta i gminy Chmielnik zlokalizowane są 6 pomników przyrody, z czego dwa stanowią jaskinie:

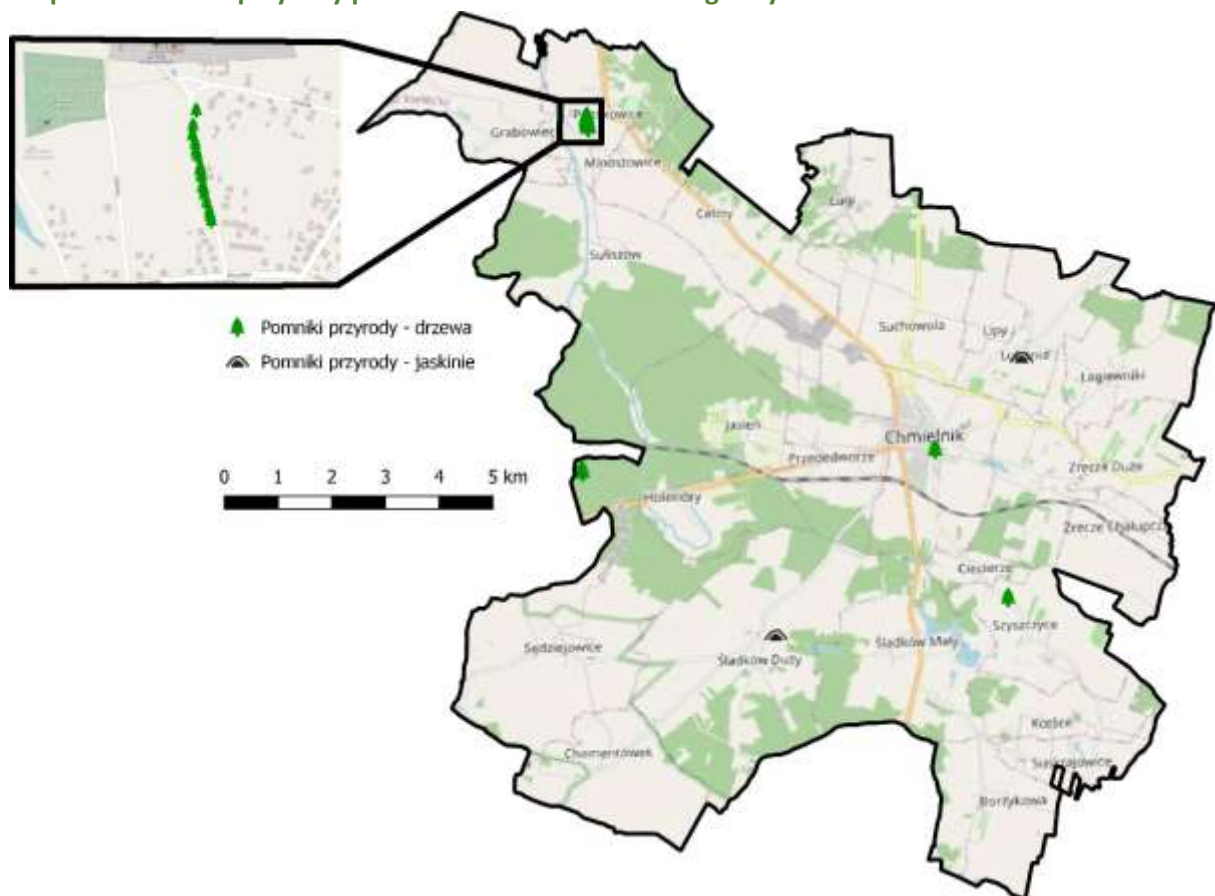
1. Położona w południowej części gminy jaskinia o długości ok 8,5 m wyłobiona w wapieniach miocenkich. Znajduje się ona około 100 m na wschód od drogi, na północ od biegu rzeki Sanica.

- Położona w północno-wschodniej części gminy kopalna jaskinia krasowa zwana Jaskinią Lubańską wraz z obszarem o promieniu 5 m od wejścia gminy. Jest ona kopalną formą krasu podziemnego powstałą w górnym miocenie w strefie brzegowej morza. Leży przy drodze wiejskiej, a jej otwór znajduje się w zboczu doliny Potoku Lubańskiego.

Pozostałe pomniki przyrody stanowią drzewa, wśród których znajdują się dwie grupy oraz dwa pojedyncze okazy:

- Aleja lipowa – grup drzew złożona z 17 lip szerokolistnych położona w północno-zachodnim krańcu gminy na południe od drogi krajowej 73 przy ulicy Lipki. Obwody pni mają od 100 do 590 cm, średnia wysokość to około 22 m, a wiek drzew szacuje się na około 350 lat.
- Grupa drzew złożona z 3 dębów szypułkowych położonych w nadleśnictwie Chmielnik, leśnictwie Jasień na terenie byłej osady leśnej w miejscowości Jasień przy zachodniej granicy gminy Chmielnik z gminą Kije. Drzewa mają około 230 lat, 23 m wysokości, a ich średnice wynoszą 0,98 m, 0,94 m oraz 1,05 m. Teren zlokalizowany jest w obszarze zalesionym przez co jest trudno dostępny turystycznie.
- Dąb szypułkowy na działce prywatnej w miejscowości Szyszczycy. Zlokalizowany 13 m na północ od drogi powiatowej Chmielnik – Kargów, w pobliżu budynków mieszkalnych i zabudowań gospodarczych. Drzewo ma 17 m wysokości i obwód wynoszący 581 cm.
- Wierzba biała położona w Mieście Chmielniku na terenie Parku Miejskiego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Drzewo ma wysokość 20 m, rozpiętość korony to 70 m², a obwód 481 cm.

Mapa 53. Pomniki przyrody położone na terenie miasta i gminy Chmielnik

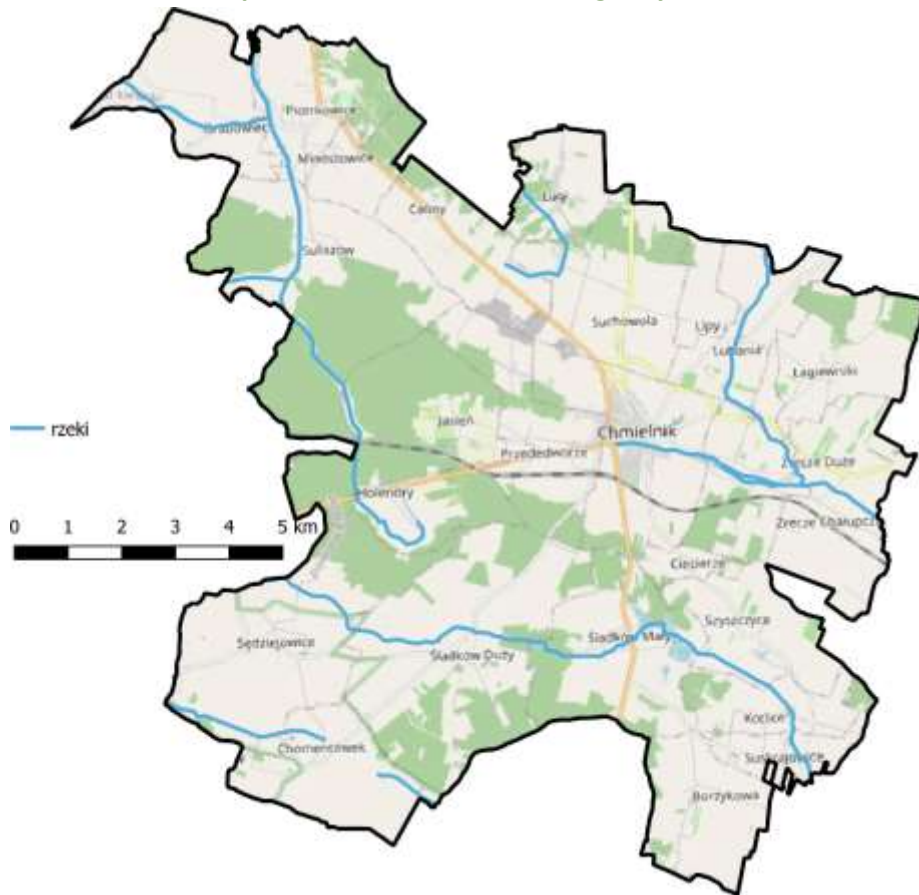

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Środowisko wodne

Środowisko wodne miasta i gminy Chmielnik tworzą trzy główne rzeki: Wschodnia, Morawka i Sanica.

Mapa 54. Główne ciek wodne położone na terenie miasta i gminy Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

1. Wschodnia – rzeka o długości 48,1 km i powierzchni dorzecza 630,3 km², stanowiąca prawy dopływ rzeki Czarnej. Źródła Wschodniej znajdują się w miejscowości Zrecze niedaleko od Chmielnika. Rzeka podąża doliną o szerokości od 0,6 km do 1,5 km na wschód i opuszcza gminę przy jej granicy z gminą Gnojno.

Zdjęcie 22. Rzeka Wschodnia

Źródło: <https://www.chmielnik.com/>

2. Morawka – rzeka o długości 25 km stanowiąca dopływ Czarnej Nidy. Jej źródło zlokalizowane jest we wsi Holendry na zachód od Chmielnika. Rzeka podąża dalej na północ przy granicy gminy i opuszcza ją w jej północno-zachodnim krańcu nieopodal Grabowca oraz Piotrkowic wpływając do gminy Morawica. Szerokość rzeki wynosi od 2 do 5 m, a głębokość od 0,2 do 0,5 m.
3. Sanica – rzeka o długości 30,44 km i dorzeczu 255,1 km², stanowiąca dopływ Wschodniej. Źródło rzeki znajduje się na południe od Chmielnika. W jej biegu znajduje się kompleks stawów w miejscowości Śladków Mały. Podąża na wschód i opuszcza gminę wpadając do gminy Gnojno. Jej koryto ma szerokość od 2 do 15 m, a głębokość od 0,3 do 2,5 m.

Gmina Chmielnik nie posiada znaczących akwenów wodnych. Jedynym z nich jest niewielki Zalew Andrzejówka zlokalizowany blisko południowych granic Chmielnika. Zalew pełni funkcje turystyczno-rekreacyjne.

Zdjęcie 23. Zalew Andrzejówka

Źródło: <https://www.chmielnik.com/>

Stanowiska dokumentacyjne

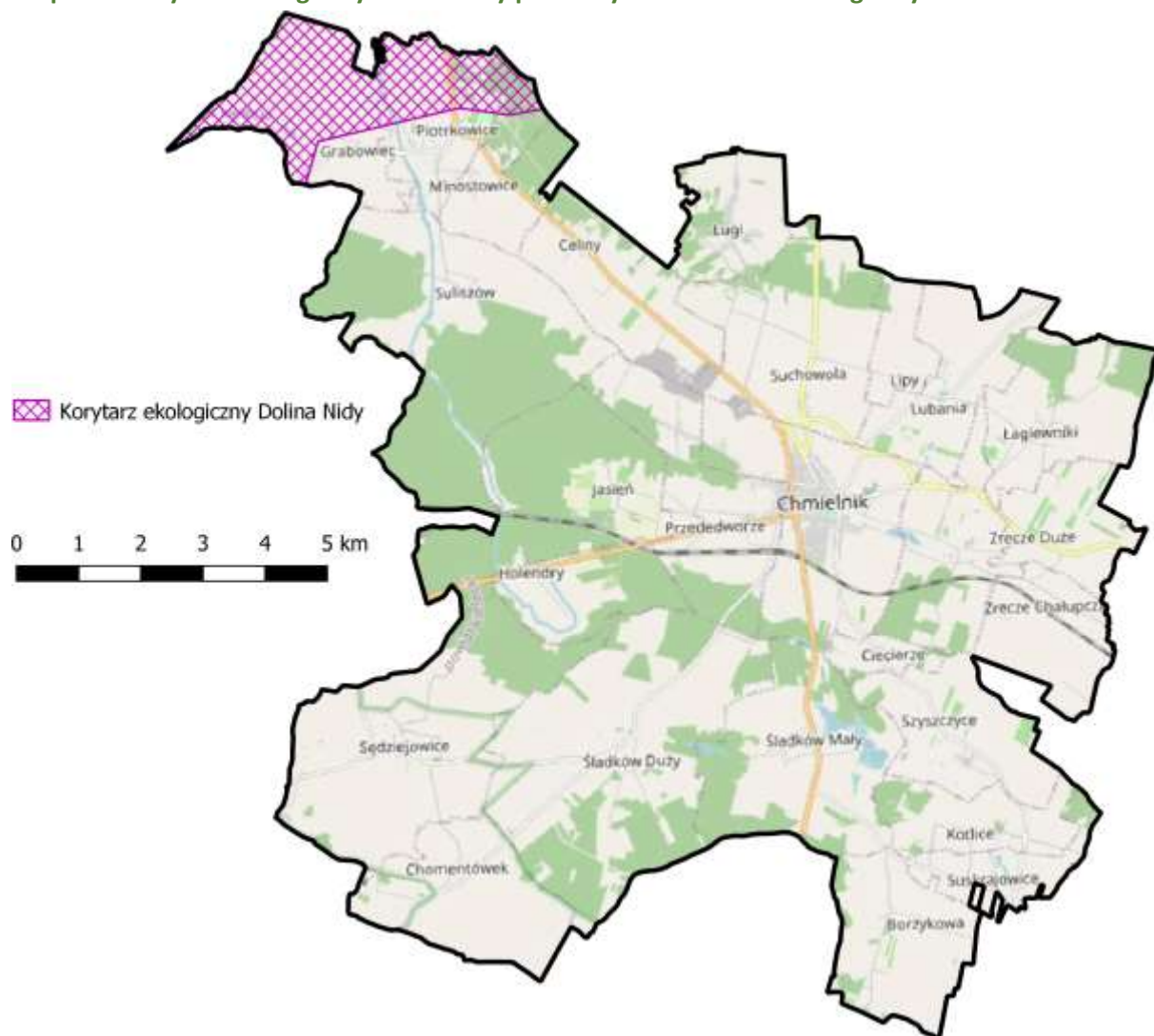
Na terenie miasta i gminy Chmielnik nie znajdują się stanowiska dokumentacyjne.

Węzły i korytarze ekologiczne

Północno-zachodni kraniec gminy Chmielnik zlokalizowany jest w korytarzu ekologicznym Dolina Nidy, który obejmuje bieg tego dopływu Wisły.

Korytarz otacza gminę od zachodu i północy jednak tylko jego niewielka część, położona na północ od Grabowca i Piotrkowic wchodzi na jej terytorium.

Mapa 55. Korytarz ekologiczny Dolina Nidy położony na terenie miasta i gminy Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

4.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA I GMINY CHMIELNIK

Szlaki turystyczne

Przez terytorium miasta i gminy Chmielnik nie przechodzą oznakowane szlaki turystyczne Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego.

Jest ona jednak jedną z jednostek samorządu terytorialnego, przez terytorium której przebiega szlak rowerowy „Miejsca Mocy”. Znajduje się on w północno-zachodniej części gminy w miejscowościach Piotrkowice i Grabowiec.

Ścieżki rowerowe

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie miasta i gminy Chmielnik znajduje się jeden odcinek ścieżki rowerowej. Zlokalizowany jest w centralnej części JST na wschód od Chmielnika za cmentarzem z I Wojny Światowej. Biegnie dalej przy drodze wojewódzkiej 765 do wsi Źródła.

Mapa 56. Ścieżki rowerowe w mieście i gminie Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://gis.kielce.eu>

Zabytki

Ze względu na bogatą historię miasta i gminy Chmielnik, na jej terytorium znajduje się bardzo duża liczba zabytków wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Jest ich łącznie aż 56, z czego większość ulokowana w Chmielniku oraz Piotrowicach.

Tabela 19. Zabytki wpisane do rejestru NID w mieście i gminie Chmielnik

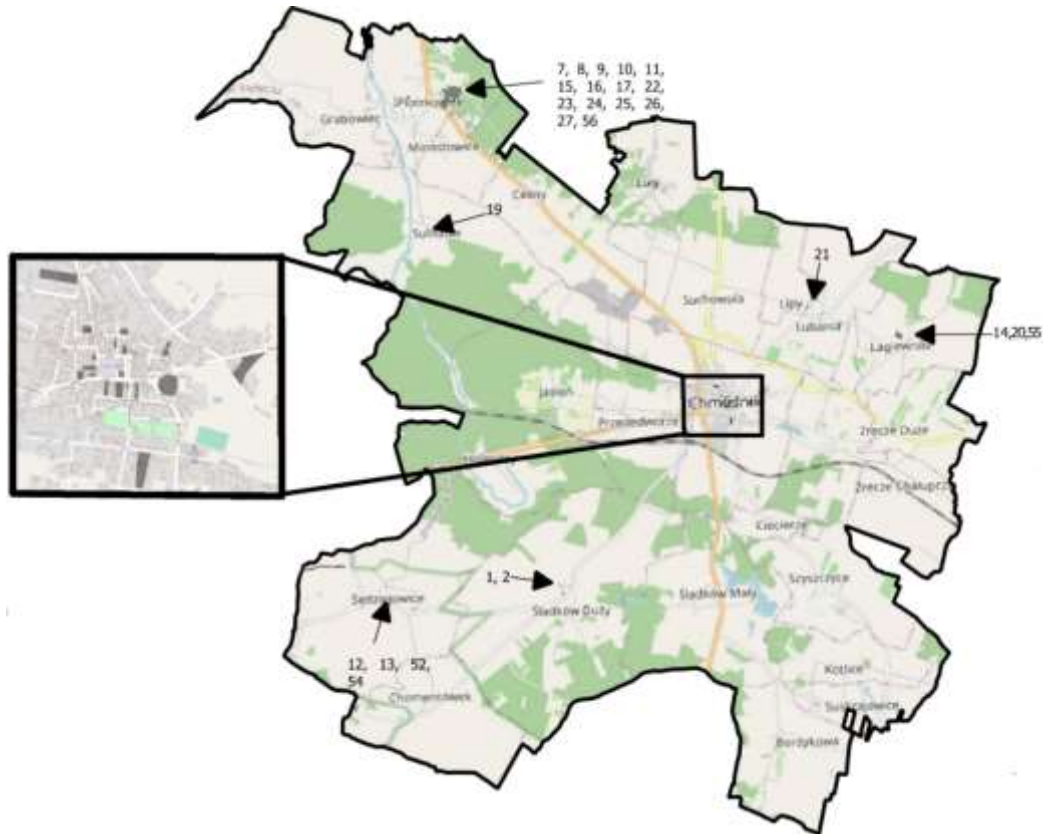
Lp.	Zabytek	Miejscowość	Data wpisu do rejestru
1	Pałac	Śladków Duży	18 lipca 1946 r.
2	Park	Śladków Duży	18 lipca 1946 r.
3	Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny	Chmielnik	7 listopada 1947 r.
4	Cmentarz przykościelny	Chmielnik	7 listopada 1947 r.
5	Kościół cmentarny pw. Świętej Trójcy	Chmielnik	2 października 1956 r.
6	Kościół, ob. parafialny pw. Zwiastowania Pańskiego	Piotrkowice	16 października 1956 r.
7	Pawilon północny	Piotrkowice	16 października 1956 r.
8	Pawilon wschodni	Piotrkowice	16 października 1956 r.
9	Pawilon południowy	Piotrkowice	16 października 1956 r.
10	Park pałacowy	Piotrkowice	16 października 1956 r.
11	Kościół cmentarny pw. Św. Stanisława Biskupa	Piotrkowice	16 października 1956 r.
12	Plebania	Sędziejowice	4 stycznia 1957 r.
13	Kościół parafialny pw. Św. Jakuba Apostoła	Sędziejowice	4 stycznia 1957 r.

14	Park	Łagiewniki	11 grudnia 1957 r.
15	Zespół pałacowy	Piotrkowice	29 stycznia 1958 r.
16	Stajnie	Piotrkowice	29 stycznia 1958 r.
17	Stajnia	Piotrkowice	29 stycznia 1958 r.
18	Synagoga	Chmielnik	8 lutego 1958 r.
19	D. Dwór	Suliszów	8 lutego 1958 r.
20	Spichlerz dworski, ob. szpital	Łagiewniki	8 lutego 1958 r.
21	Park	Lubania	6 kwietnia 1960 r.
22	Studnia	Piotrkowice	12 maja 1965 r.
23	Dawny zespół klasztorny Bernardynów	Piotrkowice	19 lutego 1966 r.
24	Kaplica loretańska	Piotrkowice	19 lutego 1966 r.
25	Klasztor	Piotrkowice	19 lutego 1966 r.
26	Brama wjazdowa II	Piotrkowice	19 lutego 1966 r.
27	Brama wjazdowa I	Piotrkowice	19 lutego 1966 r.
28	Dzwonnica-brama	Chmielnik	21 lutego 1966 r.
29	Kamienica	Chmielnik	4 kwietnia 1991 r.
30	Kamienica	Chmielnik	4 kwietnia 1991 r.
31	Kamienica	Chmielnik	8 maja 1991 r.
32	Kamienica	Chmielnik	8 maja 1991 r.
33	Kamienica	Chmielnik	8 maja 1991 r.
34	Dawny zajazd, ob. budynek usługowo-mieszkalny	Chmielnik	8 maja 1991 r.
35	Kamienica	Chmielnik	10 maja 1991 r.
36	Kamienica	Chmielnik	10 maja 1991 r.
37	Kamienica	Chmielnik	10 maja 1991 r.
38	Kamienica	Chmielnik	10 maja 1991 r.
39	Kamienica	Chmielnik	10 maja 1991 r.
40	Kamienica	Chmielnik	10 maja 1991 r.
41	Dom	Chmielnik	16 lipca 1991 r.
42	Willa	Chmielnik	16 lipca 1991 r.
43	Dawny hotel, obecnie budynek mieszkalny	Chmielnik	16 lipca 1991 r.
44	Dom	Chmielnik	17 lipca 1991 r.
45	Zespół willi	Chmielnik	18 lipca 1991 r.
46	Willa	Chmielnik	18 lipca 1991 r.
47	Oficyna północna	Chmielnik	18 lipca 1991 r.
48	Oficyna południowa	Chmielnik	18 lipca 1991 r.
49	Ogród	Chmielnik	18 lipca 1991 r.
50	Dom	Chmielnik	5 sierpnia 1991 r.
51	Kamienica	Chmielnik	6 sierpnia 1991 r.
52	Budynek stacyjny	Sędziejowice	20 lutego 1995 r.
53	Zespół kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	Chmielnik	11 maja 2009 r.
54	Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Jakuba Apostoła	Sędziejowice	16 czerwca 2009 r.
55	Pozostałości zespołu dworskiego	Łagiewniki	16 czerwca 2009 r.
56	Otoczenie	Piotrkowice	29 grudnia 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Największa liczba zabytków związana jest z miastem Chmielnik, które posiada wiele budynków o dużej wartości historycznej, w szczególności kamienic, domów i willi w pobliżu miejskiego rynku.

Mapa 57. Zabytki wpisane do rejestru NID na terenie miasta i gminy Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

W pozostałych częściach gminy zabytki związane są najczęściej z budynkami sakralnymi oraz dworami szlacheckimi.

Zdjęcie 24. Rynek w Chmielniku

Źródło: <http://chmielnik.com>

Na terenie gminy Chmielnik znajdują się również trzy pozostałości osad z epoki żelaza i kamienia wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych NID. Dwie z nich zlokalizowane są w południowo-wschodniej części gminy niedaleko miejscowości Kotlice, a jedna na południowy wschód od Chmielnika w pobliżu ulicy Adama Mickiewicza.

Poza zabytkami wpisanymi do rejestru NID gmina i miasto Chmielnik prowadzi własną ewidencję zabytków, w której znajduje się 119 zabytków nieruchomych oraz 171 stanowisk archeologicznych.

Muzea

Na terenie miasta Chmielnik zlokalizowany jest Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl”. Jest on umiejscowiony w dawnej synagodze około 300 m na północ od rynku. Oferta ośrodka skupia się na życiu dawnej gminy żydowskiej, jej zwyczajach oraz kuchni i muzyce. W ofercie znajdują się również zajęcia edukacyjne i usługi przewodnickie po Chmielniku. Muzeum i zajęcia funkcjonują z uwzględnieniem prezentacji multimedialnych oraz interaktywnych ekspozycji.

Szczegółowa oferta zajęć przedstawia się następująco:

1. Gefilte fisz – warsztaty kulinarne dotyczące kuchni żydowskiej.
2. Odtajemniczyć tajemnice – życie codzienne Żydów w Chmielniku.
3. Hadag, czyli tańczyć po kole – warsztaty tańca żydowskiego.
4. I odjechała mała dziewczyna w ciemnym wagonie... - zajęcia dotyczące Holokaustu.
5. Zabytku dwóch kultur, czyli spacerkiem po Chmielniku – spacer edukacyjny śladami miejsc gdzie kultura żydowska stykała się z chrześcijańską.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie miasta i gminy Chmielnik znajduje się pięć zabytkowych kościołów w miejscowościach Chmielnik, Piotrkowice oraz Sędziejowice. Nie są one jednak obiektem turystyki pielgrzymkowej.

Ośrodki kultury regionalnej

Jednostką odpowiedzialną za zadania z zakresu kultury w mieście i gminie Chmielnik jest Chmielnickie Centrum Kultury utworzone 30 grudnia 1998 roku poprzez połączenie wszystkich działających wcześniej instytucji kultury. Obecnie realizuje ono swoje zadania w 6 placówkach (Dom Kultury, Biblioteka Publiczna oraz jej filie, Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl”) oraz 15 świetlicach wiejskich. Każda z tych placówek wykonuje zadania zgodnie ze swoją specyfiką.

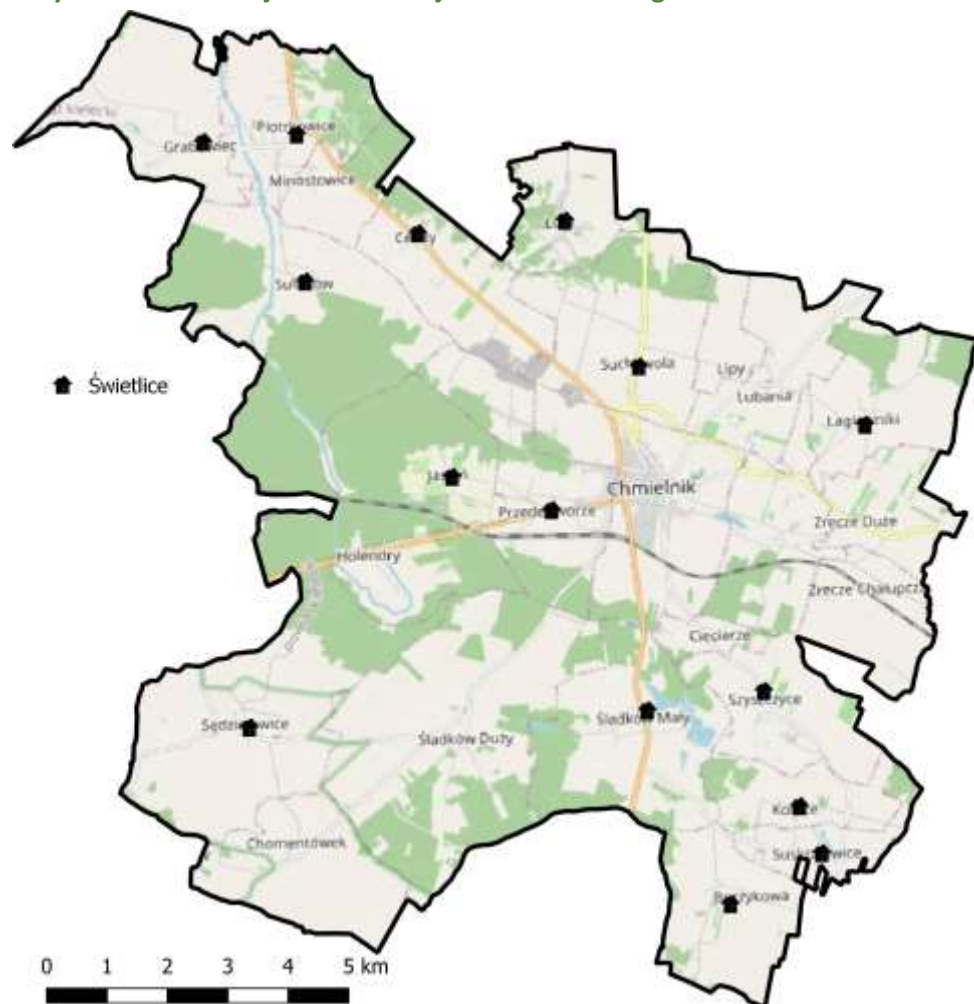
Przy Chmielnickim Centrum Kultury funkcjonują grupy artystyczne takie jak:

1. Chmielnikers – zespół muzyczny wykonujący muzykę klezmerską wyrosłą z folkloru żydowskiego.
2. Młodzieżowa Orkiestra Dęta – powstała w roku 2006 przy gimnazjum im. Gen. K. Tańskiego w Chmielniku.
3. Zespół Folkowy „Cuda Wianeczki”.
4. Chmielnickie Mażoretki.
5. Formacja taneczna Abrakadabra.

Świetlice wiejskie

Na terenie miasta i gminy Chmielnik funkcjonuje obecnie 15 świetlic wiejskich działających przy Chmielnickim Centrum Kultury.

Mapa 58. Przybliżona lokalizacja świetlic wiejskich w mieście i gminie Chmielnik

Źródło: Opracowanie własne

Widoczne jest rozlokowanie świetlic w każdej części gminy, co umożliwia dostęp do nich wszystkim mieszkańcom.

Baza noclegowa

Bazę noclegową w mieście i gminie Chmielnik tworzy dwanaście gospodarstw agroturystycznych zapewniających łącznie około 150 miejsc noclegowych.

1. Agroturystyka Orange House w Śładkowie Małym – 13 miejsc noclegowych.
2. Gospodarstwo Agroturystyczne „Domek na wzgórzu” w Śładkowie Małym – 14 miejsc noclegowych.
3. Gawlikowie Agnieszka, Rafał. Gospodarstwo agroturystyczne w Śładkowie Małym – 40 miejsc noclegowych.
4. „AGRO-HOME” Gospodarstwo Agroturystyczne w Śładkowie Małym – 8 miejsc noclegowych.

5. Bronisława i Adam Pietrzykowie Gospodarstwo Agroturystyczne w Śladkowie Małym – 11 miejsc noclegowych.
6. Gospodarstwo Agroturystyczne „Wiejskie zacisze” w Piotrkowicach – 10 miejsc noclegowych.
7. Gospodarstwo Agroturystyczne „Złote stawy” w Śladkowie Małym – 17 miejsc noclegowych.
8. HOSTEL CHMIELNICKI - w budynku ZDZ w Chmielniku – 23 miejsca noclegowe.
9. Gospodarstwo agroturystyczne "Cichy Zakątek" w Grabowcu – 13 miejsc noclegowych.
10. Gospodarstwo agroturystyczne "Leśny Gaik".
11. Gospodarstwo agroturystyczne "Jarosław Sajkiewicz" w Suchowoli.
12. Gospodarstwo Agroturystyczne "HARE" w Przededworzu.

Na terenie gminy nie funkcjonują obiekty hotelarskie i schroniska młodzieżowe. Jednak liczba gospodarstw agroturystycznych oraz zapewnianych przez nie miejsc noclegowych jest stosunkowo wysoka i gwarantująca duży wybór turystom.

Inne obiekty związane z dziedzictwem kulturowym

Na terenie gminy Chmielnik rozegrała się 18 marca 1241 roku bitwa pomiędzy wojskami polskimi pod dowództwem wojewody krakowskiego Włodzimierza a armią mongolską pod dowództwem Bajdara, syna Czagataj-chana, wnuka Czyngis-chana. Bitwa ta była kluczowym elementem najazdu mongolskiego na rozbite dzielnicowo ziemie polskie. Bitwa była klęską i umożliwiła dalszy przemarsz najeźdźców, którzy niedługo po niej doszczętnie splądrowali opuszczony Kraków po czym uderzyli na Legnicę gdzie zginął Henryk II Pobożny. Obecnie w Chmielniku znajduje się monument upamiętniający tamte wydarzenia.

5. DIAGNOZA ZASOBÓW MIASTA I GMINY DALESZYCE

Gmina Daleszyce jest gminą miejsko-wiejską położoną w centralnej części województwa świętokrzyskiego oraz we wschodniej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

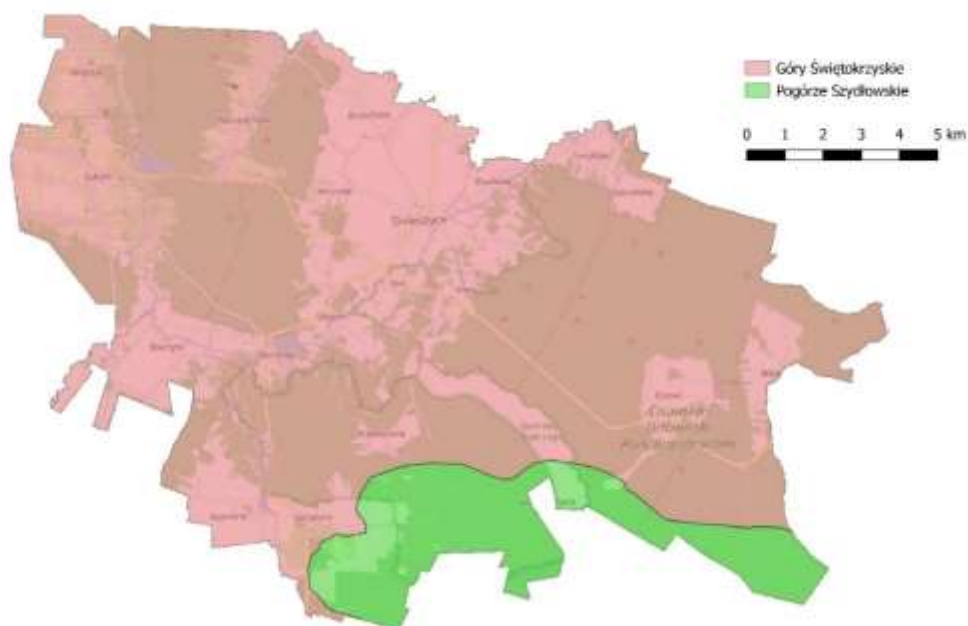
Mapa 59. Położenie gminy Daleszyce w województwie świętokrzyskim i KOF

Źródło: Opracowanie własne

Powierzchnia gminy wynosi około 222,18 km² i jest podzielona na 18 sołectw. W ramach KOF graniczy z gminami: Kielce, Górnio, Pierzchnica oraz Morawica. Dodatkowo od wschodu graniczy z gminami Bieliny, Łągów i Raków.

Mapa 60. Gmina Daleszyce na tle mezoregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zgodnie z podziałem na jednostki fizyczno-geograficzne Polski, gmina Daleszyce znajduje się w zasięgu dwóch mezoregionów. Jej znacząca większość należy do mezoregionu Góry Świętokrzyskie, natomiast fragment wzdłuż południowej granicy należy do mezoregionu Podgórze Szydłowskie.

Gmina Daleszyce stanowi malowniczą przestrzeń położoną w centralnej części regionu świętokrzyskiego. Niewielka odległość od stolicy województwa - Kielc, ułatwia komunikację i sprawia, że w bliskiej odległości znajduje się oferta kulturalna oraz wiele dodatkowych atrakcji. Miejscowości znajdujące się na terenie gminy chronią jednak swoje naturalne walory i pozwalają na odpoczynek od zgiełku dużego miasta wśród bogatej przyrody, w tym terenów leśnych.

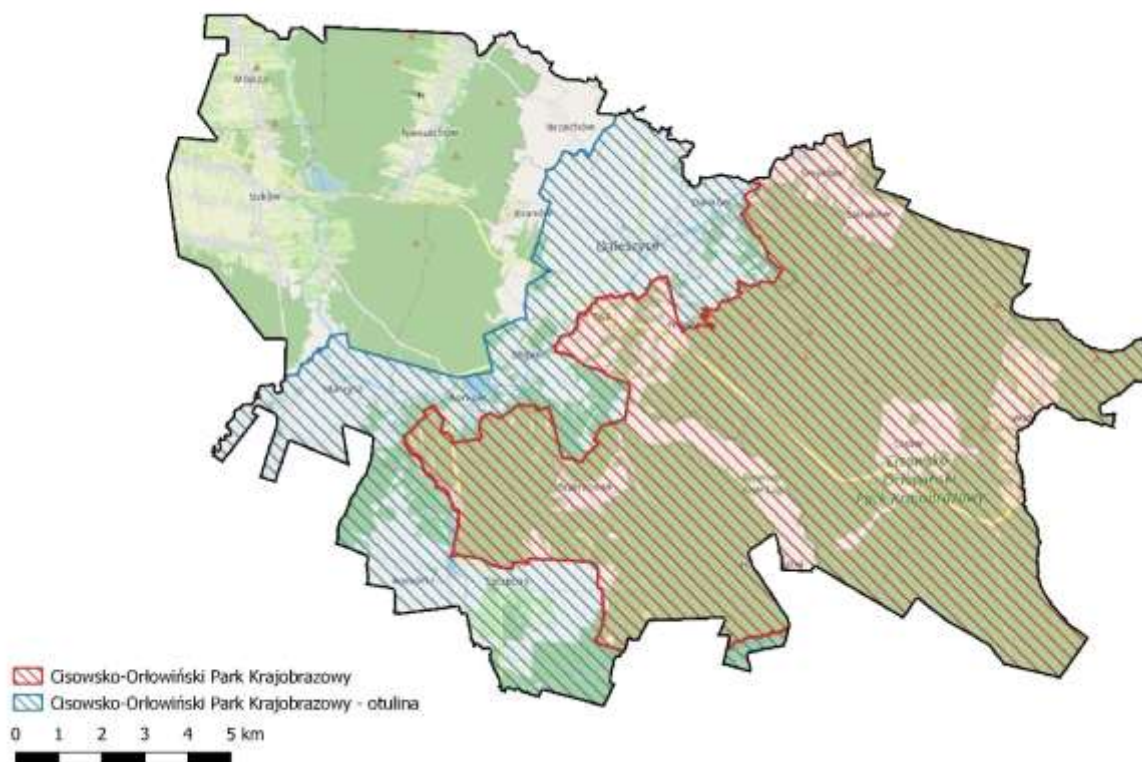
5.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH MIASTA I GMINY DALESZYCE

Parki krajobrazowe

Na terenie gminy Daleszyce znajduje się część Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną. Park Krajobrazowy zajmuje znaczącą część gminy w jej południowej i wschodniej części, gdzie dominują tereny leśne.

Pas otuliny przechodzi natomiast przez centralną część gminy, w tym również przez obszary zabudowane jak na przykład: Miasto Daleszyce i cały środkowy pas wzdłuż drogi łączącej gminę Górno z gminą Pierzchnica.

Mapa 61. Parki krajobrazowe położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

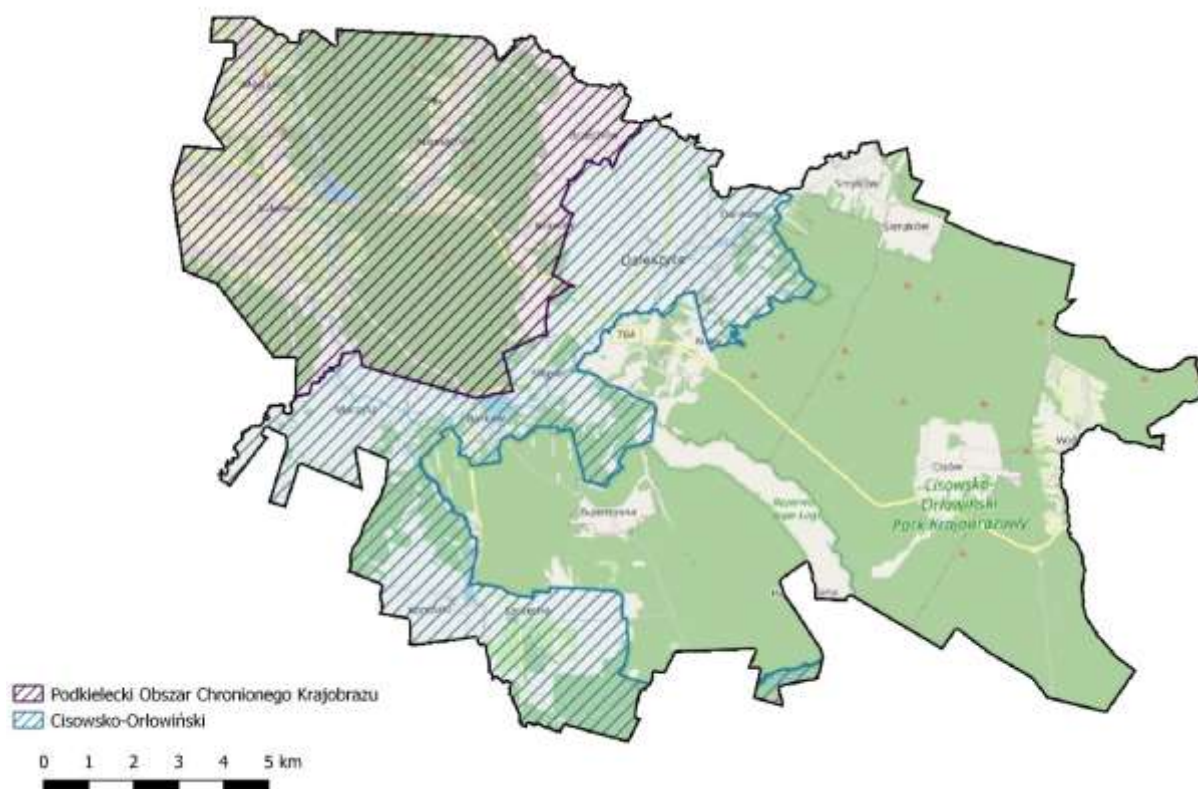

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary chronionego krajobrazu

Występujące na terenie Miasta i Gminy Daleszyce obszary chronionego krajobrazu sprawiają, że wraz parkami krajobrazowymi pokrywają one całą powierzchnię gminy. Do obszarów tych możemy zaliczyć: otulinę Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego oraz Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu, znajdujący się w północno-zachodniej części gminy, która sąsiaduje z miastem Kielce.

Mapa 62. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

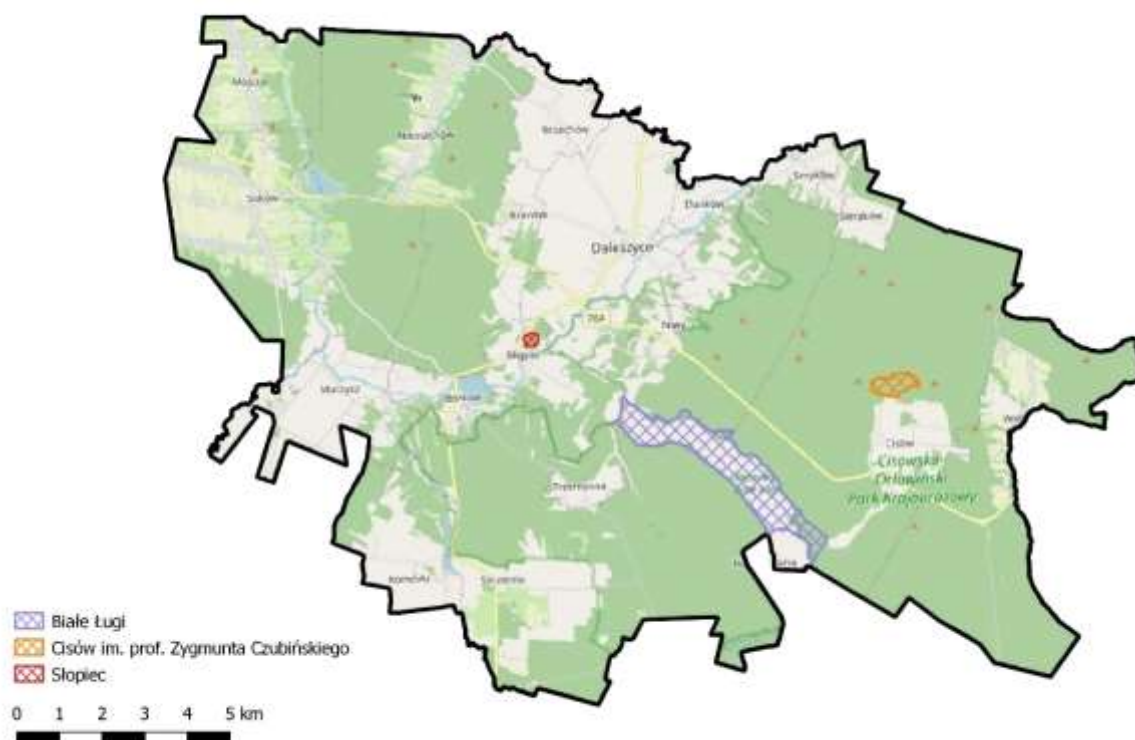
Rezerwaty przyrody

Na terenie Miasta i Gminy Daleszyce znajdują się trzy rezerwaty przyrody: Białe Ługi, Cisów im. prof. Zygmunta Czubińskiego oraz Słopic. Wszystkie znajdują się w całości na terenie gminy.

1. Rezerwat przyrody Białe Ługi jest rezerwatem torfowiskowym o powierzchni 408,75 ha. Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych kompleksu: torfowisk śródlęśnych różnych typów i w różnych stadiach rozwoju z rzadko występującymi zespołami roślinności bagiennej, bagiennych lasów olszowych, siedlisk borowych wraz z bogatą awifauną, innymi grupami zwierząt, a także występujących tu gatunków chronionych roślin, grzybów i porostów.
2. Rezerwat Cisów ma powierzchnię całkowitą 41,21 ha i jest obszarem o charakterze leśnym. Został utworzony w 1970 roku w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego o charakterze pierwotnym w Górach Świętokrzyskich. Dominują tam jodły i buki. Ponadto drzewostan uzupełniają okazałe dęby, sosny, modrzewie i jawory.

- Rezerwat przyrody Słopiec ma najmniejszą powierzchnię spośród wszystkich rezerwatów znajdujących się na terenie gminy Daleszyce (8,24 ha) jest to rezerwat o charakterze torfowiskowym. Celem ochrony na jego terenie jest zabezpieczenie naturalnych procesów przyrodniczych we fragmencie bagiennego lasu olszowego stanowiącego etap sukcesji w naturalnej historii torfowiska.

Mapa 63. Rezerваты przyrody położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

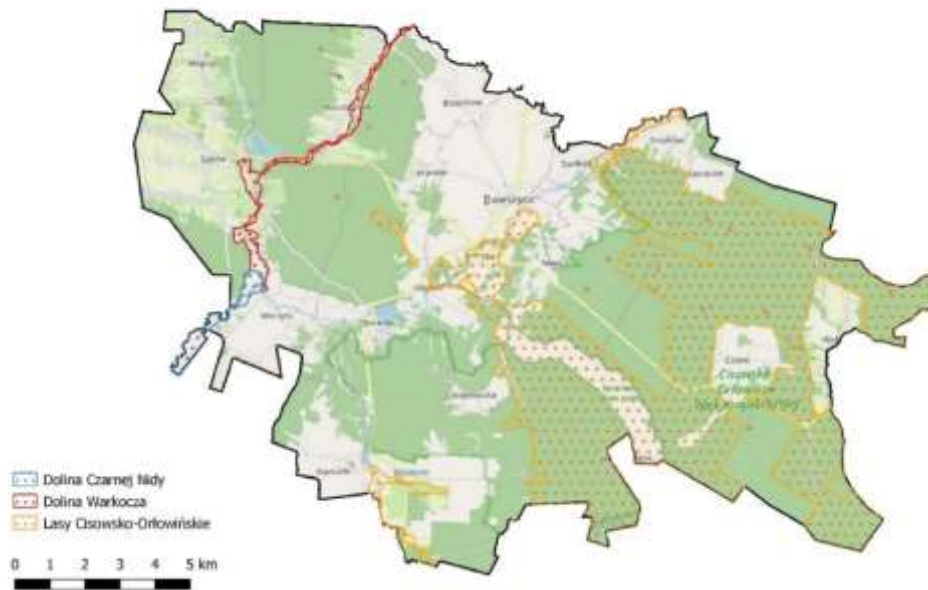
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary Natura 2000

Podobnie jak w przypadku rezerwatów przyrody, na terenie Miasta i Gminy Daleszyce znajdują się trzy Obszary Natura 2000. Wszystkie wychodzą również poza granicę gminy. Natomiast podstawą prawną ich ustanowienia była dyrektywa siedliskowa.

- Obszar Dolina Czarnej Nidy znajduje się w południowo-zachodniej części gminy Daleszyce i leży wzdłuż rzeki Czarna Nida. Na wysokości miejscowości Marzysz styka się on z innym obszarem Natura 2000, którym jest Dolina Warkocza
- Obszar Natura 2000 – Dolina Warkocza, biegnie dalej w kierunku północnym, wzdłuż rzeki Warkocz, przechodząc również na teren gminy Górno.
- Największym spośród Obszarów Natura 2000 znajdujących się na terenie gminy Daleszyce są Lasy Cisowsko-Orłowińskie. Obejmuje on znaczną część Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego wraz z jego otuliną, a tym samym zajmuje znaczącą powierzchnię gminy w jej południowej i wschodniej części, gdzie dominują tereny leśne.

Mapa 64. Obszary Natura 2000 położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

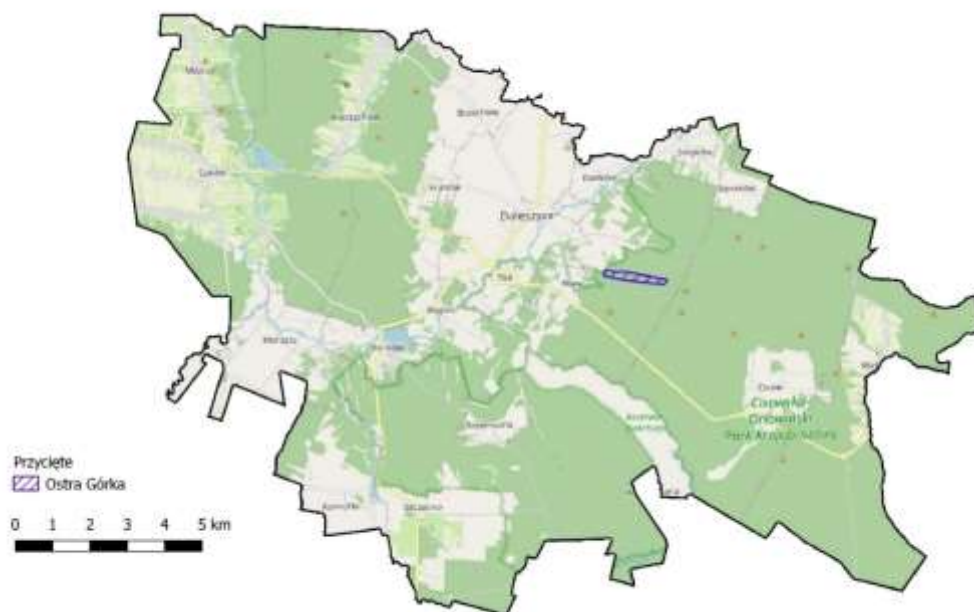

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie Gminy Daleszyce znajduje się tylko jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy – Ostra Górką (powierzchnia: 30 ha). Jest to północne zbocze i podnóże wzniesienie o nazwie Ostra Górką porośnięte lasem sosnowym z domieszką świerka i buka z pozostałościami po dawnym górnictwie rud żelaza. Celem ochrony jest tutaj ochrona fragmentu krajobrazu naturalnego i kulturowego ze względu na walory widokowe i estetyczne.

Mapa 65. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Parki narodowe

Na terenie Miasta i Gminy Daleszyce nie znajdują się parki narodowe.

Użytki ekologiczne

Jeżeli chodzi o użytki ekologiczne to na terenie Gminy Daleszyce znajdują się dwa takie obszary, którym nie nadano nazw. Obydwa znajdują w południowo-wschodniej części gminy, na terenie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego. Pierwsze z nich to torfowisko zlokalizowane w Nadleśnictwie Daleszyce, obręb Daleszyce, grunty usytuowane w zwartym kompleksie leśnym na południe od rezerwatu "Białe Ługi". Drugim użytkiem ekologicznym jest bagno o powierzchni 2,12 ha.

Mapa 66. Użytki ekologiczne położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

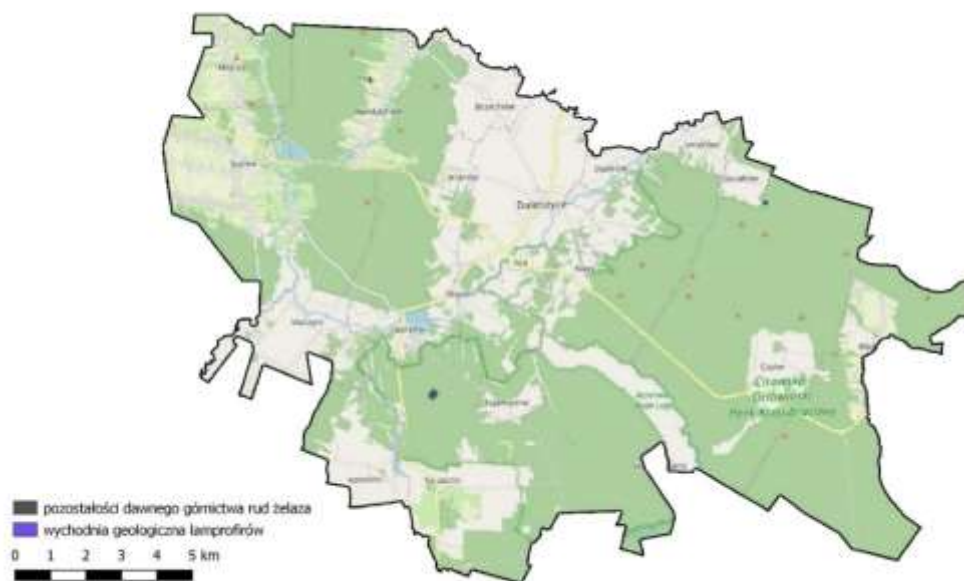
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Stanowiska dokumentacyjne

Na terenie gminy Daleszyce znajdują się dwa stanowiska dokumentacyjne. Pierwsze z nich to pozostałości dawnego górnictwa rud żelaza. Obiekt stanowi prostokąt o wymiarach ok. 100x200 m. Na obszarze słabo zaznaczonego obniżenia terenu, występuje szereg starych zrobów górniczych - nieregularnych zagłębień, najczęściej zaokrąglonych o średnicy 2 - 6m, głębokości 1 - 3m. Są to pozostałości dawnego górnictwa rud żelaza. Zroby zlokalizowane są na granicy wychodni osadów dewonu dolnego i dewonu środkowego.

Drugie stanowisko dokumentacyjne to wychodnia geologiczna lamprofirów – o powierzchni 0,15 ha, stanowiąca pozostałość dawnych rowów i odwiertów badawczych o głębokości do 2 m, znajdująca się na obszarze Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego. Szczególnym celem ochrony stanowiska dokumentacyjnego jest zachowanie jego wartości naukowej i dydaktycznej.

Mapa 67. Stanowiska dokumentacyjne położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

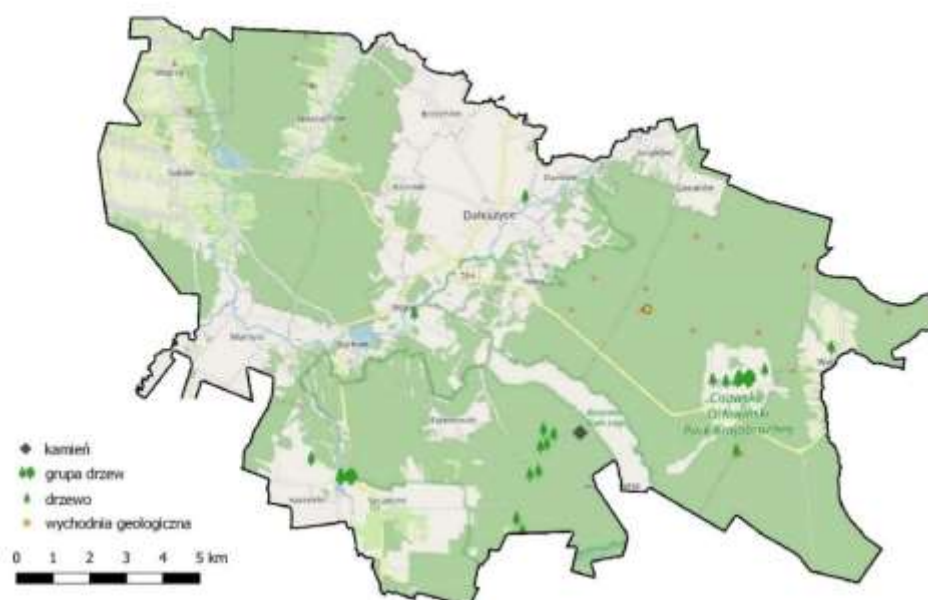

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Pomniki przyrody

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody, na terenie Miasta i Gminy Daleszyce znajduje się 21 tego typu obiektów.

Mapa 68. Pomniki przyrody położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

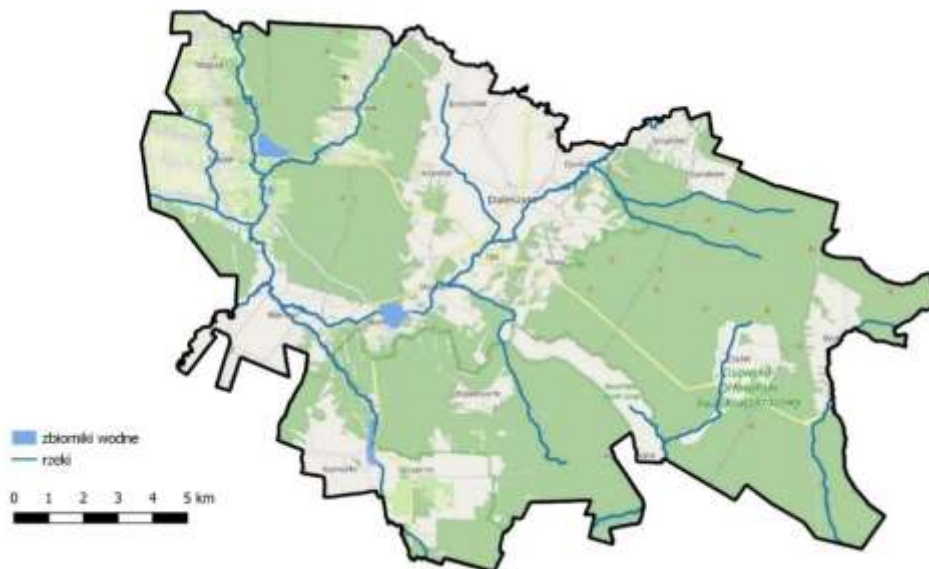
W zdecydowanej większości są to drzewa lub grupy drzew (głównie cisy, dęby szypułkowe, lipy drobnolistne). Odnotowano jednak również jeden kamień będący pomnikiem przyrody oraz

wychodnią geologiczną diabazów. Wskazane pomniki przyrody znajdują się przede wszystkim na terenie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego.

Środowisko wodne

Gmina Daleszyce posiada dobrze rozwinięte zasoby wodne, w tym sieć rzeczną, która ma charakter promienisty, ze względu na uwarunkowania geologiczne i tektoniczne. Przez jej tereny przepływają rzeki Lubrzanka, Belnianka, Czarna Nida, Czarna Staszowska, Pierzchnianka, Warkocz, potok Trupień.

Mapa 69. Zasoby wodne położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Na terenie gminy znajdują się dwa zbiorniki retencyjne, tj. w Borkowie (na rzece Belnianka) oraz w Wojciechowie (na rzece Pierzchniance), spełniające w okresie letnim funkcje rekreacyjne. Dodatkowym zbiornikiem wodnym (powstałym po zalaniu terenu byłej piaskowni) pełniącym funkcje głównie wędkarskie jest Piaskownia „Suków”.

Zdjęcie 25. Zalew w Borkowie

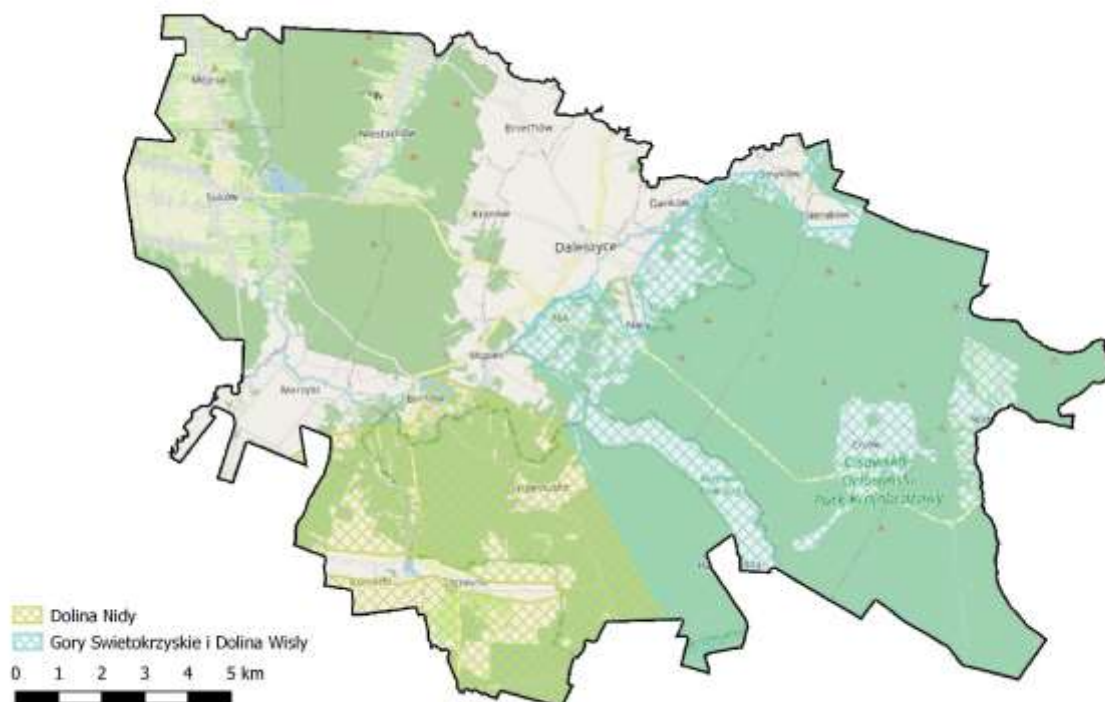

Źródło: <https://www.daleszyce.pl/>

Węzły i korytarze ekologiczne

Przez teren Gminy Daleszyce przebiegają dwa bardzo rozległe korytarze ekologiczne. Pierwszy z nich to Dolina Nidy. Jest on zlokalizowany w centralnej, południowej części gminy. Drugi korytarz ekologiczny to Góry Świętokrzyskie i Dolina Wisły, leży w środkowej i wschodniej części gminy. Należy zaznaczyć, że w obydwu przypadkach korytarze te znacząco sięgają poza obszar Gminy Daleszyce, na której terenie znajdują się wyłącznie ich fragmenty.

Mapa 70. Korytarze ekologiczne położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

5.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA I GMINY DALESZYCE

Szlaki turystyczne

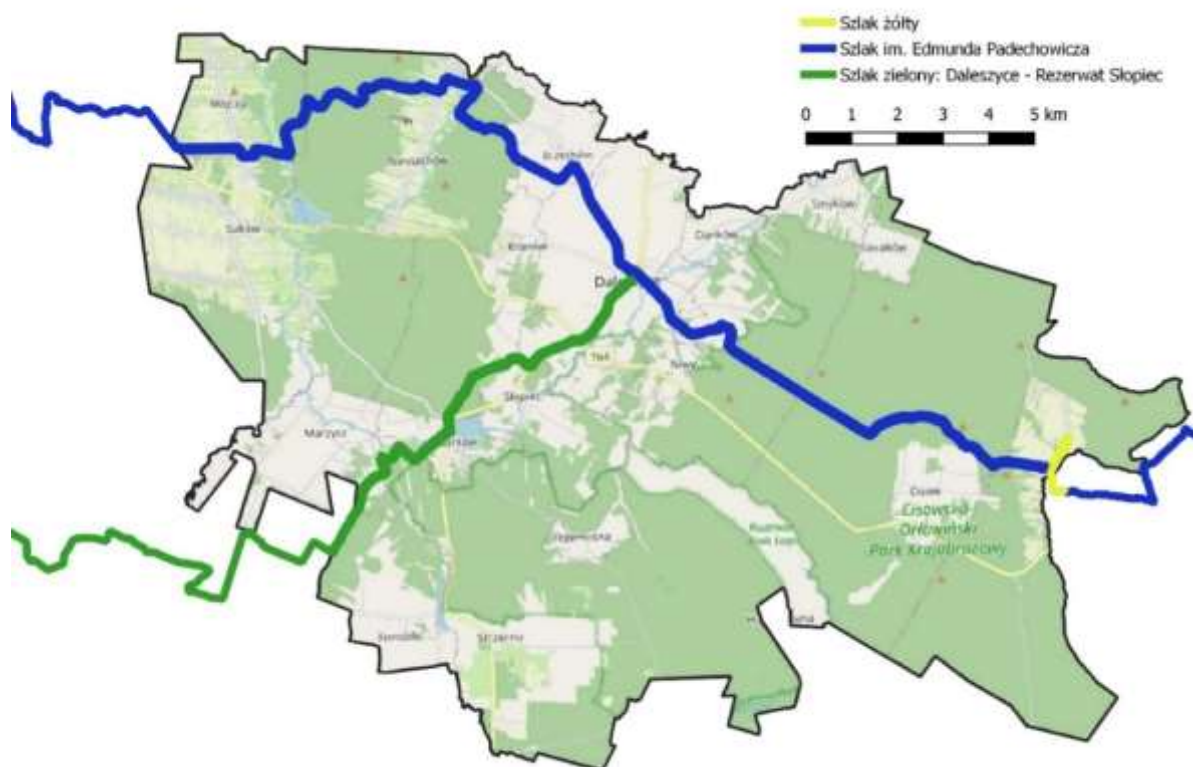
Na terenie gminy Daleszyce znajduje się wiele ciekawych miejsc i można tutaj zaobserwować wiele walorów krajobrazowych. Szlaki turystyczne pomagają w zobaczeniu najważniejszych atrakcji. Przez teren gminy Daleszyce przebiegają trzy oznakowane piesze szlaki turystyczne.

Szlak niebieski im. E. Padechowicza

Przez miasto Daleszyce przebiega niebieski szlak turystyczny z Chęcina do Łagowa. Cały szlak ma długość 69km, na terenie gminy Daleszyce 24,5km; zaczyna się tutaj na wysokości przystanku MPK w Mójczy, biegnie przez góry Zalasną (321m n.p.m.) i Otrocz (372m n.p.m.), miejscowość Niestachów, górę Sikorzą (361m n.p.m.), Brzechów, miasto Daleszyce, Niwy, górę Września (373m n.p.m.), Górę Stołową (414m n.p.m.), Rezerwat Cisów, górę Włochy (427m n.p.m.) i miejscowość Widełki (tutaj z kolei zaczyna

się szlak turystyczny żółty prowadzący do Szydłowa). Aktywną rekreację i smak adrenaliny proponują też organizatorzy cyklicznych biegów przełajowych organizowanych wiosną na terenie daleszyckich lasów.

Mapa 71. Główne szlaki turystyczne w gminie Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne

Szlak zielony

Szlak zielony biegnie od Daleszyc do Rezerwatu Słopiec przecinając gminę w jej centralnej części. Poza granicę gminy wychodzi on w miejscowości Marzysz, a na jego trasie znajduje się między innymi zbiornik Borków.

Szlak żółty

Szlak żółty przecina Gminę Daleszyce tylko w niewielkim fragmencie tuż przy zachodniej jej granicy w okolicy Cisowsko-Orłowskiego Parku Krajobrazowego, gdzie krzyżuje się również ze szlakiem niebieskim im. E. Padechowicza

Szlaki rowerowe

Najpopularniejszą atrakcją dla cyklistów jest dziś Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo, który na terenie gminy Daleszyce biegnie przez miejscowości: Suków, Marzysz, Kaczym, Słopiec, Borków i Trzemosna. Szlak wiedzie w sumie przez pięć województw wschodniej Polski (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie), ma długość niemal 2tys. km, na terenie

województwa świętokrzyskiego 203km. Ścieżka rowerowa została też udostępniona cyklistom wzdłuż nowo wybudowanej obwodnicy Sukowa i Daleszyc. Przez gminę przebiegają też inne szlaki rowerowe:

Kielce – Suków (czarny szlak), który prowadzi przez Kielce Skocznię - Dyminy – Borki - Babie - Modrzewie – Suków; szlak jest określony jako łatwy, ma nieco ponad 10km długości, można go pokonać w jedną godzinę.

Suków – Pasieka(niebieski szlak): dość trudny 40-kilometrowy szlak prowadzi przez Suków – Krajszczyznę - Niestachów - Papiernię - Kaczyn Zdrój – Kaczyn - Borków - Trzemosną - Ujny - Holendry - Leonów- Smyków - Łukową – Nastały - Cisów – Pasiekę; czas jego pokonania trwa ok. 5 godzin.

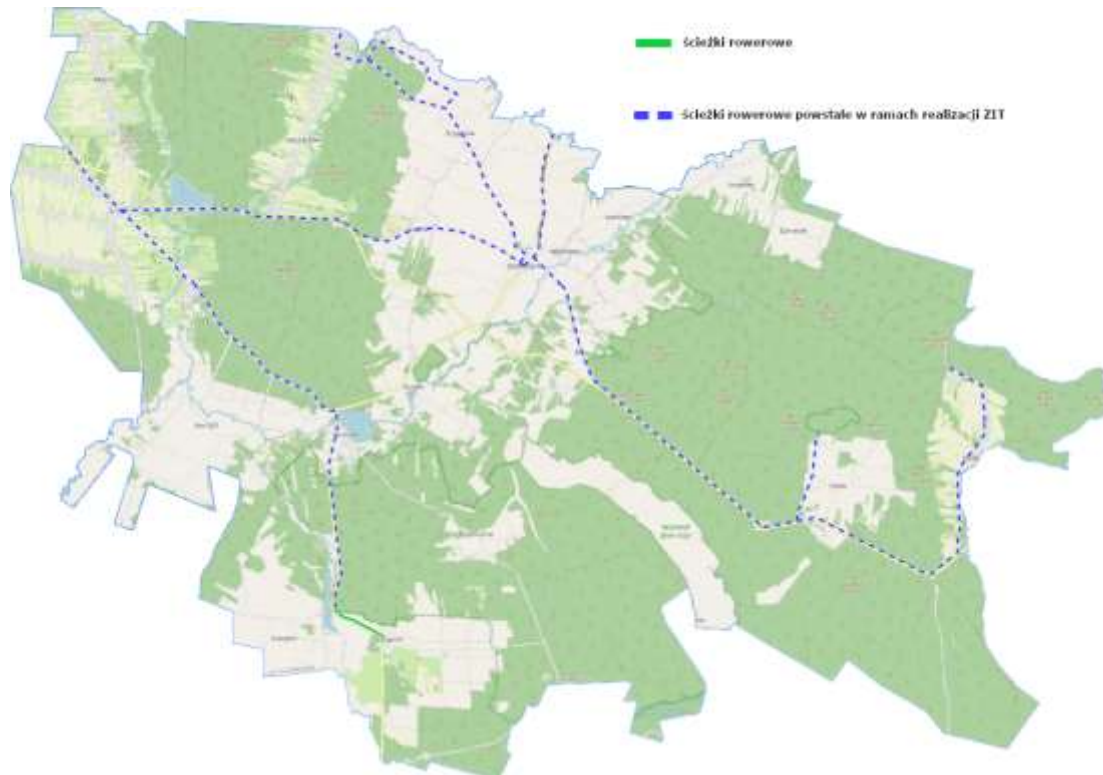
Pętla wokół Daleszyc (czerwony szlak): Daleszyce - Podkranów – Słopiec Rządowy – Niestachów – Brzechów (Nowiny – Pipały – Przygan) - Daleszyce; rodzaj szlaku łatwy, czas ok. 1,5-3 godzin, długość szlaku 24 km.

Zalew Belnianki – Zalew Pierzchnianka: Borków - Kaczyn Zdrój - Szkoła- Marzysz Pierwszy - Marzysz Młyn - Marzysz Drugi - Komórki- Wojciechów - Szczecno- Trzemosna - Słopiec Szlachecki - Słopiec- Słopiec Rządowy - Borków; rodzaj szlaku łatwy, czas ok. 4 godziny, długość szlaku 24 km.

Ścieżki rowerowe

Sieć ścieżek rowerowych na terenie Gminy Daleszyce jest zrealizowana przede wszystkim w ramach realizacji instrumentu ZIT.

Mapa 72. Ścieżki rowerowe w gminie Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://gis.kielce.eu/>

Wcześniej ścieżki rowerowe zlokalizowane były wyłącznie w miejscowości Szczecno. Po realizacji projektów ZIT system ścieżek rowerowych jest bardziej rozbudowany i łączy najważniejsze miejscowości znajdujące się na terenie gminy. Ścieżka rowerowa od Cisowa do Daleszyc rozchodzi się na trzy ścieżki: dwie w kierunku północnym i jedna w kierunku zachodnim do miejscowości Suków. Od niej na południe, aż do miejscowości Szczecno również biegnie ścieżka rowerowa.

Zabytki

Na terenie Miasta i Gminy Daleszyce zlokalizowano 24 zabytki nieruchome wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa. W podziale na poszczególne miejscowości i zespoły zabytków przedstawiają się one następująco:

1. Cisów
 - kościół par. pw. Św. Wojciecha,
 - cmentarz parafialny stary,
 - cmentarz parafialny nowy,
2. Daleszyce
 - układ urbanistyczny,
 - kościół par. pw. Św. Michała,
 - dzwonnica bramna,
 - cmentarz par.,
 - kaplica,
 - kapliczka przydrożna pw. Św. Jana Nepomucena,
 - domy, ul. Głowackiego nr 9; 11; 14; 15; 16;
3. Stópiec Rządowy
 - dwór,
 - młyn wodny,
4. Suków
 - kościół par. pw. MB Królowej Polski,
 - plebania,
5. Szczecno
 - zespół dworski: dwór i park,

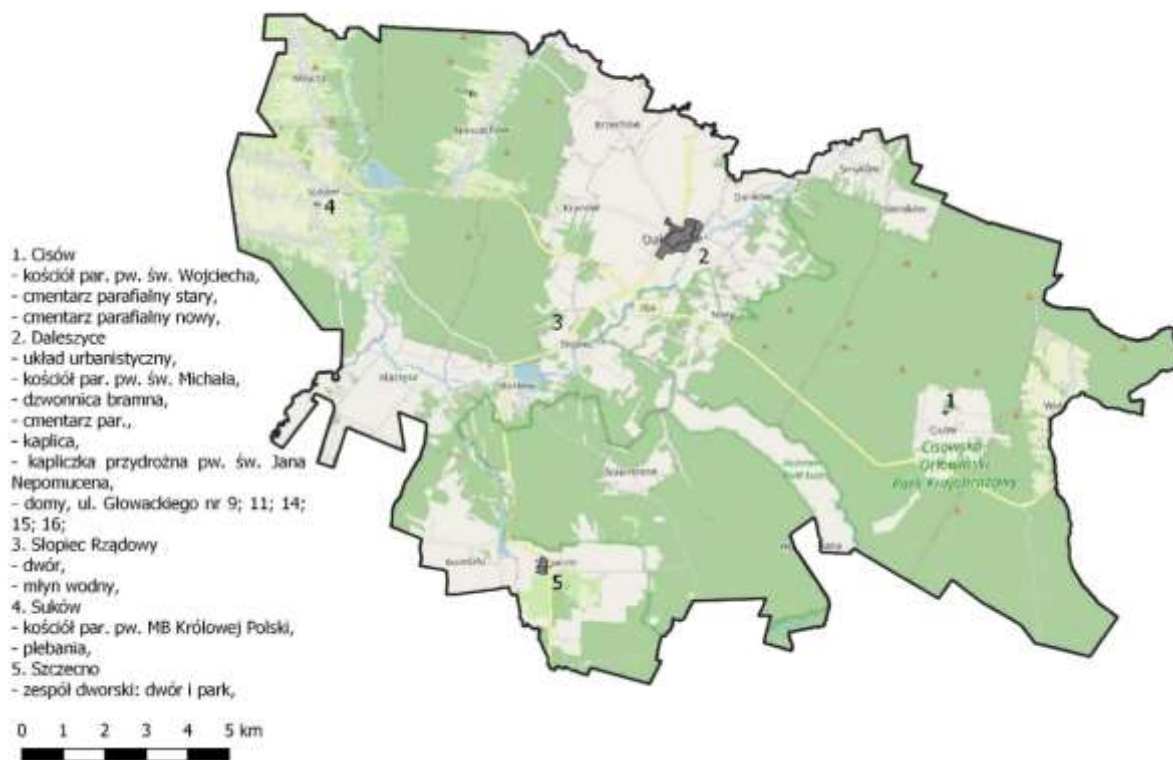
Zdjęcie 26. Kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła w Daleszycach

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024 dla Miasta i Gminy Daleszyce

Gmina Daleszyce posiada również dokumenty strategiczne związane z ochroną zabytków, którymi są: Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024 dla Miasta i Gminy Daleszyce oraz Gminna Ewidencja Zabytków. Ewidencja liczy 53 pozycje.

Mapa 73. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Muzea

Na terenie miasta i gminy Daleszyce nie znajdują się obiekty muzealne.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie gminy znajduje się bogaty zasób dziedzictwa kulturowego w formie architektury sakralnej. Kościoły należą do najważniejszych obiektów zabytkowych na jej terytorium.

Pierwszy z nich to Kościół pw. Św. Wojciecha w Cisowie o cechach barokowych i klasycystycznych. Ufundowany przez bpa Andrzeja Załuskiego w 1758 r., wybudowany w latach 1770-1816. Wyremontowany w 1977 r.

Kolejny obiekt sakralny to Kościół parafialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Mójczy z 1865 r., fundacji ks. Józefa Ćwiklińskiego i miejscowej ludności. W 1917 r. z powodu złej jakości drewna został wybudowany od nowa, w 1981 r. przesunięty o 8 metrów. Nastąpiło wówczas dobudowanie nowej zakrystii i aneksu. Na początku XX w. miała miejsce wymiana pokrycia dachu z eternitu na blachę.

Zdjęcie 27. Kościół pw. Św. Wojciecha w Cisowie i Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Mójczy

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024 dla Miasta i Gminy Daleszyce

Ostatni ważny obiekt to Kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła w Daleszycach. Kościół wzniesiony w 1221 r., całkowicie przebudowany w XVII w. (budowla jednonawowa, z prosto zamkniętym prezbiterium i przybudówką babińca, fasada z kolistymi wieżyczkami). W 1907 r. rozpoczęto gruntowną przebudowę.

Ośrodki kultury regionalnej

Gmina Daleszyce dysponuje jednym ośrodkiem kultury. Jest to Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Daleszycach, który realizuje zadania związane z promowaniem kultury lokalnej, wspierania aktywności mieszkańców, organizacji imprez, konkursów i wystaw.

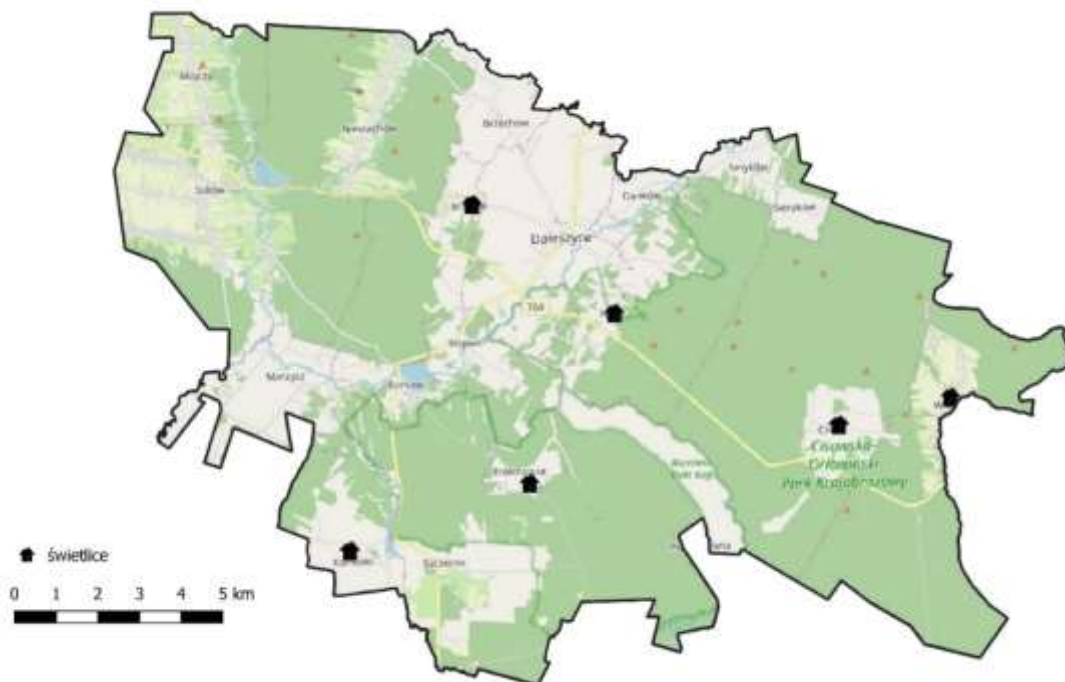
Praca kulturalno-oświatowa opiera się głównie na współpracy ze szkołami z terenu gminy, zespołami folklorystycznymi, Ochotniczą Strażą Pożarną, Orkiestrą dętą z Daleszyc oraz organizacjami społecznymi (Koła Gospodyń Wiejskich, Związek Kombatantów, Stowarzyszeniem Kobiet Wiejskich Gminy Daleszyce), ŚODR Modliszewice, klubami sportowymi (na przykład: MGKS „SPARTAKUS”, UKS „SPARTA” – sekcja kobiet). Pod patronatem Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury działają również liczne zespoły folklorystyczne.

Gmina Daleszyce wypada pozytywnie również pod względem działalności bibliotek i aktywności mieszkańców w zakresie czytelnictwa. W gminie zlokalizowane są trzy biblioteki i filie. Pozytywną informacją jest to, że dwie z nich przystosowane są dla osób z niepełnosprawnościami, w tym na przykład dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Udogodnienia dotyczą zarówno wjazdu, jak i wnętrza budynków.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy Daleszyce funkcjonuje sześć świetlic wiejskich. Zlokalizowane są w miejscowościach: Komórki, Trzemoszna, Cisów, Niwy, Kranów, Widełki. W większości znajdują się one pod opieką Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury.

Mapa 74. Przybliżona lokalizacja świetlic i klubów w gminie Daleszyce

Źródło: Opracowanie własne

Baza noclegowa

Baza noclegowa na terenie Miasta i Gminy Daleszyce jest dość rozbudowana. W chwili obecnej znajdują się tutaj dwa obiekty sklasyfikowane w Centralnym Wykazie Obiektów Hotelarskich. Pierwszy to hotel dwu-gwiazdkowy hotel Korbowa Koliba. Obiekt posiada 13 pokoi oraz 26 miejsc noclegowych. Drugi to położony w Szczecinie, trzy-gwiazdkowy hotel-restauracja La Cucina Italiana zapewniający 27 miejsc noclegowych w 14 pokojach.

Zgodnie z informacjami znajdującymi się na stronie internetowej gminy. Bazę noclegową uzupełniają kilka niesklasyfikowanych obiektów o charakterze prywatnym, wśród których najbardziej popularne to: Hotel „Patver” (Borków), „Sosnowy Dworek” (Suków), Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Afor” (Borków), czy Zajazd „Mistrz i Małgorzata” (Borków). Ponadto w gminie działa prawie kilkadziesiąt kwater prywatnych i gospodarstw agroturystycznych.

6. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY GÓRNO

Gmina Górno zlokalizowana jest w centralnej części województwa świętokrzyskiego, we wschodniej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i graniczy innymi gminami KOF tj. Masłów, Kielce oraz Daleszyce. Natomiast za jej wschodnią granicą znajdują się gminy Bieliny i Bodzentyn leżące już poza obszarem funkcjonalnym. Jej powierzchnia wynosi 83,3 km², podzielone na 13 sołectw. Siedzibą władz administracyjnych jest miejscowość Górno.

Z geograficznego punkty widzenia cała gmina zlokalizowana jest w sercu mezoregionu Gór Świętokrzyskich. Przebiega przez nią Dolina Kielecko-Łagowska, którą od północy otacza Pasma Główne Gór Świętokrzyskich, a od południa Pasma Brzechowskie.

Mapa 75. Gmina Górno

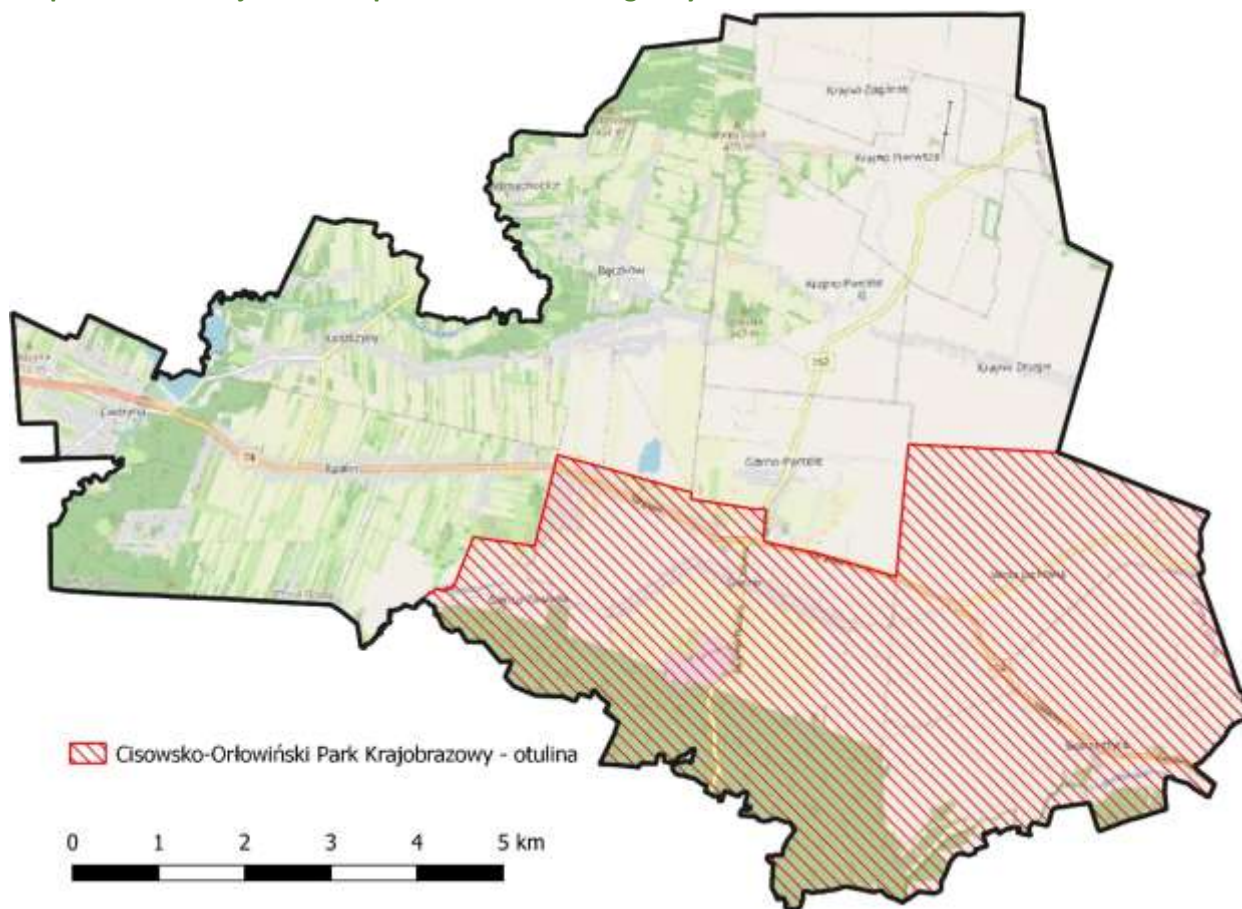
Źródło: Opracowanie własne

6.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY GÓRNO

Parki krajobrazowe

Na terenie gminy Górno zlokalizowana jest północno-zachodnia część otuliny Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego o powierzchni 3109 ha. Zajmuje ona około 1/3 terytorium gminy w jej południowo wschodniej części. Większość tego obszaru stanowią tereny rolnicze oraz zabudowa mieszkaniowa położona wzdłuż głównych dróg. Natomiast część południowa pokryta jest dość wąskim pasmem leśnym. Przez teren otuliny przepływa również jedna z głównych rzek gminy tj. Belnianka.

Mapa 76. Parki krajobrazowe położone na terenie gminy Górnó

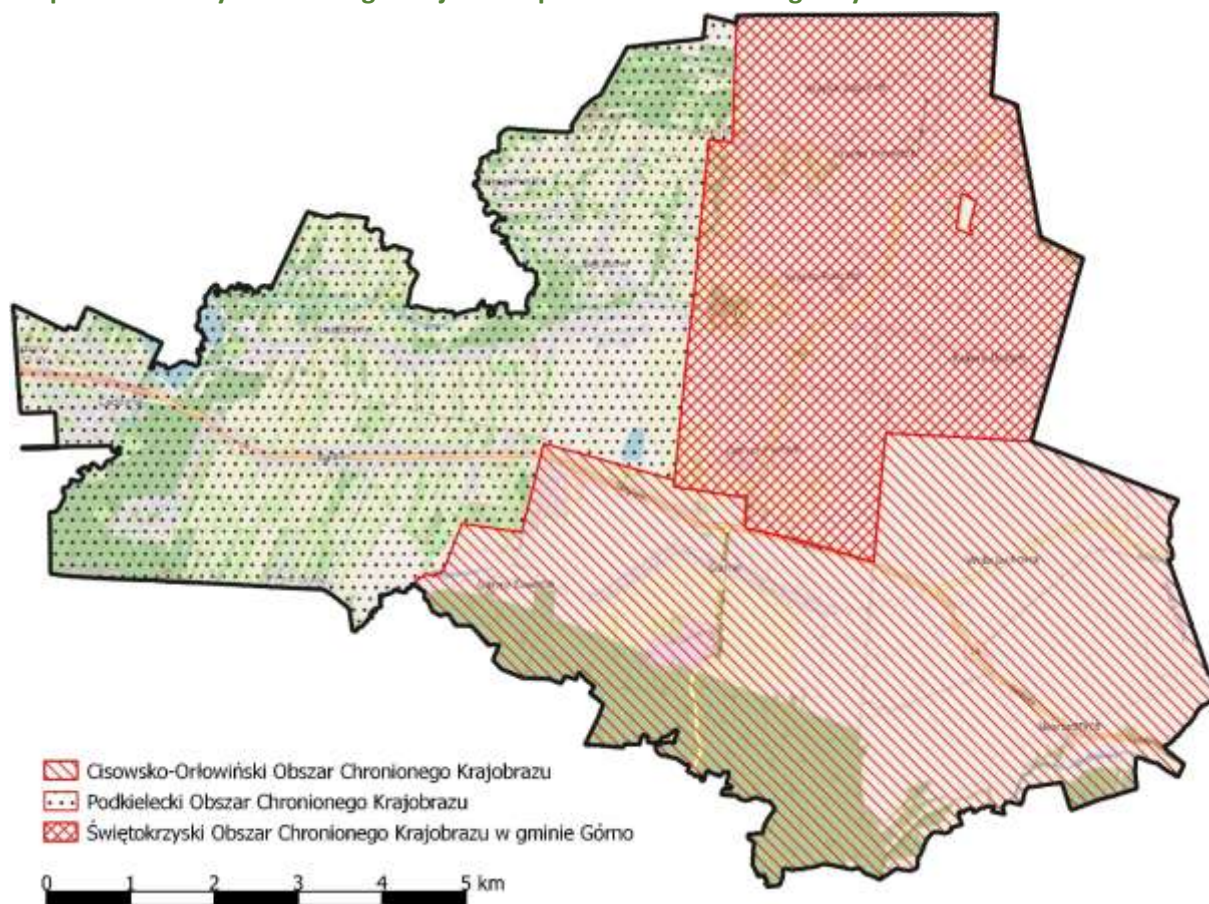
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary chronionego krajobrazu

Prawie całe terytorium gminy Górnó pokryte jest trzema obszarami chronionego krajobrazu. Wyjątkiem jest niewielki fragment Świętokrzyskiego Parku Narodowego położony w północno-wschodniej części gminy. Te obszary to:

1. Cisowsko-Orłowiński Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni 3109 ha. Pokrywa się z terenem otuliny Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego.
2. Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu zajmujący północno-zachodnią część gminy o powierzchni 2972 ha. Znajduje się tam najwięcej terenów zabudowy mieszkaniowej oraz rekreacyjnej skupionej wokół głównego zbiornika wodnego gminy tj. Zalewu Cedzyna. Resztę obszaru uzupełniają lasy oraz tereny rolnicze.
3. Świętokrzyski Obszar Chronionego Krajobrazu zajmujący 2226 ha w północno-wschodniej części gminy. Pokryty jest on stosunkowo najmniejszą liczbą terenów zielonych oraz mieszkalnych. Większość obszaru stanowią tereny rolnicze.

Mapa 77. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie gminy Górno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

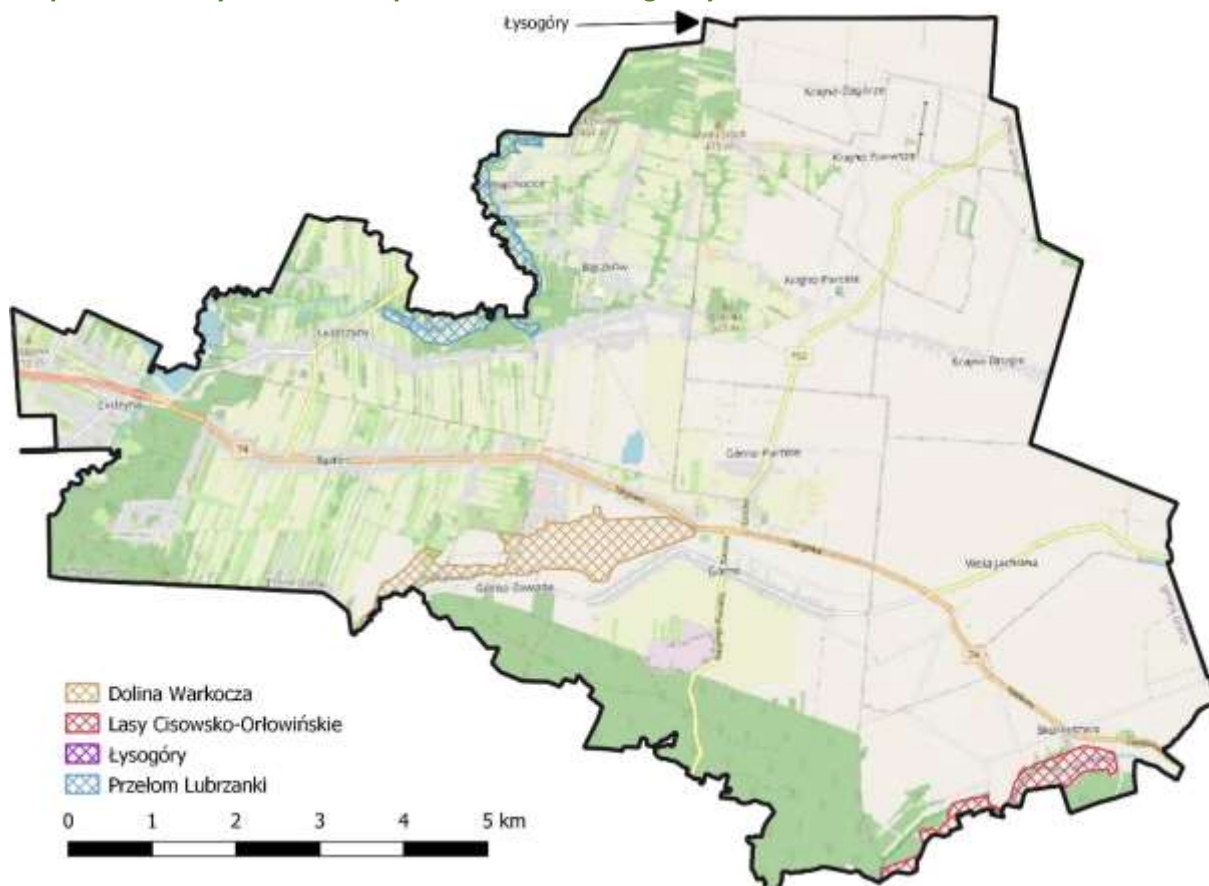
Na terenie gminy Górno nie znajdują się rezerваты przyrody.

Obszary Natura 2000

Na terenie gminy Górno zlokalizowane są fragmenty czterech obszarów ochrony siedliskowej Natura 2000:

1. Obszar Dolina Warkocza położony w centralno-południowej części gminy wzdłuż biegu rzeki Warkocz od granicy gminy do drogi krajowej 74. Jego powierzchnia na terenie gminy Górno to 145 ha.
2. Obszar Lasy Cisowsko-Orłowińskie położony w południowo-wschodniej części gminy przy granicy z gminą Daleszyce. Obszar biegnie wzdłuż rzeki Belnianki, która meandruje wzdłuż terenów przygranicznych obu gmin. Na terenie gminy Górno zajmuje on 60 ha.
3. Obszar Łysogóry. Zajmuje on bardzo niewielki (0,48 ha) fragment północnej części gminy przy granicy z gminami Masłów oraz Bodzentyn.
4. Obszar Przełom Lubrzanki położony wzdłuż granicy z gminą Masłów podążając za biegiem rzeki Lubrzanki. Na terenie gminy Górno zajmuje on 74 ha.

Mapa 78. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy Górno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie gminy Górno nie znajdują się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Górno nie znajdują się użytki ekologiczne.

Stanowiska dokumentacyjne

Na terenie gminy Górno nie znajdują się stanowiska dokumentacyjne.

Parki narodowe

Na terenie gminy Górno położona jest część otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz niewielka enklawa samego Parku w jej północno-wschodniej części.

Obszar otuliny pokrywa się terytorialnie z opisanym wyżej Świętokrzyskim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Natomiast sam fragment Parku Narodowego zajmuje 7,3 ha i jest on odcięty od pozostałego obszaru Parku położonego na północ i wschód od granic gminy.

Mapa 79. Parki Narodowe położone na terenie gminy Górnó

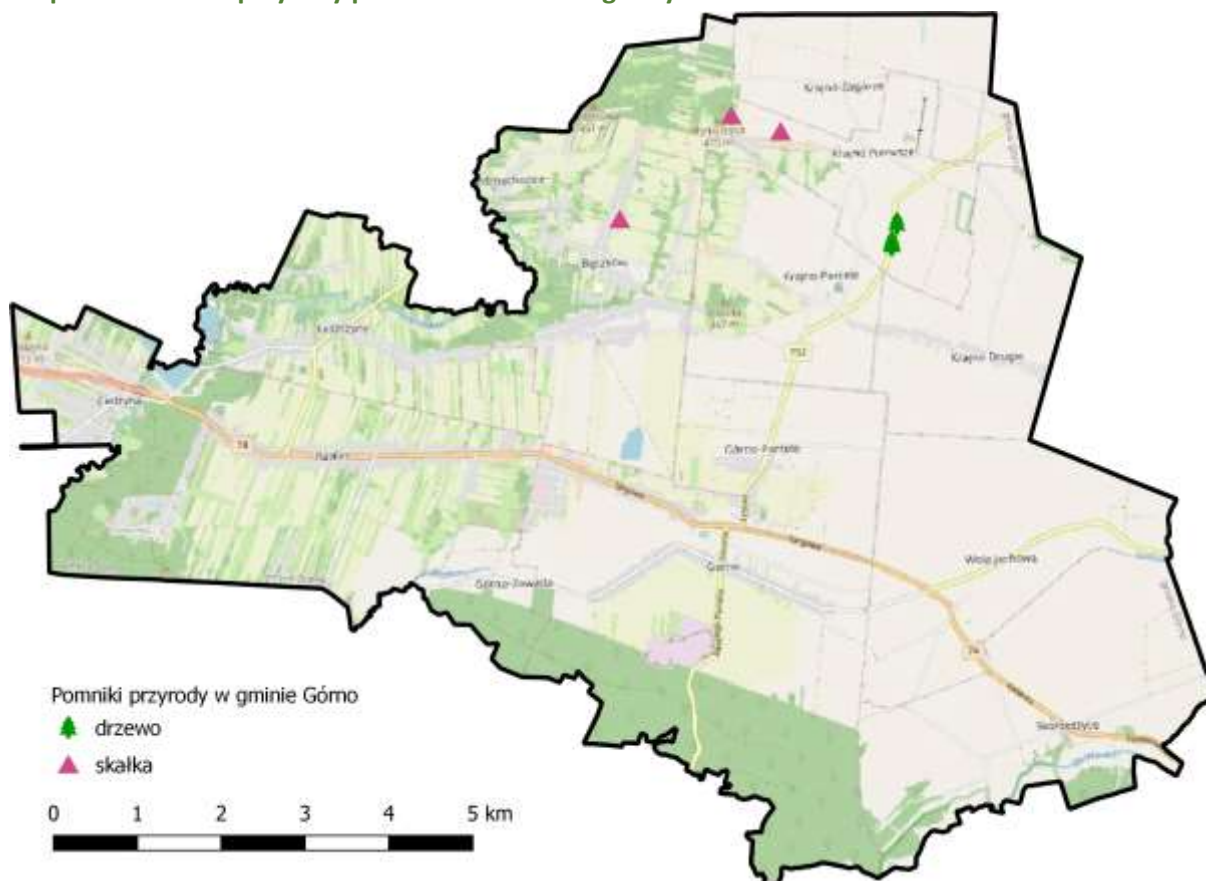
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Górnó zlokalizowanych jest 6 pomników przyrody, z czego trzy stanowią skałki, a trzy drzewa. Są to:

1. Lipa szerokolistna w wieku około 300 lat rosnąca w miejscowości Krajno. Drzewo ma wysokość 26 m oraz obwód 487 cm.
2. Lipa szerokolistna w wieku około 300 lat rosnąca po wschodniej stronie drogi Górnó-Bodzentyn na wzgórku w pobliżu miejscowości Krajno. Drzewo ma wysokość 25 m oraz obwód 371 cm.
3. Lipa szerokolistna w wieku około 350 lat rosnąca w pobliżu poprzedniej na wzgórku. Drzewo ma wysokość 24 m oraz obwód 594 cm.
4. Skałka o kształcie grzyba skalnego, zbudowana z górnokambryjskiego piaskowca kwarcytowego. Położona jest około 200 m na północ od zabudowań znajdujących się we wsi Krajno Pierwsze.
5. Skałka stanowiąca wychodnię piaskowca górnokambryjskiego piaskowca kwarcytowego o długości około 60 m i szerokości 15 m. Położona jest na zboczu góry Wymyślonej około pół kilometra na zachód od Krajna Pierwszego.
6. Grzęda skalna wieńcząca stok wzniesienia o długości około 100 m, wysokości od 5 do 15 m. Składa się z biało-szarych piaskowców kwarcytowych o spoiwie krzemionkowym. Położona jest około 100 m na wschód od drogi w miejscowości Widelki.

Mapa 80. Pomniki przyrody położone na terenie gminy Górnó

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Środowisko wodne

Teren gminy Górnó przecięty jest licznymi dolinami rzecznyymi oraz dolinkami potoków i strumyków. Najważniejsze z nich to:

1. Lubrzanka – rzeka długości 35,77 km i powierzchni dorzecza 253 km². Jej przebieg przez gminę Górnó rozpoczyna się na północy, przy granicy z gminą Masłów. Następnie rzeka podąża tą granicą na południe, kilkakrotnie opuszczając teren gminy i na niego wracając, ostatecznie docierając do Zalewu Cedzyna. Z niego wypływa dalej w kierunku gminy Kielce, gdzie ostatecznie opuszcza gminę Górnó.
2. Belnianka – rzeka o długości 31,5 km i powierzchni dorzecza 279 km². Jej bieg przez gminę Górnó jest dość krótki. Rozpoczyna się w południowo-wschodniej części przy granicy z gminą Bieliny, dalej podąża na zachód wzdłuż granicy z gminą Daleszyce by niedługo ostatecznie opuścić gminę Górnó.
3. Warkocz – struga o długości 17,52 km stanowiąca dopływ Lubrzanki. Jej źródła znajdują się w pobliżu enklawy Świętokrzyskiego Parku Narodowego na terenie gminy Górnó. Podąża ona dalej na południe przecinając miejscowość Górnó i opuszcza gminę przez jej południową granicę z gminą Daleszyce.
4. Kakonianka – struga stanowiąca dopływ Belnianki. Jej bieg rozpoczyna się nieco na północ od wschodniej granicy gminy Górnó w miejscowości Kakonin w gminie Bieliny. Po wplynięciu do gminy Górnó podąża przez jej południowo-wschodni fragment terytorium by wpaść do Belnianki na granicy z gminą Daleszyce.

Mapa 81. Główne obszary wodne na terenie gminy Górnó

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Jedynym dużym zbiornikiem wodnym gminy Górnó jest Zalew Cedzyna położony na granicy z gminą Masłów w biegu rzeki Lubrzanki. Ze względu na swoje położenie i infrastrukturę rekreacyjną Zalew stanowi ważny punkt potencjału turystyczno-przyrodniczego gminy.

Zdjęcie 28. Zalew Cedzyna

Źródło: <https://www.gorno.pl/>

Węzły i korytarze ekologiczne

Na terenie gminy Górno położone są niewielkie fragmenty korytarza ekologicznego Góry Świętokrzyskie i Dolina Wisły. Jest to długi korytarz ciągnący się za Tarnobrzegu na wschodzie, za Dębicę południu aż do gminy Zagnańsk na północy. W gminie Górno jego części znajdują się na południu przy rzece Bielance oraz na północnym-wschodzie przy Świętokrzyskim Parku Narodowym.

Mapa 82. Korytarze ekologiczne znajdujące się na terenie gminy Górno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

6.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY GÓRNO

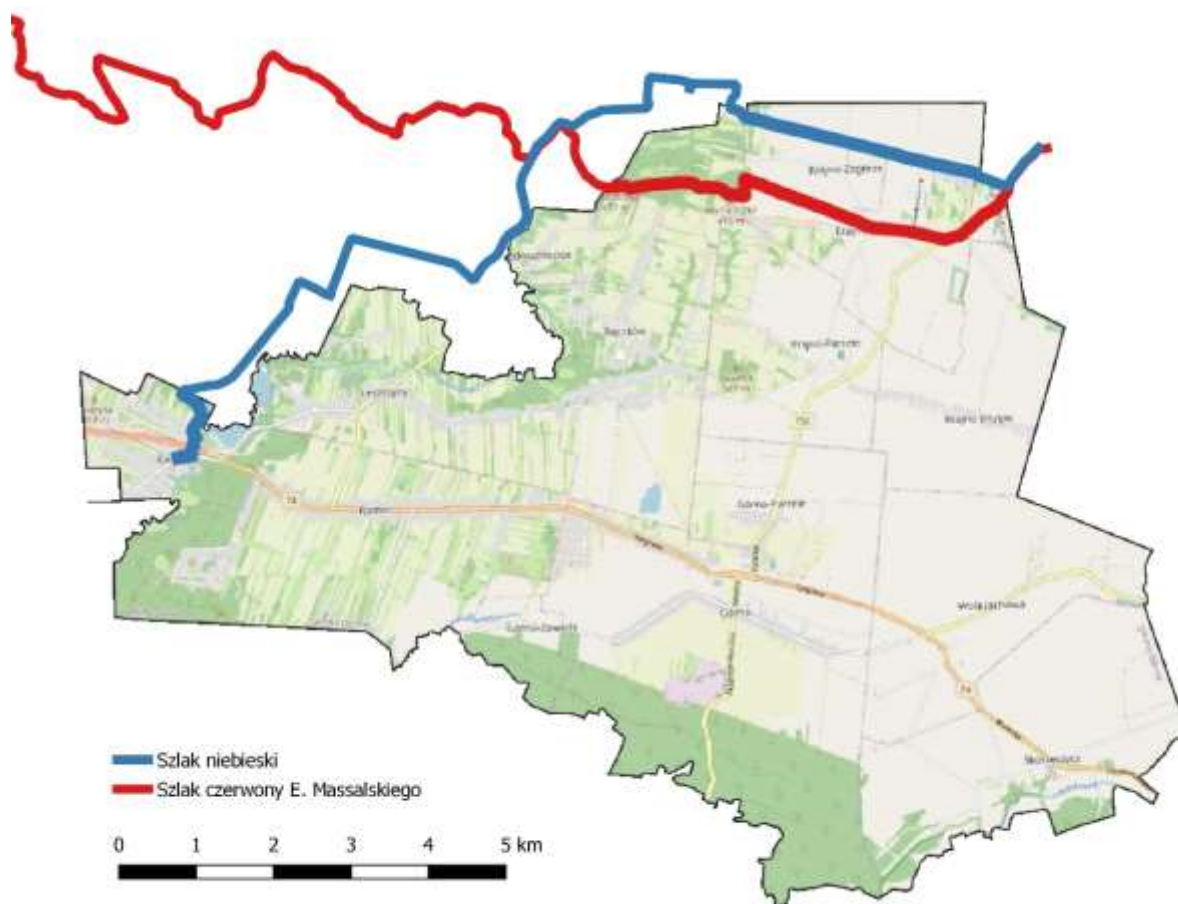
Szlaki turystyczne

W gminie Górno zlokalizowane są dwa główne szlaki turystyczne: czerwony i niebieski.

Szlak czerwony jest szlakiem rowerowym o łącznej długości 83,8 km biegnie przez miejscowości: Cedzyna - Ciekoty - Święta Katarzyna - Bodzentyn - Tarczek - Świętomarz - Brzezie Kolonia - Nowa Słupia - Grzegorzowice - Janowice - Biskupice - Gołoszyce - Jurkowice – Opatów. Jest to atrakcyjna widokowo trasa prowadząca przez bardzo atrakcyjne pasma Gór Świętokrzyskich: Masłowskie, Klonowskie, część pasma Łysogór.

Natomiast szlak niebieski jest szlakiem pieszym o długości 45 km. Jest to dość łatwa trasa przebiegająca przez: Wąchock – Rataje – Polana Langiewiczza – Wykus – Sieradowice – Bodzentyn – Góra Miejska – Święta Katarzyna – Krajno Zagórze – Ciekoty – Ameliówka – Mąchocice – Cedzyna.

Mapa 83. Główne szlaki turystyczne w gminie Górnó

Źródło: Opracowanie własne

Ścieżki rowerowe

Gmina Górnó w ostatnim okresie realizowała projekty, których elementem była budowa/rozbudowa ścieżek rowerowych na terenie gminy.

„Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy Górnó” to projekt realizowany z Działania 6.2 Promowanie strategii niskoemisyjnych oraz zrównoważona mobilność miejska – ZIT KOF w ramach RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, który zapewnił rozwój infrastruktury rowerowej na terenie gminy. Jego ogólna wartość to 2 mln 990 tys. Zł.

Obejmuje on budowę dwukierunkowej ścieżki rowerowej o łącznej długości 2,9 km i nawierzchni z mieszanek asfaltowych w pasie drogi wojewódzkiej przebiegającej przez miejscowości Górnó, Górnó – Parcele i Krajno – Parcele.

Ścieżki rowerowe mają zapewniać bezpośredni dojazd do ważnych instytucji publicznych w gminie, m.in. urzędu gminy, ośrodków zdrowia, szkół ułatwią też dojazd do publicznego transportu zbiorowego.

Mapa 84. Ścieżki rowerowe w gminie Górno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://gis.kielce.eu/>

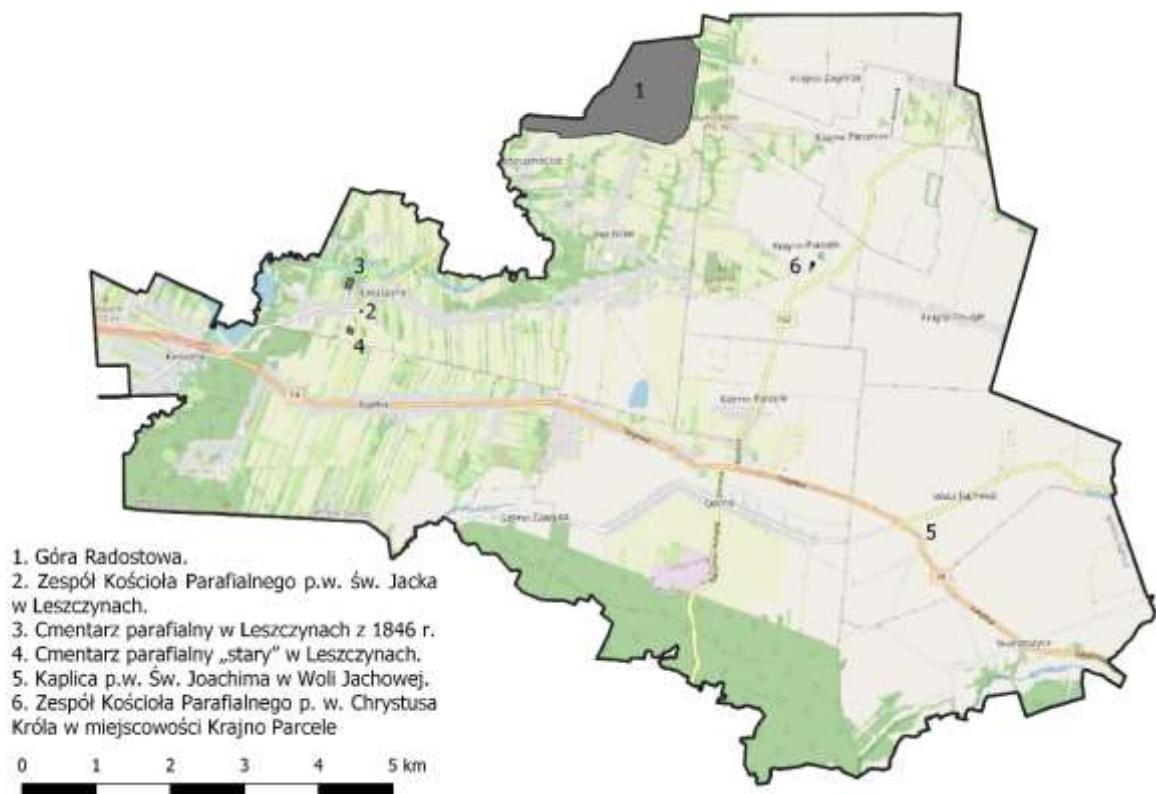
Zabytki

Na terenie Gminy Górno zlokalizowano sześć zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

1. Góra Radostowa – która posiada znaczące walory i wartość estetyczno-krajobrazową, którą Stefan Żeromski nazywał „domową górą”
2. Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Św. Jacka w Leszczynach - Według opowieści ludzi św. Jacek w podróży do Krakowa miał nocować w miejscu, w którym obecnie wznosi się świątynia jemu poświęcona. W kruchcie kościoła znajduje się epitafium rodziców Stefana Żeromskiego. Bardzo cennym elementem kościoła są również ołtarze.
3. Cmentarz parafialny w Leszczynach z 1846 r. - oddalony jest ok. 500 m od kościoła, otoczony murem z bramą, podzielony na 4 kwadry. Cmentarz parafialny w Leszczynach założony w 1846 r. wraz z murowanym ogrodzeniem, kostnicą, zespołem zabytkowych nagrobków i wiekowym drzewostanem (zwłaszcza lipowym) jest miejscem historycznym będącym świadectwem życia pokoleń ludzi, którzy przyczynili się do rozwoju miejscowości.
4. Cmentarz parafialny „stary” w Leszczynach - wraz z ogrodzeniem w formie fosy i wału oraz wiekowym drzewostanem jest cennym dobrem kultury o wartościach estetycznych, przyrodniczych, artystycznych, ideowych i emocjonalnych. Na cmentarzu znajduje się krzyż misyjny wykonany w 1937 r. oddalony około 300 m. od kościoła.

5. Kaplica p.w. Św. Joachima w Woli Jachowej - zbudowano ją na rozstajach dróg z Kielc do Nowej Słupi i Łągowa, w pierwszej połowie XIX wieku. Kaplica była ważnym miejscem kultu religijnego. Odbываły się tutaj modlitwy wiejskiej społeczności, nabożeństwa majowe, uroczystości poświęcenia pól, święcenia pokarmów. W roku 1963 odbyła się konsekracja ołtarza św. Joachima przez biskupa Kieleckiego. W roku 1967 kaplicę wpisano do rejestru zabytków.
6. Zespół Kościoła Parafialnego p. w. Chrystusa Króla w miejscowości Krajno Parcele – w którego skład wchodzi: Kościół murowany, dzwonnica murowana, ogrodzenie z bramkami, a także cmentarz parafialny.

Mapa 85. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Górno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami art. 22 ust. 4 Gmina Górno prowadzi gminną ewidencję zabytków, do której wpisano zabytki wytypowane do ochrony przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ze względu na metrykę, wartości historyczne lub stylowe. Ponadto posiadana w Urzędzie Gminy Górno dokumentacja pozwala zakwalifikować inne obiekty zabytkowe do ochrony, mimo że nie są wpisane do rejestru zabytków. Do takich obiektów możemy zaliczyć miejsca pamięci znajdujące się na terenie gminy:

1. Pomnik poświęcony Stefanowi Żeromskiemu (Górno plac przy Urzędzie Gminy)
2. Tablica pamiątkowa rodziców Stefana Żeromskiego (Leszczyny-Kościół)
3. Mogiła zbiorowa żołnierzy radzieckich poległych 16-17.01.1945 r. (Krajno, Górno-cmentarz)
4. Tablica z 28 nazwiskami zamordowanych mieszkańców Krajna (Krajno-cmentarz)
5. Pomnik ku czci poległych żołnierzy AK (Leszczyny)

6. Pomnik pacyfikacji (Krajno- plac szkolny)
7. Pomnik Partyzantów Ziemi Kieleckiej (Krajno-Zagórze)
8. Obelisk Pamięci 13 mieszkańców Skorzeszyc zamordowanych przez hitlerowców (Skorzeszyce - plac szkolny)
9. Pomnik ofiar egzekucji (Górno-plac szkolny)

Zdjęcie 29. Zabytkowy kościół parafialny p.w. Św. Jacka

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Górno do 2020 roku

Muzea

Na terenie Gminy Górno nie znajdują się obiekty muzealne.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie Gminy Górno znajdują się opisane powyżej zabytkowe obiekty sakralne. Jednak żaden z nich nie ma charakteru pielgrzymkowego.

Ośrodki kultury regionalnej

Mieszkańcy gminy Górno chętnie uczestniczą i włączają się w organizację wydarzeń kulturalnych. Szczególny wkład w życie kulturalne gminy mają, zorganizowane zespoły i Koła Gospodyń Wiejskich. Natomiast do gminnych instytucji kultury możemy zaliczyć: Gminny Ośrodek Kultury i Gminną Bibliotekę Publiczną wraz z filiami.

Gminny Ośrodek Kultury funkcjonuje od 2012 roku i organizuje codzienne zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców, m.in. zajęcia artystyczne i plastyczne, muzyczne, taneczne, fitness czy

lekcje angielskiego. Dodatkowo organizuje lub współorganizuje liczne imprezy i wydarzenia cykliczne w sferze kulturalnej i społecznej.

Gminny Ośrodek Kultury to instytucja pod opieką której działają: Młodzieżowa Orkiestra Dęta, Sekcja gitarowa, Młodzieżowy Chór Cantus Puellis +, Dziecięcy zespół pieśni i tańca Górne Nutki, Grupy śpiewacze – Górnianecki i KGW Leszczynianki, amatorski teatr Scena Górna i Gminny Zespół Pieśni i Tańca. W budynku GOK znajduje się Izba Regionalna, w której zbierane i prezentowane są pamiątki przynieszone przez mieszkańców gminy.

Zdjęcie 30. Zespół Górnianecki z Górna

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Górno do 2020 roku

Gminna Biblioteka Publiczna w Górnie, to druga z instytucji kultury. Biblioteka posiada dwie filie: w Radlinie i w Woli Jachowej. Organizatorem Biblioteki jest Gmina Górno, która zapewnia środki potrzebne do jej utrzymania i rozwoju. Księgozbiór Gminnej Biblioteki Publicznej liczy około 48 tys. woluminów i ciągle się powiększa.

Biblioteka organizuje również cykliczne imprezy, takie jak Cała Polska czyta Dzieciom, Narodowe Czytanie oraz bierze udział w projekcie Mała książka. W bibliotekach przeprowadzane są także lekcje biblioteczne, a także organizowane warsztaty rękodzielnicze, konkursy, spotkania, itp.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy Górno działają również świetlice wiejskie w Górnie, Radlinie, Skorzeszycach, Woli Jachowej, Krajnie Parcele i Leszczynach które są ośrodkami życia kulturalnego w poszczególnych miejscowościach.

Świetlice prowadzone są przez: Gminny Ośrodek Kultury, Koła Gospodyń Wiejskich lub strażaków ochotników. Świetlice stanowią bazę kulturalną, integrującą społeczność lokalną i umożliwiającą korzystanie ze sprzętu edukacyjnego (m. in. biblioteki) oraz sportowego.

Mapa 86. Przybliżona lokalizacja świetlic w gminie Górno

Źródło: Opracowanie własne

Baza noclegowa

Baza noclegowa na terenie Gminy Górno nie jest rozbudowana. W chwili obecnej znajduje się tu 7 większych obiektów oferujących miejsca noclegowe, w tym trzy hotele, dwa pensjonaty i dwa motele. Na terytorium gminu zlokalizowano także kilkanaście obiektów prywatnych i agroturystycznych oferujących miejsca noclegowe.

Tabela 20. Baza noclegowa Gminy Górno

Nazwa	Rodzaj	Kategoria	Miejscowość	Liczba miejsc
ANIOŁ WITA	pensjonat	3-gwiazdkowy (***)	Krajno Drugie	26
MOTEL GÓRNO	motel	1-gwiazdkowy (*)	Górno	30
MOTEL STACJA PALIW BP	motel	2-gwiazdkowy (**)	Górno-Parcele	27
BAHAMA	pensjonat	2-gwiazdkowy (**)	Skorzeszyce	64
ECHO	hotel	3-gwiazdkowy (***)	Cedzyna	49
UROCZYSKO	hotel	3-gwiazdkowy (***)	Cedzyna	46
UROCZYSKO SPA&BUSINESS	hotel	4-gwiazdkowy (****)	Cedzyna	120

Źródło: Centralny Wykaz Obiektów Hotelarskich

7. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY MASŁÓW

Gmina Masłów jest gminą wiejską znajdującą się w północnej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie kieleckim ziemskim oraz w północno-wschodniej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, z siedzibą w miejscowości Masłów.

W ramach KOF graniczy z gminami: Górno, Kielce, Miedziana Góra oraz Zagnańsk. Dodatkowo od wschodu graniczy z gminami Bodzentyn i Łączna. Zgodnie z podziałem na jednostki fizyczno-geograficzne Polski, gmina Masłów w całości znajduje się w zasięgu wyłącznie jednego mezoregionu, czyli Góry Świętokrzyskie.

Mapa 87. Położenie gminy Masłów w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Masłów zajmuje powierzchnię 85,55 km², z czego 4503 ha stanowią użytki rolne (52,64% powierzchni gminy), w tym 2892 ha to grunty orne (33,8% powierzchni gminy), a ok. 3138 ha stanowią lasy (36,69% powierzchni Gminy).

Siedzibą władz gminnych jest miejscowość Masłów Pierwszy, położona w centralnej części Gminy. W skład Gminy wchodzi 12 sołectw: Barcza, Brzezinki, Ciekoty, Dąbrowa, Dolina Marczakowa, Domaszowice, Masłów Pierwszy, Masłów Drugi, Mąchocice Kapitulne, Mąchocice-Scholasteria, Wiśniówka, Wola Kopcowa.

7.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY MASŁÓW

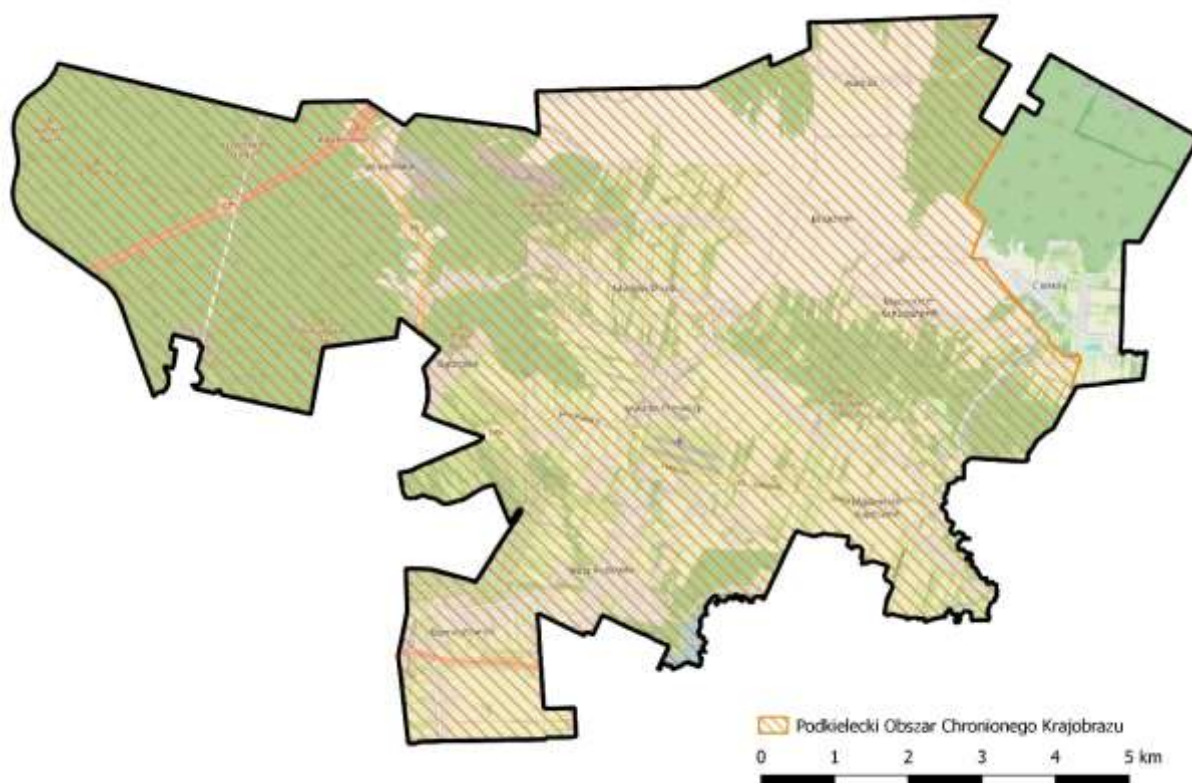
Parki krajobrazowe

Na terenie gminy Masłów nie zlokalizowano parków krajobrazowych.

Obszary chronionego krajobrazu

Gmina Masłów prawie w całości znajduje się na terenie Podkieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Wyłącznie wschodnia część gminy nie została objęta niniejszym obszarem.

Mapa 88. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie gminy Masłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

Na terenie gminy Masłów nie zlokalizowano rezerwatów przyrody.

Obszary Natura 2000

W gminie Masłów zlokalizowane są fragmenty czterech specjalnych obszarów ochrony – Natura 2000. Wszystkie zostały wyznaczone na podstawie tzw. dyrektywy siedliskowej.

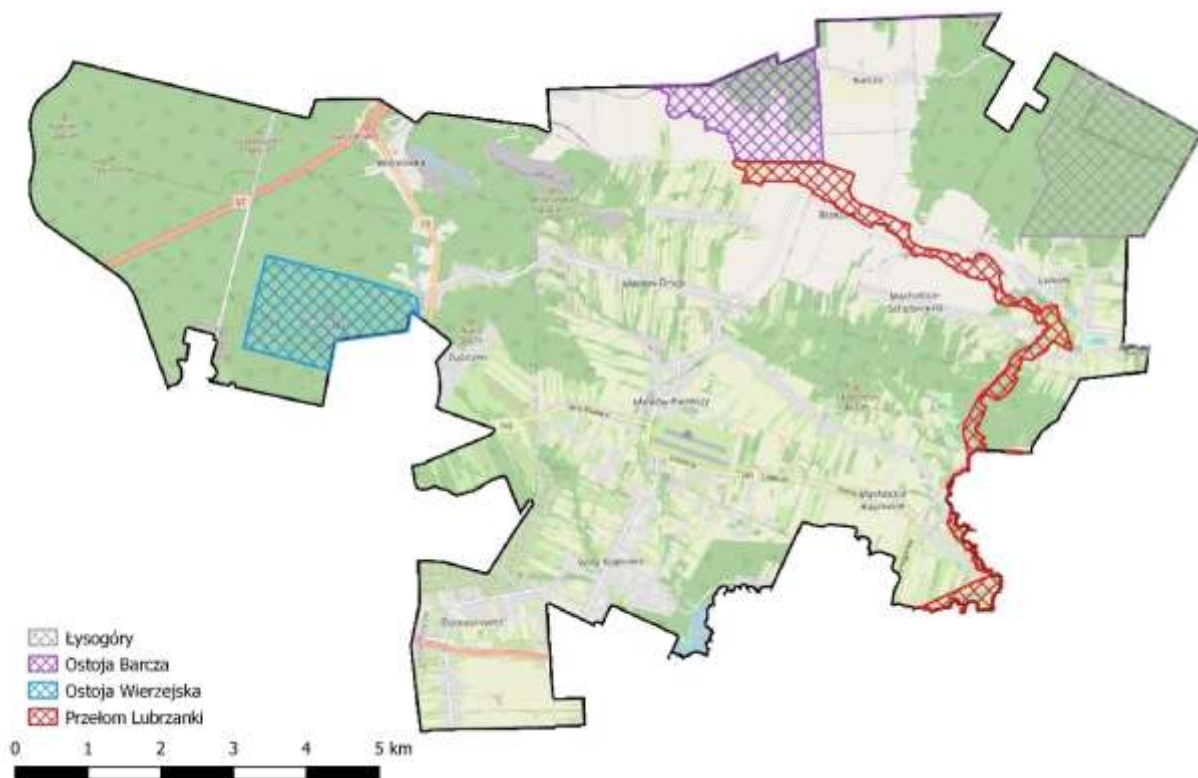
Obszar Łysogóry znajduje się w północno-wschodniej części gminy Masłów i obejmuje zalesione tereny. Część obszaru wchodzi również w skład Świętokrzyskiego Parku Narodowego.

Drugim obszarem Natura 2000, który przebiega przez gminę Masłów jest Ostoja Barcza. Obszar ten znajduje się w centralnym fragmencie północnej części gminy.

Kolejnym Obszarem Natura 2000 jest Ostoja Wierzejska. Znajduje się ona we wschodniej części gminy Masłów. Jest to jedyny spośród wskazanych obszarów, który w całości znajduje się na terenie gminy i nie wychodzi poza jej granice. Jest to obszar w całości pokryty lasem obejmujący swoimi granicami fragment Góry Wierzejskiej w Paśmie Masłowskim w Górach Świętokrzyskich. Na terenie obszaru ochronie podlega świętokrzyski bór jodłowy wraz ze współwystępującymi tutaj gatunkami roślin i zwierząt objętymi ochroną.

Obszar Natura 2000 – Przełom Lubrzanki, to obszar biegnący wzdłuż rzeki Lubrzanka znajdującej się we wschodniej części gminy Masłów. Obszar obejmuje większy fragment doliny rzecznej z licznymi dopływami otoczone podmokłymi łąkami. Na północnym odcinku, gdzie początek swojego biegu ma rzeka Lubrzanka styka się on z innym obszarem Natura 2000 tj. Ostoją Barcza natomiast na południu przebiega aż na terytorium gminy Górnó.

Mapa 89. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy Masłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

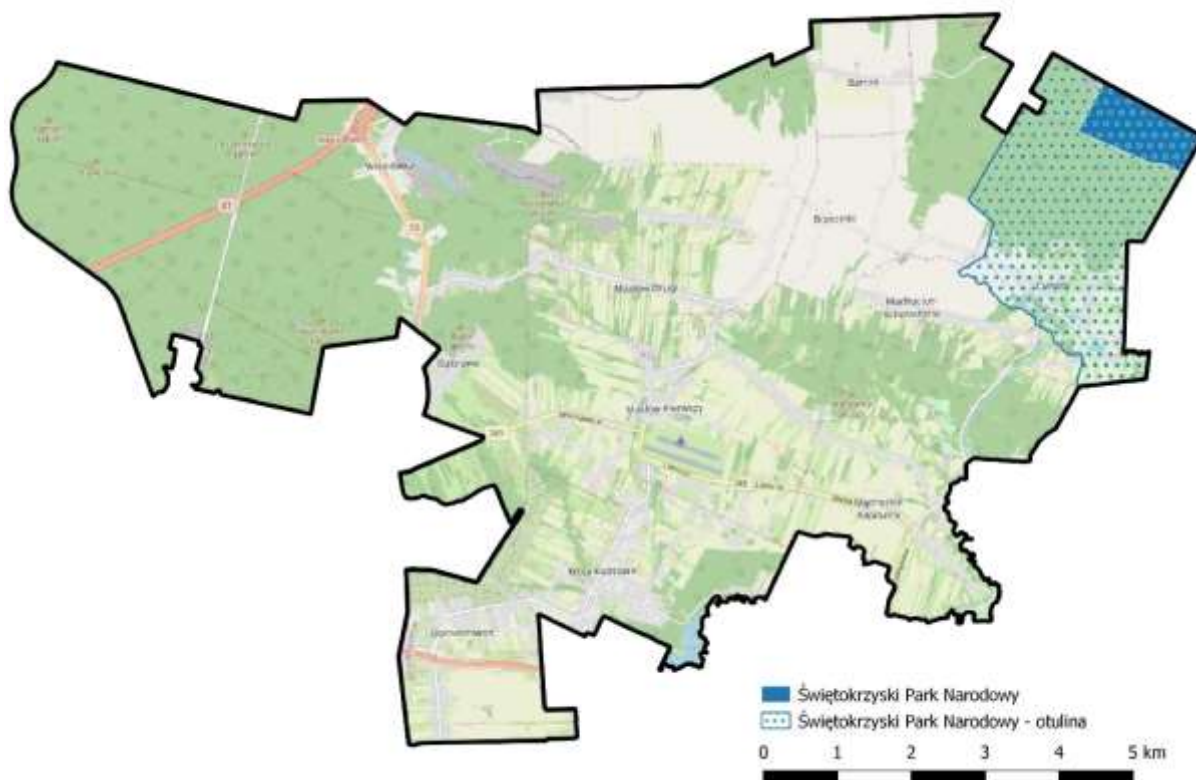
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie gminy Masłów nie zlokalizowano zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

Parki narodowe

Przez teren gminy Masłów przebiega fragment Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny. Należy zaznaczyć, że Gmina Masłów jest jedną z dwóch gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego przez którą przebiegają granice parku. W tym przypadku częściowo pokrywają się one z Obszarem Natura 2000 – Łysogóry.

Mapa 90. Parki Narodowe położone na terenie gminy Masłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Masłów nie zlokalizowano użytków ekologicznych.

Stanowiska dokumentacyjne

Na terenie gminy Masłów nie zlokalizowano stanowisk dokumentacyjnych.

Pomniki przyrody

Według danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody w granicach gminy Masłów zlokalizowano cztery pomniki przyrody. Wszystkie mają charakter skałek.

Pierwszy z nich o nazwie Kamieńczyk to próg skalny o wysokości do 7 m oraz urwisko skalne o wysokości do 3 m i długości ok. 40 m. Formy skalne zbudowane są z bardzo zwięzłych i odpornych na wietrzenie szarych piaskowców kwarcytowych kambru górnego.

Zdjęcie 31. Pomniki przyrody na terenie Gminy Masłów: Kamieńczyk i Wielki kamień

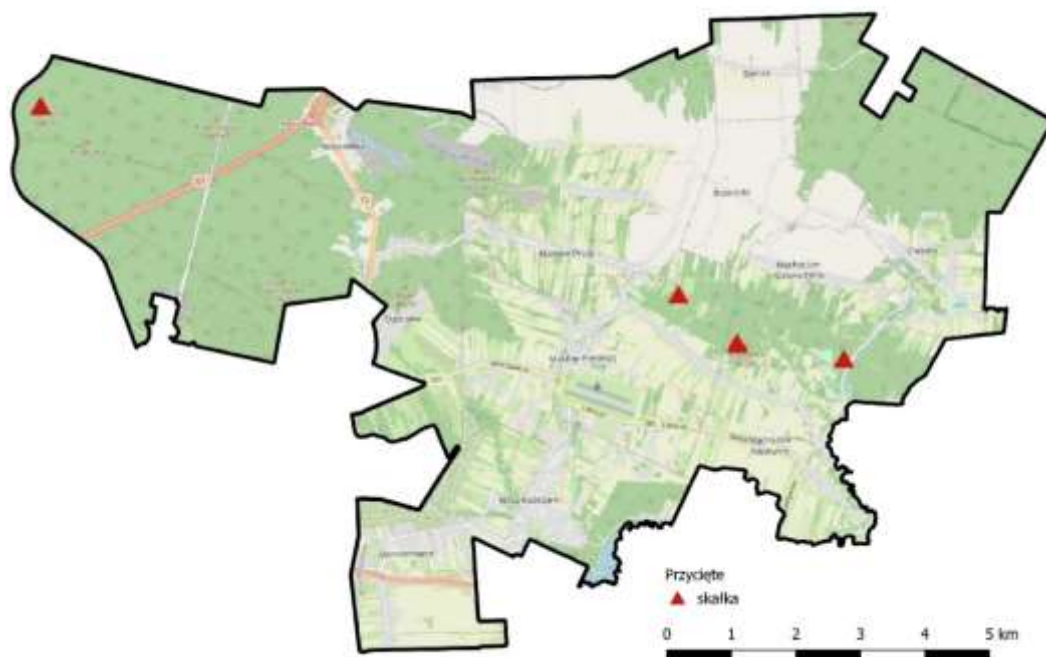

Źródło: <https://www.maslow.pl/>

Wielki kamień to drugi z pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy. Jest to szczyt skalny góry Klonówki będący wychodnią pokładów kwarcytowych ze środkowego kambru.

Dwa pozostałe pomniki przyrody nie mają nazw własnych. Pierwszy z nich to skałka stanowiąca lokalną kulminację (grzbiecik o długości ok. 100 m) w obrębie łagodnego grzbietu opadającego ku zachodowi, wznosząca się na wysokość ok.. 20 m. Na zboczach i szczycie kulminacji liczne występy skalne, progi, ścianki o wysokości do 4 m. Drugim nienazwanym pomnikiem przyrody jest urwisko znajdujące się około 500 m od Starej Ameliówki. Są to progi skalne wysokości do 2,5 m, bloki na obszarze o powierzchni około 100 m², położone na stromym zboczu. Formy skalne zbudowane są z szarych gruboławicowych piaskowców kwarcytowych górnego kambru, z niewielkimi żyłkami jaśniejszego kwarcu i nalot.

Mapa 91. Pomniki przyrody położone na terenie gminy Masłów

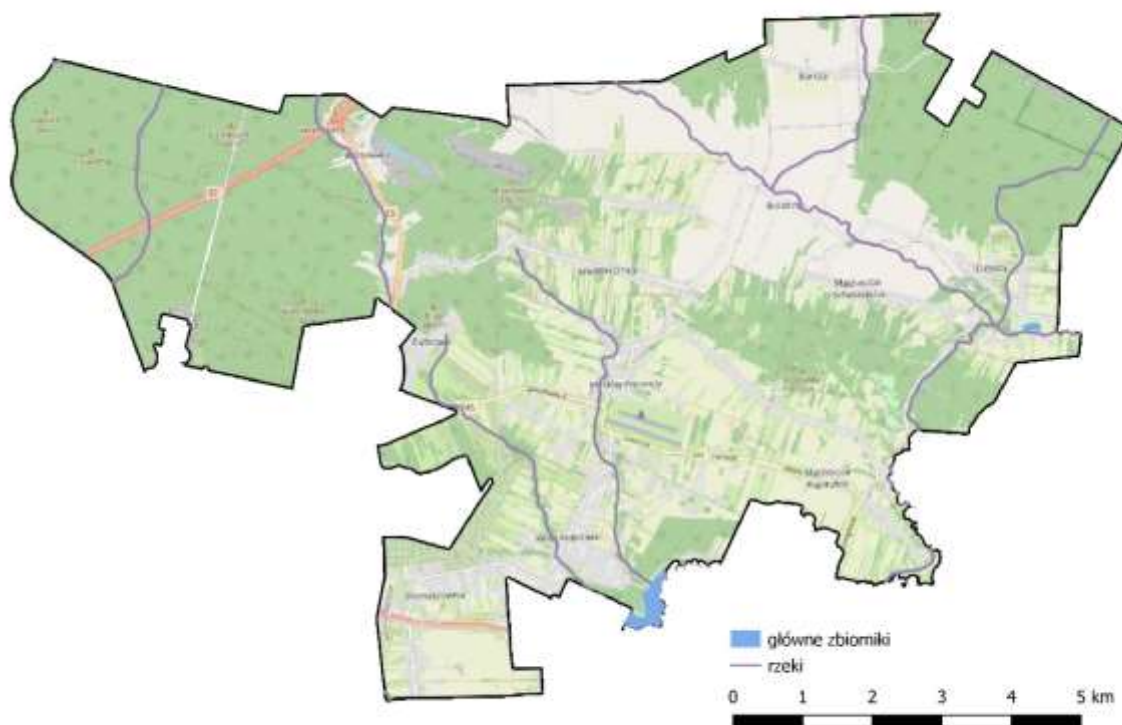

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Środowisko wodne

Głównymi rzekami i akwenami wodnymi na obszarze Gminy Masłów są: Lubrzanka, Silnica, Strumień oraz zalewy w Ciekotach i Cedzynie. Na terenie gminy znajdują się również dwa mniejsze ciekły wodne: Dopływ z Masłowa i Zajązkowska Struga.

Mapa 92. Zasoby wodne znajdujące się na terenie gminy Masłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Na rzece Lubrzance zlokalizowany jest zbiornik wodny - zalew "Cedzyna" - obecnie pełni on dwie podstawowe funkcje - retencyjne i rekreacyjne ze względu na sąsiedztwo 200-tysięcznego miasta. Zbiornik ten jest dzielony z gminą Górno, która czerpie główne korzyści ze względu na swoje położenie. To właśnie w tej gminie znajdują się miejsca umożliwiające uprawianie sportów wodnych i rekreację jak: przystań, plaże, tama, dogodna droga dojazdowa. Od strony gminy Masłów w porozumieniu z Lasami Państwowymi został zagospodarowany teren wokół zalewu w Lesie Wolskim. Powstały ścieżki edukacyjne pieszo-rowerowe, punkt widokowy, zadaszania edukacyjne, oświetlenie, pomosty pływające, elementy małej architektury: tablice informacyjne, ławy, stojaki dla rowerów, bocianie gniazdo, budki łęgowe, kosze na śmieci, sanitariat, ścieżka edukacyjna dla dzieci wyposażona w urządzenia: głuchy telefon, krzywe zwierciadła, panel sensoryczny, peryskop, pisanie lustrzane, szumiące rury, spóźniony dźwięk, kółko i krzyżyk, połączone zwierzęta, skrzynia wiatrów, ucieczka z labiryntu oraz monitoring. Inwestycja została wykonana w ramach ZIT i oddana do użytku w 2019 roku. Natomiast nie ma możliwości wytyczenia plaży w tej lokalizacji, ponieważ występuje tu brzeg zalewu w postaci naturalnej (porośnięty i nieoczyszczony).

Natomiast zbiornik "Ciekoty" zlokalizowany jest w całości na terenie gminy w górnej części Lubrzanki. Powstał on w trakcie meliorowania Doliny Wilkowskiej. Posiada on pojemność — 2 800 m³ i powierzchnię 1,50 ha. Lokalizacja zbiornika na terenach związanych z postacią Stefana Żeromskiego (w miejscu gdzie mieszkał i tworzył poeta), powoduje coraz większe zainteresowanie tym obszarem. W pobliżu powstają coraz bardziej dogodne warunki do funkcjonowania bazy gastronomiczno-noclegowej, które mogą być wykorzystane do zwiększenia ruchu turystycznego zarówno w Gminie Masłów jak i całym KOF.

Zdjęcie 32. Ciekoty – Żeromszczyzna – Szklany Dom

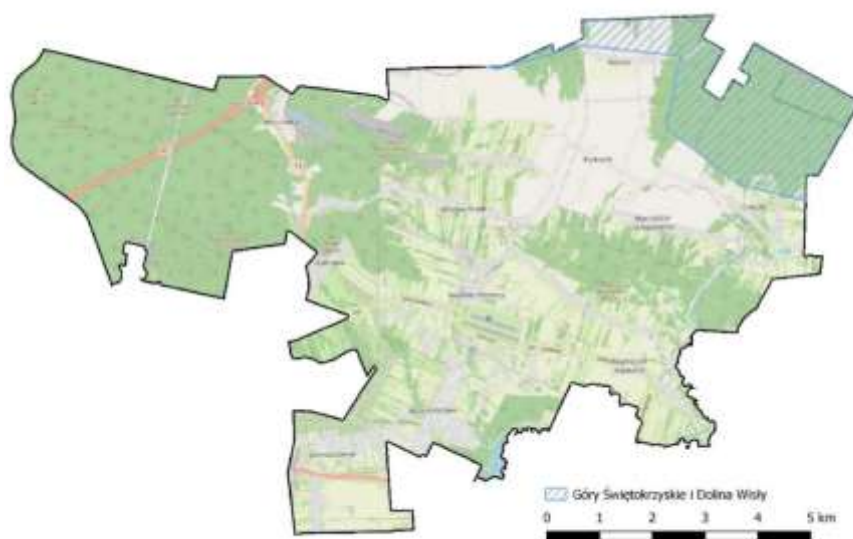

Źródło: <https://www.maslow.pl/>

Węzły i korytarze ekologiczne

Przez terytorium gminy Masłów przebiega jeden korytarz ekologiczny. Jest to korytarz Góry Świętokrzyskie i Dolina Wisły. Jest to długi korytarz ciągnący się za Tarnobrzegu na wschodzie, za Dębicę południu aż do gminy Zagnańsk na północy. W gminie Masłów zahacza o jej północno-wschodnią część.

Mapa 93. Węzły i korytarze ekologiczne przebiegające przez teren gminy Masłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

7.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY MASŁÓW

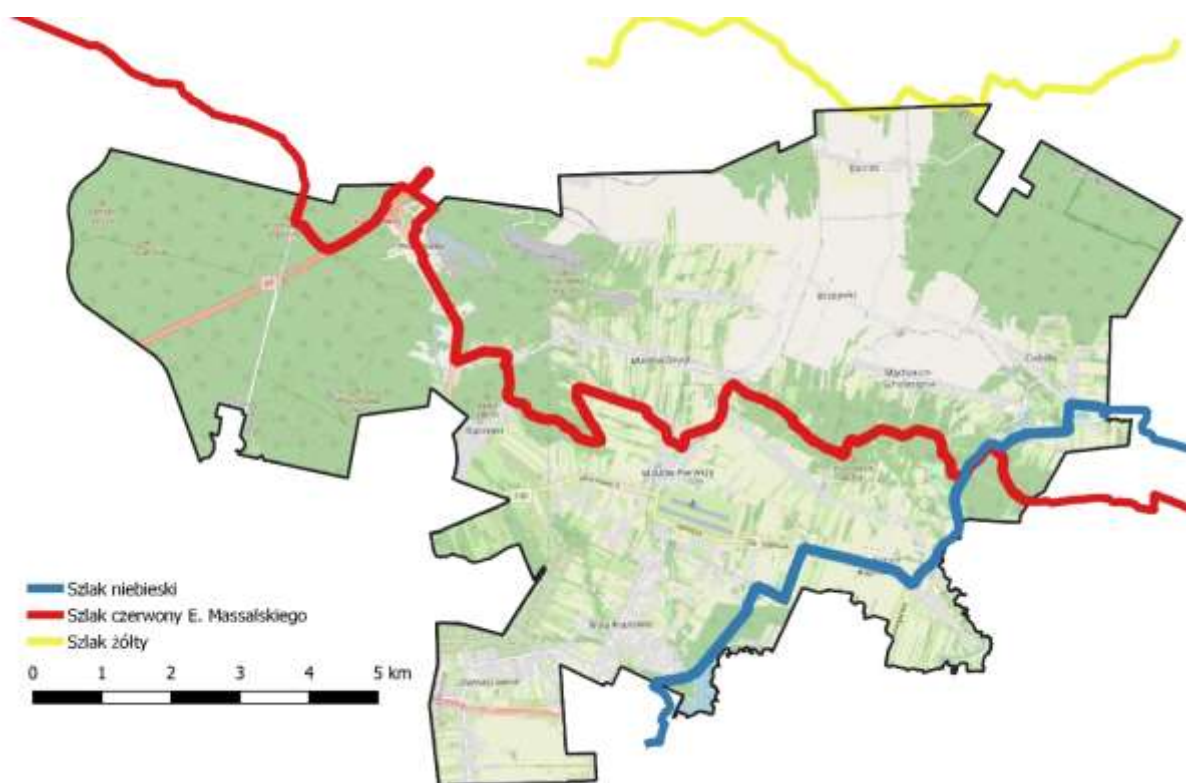
Szlaki turystyczne

Gmina Masłów posiada duże walory kulturowe, krajobrazowe i przyrodnicze. Dodatkowo, przez jej terytorium przebiega dobrze rozwinięta sieć szlaków turystycznych i rowerowych.

Gmina Masłów posiada łącznie ponad 100 km szlaków turystycznych: tras samochodowych, rowerowych i pieszych. Prowadzą one przez łagodne góry oraz malownicze zbiorniki wodne w Cedzynie i Ciekotach wpływając pozytywnie na rozwój turystyki pieszej i rowerowej. Warto zaznaczyć, że w 2021 r. odnowiono oznakowanie szlaków turystycznych. Wymienione zostały lica tablic informacyjnych o gminie, dużych i małych tablic drewnianych oraz zamontowano nowe strzałki kierunkowe na szlakach turystycznych.

W gminie Masłów zlokalizowane są przede wszystkim dwa szlaki główne o charakterze ogólnopolskim, przebiegające przez terytorium kilku gmin. Jest to szlak czerwony imienia E. Massalskiego i szlak niebieski imienia Edwarda Wołoszyna. Wzdłuż fragmentu północnej gminy przechodzi również szlak żółty. Ponadto na terenie gminy Masłów znajdują się również inne ciekawe szlaki turystyczne. Są to zarówno szlaki piesze jak i szlaki rowerowe oraz samochodowe.

Mapa 94. Główne szlaki turystyczne w gminie Masłów

Źródło: Opracowanie własne

Szlak czerwony imienia E. Massalskiego

Jest to główny szlak świętokrzyski. Trasa licząca w całości 93,2 kilometrów. Szlak ten przecina z zachodu na wschód cały obszar gminy Masłów, poczynając od lesistych wzgórz w rejonie Zagnańska; Sośnicy,

Sosnowicy i Krzemianki nad potokiem Sufraganiec. Szlak przekracza w lesie drogę krajową nr 7, prowadzącą w stronę Chęcina, a następnie drogę 73, do Kielc i wkracza na Domaniówkę (418 metrów n.p.m.) w rejonie Dąbrowy.

Na terenie gminy Masłów, szlak ma 14 km a jego przejście zajmuje ok. 4 godzin. Trasa biegnie przez następujące punkty: Biała Góra, Masłów kościół, Masłów Drugi, Klonówka, Dąbrówka, Przełom Lubrzanki, Radostowa, Wymysłona, Kraiński Grzbiet, Święta Katarzyna.

Szlak pieszy imienia Edwarda Wołoszyna

Na terenie Gminy Masłów 14 km odcinek szlaku zaczyna się z okolicach Zalewu Cedzyna i kieruje się na północ w górę biegu Lubrzanki. Przełosem pomiędzy Pasmem Masłowskim, a Radostową dociera do Ciekot i „Żeromszczyzny” gdzie skręca na wschód i skrajem Doliny Wilkowskiej dociera do Świętej Katarzyny. Szlak oznaczony jest kolorem niebieskim a na jego przejście potrzeba prawie 5 godzin.

Literacki szlak spacerowy Wokół Góry Radostowej

Jest to trasa o charakterze górskim o długości 8 km oznaczona kolorem żółtym. Krzyżuje się ze świątokrzyskim czerwonym szlakiem pieszym imienia E. Massalskiego. Jest to trasa średniego poziomu trudności podczas której pokonuje się różnicę wysokości około 160 metrów, jednak trasa wznosi się dość łagodnymi zakosami. Przejście całego szlaku zajmuje ok. 2 godzin. Trasa biegnie przez: Ciekoty, Góra Wymysłona, Bęczków–Zaskale, Góra Radostowa, Przełom Lubrzanki, Ciekoty.

Mapa 95. Przebieg literackiego szlaku spacerowego wokół Góry Radostowej

Źródło: <http://www.maslow.pl>

Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna Klubu 4 H

Jest to łatwa trasa spacerowa oznaczona kolorem zielonym o długości 4 km, a jej przejście zajmuje około 2 godzin. Trasa prowadzi przez 9 przystanków przez Pasma Masłowskie w tym m.in. Brzezinki, Mąchocice-Scholasteria, Diabelski Kamień, Dąbrówka, Przełom Lubrzanki – bród, gospodarstwo agroturystyczne Leszka Trębacza, „Szklany Dom”. Oprócz stosunkowo łatwego, rodzinnego spaceru po

górach, oferującego wiele pięknych widoków, daje okazję do dokładniejszego przyjrzenia się otaczającej przyrodzie.

Świętokrzyski Szlak Papieski św. Jana Pawła II

Jest to szlak wytyczony w 2015 roku. Łączy on dwa miejsca związane z pielgrzymką papieską z 3 czerwca 1991 roku: Kielce i Masłów i prowadzi on po miejscach, w których znajdują się pamiątki po Karolu Wojtyła jako Papieżu Janie Pawle II lub jako Metropolicie Krakowskim. Przebieg trasy obejmuje punkty takie jak: Katedra Kielce, Babia Góra, Kaczyn, Niestachów, Cedzyna, Masłów. Trasa oznaczona jest kolorem niebiesko-żółtym. Jej długość to 41 km, a na przejście całej trasy potrzeba min. 10 godzin.

Mapa 96. Przebieg Świętokrzyskiego Szlaku Papieskiego św. Jana Pawła II

Źródło: <http://www.maslow.pl>

Literacki szlak rowerowy Ciekoty – Św. Katarzyna

Jest to szlak poświęcony twórczości Stefana Żeromskiego, który łączy dwie miejscowości najbardziej związane z latami młodości Stefana Żeromskiego – Ciekoty oraz Świętą Katarzynę. Szlak oznaczony kolorem zielonym na całym 6 km odcinku biegnie asfaltową drogą powiatową. Trasa daje możliwość dodatkowych wypadów drogami nieoznakowanymi i gruntowymi wzdłuż szlaków pieszych. Na przejechanie całej trasy potrzeba ok. 1 godziny.

Szlak rowerowy wokół Pasma Masłowskiego

Jest to szlak o długości 13 km przeznaczony jest dla miłośników jazdy terenowej. Trasa na której przebycie potrzeba ok. 1,5 godziny biegnie częściowo drogami asfaltowymi jednak w dłuższej części prowadzi drogami gruntowymi.

Na trasie znajduje się wiele otwartych przestrzeni, zapewniających niezapomniane widoki na Góry Świętokrzyskie, a także na Kielce. Sugerowany kierunek jazdy tą pętlą to przeciwny ruchom wskazówek zegara, w którym trasa stopniowo nabiera wysokości, by zakończyć się dość ostrym zjazdem w Ameliówce. Przebieg trasy oznaczonej kolorem żółtym dotyczy następujących punktów: Ciekoty,

Mąchocice-Scholasteria, Masłów Oboźna Droga, Wieś Klonówka, Góra Klonówka, Diabelski Kamień, Góra Dąbrówka, Ameliówka, Przełom Lubrzanki, Ciekoty.

Czerwony szlak z Dąbrowy przez Ciekoty do Nowej Słupii

Szlak prowadzi przez miejscowości: Dąbrowa, Masłów Drugi, Brzezinki, Ciekoty, Św. Katarzyna. Jego długość wynosi około 17,5 km, a na jego przejechanie potrzeba 2 godzin.

Jest to łatwa trasa, prowadząca na dłuższym odcinku wzdłuż drogi asfaltowej Dąbrowa – Św. Katarzyna. Podczas jazdy należy jednak zachować odpowiednią ostrożność. Niedogodności te rekompensują wspaniałe widoki na Góry Świętokrzyskie i malowniczy widok z pasma Masłowskiego. Do ciekawszych obiektów zlokalizowanych wzdłuż szlaku zaliczyć można m.in. Centrum Edukacji i Kultury oraz „Szklany Dom” w Ciekotach.

Szlak rowerowy z Ciekot do Woli Kopcowej

Szlak prowadzi na dłuższym odcinku wzdłuż ruchliwej drogi asfaltowej Kielce – Św. Katarzyna, przez miejscowości: Ciekoty, Mąchocice Kapitulne, Leszczyny, Zalew Cedzyna, Wola Kopcowa.

Podczas godzinnej jazdy przez odcinek 10 km należy zachować odpowiednią ostrożność. Niedogodności te rekompensują wspaniałe widoki na Góry Świętokrzyskie i malowniczy przejazd Przełosem rzeki Lubrzanki. Do ciekawszych obiektów zlokalizowanych wzdłuż szlaku zaliczyć można m.in. zalew w Cedzynie, który jest największym sztucznym akwenem w okolicy oraz miejsce domowe Stefana Żeromskiego – Ciekoty „Żeromszczyznę”

Mapa 97. Przebieg szlaku rowerowego z Ciekot do Woli Kopcowej

Źródło: <http://www.maslow.pl>

Przez teren Gminy Masłów przebiegają również malownicze trasy samochodowe zlokalizowane przy drodze krajowej nr 73 tworzące pętlę wokół Pasma Masłowskiego, centralnej części Gór Świętokrzyskich. Trasę o całkowitej długości 45 km podzielono na trzy odcinki.

W stronę Ciekot

Jest to trasa, która prowadzi przez 16 km z drogi krajowej nr 73 do Ciekot i Żeromszczyzny przez miejscowości: Dąbrowa, Dolina Marczakowa, Brzezinki, Mąchocice-Scholasteria. Z drogi zobaczyć można perspektywę Pasma Masłowskiego i sam Masłów z charakterystyczną wieżą kościoła. W Dolinie Marczakowej u źródeł Lubrzanki zaskakuje szeroka przestrzeń i pustka. W Brzezinkach i Mąchocicach Kapitulnych zobaczyć można przykłady tradycyjnej zabudowy.

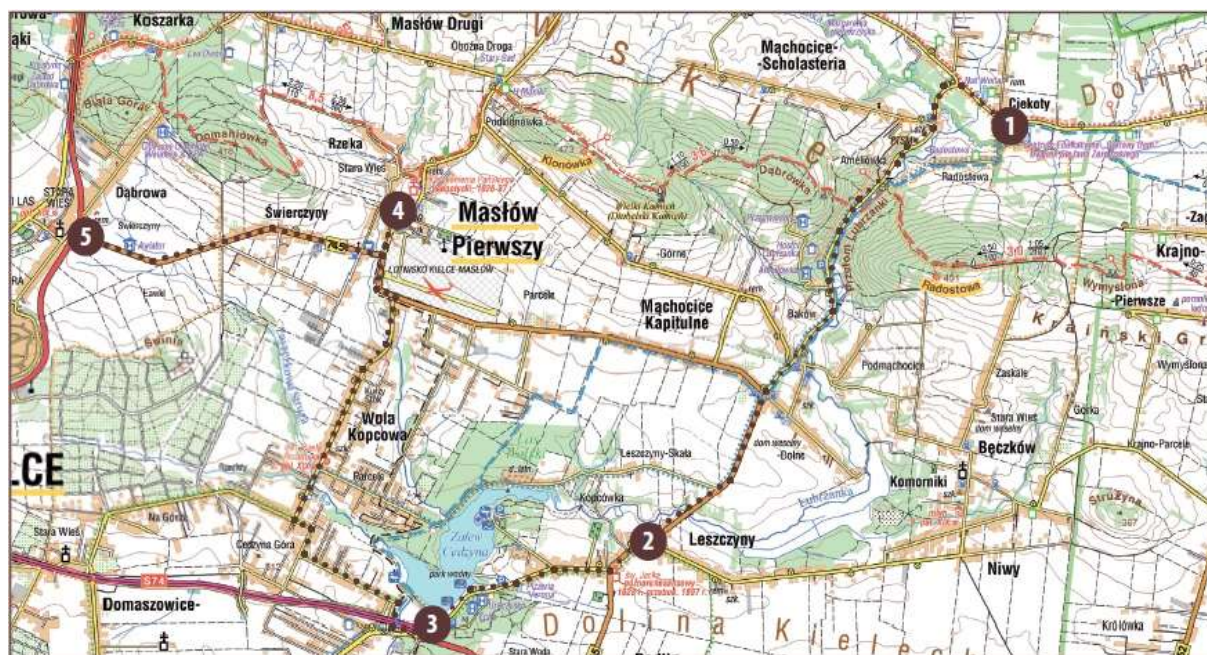
U stóp Łysicy

Kontynuując podróż od Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom” w Ciekotach do pokonania jest odcinek o długości 6km. Prowadzi on dalej na wschód Doliną Wilkowską i mijając piękny zalew w Wilkowie, z widokiem na Łysicę, aż do Świętej Katarzyny gdzie obok zabytkowych zabudowań klasztornych znajduje się wejście na teren Świętokrzyskiego Parku Narodowego.

Przez Przełom Lubrzanki do Masłowa

Jest to ostatni fragment trasy prowadzącej przez „Krajobrazy Żeromskiego” i ma on długość 18 km. Z brzegiem Lubrzanki prowadzi z Ciekot na południe przez przełomową dolinę pomiędzy Pasmem Masłowskim, a Radostową przez miejscowości: Ciekoty, Leszczyny, Cedzyna, Wola Kopcowa, Masłów, Dąbrowa (droga krajowa nr 73). Okrążając malowniczy Zalew Cedzyński wracamy w kierunku Masłowa, gdzie uwagę przyciąga lotnisko Areoklubu Kieleckiego i zabytkowy kościół.

Mapa 98. Przebieg trasy przez Przełom Lubrzanki do Masłowa

Źródło: <http://www.maslow.pl>

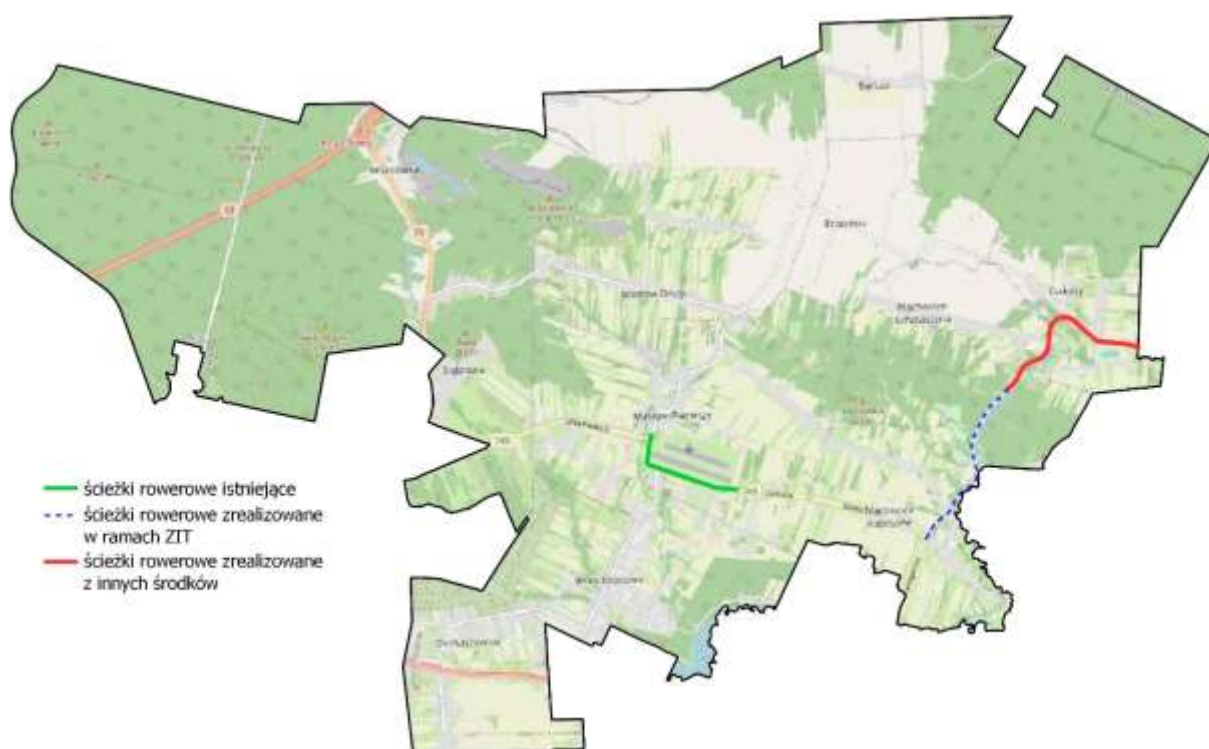
Ścieżki rowerowe

System dróg dla rowerów w gminie Masłów jest w trakcie rozwoju. W latach 2007-2008 powstał ciąg rowerowy wzdłuż lotniska. Wykonano pierwszy etap odcinka z Mąchocic Kapitulnych do Ciekot w ramach ZIT, drugi – we współpracy z Powiatem Kieleckim przy wsparciu środków rządowych.

Jedną z głównych ścieżek składa się z dwóch zasadniczych odcinków. Pierwszy odcinek o długości 2,177 km zlokalizowany jest w ciągu drogi powiatowej nr 0314T od miejscowości Mąchocice Kapitulne skrzyżowanie z drogą wojewódzką 745 do miejscowości Kolonia Ameliówka. Drugi odcinek, o długości 2,11 km jako przedłużenie powyższego odcinka z Ameliówki został poprowadzony do Centrum Edukacji i Kultury „Szkłany Dom”.

Druga ścieżka biegnie wzdłuż drogi wojewódzkiej 745 od okolic Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej znajdującego się w Masłowie do południowo – wschodniego krańca terenu lotniska w miejscowości Masłów Pierwszy. Ścieżka rowerowa wraz z ciągiem pieszym stanowi wydzielony pas z kostki brukowej. Pas podzielony jest na dwie części: szara kostka to ciąg pieszy, czerwona kostka to ciąg rowerowy. Warto zaznaczyć, że w ramach projektu realizowanego w instrumencie ZIT, ścieżka została przedłużona w obydwu kierunkach.

Mapa 99. Przebieg ścieżek rowerowych w gminie Masłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://gis.kielce.eu/>

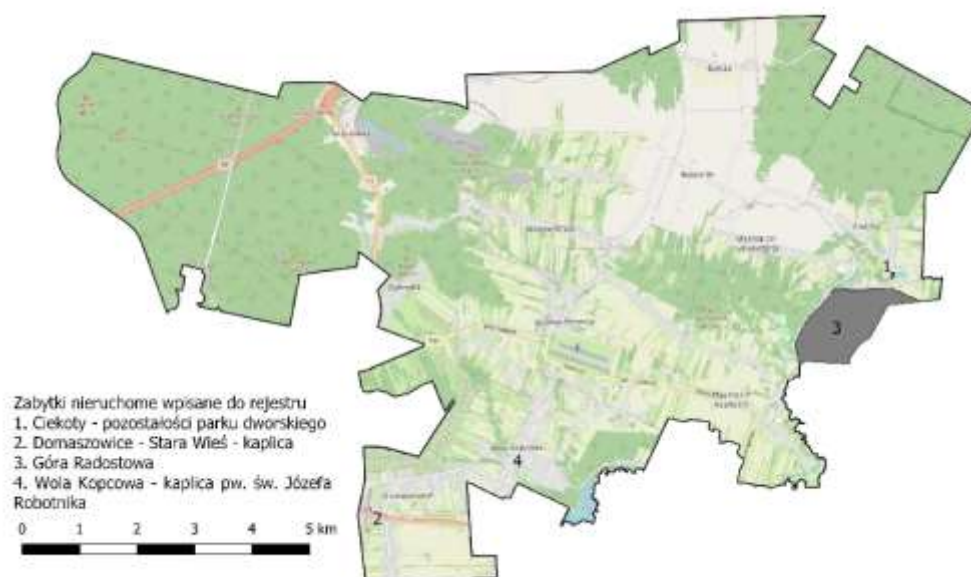
Zabytki

Na terenie Gminy Masłów zlokalizowane są cztery zabytki nieruchome wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

1. Pozostałości parku dworskiego w Ciekotach, który powstał w XVIII wieku.
2. Kaplica bł. W. Kadłubka w Domaszowicach – wybudowana w połowie XIX w. przez księdza Józefa Ćwiklińskiego. Znajduje się ona ok. 150 m od nieistniejącego dworu biskupiego przy drodze do Nowego Folwarku.
3. Góra Radostowa - szczyt w Górach Świętokrzyskich, w paśmie Łysogór znajdujący się w południowo-wschodniej części gminy, jako strefa ochrony konserwatorskiej

4. Kapliczka św. Józefa Robotnika w Woli Kopcowej – powstała w XIX w. z inicjatywy księdza kanonika katedry kieleckiej Józefa Ćwiklińskiego.

Mapa 100. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Masłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Gmina Masłów na podstawie Zarządzenia nr 47/2013 z dnia 27 marca 2013 roku w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków. W chwili obecnej znajduje się tam 15 obiektów.

Tabela 21. Zabytki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Masłów

Lp.	Nazwa	Miejscowość
1.	Park podworski Ciekoty	Ciekoty
2.	Dawna szkoła podstawowa w Barczy	Barcza
3.	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki nowy	Brzezinki
4.	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki stary	Brzezinki
5.	Kaplica p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej	Domaszowice
6.	Kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego	Masłów Pierwszy
7.	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki	Masłów Pierwszy
8.	Młyn elektryczny z początku XX wieku	Masłów Pierwszy
9.	Kaplica p.w. Św. Józefa Robotnika	Wola Kopcowa
10.	Figurka św. Jana Nepomucena	Wola Kopcowa
11.	Administracja kamieniołomów – budynek administracyjno-socjalny (dawna szkoła)	Wiśniówka
12.	Zespół osiedla robotniczego w Wiśniówce (38domów drewnianych)	Wiśniówka
13.	Góra Radoszowa Mąchocice Kapitulne	Ciekoty
14.	Pomnik Jana Pawła II w Masławie	Masłów Pierwszy
15.	Pomnik poświęcony ofiarom II wojny światowej	Dąbrowa

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Masłów na lata 2022 – 2030, Załącznik 1 - diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Masłów.

Muzea

Z uwagi na powiązania Gminy Masłów z osobą Stefana Żeromskiego na terenie miejscowości Ciekoty utworzono tzw. „Żeromszczyznę”. Jest to teren objęty ochroną i opieką Gminy Masłów, w którym powstał także obiekt „Szklany Dom” stanowiący siedzibę Centrum Edukacji i Kultury.

Zdjęcie 33. Muzeum Stefana Żeromskiego w Ciekotach

Źródło: <http://szklanydom.maslow.pl/>

W miejscu tym znajdują się pozostałości parku podworskiego, który powstał w XVIII wieku. W 2010 roku wybudowano dworek Stefana Żeromskiego, który został odtworzony na podstawie dostępnych materiałów archiwalnych. Odtworzona siedziba Żeromskich została wyposażona i udostępniona zwiedzającym. Jest to typowy, niewielki drewniany dworek, zaaranżowany i wyposażony zgodnie z prawdą historyczną, duchem epoki, dokumentami, „Dziennikami” i literackimi opisami Stefana Żeromskiego. Dziś mieści się tu jedyne takie w kraju muzeum pisarza.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie Gminy Masłów znajdują się również istotne pod względem kulturowym i turystycznym zabytki sakralne, które znajdują się również w gminnej ewidencji zabytków. Do najważniejszych obiektów tego typu można zaliczyć:

1. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Masłowie – kościół powstał w miejscu zabytkowej ok. XVII-wiecznej kaplicy.
2. Kapliczka św. Józefa Robotnika w Woli Kopcowej – powstała w XIX w. z inicjatywy księdza kanonika katedry kieleckiej Józefa Ćwiklińskiego jako jedna z trzynastu kapliczek znajdujących w sąsiedztwie miasta Kielce.
3. Kaplica bł. W. Kadłubka w Domaszowicach – wybudowana w połowie XIX w. przez księdza Józefa Ćwiklińskiego. Znajduje się ona ok. 150 m od nieistniejącego dworu biskupiego przy drodze do Nowego Folwarku.

Ośrodki kultury regionalnej

Najistotniejszym podmiotem działającym w obszarze kultury regionalnej na terenie gminy Masłów jest Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom”. Jest to samorządowa instytucja kultury utworzona Uchwałą Rady Gminy w Masłowie, posiada osobowość prawną, samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową

oraz podlega wpisowi do rejestru instytucji kultury prowadzonego przez organizatora – Gminę Masłów. Nadzór nad „Szklanym Domem” sprawuje Wójt Gminy Masłów.

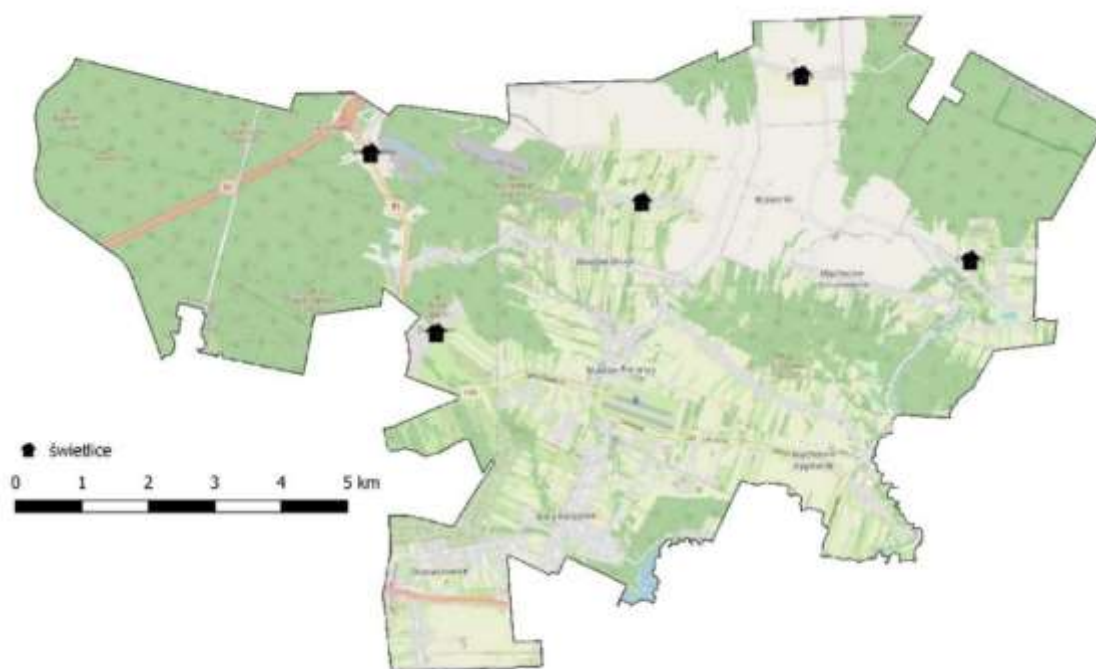
Centrum posiada w strukturze organizacyjnej: dworek Stefana Żeromskiego, Gminny Ośrodek Kultury, boiska w Brzezinkach i Woli Kopcowej oraz świetlice wiejskie. Głównym celem jego działalności jest zapewnienie rozwoju oraz kształtowanie potrzeb i aspiracji kulturalnych i sportowych drogą powszechnego i aktywnego uczestnictwa mieszkańców w kulturze i sporcie. Edukacja kulturalna, realizowana jest poprzez różnorodne imprezy kulturalne i sportowe organizowane dla wszystkich grup wiekowych społeczności gminnej, przy współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego oraz placówkami kulturalnymi z terenu województwa.

Na terenie Gminy Masłów, w oparciu o statut zatwierdzony przez Radę Gminy Masłów działa również Gminna Biblioteka Publiczna w Masłowie. Do jej zadań głównych należy zaspokajanie potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczenie w upowszechnianiu wiedzy i kultu, głównie poprzez zapewnienie mieszkańcom dostępu do materiałów bibliotecznych i informacji. Biblioteka oprócz podstawowej funkcji, angażuje się w organizację wielu inicjatyw kulturalnych. W ramach swojej struktury, Gminna Biblioteka Publiczna w Masłowie sprawuje nadzór merytoryczny nad działalnością filii w Mąchocicach Kapitulnych i Wiśniówce.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy Masłów funkcjonuje pięć placówek o charakterze świetlic samorządowych. Znajdują się one w miejscowościach: Barcza, Dąbrowa, Ciekoty, Dolina Marczakowa i Wiśniówka. Wszystkie świetlice prowadzą zajęcia edukacyjne i warsztatowe oraz biorą udział w organizacji imprez i festynów w gminie. Są one miejscem integracji mieszkańców oraz inicjatorem ich aktywności. Nadzór nad działalnością świetlic sprawuje Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom”.

Mapa 101. Przybliżona lokalizacja świetlic w gminie Masłów

Źródło: Opracowanie własne

Baza noclegowa

Baza noclegowa na terenie Gminy Masłów jest rozbudowana. W chwili obecnej znajdują się 22 obiekty oferujące miejsca noclegowe, w tym 3 hotele o standardzie 3-gwiazdkowym i 1 w regionie hotel 5-gwiazdkowy. Na terenie gminy znajdują się również dwa pensjonaty oraz schronisko młodzieżowe. Możemy wyróżnić także kilkanaście obiektów prywatnych i agroturystycznych oferujących miejsca noclegowe na terenie gminy Masłów.

Tabela 22. Baza noclegowa Gminy Masłów

Lp.	Nazwa	Miejscowość	Liczba miejsc
1.	Hotel Przedwiośnie ***	Mąchocice Kapitulne, ul. Bohdana Koscińskiego 20	156
2.	Hotel Ameliówka ***	Mąchocice Kapitulne, ul. Bohdana Koscińskiego 2	180
3.	Odyssey Club Hotel Wellness & SPA *****	Dąbrowa 3	84
4.	Hotel Aviator ***	Dąbrowa, ul. Szybowcowa 41 C	49
5.	Pensjonat Wczasowo-Leczniczy "Margaretka Świętokrzyska"	Brzezinki 83	40
6.	Pensjonat Leśna Villa	Wiśniówka 45	17
7.	Schronisko Młodzieżowe	Mąchocice-Scholasteria 56	50

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Masłów na lata 2022 – 2030, Załącznik 1 - diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Masłów.

8. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY MIEDZIANA GÓRA

Gmina Miedziana Góra jest gminą wiejską położoną w północnej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie kieleckim ziemskim oraz w środkowo-północnej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Powierzchnia gminy Miedziana Góra wynosi 7 111 ha. Użytki rolne zajmują 48,24% powierzchni gminy, grunty leśne 43,75%, grunty zabudowane i zurbanizowane 6,64%, pozostałe tereny to 1,37%.

W ramach KOF graniczy z gminami: Kielce, Masłów, Piekoszów, Strawczyn oraz Zagnańsk. Dodatkowo od północy graniczy z gminą Mniów.

Siedzibą władz gminnych jest miejscowość Miedziana Góra. W skład Gminy wchodzi 10 sołectw: Bobrza, Ciosowa, Ćmińsk Kościelny, Ćmińsk Rządowy, Kostomłoty Pierwsze, Kostomłoty Drugie, Miedziana Góra, Porzeczce, Przyjmo, Tumlin.

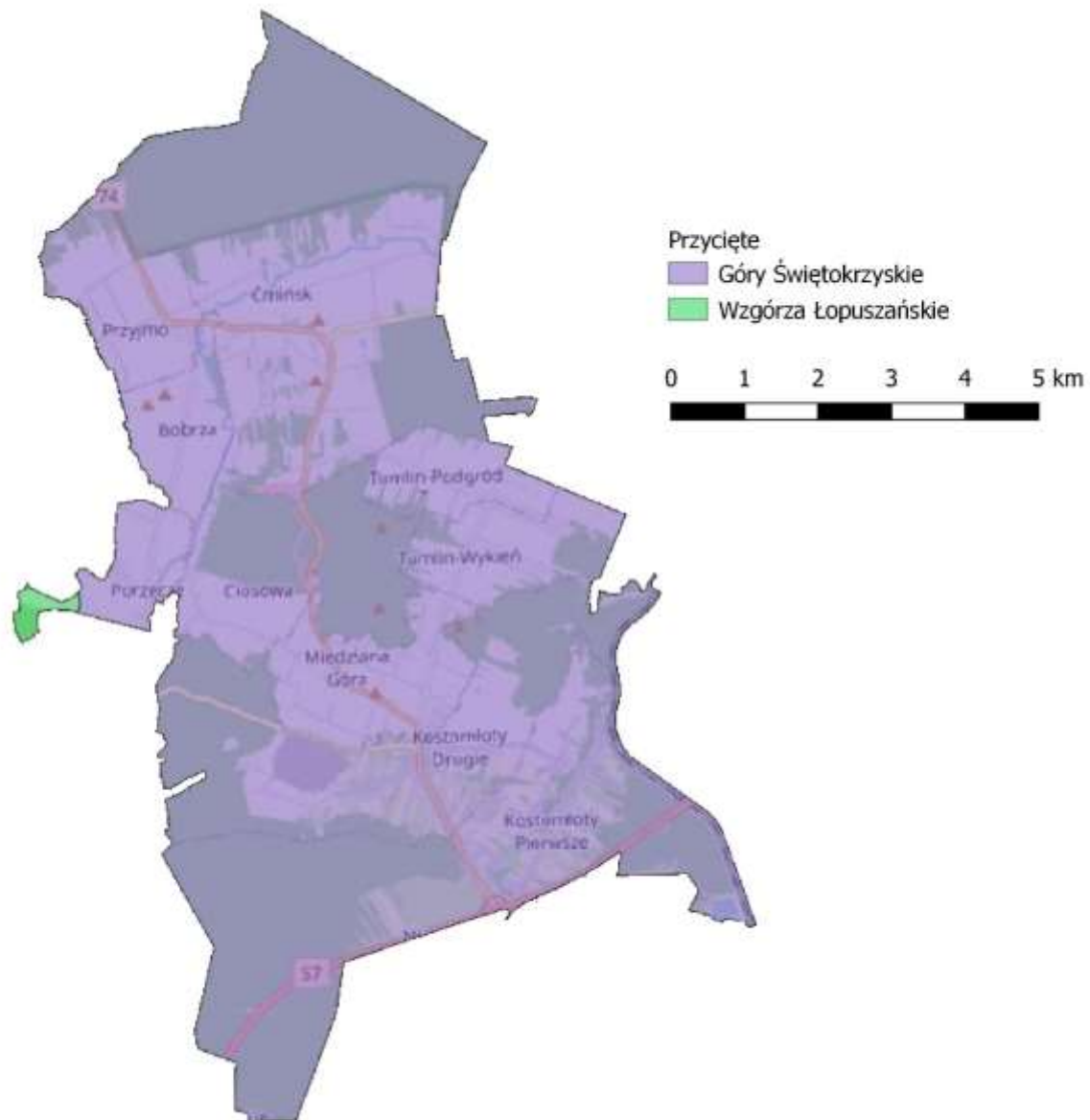
Mapa 102. Położenie gminy Miedziana Góra w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z podziałem na jednostki fizyczno-geograficzne Polski, gmina Miedziana Góra prawie w całości znajduje się w zasięgu mezoregionu Góry Świętokrzyskie. Jednak jej zachodni fragment wchodzi również w skład mezoregionu Wzgórza Łopuszańskie.

Mapa 103. Gmina Miedziana Góra w podziale na mezoregiony

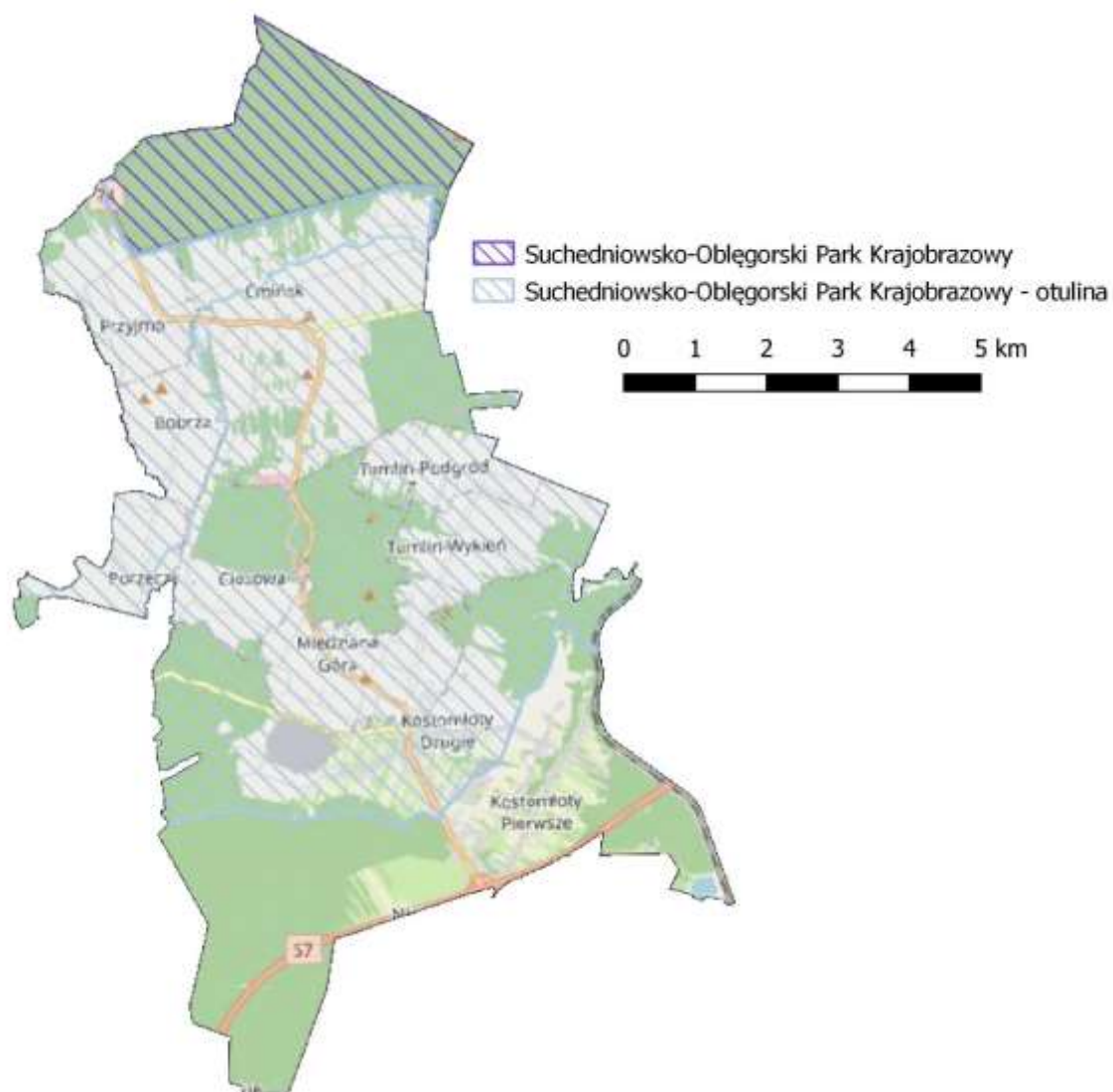
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

8.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY MIEDZIANA GÓRA

Parki krajobrazowe

Na terytorium gminy Miedziana Góra znajdują się fragmenty Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego wraz z jego otuliną. Park krajobrazowy obejmuje północny wierzchołek gminy. W praktyce występują tam wyłącznie tereny leśne. Pokrywa się on również z siedliskowym obszarem Natura 2000. Natomiast otulina parku stanowi znaczący fragment pozostałej części gminy. Tylko niewielki pas na południu wyłączony jest spod granic parku i jego otuliny.

Mapa 104. Parki Krajobrazowe w gminie Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

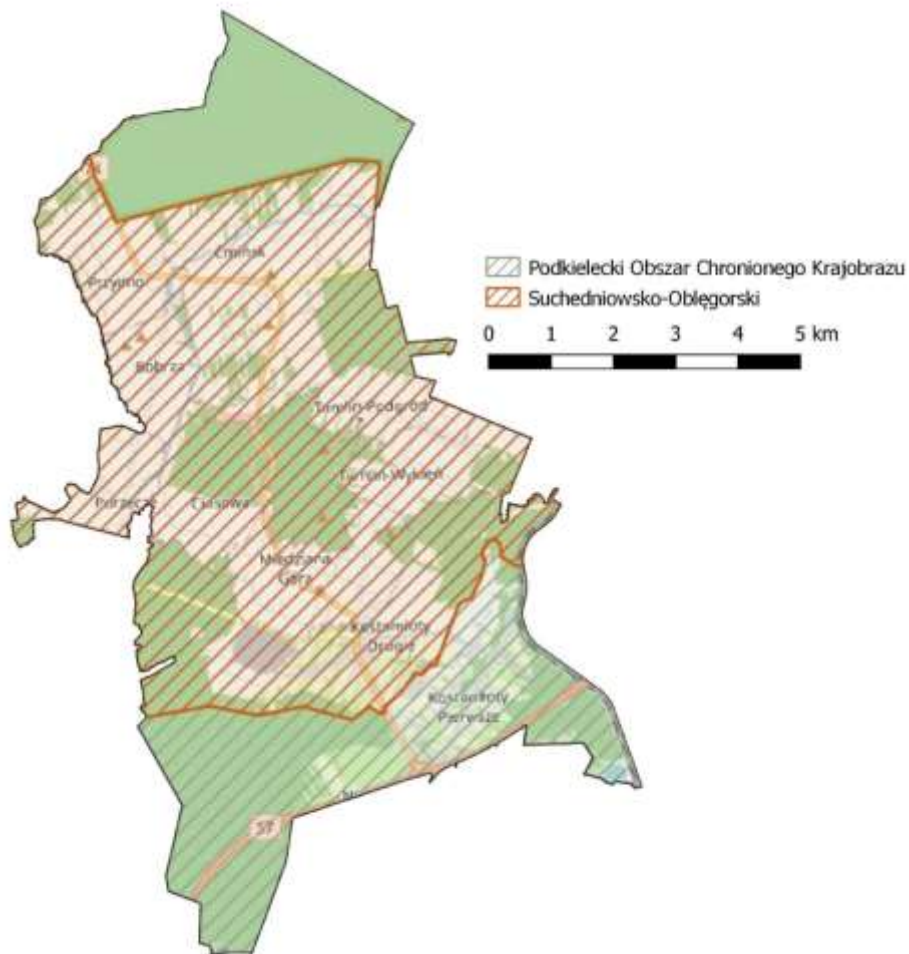
Obszary chronionego krajobrazu

Przez terytorium gminy Miedziana Góra przebiegają dwa obszary chronionego krajobrazu. Są to: Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu oraz Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Pierwszy z nich znajduje się w południowej części gminy Miedziana Góra przy granicy z Kielcami. Obejmuje on tereny zarówno mieszkalne w rejonie miejscowości Kostomłoty Pierwsze i Kostomłoty Drugie jak i obszary leśne.

Natomiast drugi obejmuje znaczny fragment centralnej części gminy i pokrywa się z zasięgiem otuliny Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego obejmując tereny rolnicze gęsto zaludnione oraz wybrane obszary leśne.

Mapa 105. Obszary Chronionego Krajobrazu w gminie Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

Na terenie gminy Miedziana Góra znajdują się dwa rezerваты przyrody: Kręgi Kamienne (środkowo-wschodnia część gminy) oraz Sufraganiec (południowo-wschodnia część gminy).

Zdjęcie 34. Rezerwat przyrody Kręgi Kamienne

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Miedziana Góra do roku 2025

Mapa 106. Rezerваты przyrody na terenie gminy Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerwat przyrody Kręgi Kamienne utworzony został w 1994 r. Jego powierzchnia wynosi 12,33 ha. Rezerwat znajduje się w obrębie ewidencyjnym Ćmińsk Kościelny. Celem ochrony jest tutaj zachowanie ze względów naukowych, kulturowych, dydaktycznych i historycznych odsłoneń piaskowców dolnotriasowych oraz cennych zabytków kultury materialnej, w tym rezerwatu archeologicznego "Góra Grodowa", gdzie znajdują się prehistoryczne kręgi kamienne.

Rezerwat przyrody Sufraganiec jest rezerwatem leśnym o powierzchni 16,90 ha. Został utworzony w 1962 r. Celem ochrony na terenie rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych malowniczego fragmentu lasu mieszanego z jodłą oraz z udziałem roślin charakterystycznych dla Gór Świętokrzyskich.

Zdjęcie 35. Rezerwat przyrody Sufraganiec

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Miedziana Góra do roku 2025

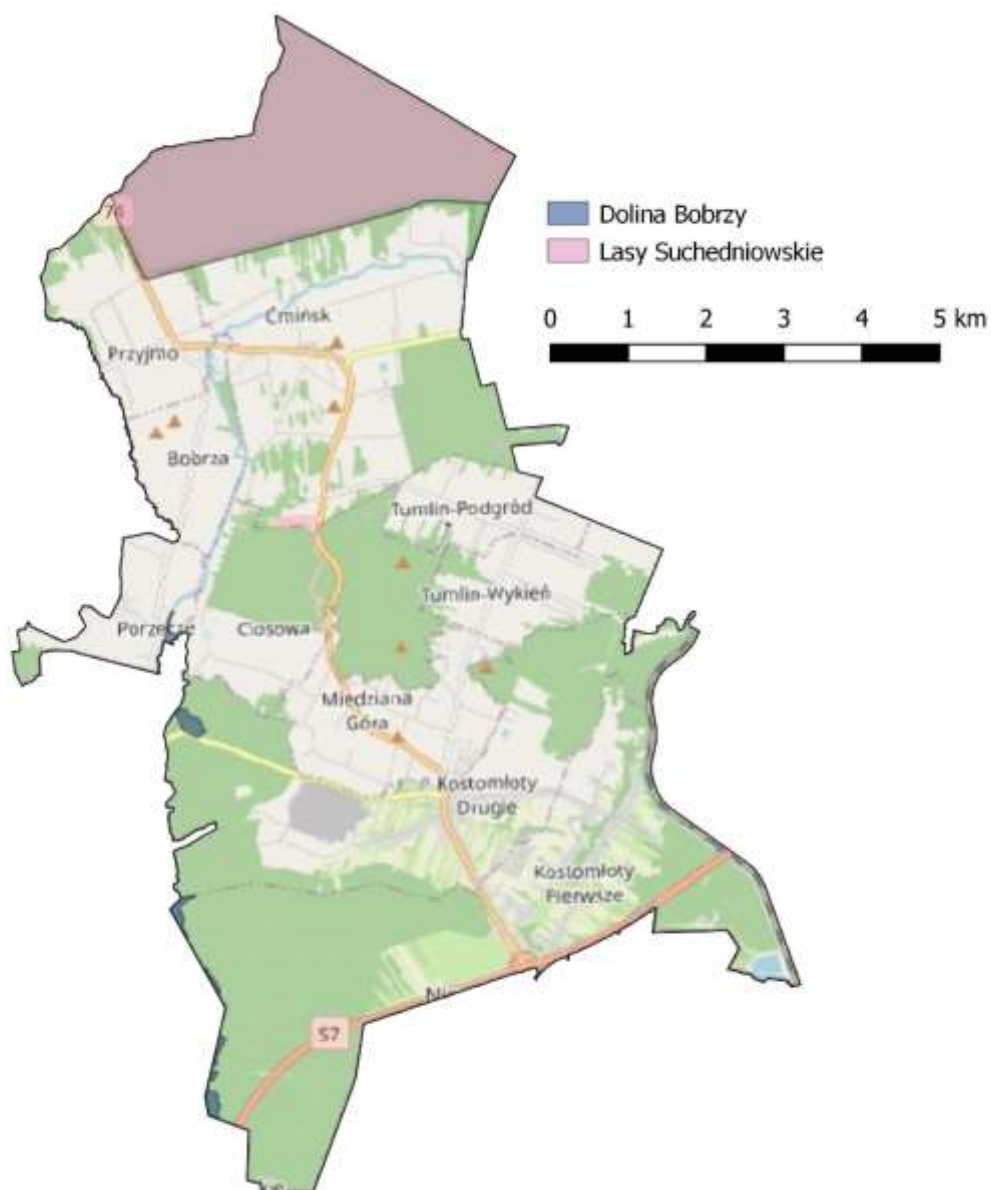
Obszary Natura 2000

Przez terytorium gminy Miedziana Góra przebiegają również Specjalne Obszary Ochrony – Obszary Natura 2000 określone na podstawie dyrektywy siedliskowej.

Pierwszy z nich to Lasy Suchedniowskie. Fragment tego obszaru znajduje się w północnej części gminy Miedziana Góra. Obszar ten pokrywa się jednocześnie z terytorium Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego.

Obszar Natura 2000 Dolina Bobrzy tylko fragmentami znajduje się na terenie gminy Miedziana Góra. Jego przebieg wiąże się z biegiem rzeki Bobrza, płynącej wzdłuż granicy gminy z gminą Piekoszów.

Mapa 107. Obszary Natura 2000 na terenie gminy Miedziana Góra

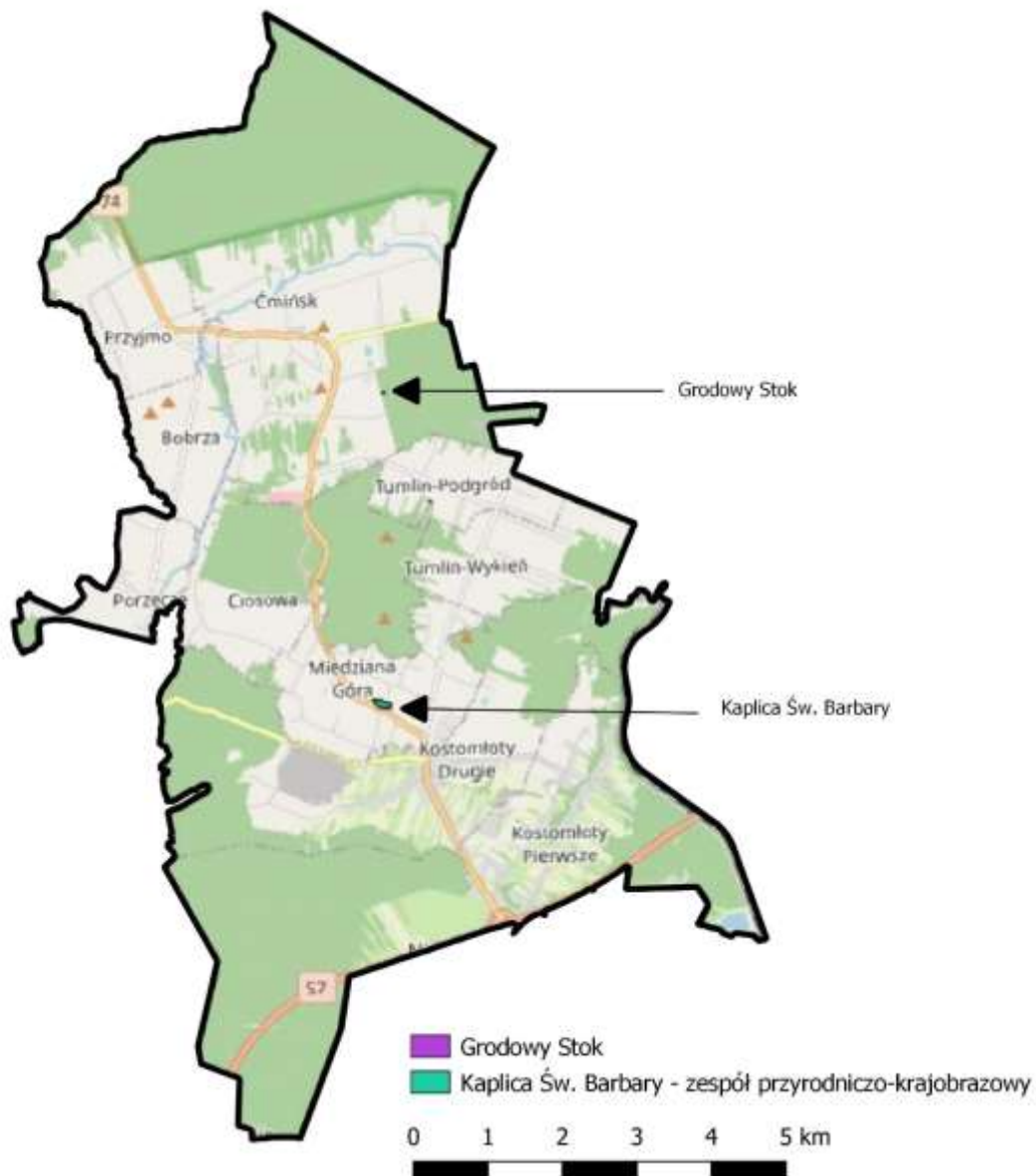
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

W gminie Miedziana Góra znajdują się dwa zespoły przyrodniczo krajobrazowe. Pierwszy z nich to tzw. Grodowy Stok. Jest to niewielki zespół (o powierzchni 0,06 ha) na terenie którego znajduje się źródło. Jest on położony u podnóża Góry Grodowej w miejscowości Ćmińsk. Celem ochrony jest tutaj utrzymanie właściwości terenu, ochrona walorów krajobrazowych, utrzymanie stanu siedliska przyrodniczego wraz ze źródłem, kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Drugi z zespołów przyrodniczo-krajobrazowych to Kaplica Św. Barbary. Przedmiotem ochrony jest w tym przypadku kaplica p.w. Św. Barbary, kapliczka Św. Jana Nepomucena oraz kompleks leśny, w którym te obiekty są położone.

Mapa 108. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie gminy Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Parki narodowe

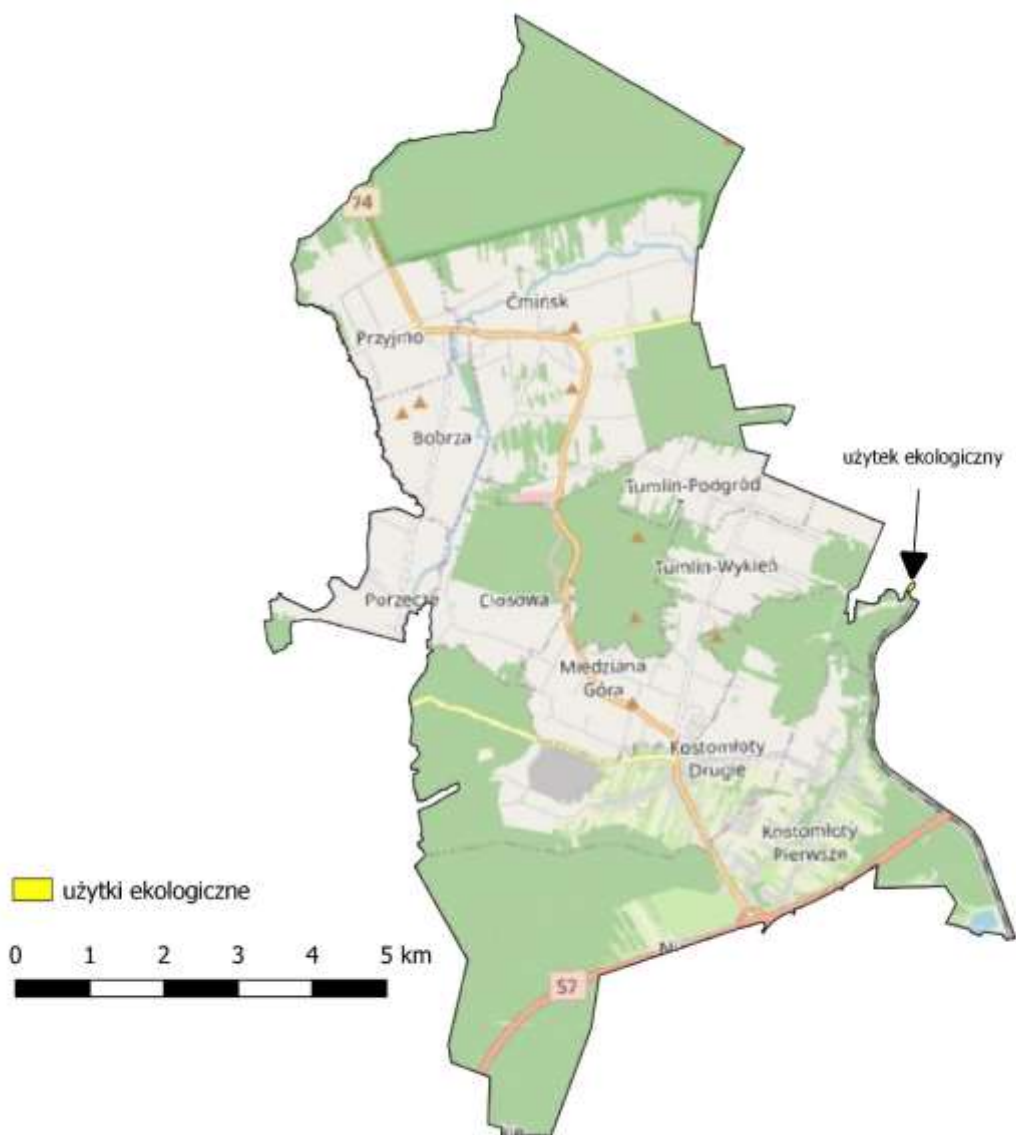
Na terenie gminy Miedziana Góra nie zlokalizowano parków narodowych.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Miedziana Góra znajduje się jeden użytek ekologiczny o powierzchni 0,77 ha. Znajduje się on w obrębie Nadleśnictwa Zagnańsk.

Celem ochrony jest na jego obszarze zachowanie ze względów przyrodniczo-dydaktycznych stanowiska pełnika europejskiego oraz występujących w tym terenie roślin z rodziny storczykowatych.

Mapa 109. Użytki ekologiczne na terenie gminy Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Stanowiska dokumentacyjne

Odsłonięcie skalne piaskowców triasowych jest jedynym stanowiskiem dokumentacyjnym na terenie gminy Miedziana Góra. Jest to odsłonięcie skalne piaskowców triasowych barwy czerwonej prezentujące ciekawe struktury sedymentacyjne w nieczynnym kamieniołomie Wykień.

Obiekt położony jest w sołectwie Ciosowa Gmina Miedziana Góra - należącej do Skarbu Państwa administrowanej przez Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kielce.

Jest to ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsce występowania formacji geologicznych, nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Mapa 110. Stanowiska dokumentacyjne na terenie gminy Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Pomniki przyrody

Na terytorium gminy Miedziana Góra znajduje się również kilka różnego rodzaju pomników przyrody. Są to zarówno pomniki o charakterze drzew, skał jak i innych form.

Możemy wśród nich wymienić dwa dęby szypułkowe: Miedziar i Radziej zlokalizowane na działce ewidencyjnej nr 697, obrębu leśnego Samsonów, Leśnictwo Ćmińsk.

Mapa 111. Pomniki przyrody na terenie gminy Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Kolejnym pomnikiem przyrody jest Urwisko skalne Piekło. Jest to stroma skarpa opadająca w kierunku południowym o dł. ok. 15 km i wysokości 6-7m ze ściankami skalnymi oraz blokami piaskowców kwarcytowych dolnego dewonu. Największa forma skalna ma wys. ok. 5 m i dł. do 8 m. Zbudowana z piaskowca kwarcytowego.

Pomnikiem przyrody jest również Grodowe Źródło. Jest ono położone u podnóża zachodniego zbocza Góry Grodowej, działka o nr ewid. 734 obręb Ćmińsk Kościelny.

Na obszarze długości ok. 200 m, szerokość ok.. 50-100 m znajduje się pomnik przyrody w postaci pozostałości dwu szybów górniczych - zapadliska szybowe (stożkowate leje o średnicy 16 i 12 m) otoczone hałdami (usypiskowymi wysokości do 0,6 m o spłaszczonych górnych powierzchniach i stromych zboczach).

Pomnikiem przyrody ustanowiono także ścianę skalną wysokości do 20 m i długości ok. 70 m w nieczynnym kamieniołomie dolnotriasowych, czerwonych piaskowców. Odślonięcie prezentuje

wielkoskalowe warstwowanie przekątne piaskowców, które wraz z innymi interesującymi strukturami sedymentacyjnymi. Ściana znajduje się na południowym stoku wzgórza przy wsi Ciosowa.

Zdjęcie 36. Pomniki przyrody nieożywionej na terenie gminy Miedziana Góra

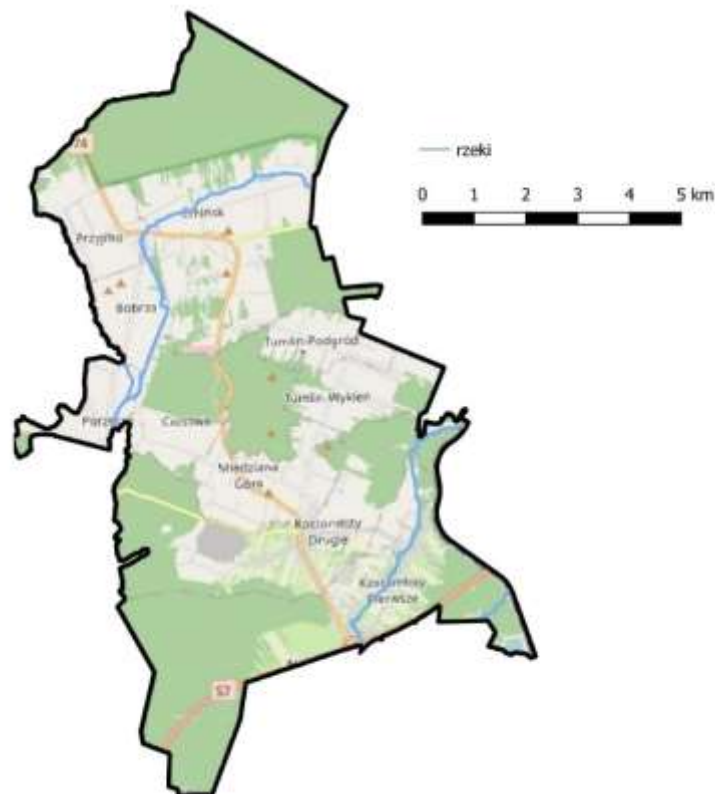
Źródło: <https://www.miedziana-gora.pl/>

Środowisko wodne

Gmina Miedziana Góra położona jest na terenie zlewni rzek Bobrza i Czarna Konecka. Główną rzeką, odwadniającą gminę jest rzeka Bobrza z dwoma jej dopływami: Sufraganiec (południowo–wschodnia część gminy) oraz Ciemnica (północno–zachodnia część gminy).

Na terenie Gminy zlokalizowano jeden zbiornik retencyjno-rekreacyjny tj. Ćmiński, zasilany przez Bobrzę na terenie prywatnym. Jego powierzchnia wynosi 2,75 ha.

Mapa 112. Zasoby wodne na terenie gminy Miedziana Góra

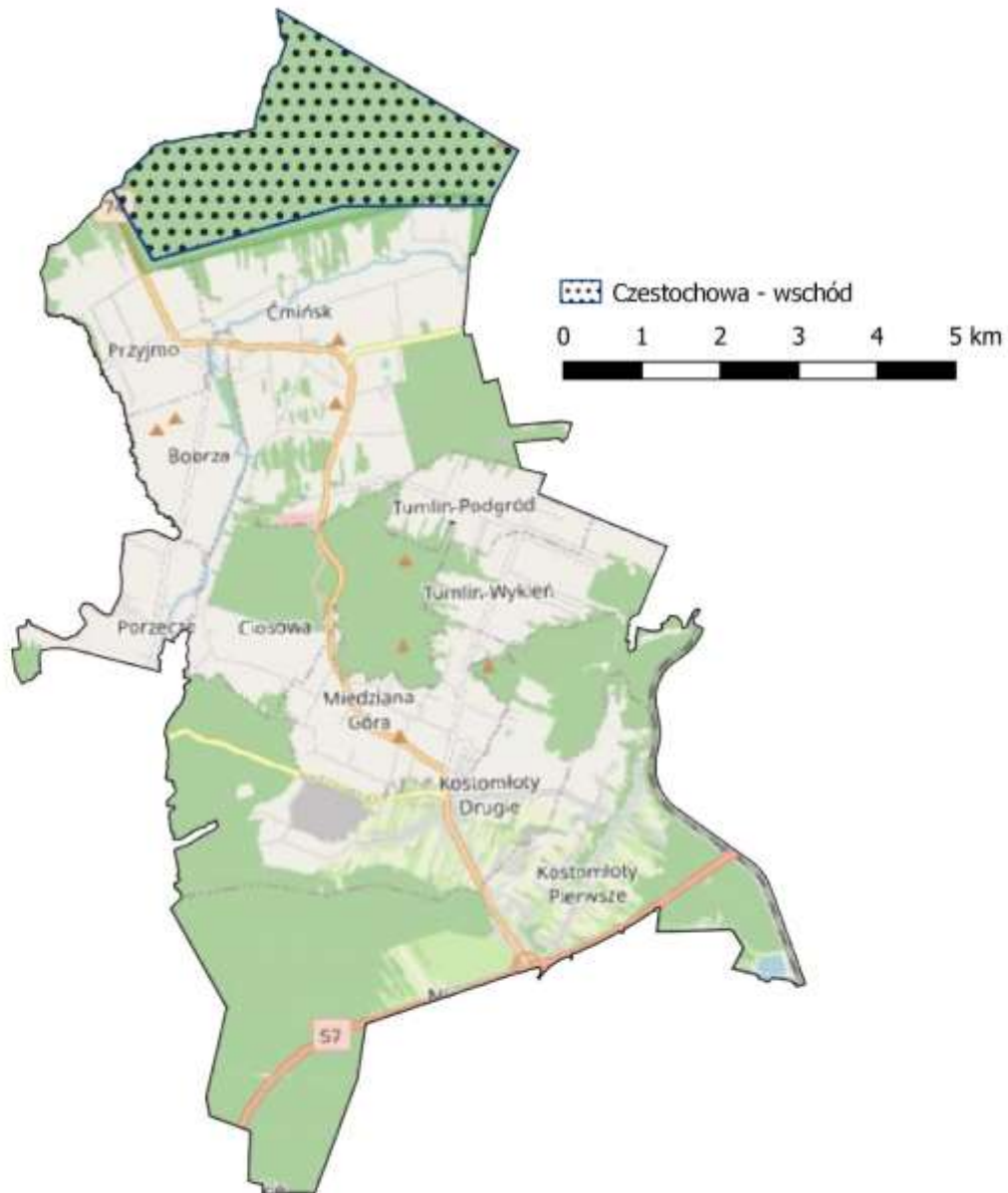

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Węzły i korytarze ekologiczne

Przez gminę Miedziana Góra przebiega tylko jeden korytarz ekologiczny. Jest to korytarz: Częstochowa – wschód znajdujący się w północnej części gminy. Pokrywa się on z Suchedniowsko-Oblęgarski Obszarem Chronionego Krajobrazu i Obszarem Natura 2000 – Lasy Suchedniowskie. Jest to bardzo rozległy korytarz ekologiczny, który biegnie z Siewierza w województwie śląskim aż do Przysuchej w województwie mazowieckim.

Mapa 113. Węzły i korytarze ekologiczne na terenie gminy Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

8.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY MIEDZIANA GÓRA

Szlaki turystyczne

Zobaczenie najciekawszych miejsc znajdujących się na terenie gminy Miedziana Góra umożliwia przejście pieszego szlaku czerwonego im. Edmunda Massalskiego. Przecina on gminę w pasie centralnym i przebiega przez miejscowości: Porzeczce, Ciosowa, Miedziana Góra, Tumlin-Podgród oraz Tumlin-Węgle.

Mapa 114. Główne szlaki turystyczne w gminie Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne

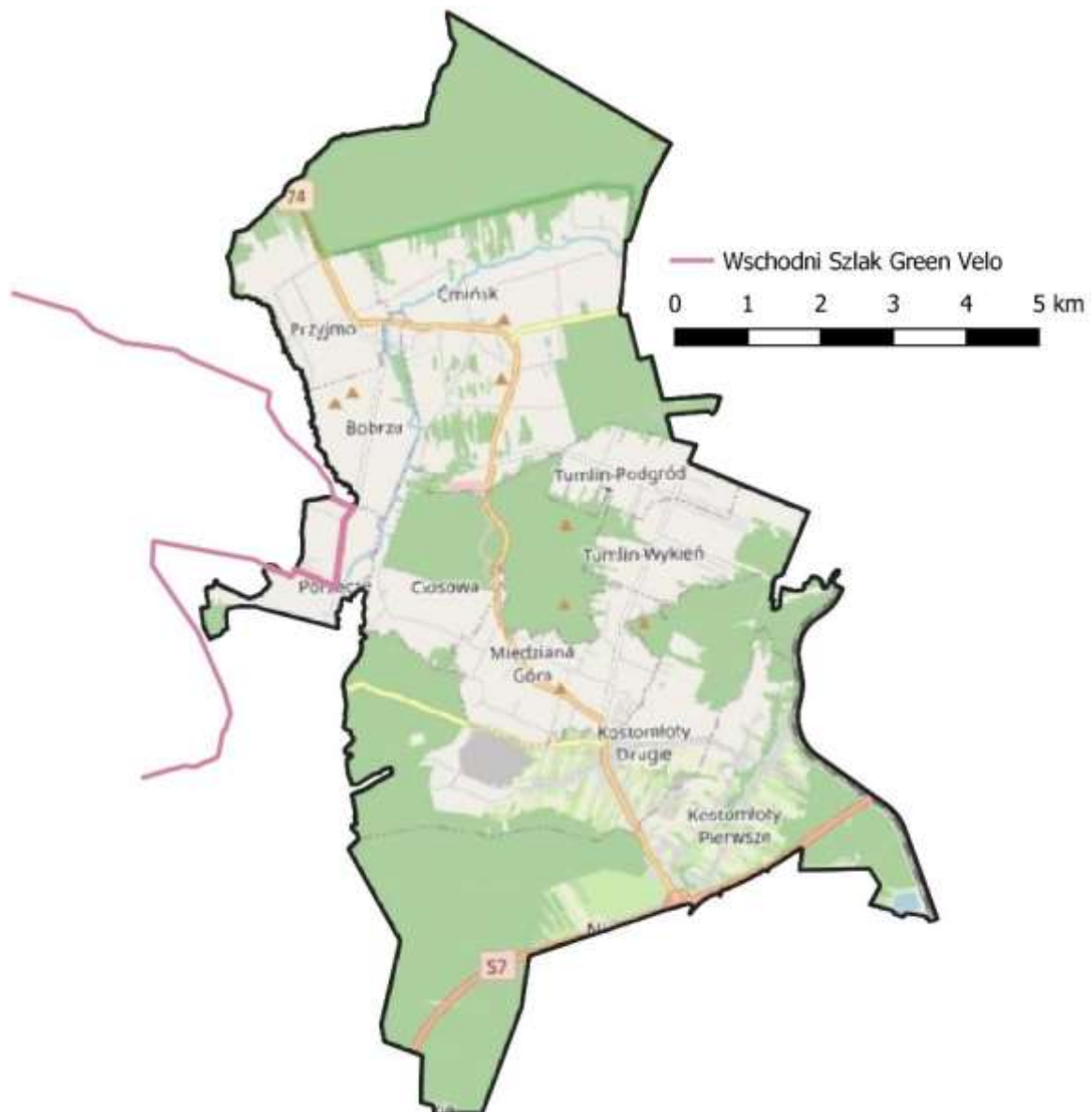
Na terenie gminy Miedziana Góra znajdują się ponadto dwie ścieżki edukacyjno-dydaktyczne, a także Świętokrzyski Szlak Górskiej Turystyki Jeździeckiej. Dodatkowo na terenie gminy znajduje się część Szlaku Przygody, a dokładniej Kraina Talentów, obejmującego gminy zrzeszone w ramach LGD Dorzecze Bobrzy. Nazwa szlaku odnosi się zarówno do tradycji przemysłowej terenu, jak i do jego walorów

edukacyjnych. Na terenie gminy Szlak Przygody prowadzi przez tor samochodowy, mur oporowy w Bobrzy oraz rezerwat Kamienne Kręgi.

Przez teren Gminy Miedziana Góra przebiega również fragment międzynarodowego szlaku Green Velo. Jest to niewielki odcinek pomiędzy miejscowościami Porzecze i Bobrza.

Należy również zaznaczyć, że Punkt Informacji Turystycznej znajdujący się na placu przed Urzędem Gminy w Miedzianej Górze posiada rekomendację MPR - Miejsca Przyjaznego Rowerzystom na Wschodnim Szlaku Rowerowym Green Velo.

Mapa 115. Fragment szlaku Green Velo w gminie Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne

Ścieżki rowerowe

Gmina Miedziana Góra posiada niewiele ścieżek rowerowych w rozumieniu prawa o ruchu drogowym. Jedyna ścieżka znajduje się tuż przy zachodniej granicy gminy.

Mapa 116. Ścieżki rowerowe w gminie Miedziana Góra.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://gis.kielce.eu/>

Zabytki

Na terenie Gminy Miedziana Góra zlokalizowano pięć zespołów zabytków (14 obiektów zabytkowych) nieruchomości wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

1. Pozostałości zakładu wielkopiecowego w Bobrzy, na które składa się: ruiny d. węgielni i hali przygotowania wsadu, dom zawiadowcy zakładu, mur oporowy oraz układ wodny. Jest to zabytek unikalny w skali kraju i jeden z nielicznych w Europie obiektów tego typu. Posiada wyjątkową wartość historyczną. Mur oporowy na terenie byłego zakładu wielkopiecowego. Usytuowany jest pomiędzy dolnym a górnym jego poziomem. Wybudowany został po to, by służyć jako wzmocnienie skarpy górnego poziomu zakładu, na którym znajdowały się budynki fabryczne. Skład na węgiel usytuowany na ogromnym tarasie zakładu wielkopiecowego stanowi południowe zamknięcie dziedzińca fabrycznego.
2. W miejscowości Ćmińsk znajduje się zabytkowy: kościół parafialny pw. Świętej Trójcy, plebania, oraz cmentarz parafialny. Kościół parafialny pod wezwaniem Świętej Trójcy jest obiektem późnorenesansowym, murowanym z kamienia łamanego, cegły i ciosu, część tylna otynkowana jest na szaro. Posiada sklepienie kolebkowo-krzyżowe z późnorenesansową dekoracją stiukową.

Mapa 117. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

3. Kaplica pw. Przemienienia Pańskiego w Góra Grodowa k/Tumlina. Kapliczka jest obiektem bezstylowym, założonym na planie nieregularnego sześcioboku. Pomalowana jest na biało, z wyjątkiem brązowych drzwi wejściowych, nad którymi znajduje się wnęka z rzeźbą przedstawiającą Chrystusa. Wewnątrz znajduje się skromny ołtarzyk Matki Boskiej Częstochowskiej. Kapliczka jest zamknięta, niedostępna do zwiedzania dla turystów.
4. Kaplica pw. Przemienienia Pańskiego w miejscowości Kostomłoty Pierwsze. Została wzniesiona w 1812 roku (inne źródła 1816) jako jednonawowa kaplica zamknięta od strony północnej półkolistą. Od strony wschodniej zakryta, od zachodniej pomieszczenie na sprzęt, od południa kruchta wejściowa na rzucie kwadratu. Nad wejściem do kruchty drewniany chór na słupach drewnianych. Konstrukcja murów mieszana z cegły ceramicznej pełnej (w narożach i ościeżach) i z kamienia łamanego na zaprawie wapiennej.
5. Kaplica pw. Św. Barbary w Miedzianej Górze. Kaplica usytuowana jest na zadrzewionym wzgórzu góry Kaplicznej, w odległości 70 m od trasy Kielce - Łódź. Obiekt ten nie posiada wyraźnych cech stylowych, jest murowany i tynkowany, kryty blachą cynkową. Kaplica św. Barbary oraz otaczający ją kompleks leśny, stanowią w krajobrazie gminy cenny obiekt kulturowy. Z tego względu całość objęto ochroną, uznając za zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Zdjęcie 37. Pozostałości zakładu wielkopieczowego w Bobrzy

Źródło: <http://www.miedziana-gora.pl>

Muzea

Na terenie Gminy Miedziana Góra nie znajdują się obiekty muzealne.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie Gminy Miedziana Góra znajdują się również istotne pod względem kulturowym i turystycznym zabytki sakralne, które znajdują się również w ewidencji zabytków. Do najważniejszych obiektów tego typu można zaliczyć:

1. Zabytkowy: kościół parafialny pw. Świętej Trójcy, plebania, oraz cmentarz parafialny w miejscowości Ćmińsk.
2. Kaplica pw. Przemienienia Pańskiego w Góra Grodowa k/Tumlina.
3. Kaplica pw. Przemienienia Pańskiego w miejscowości Kostomłoty Pierwsze.
4. Kaplica pw. Św. Barbary w Miedzianej Górze.

Zdjęcie 38. Kaplice pw. Św. Barbary w Miedzianej Górze, pw. Przemienienia Pańskiego w Kostomłotach Pierwszych oraz pw. Przemienienia Pańskiego na Górze Grodowej w Tumlinie

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Miedziana Góra do roku 2025

Ośrodki kultury regionalnej

Najistotniejszym podmiotem działającym w obszarze kultury regionalnej na terenie gminy Miedziana Góra jest Gminna Biblioteka Publiczna w Miedzianej Górze. Znajduje się ona w centrum miejscowości, które jednocześnie jest centrum gminy. Biblioteka zajmuje trzy pomieszczenia (66 m²), w tym w jednym pomieszczeniu umiejscowiony jest Punkt Informacji Turystycznej. Obiekt jest częściowo wyremontowany we wnętrzu, wymaga jednak kapitalnego remontu z zewnątrz. Biblioteka wyposażona jest w 6 komputerów z dostępem do Internetu, z czego 4 są ogólnodostępne dla czytelników. Brak jest

czytelni. Z kolei filia biblioteki w Bobrzy zajmuje jedno pomieszczenie (60 metrów²) w budynku OSP i wyposażona jest w jeden ogólnodostępny komputer z dostępem do Internetu.

Gminna Biblioteka Publiczna poza działalnością biblioteczną oraz zadaniami związanymi z propagowaniem i popularyzacją czytelnictwa, organizuje wiele imprez oraz wydarzeń artystycznych i kulturalnych dla mieszkańców. Są to m.in. imprezy karnawałowe, dzień dziecka, spotkania autorskie z pisarzami, spotkania z przedstawicielami Policji, warsztaty pisarskie, przedstawienia teatralne.

Gminna czynnie wspiera inicjatywy, które w wydatny sposób zwiększają ofertę kulturalną Miedzianej Góry. Coraz większe sukcesy na szczeblu powiatowym i wojewódzkim w licznych konkursach osiągają Koło Gospodyń Wiejskich „Macierzanka” oraz Zespół „Bobrzanki” z Bobrzy.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy Miedziana Góra funkcjonuje siedem placówek o charakterze świetlic samorządowych i klubów. Zajęcia dla dzieci i młodzieży realizowane są w:

1. W świetlicy OSP w Bobrzy,
2. W świetlicy wiejskiej w Tumlinie-Wykniu, prowadzonej przez Stowarzyszenie Przeciwdziałające Patologiom Społecznym „Zdrowy Tumlin”,
3. W Centrum Kulturalno-Sportowym w Kostomłotach Pierwszych, działa tu klub „Wolna Strefa”,
4. W świetlicy OSP w Miedzianej Górze,
5. W Ośrodku Sportów Masowych w Ćmińsku.

Mapa 118. Przybliżona lokalizacja świetlic i klubów w gminie Miedziana Góra

Źródło: Opracowanie własne

Baza noclegowa

Baza noclegowa na terenie Gminy Miedziana Góra jest dość rozbudowana. W chwili obecnej znajdują się cztery duże obiekty oferujące miejsca noclegowe w tym trzy hotele (Hotel, Restauracja "Moto Raj" - Tor Samochodowy "Kielce", Hotel Stodółka, Hotel "GRAFIT") i centrum konferencyjno-noclegowe „Gościniec europejski”. Bazę noclegową uzupełniają kilka obiektów o charakterze kwater prywatnych oraz agroturystyki.

Tabela 23. Baza noclegowa Gminy Miedziana Góra

Nazwa	Rodzaj	Kategoria	Miejscowość	Liczba miejsc
GRAFIT	hotel	4-gwiazdkowy (****)	Kostomłoty Pierwsze	92
MOTO-RAJ NR 115	kemping	1-gwiazdkowy (*)	Ćmińsk	100
TOR KIELCE	motel	2-gwiazdkowy (**)	Ćmińsk	36
STODÓŁKA	hotel	3-gwiazdkowy (***)	Ćmińsk	58

Źródło: Centralny Wykaz Obiektów Hotelarskich

9. DIAGNOZA ZASOBÓW MIASTA I GMINY MORAWICA

Gmina Morawica jest gminą miejsko-wiejską położoną w centralnej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie kieleckim ziemskim oraz w środkowo-południowej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Gmina zajmuje powierzchnię 140,45 km² i obejmuje 24 sołectwa: Bieleckie Młyny, Bilcza, Brudzów, Brzeziny, Chałupki, Chmielowice, Dębska Wola, Drochów Dolny, Drochów Górny, Dyminy-Granice, Kawczyn, Kuby Młyny, Lisów, Łabędziów, Morawica, Nida, Obice, Piaseczna Górka, Podwole, Radomice I, Radomice II, Wola Morawicka, Zaborze i Zbrza.

W ramach KOF graniczy z gminami: Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Pierzchnica i Nowiny. Dodatkowo od południa graniczy z gminą Kije.

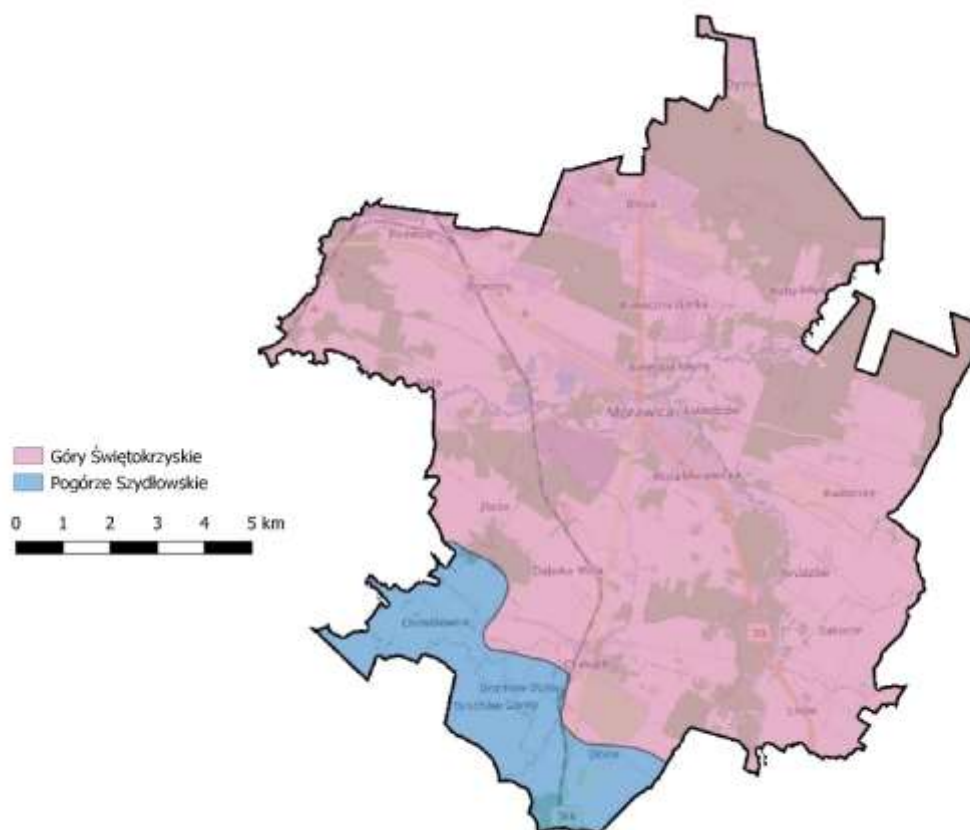
Mapa 119. Położenie gminy Morawica w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z podziałem na jednostki fizyczno-geograficzne Polski, gmina Morawica prawie w całości znajduje się w zasięgu mezoregionu Góry Świętokrzyskie. Jednak jej południowo-zachodni fragment wchodzi również w skład mezoregionu Podgórze Szydłowskie.

Mapa 120. Gmina Morawica w podziale na mezoregiony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

9.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH MIASTA I GMINY MORAWICA

Parki krajobrazowe

Na terenie gminy Morawica nie zlokalizowano parków krajobrazowych.

Obszary chronionego krajobrazu

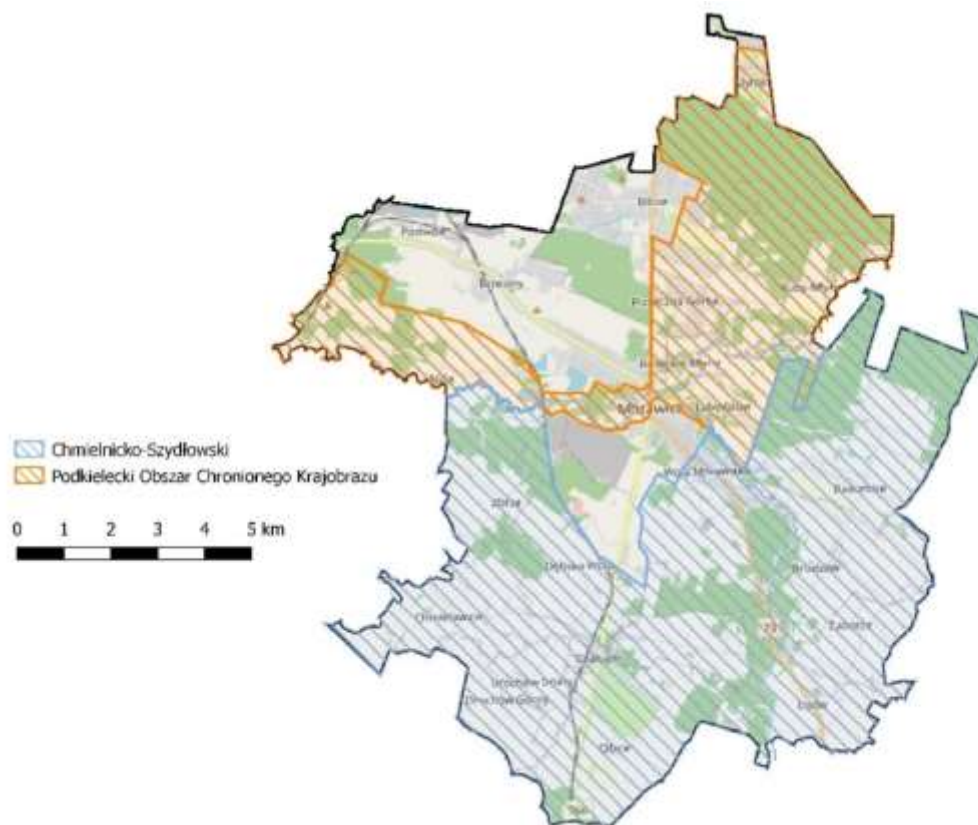
Gmina Morawica leży w obrębie dwóch obszarów chronionego krajobrazu: Chmielnicko-Szydłowskiego oraz Podkieleckiego.

Pierwszy z nich zajmuje praktycznie połowę wielkości gminy w jej centralnej i południowej części. Krajobrazowo jest to teren bardzo zróżnicowany, w skład którego wchodzi zarówno lasy, tereny rolnicze, doliny rzeczne jak i zabudowa mieszkaniowa.

Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu przecina gminę Morawica w paśmie centralnym biegnącym wzdłuż rzeki Czarna Nida oraz jej północnej części. Krajobrazowo również obejmuje on zarówno tereny leśne i rolnicze jak i obszary z występującą zabudową mieszkaniową.

Poza obszarami chronionego krajobrazu występującymi na terytorium gminy Morawica znajdują się wyłącznie obszary (w większości zurbanizowane) w jej centralnej i północnej części.

Mapa 121. Obszary chronionego krajobrazu na terenie gminy Morawica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

Na terytorium gminy Morawica znajduje się rezerwat przyrody Radomice o powierzchni 27,08 ha. Jest to rezerwat florystyczny. Przedmiotem ochrony jest w nim zbiorowisko leśne z największym na Wyżynie Małopolskiej stanowiskiem cisa pospolitego oraz flory objętej ścisłą ochroną gatunkową.

Zdjęcie 39. Rezerwat przyrody Radomice

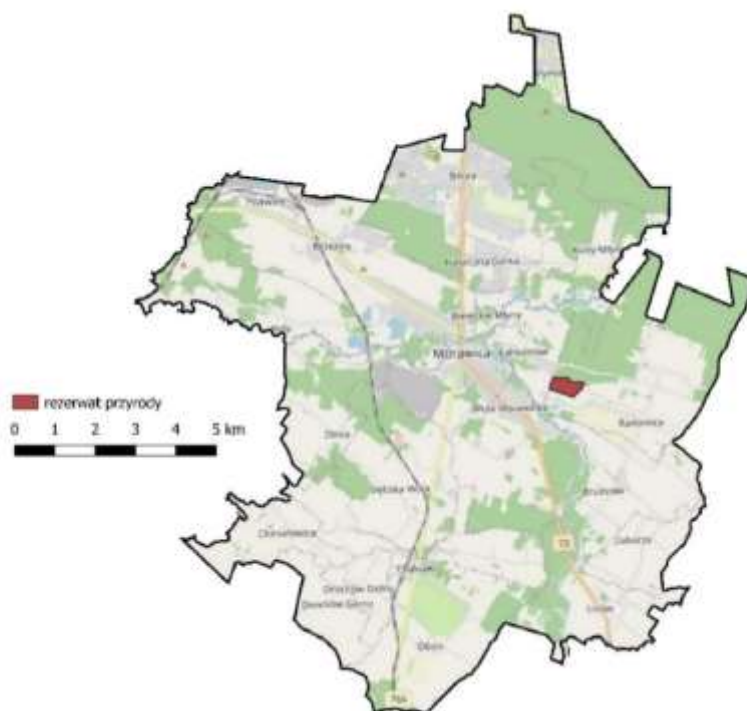

Źródło: <http://www.sck.morawica.pl>

Rezerwat obejmuje fragment lasu, w malowniczej podmokłej dolinie rzecznej, zajmujący zbiorowiska: tęgą jesionowego, kontynentalnego grądu wysokiego i olsu porzeczkowego oraz fragment łąkowy z bogatym zestawem roślin chronionych m. in.: 8 gatunkami storczyków. Stanowisko cisa składa się

z kilkuset osobników tego gatunku, głównie w formie krzewów i niskich drzewek pochodzenia naturalnego. W rezerwacie rośnie około 400 egzemplarzy cisa, w tym 50 w formie drzewiastej.

Mapa 122. Obszary chronionego krajobrazu na terenie gminy Morawica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie gminy Morawica nie występują zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Parki narodowe

Na terenie gminy Morawica nie występują parki narodowe.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Morawica nie występują użytki ekologiczne.

Stanowiska dokumentacyjne

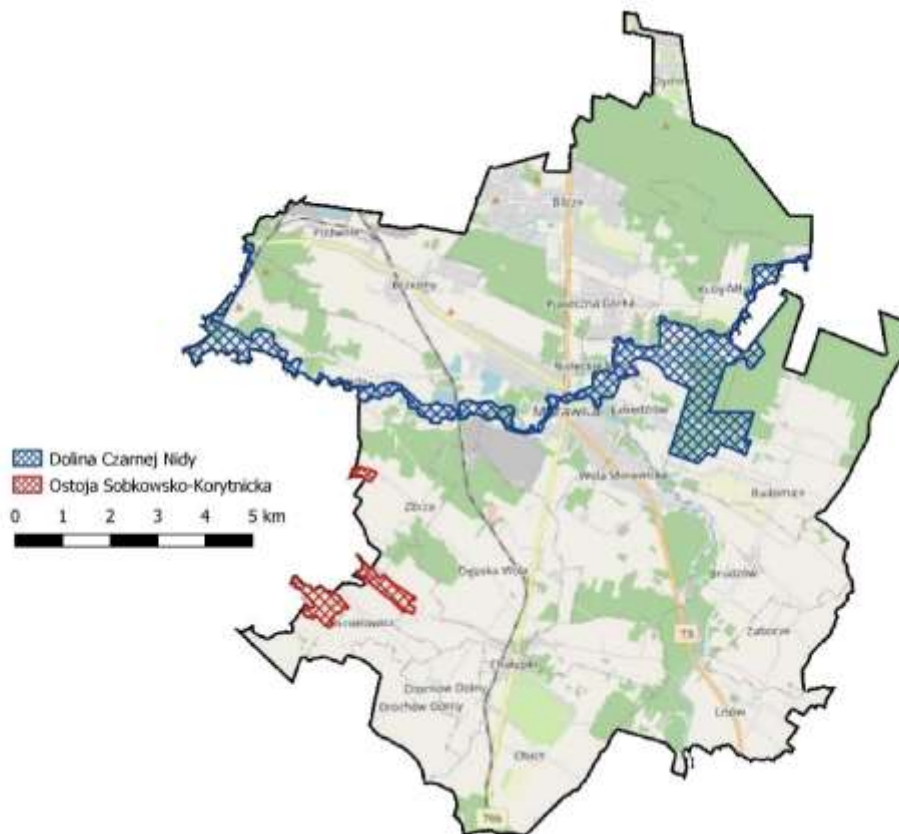
Na terenie gminy Morawica nie zlokalizowano stanowisk dokumentacyjnych.

Obszary Natura 2000

Na terytorium gminy Morawica znajdują się dwa Obszary Natura 2000: Dolina Czarnej Nidy oraz Ostoja Sobkowsko-Korytnicka. Obszar Dolina Czarnej Nidy przecina gminę w centralnej części, wzdłuż biegu rzeki Czarna Nida. Obejmuje ponadto część terenów leśnych w okolicach rezerwatu Radomice. Częściowo pokrywa się też z terytorium Podkieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Obszar Natura 2000 - Ostoja Sobkowsko-Korytnicka znajduje się tylko na fragmencie terenu gminy Morawica przy jej zachodniej granicy.

Mapa 123. Obszary Natura 2000 na terenie gminy Morawica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Pomniki przyrody

W gminie Morawica znajdują się dwa obiekty stanowiące pomnik przyrody. Pierwszy z nich to tzw. Diabelski Kamień. Jest to grzęda skalna zbudowana z piaskowców dewońskich z interesującymi strukturami sedymentacyjnymi, która znajduje się w leśnictwie Radomice.

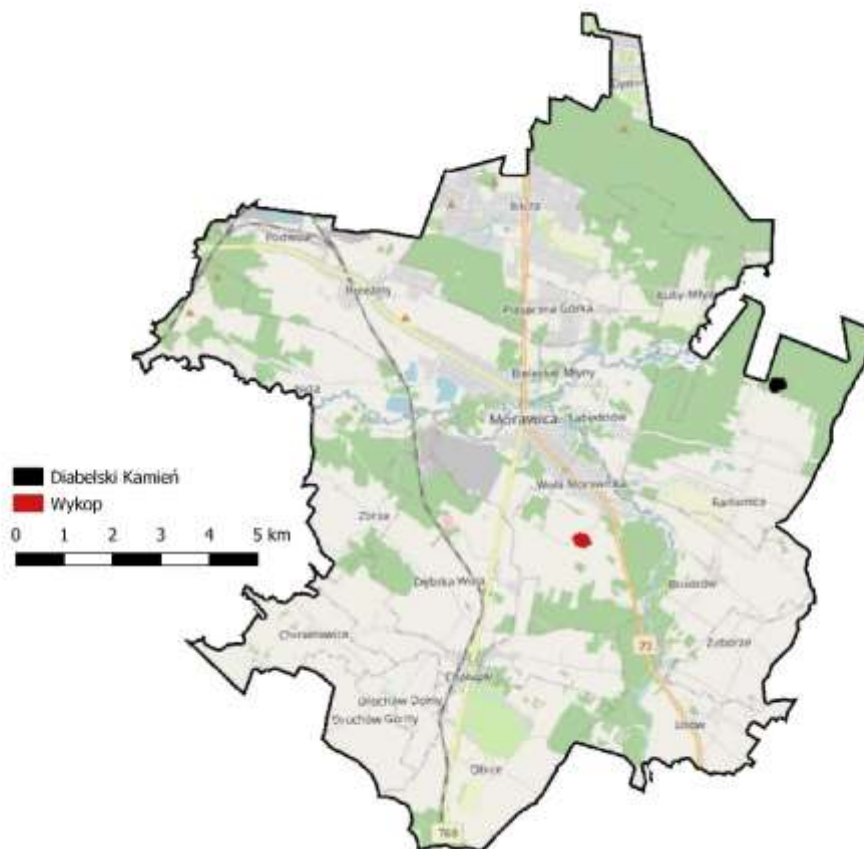
Zdjęcie 40. Pomnik przyrody – Diabelski Kamień

Źródło: <http://www.sck.morawica.pl>

Drugim pomnikiem przyrody jest wykop o długości 170 m, szerokości do 15 m, głębokości do 8 m znajdujący się na południe od wschodniego krańca wsi, obok kamieniołomu Wola Morawicka. W ścianach odsłania się profil utworów najwyższego triasu oraz środkowej jury - jedyne znane odsłonięcie kontaktu triasu i jury na pld. Obrzeżu Gór Świętokrzyskich. Występują tutaj też cienkie wkładki łupkowatych margli zawierające m.in. szczątki fauny belemnitów i amonitów.

Mapa 124. Pomniki przyrody na terenie gminy Morawica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Środowisko wodne

Zasoby wodne gminy Morawica tworzą rzeki i zbiorniki wodne. Wśród rzek najważniejszą rolę pełni Czarna Nida przecinająca gminę w środkowo-północnej jej części. Na północy gminy znajduje się również jeden z dopływów Czarnej Nidy czyli rzeka Chodcza. Wokół nich znajdują się szczególnie cenne przyrodniczo tereny, na obszarze których wyznaczono obszar Natura 2000. Dopływem Czarnej Nidy od strony południowej jest natomiast rzeka Morawka.

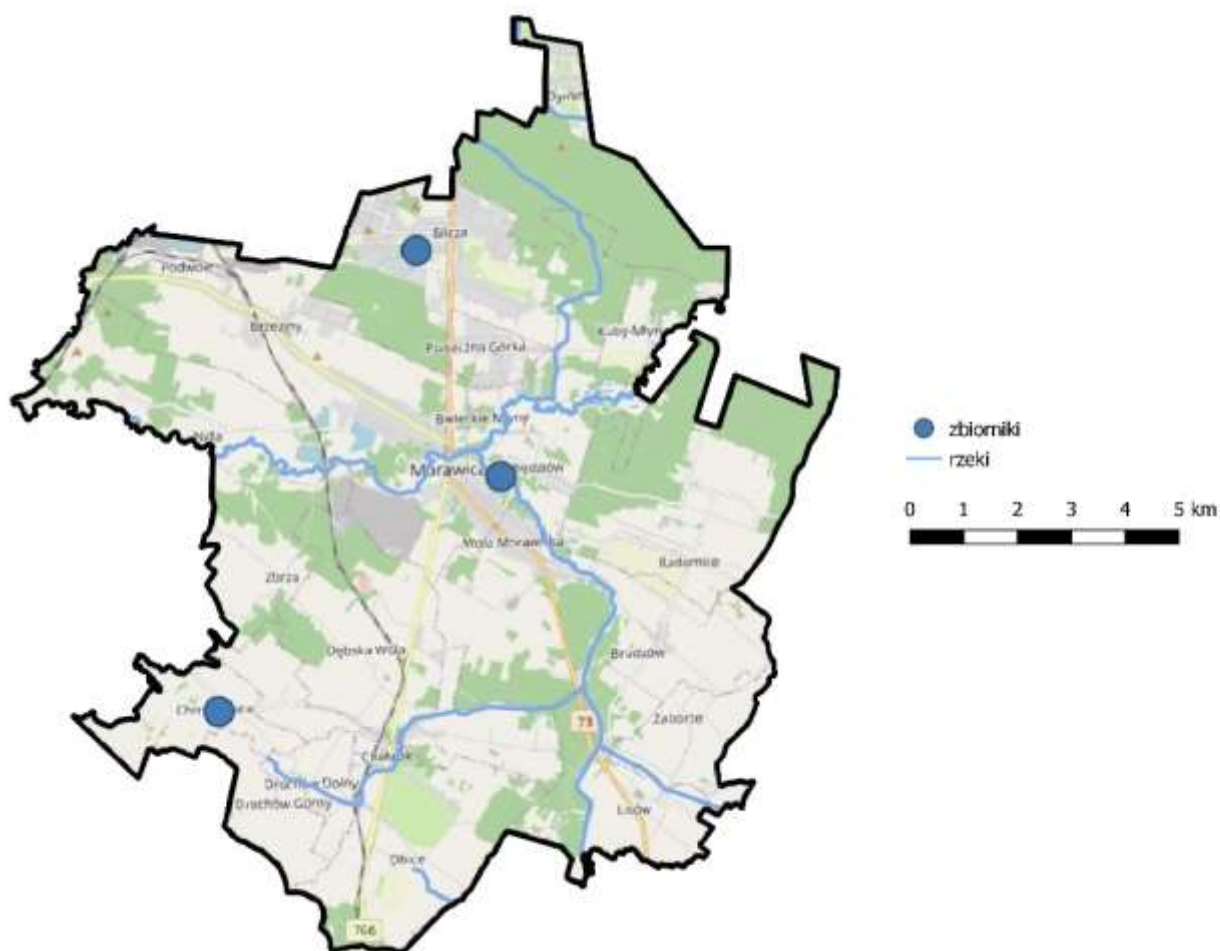
Uzupełnieniem zasobów wodnych są również zbiorniki wodne. Najważniejszy z nich to zbiornik retencyjno-rekreacyjny na rzece Morawka. Pod względem administracyjnym zbiornik zlokalizowany jest na gruntach wsi Morawica i Łąbedź. Podstawowym przeznaczeniem zbiornika jest retencjonowanie wody dla potrzeb rolniczo-gospodarczego jej wykorzystania. Zbiornik jest również wykorzystany do hodowli ryb z przeznaczeniem dla potrzeb wędkarskich, a w okresie letnim pełni funkcje zbiornika rekreacyjnego.

Kolejnym zbiornikiem pełniącym funkcję retencyjną przeznaczonym do gromadzenia nadmiarowych wód opadowych jest zbiornik w Bilczy, gromadzący wodę z wód opadowych z możliwością infiltracji retencjonowanej wody oraz z możliwością regulacji odpływu do sąsiedniego rowu przydrożnego.

Obszar wokół zbiornika retencyjnego oraz obszar wzdłuż rowów odwadniających został zagospodarowany, wybudowano ścieżki rowerowe, zielone ogrody tematyczne, elementy małej architektury.

Zbiorniki w Chmielowicach również zostały zagospodarowane. Pełnią one różne funkcję: rekreacyjną, retencyjną jak również retencyjną o zwiększonych możliwościach gromadzenia okresowego nadmiaru wody.

Mapa 125. Zasoby wodne na terenie gminy Morawica

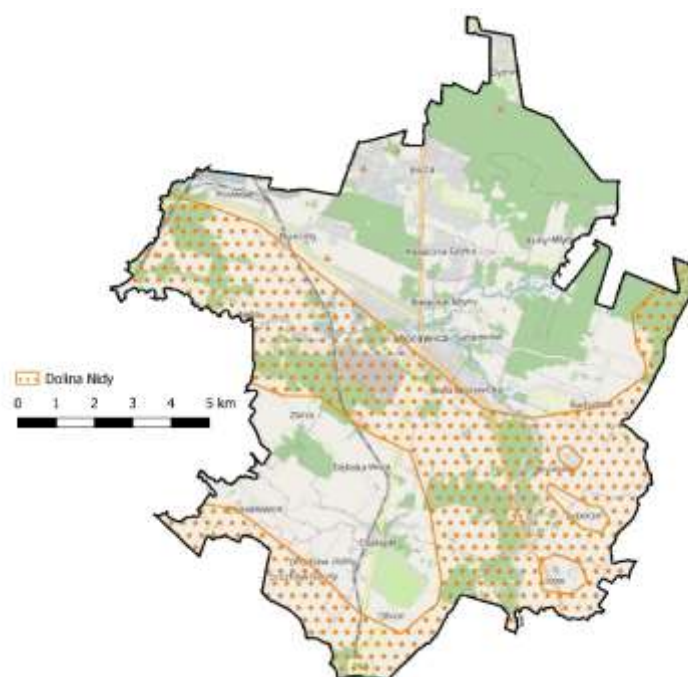

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Węzły i korytarze ekologiczne

Jedyny korytarz ekologiczny w granicach gminy Morawica to korytarz Dolina Nidy, który swoim terytorium obejmuje bieg tej rzeki oraz jej dopływów. Korytarz obejmuje znaczną część gminy, w szczególności w środkowym, południowym i wschodnim paśmie.

Mapa 126. Węzły i korytarze ekologiczne na terenie gminy Morawica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

9.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA I GMINY MORAWICA

Szlaki turystyczne

Gmina Morawica posiada duże walory kulturowe, krajobrazowe i przyrodnicze. Dodatkowo, przez jej terytorium przebiega sieć szlaków turystycznych i rowerowych. Na terenie Miasta i Gminy Morawica zlokalizowany jest jeden szlak główny o charakterze ogólnopolskim, przebiegające przez terytorium kilku gmin. Jest to szlak zielony Chęciny – Daleszyce

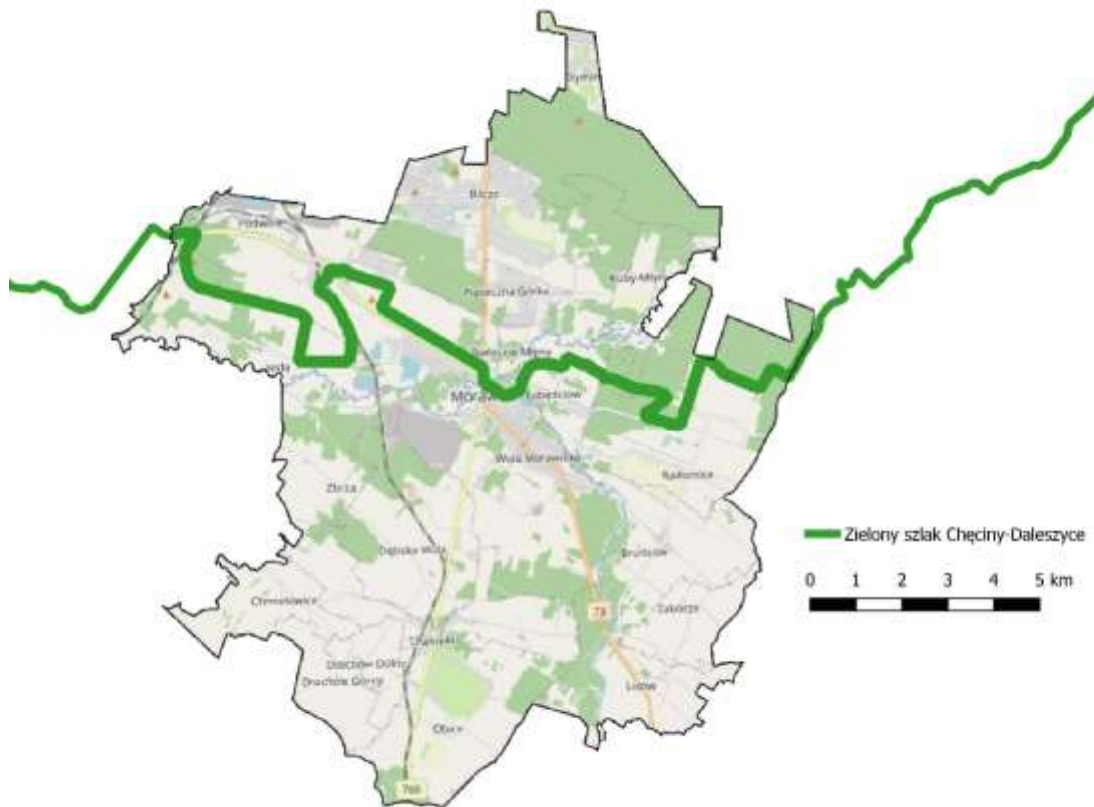
Ponadto na terenie gminy Masłów znajdują się również inne ciekawe szlaki turystyczne. Są to zarówno szlaki piesze jak i szlaki rowerowe.

Szlak niebieski w Mieście i Gminie Morawica

Szlak w Mieście i Gminie Morawica to blisko 50-kilometrowa trasa rowerowa, oznakowana kolorem niebieskim, która ma kształt pętli. Prowadzi przez lasy i pola uprawne oraz liczne miejscowości w dolinie górnej Nidy (Bilcza - Brzeziny - Nida - Kawczyn - Chałupki - Lisów - Zaborze - Morawica – Bilcza). Na szlaku kilka ciekawych miejsc i zabytków, jest on niezbyt trudny i nadaje się na rekreacyjne wycieczki rowerowe. Szlak rozpoczyna się i kończy we wsi Bilcza, leżącej przy drodze krajowej nr 73, około pięć kilometrów na południe od Kielc. Do najważniejszych atrakcji występujących na szlaku możemy zaliczyć m.in.: Dolinę Czarnej Nidy, Chałupki - ośrodek garncarski, Lisów - zoo, zabytkowy kościół, Morawica - zalew, młyny, kalwaria, rezerwat cisów.

Szlak nie jest w całości przejezdny dla roweru z sakwami/przyczepką rowerową. Szlak poprowadzony wyłącznie po drogach wyłączonych z ruchu pojazdów lub po drogach lokalnych o małym i bardzo małym natężeniu ruchu pojazdów, brak niebezpiecznych skrzyżowań.

Mapa 127. Główne szlaki turystyczne w gminie Morawica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://mapa-turystyczna.pl>

Świątokrzyscy Indianie

"Świątokrzyscy Indianie" jest to szlak wytyczony w 2011 roku, z inicjatywy Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Świętokrzyskiego w ramach projektu „Rodzinne Trasy Rowerowe w Górach Świętokrzyskich”. Ma 28 kilometrów długości, jest oznakowana kolorem czarnym i biegnie w okolicach miejscowości Morawica, położonej na południe od Kielc. Szlak jest łatwy, biegnie głównie pustymi, wiejskimi drogami asfaltowymi, nadaje się na rodzinną wycieczkę rowerową. Najważniejsze atrakcje na szlaku to m.in.: Panorama Gór Świętokrzyskich i doliny Nidy, Zaborze – wieś w której znajduje się wioska indiańska oraz Zalew Morawica.

Szlak jest w całości przejezdny dla roweru z sakwami/przyczepką rowerową. Został poprowadzony wyłącznie po drogach wyłączonych z ruchu pojazdów lub po drogach lokalnych o małym i bardzo małym natężeniu ruchu pojazdów, brak niebezpiecznych skrzyżowań. Szlak szczególnie polecany dla rodzin z dziećmi i przyczepek dziecięcych o charakterze rekreacyjnym.

Chłopy i Pany

„Chłopy i Pany” to drugi ze szlaków szlak wytyczony w 2011 roku, z inicjatywy Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Świętokrzyskiego w ramach projektu „Rodzinne Trasy Rowerowe w Górach Świętokrzyskich”. Ma 25 kilometrów długości, jest oznakowana kolorem czarnym i biegnie w okolicach miejscowości Morawica. Ogólny przebieg szlaku obejmuje miejscowości: Siedlce, szkoła - Łukowa - Chmielowce - Kawczyn - Chałupki - Dębska Wola - Zbrza - Chałupki Zbrzańskie - Ostrów - Wolica -

Siedlce, szkoła. Najważniejsze atrakcje występujące na szlaku to m.in.: Chałupki - Muzeum Garncarstwa, widoki na zamek chęciński i okolice.

Szlak poprowadzony wyłącznie po drogach wyłączonych z ruchu pojazdów lub po drogach lokalnych o małym i bardzo małym natężeniu ruchu pojazdów, brak niebezpiecznych skrzyżowań. Szlak szczególnie polecany dla rodzin z dziećmi i przyrządek dziecięcych o charakterze rekreacyjnym.

Długodystansowy szlak rowerowo-pielgrzymkowy

Od strony Kielc przez Kuby-Młyny, Piaseczną Górkę, Bieleckie Młyny, Łabędziów, Brudzów, Zaborze i Lisów prowadzi długodystansowy szlak rowerowo-pielgrzymkowy, wytyczony w 2007r. Zaczynając się i kończąc w Kielcach, tworzy on w granicach Województwa Świętokrzyskiego zamkniętą pętlę o długości blisko 60 km. Obejmuje miejsca o charakterze religijnym i pielgrzymkowym, które połączono oznakowaną na żółto trasą. Wśród 30 obiektów, wytypowanych jako najważniejsze, znajduje się również Kalwaria Świętokrzyska w Morawicy, aczkolwiek należy ona do trzech miejsc (obok Świętego Krzyża i Czarnicy), do których nie doprowadzono szlaku, a wskazano jedynie sposób dotarcia bez znaków. Szlak - wiodący dalej w stronę Piotrkowic i Pińczowa - posiada standardowe oznaczenia rowerowe, ale z własnym logo, jakim jest sylwetka kościoła.

Ścieżki rowerowe

W gminie Morawica ścieżki rowerowe zlokalizowane są wokół zbiornika wodnego na rzece Morawce. Dodatkowo planowana jest realizacja inwestycji związanej z rozbudową infrastruktury rowerowej, która jest współfinansowana w ramach RPO Województwa Świętokrzyskiego. Powstaną nowe ścieżki rowerowe. W dniu 7 kwietnia 2022 r. podpisano umowę na budowę ścieżek rowerowych i dróg w Morawicy. Nowe ciągi pieszo-rowerowe (o długości 2,37 km) połączą się z tymi już istniejącymi.

Zabytki

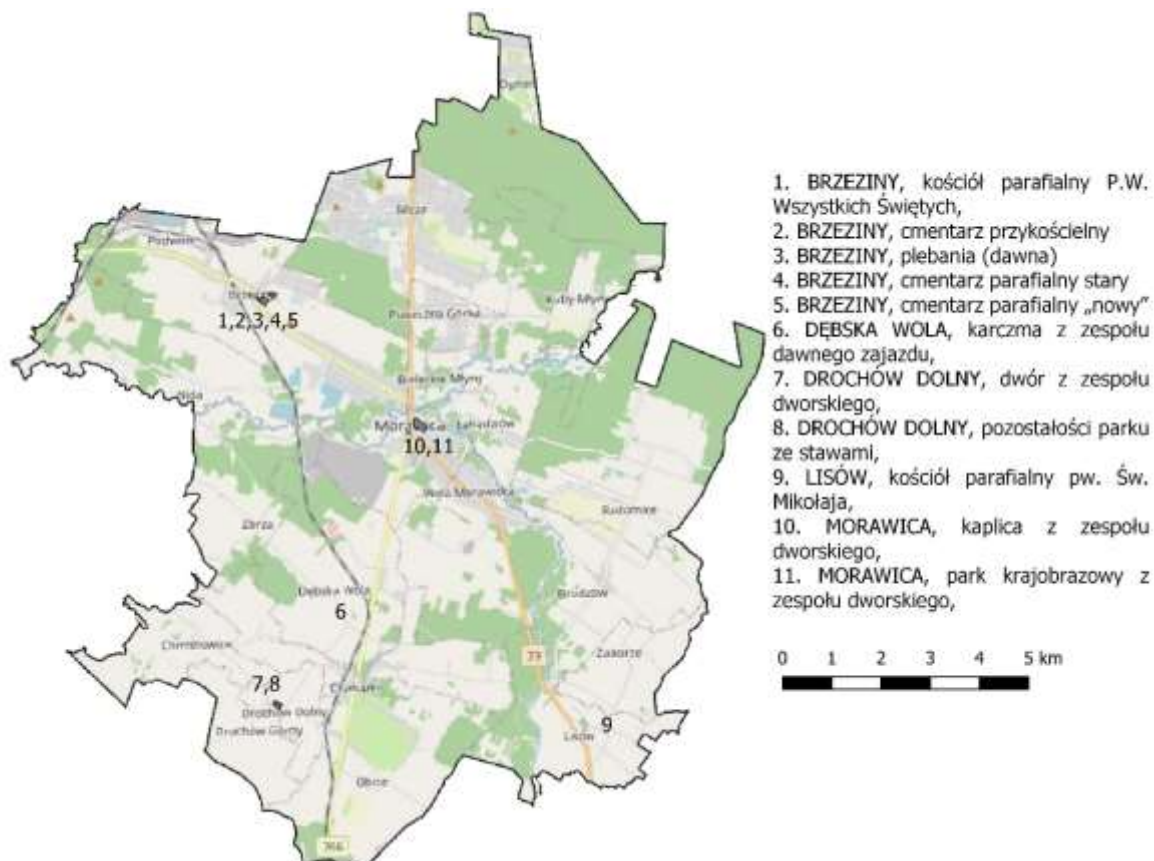
Na terenie Gminy Masłów zlokalizowano jedenaście zespołów zabytków nieruchomych (13 obiektów zabytkowych) wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

1. BRZEZINY, kościół parafialny P.W. Wszystkich Świętych, murowany z 1646 r., wraz z dobudowanymi kruchtami i zakrystią od pd. w 1 ćw. XIX w. i rozbudową, polegającą na przedłużeniu nawy i budowie wieży, ok. 1870 r., restaurowany w 1985 r.
2. BRZEZINY, cmentarz przykościelny w zespole kościoła par. P.W. Wszystkich Świętych, wpisano teren wokół kościoła w granicach ogrodzenia.
3. BRZEZINY, plebania (dawna) stara z zespołu kościoła parafialnego P.W. Wszystkich Świętych, murowana z 1 poł. XIX w.
4. BRZEZINY, cmentarz parafialny stary z pocz. XIX w., teren w granicach ogrodzenia.
5. BRZEZINY, cmentarz parafialny „nowy” z 1866 r., teren w granicach ogrodzenia.
6. DĘBSKA WOLA, karczma z zespołu dawnego zajazdu, murowana z ok. 1860 r., nadbudowana w l. 70-tych XX w. (obecnie nieużytkowana).
7. DROCHÓW DOLNY, dwór z zespołu dworskiego, murowany z 2 poł. XIX w., rozbudowany po 1911 r., remontowany ok. 1987 r. (obecnie w ruinie).
8. DROCHÓW DOLNY, pozostałości parku ze stawami z zespołu dworskiego, z koń. XIX
9. LISÓW, kościół parafialny pw. Św. Mikołaja, murowany z XVI i 1 poł. XVII w. wraz z kaplicą Św. Barbary z 1645, odbudowany w 1746 po pożarze w 1740 r., z dobudowaną kaplicą boczną,

przedsiwkami i zakrytą w latach 1912-1913, remontowany w 1920 następnie częściowo uszkodzony 1945.

10. MORAWICA, kaplica z zespołu dworskiego, murowana z ok. 1840 r. (obecnie zachowany jako trwała ruina)
11. MORAWICA, park krajobrazowy z zespołu dworskiego, z 1 poł. XIX w., przekomponowany w końcu XIX w.

Mapa 128. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie Gminy Morawica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Gmina Morawica posiada gminny program opieki nad zabytkami oraz prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków. W chwili obecnej znajduje się tam 33 obiekty.

Tabela 24. Zabytki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Morawica

Lp.	Miejscowość	Obiekt
1.	Bieleckie Młyny	Układ wodny ze stawem i młynem
2.	Brudzów	Kapliczka Jana Nepomucena mur.
3.	Brudzów	Układ wodny ze stawem i upustem
4.	Brzeziny	Kościół
5.	Brzeziny	Cmentarz przykościelny
6.	Brzeziny	Plebania
7.	Brzeziny	Cmentarz parafialny stary
8.	Brzeziny	Cmentarz z 1866
9.	Brzeziny	Chęcińska 270 dom
10.	Brzeziny	Ogrodzenie kościoła

11.	Brzeziny	Ogród - pozostałości kościoła Wszystkich Świętych
12.	Chałupki	Wapiennik
13.	Chmielowice	Kapliczka św. Rocha
14.	Dębska Wola	Dawna karczma
15.	Dębska Wola	Pozostałości parku dworskiego
16.	Drochów Dolny	Dwór
17.	Drochów Dolny	Park ze stawami
18.	Drochów Dolny	Ogrodzenie w zespole dworskim
19.	Lisów	Kościół
20.	Lisów	Brama kościelna
21.	Lisów	Kostnica kościelna
22.	Lisów	Ogrodzenie kościoła
23.	Lisów	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki
24.	Lisów	Cmentarz przykościelny
25.	Morawica	Kaplica z zespołu dworskiego
26.	Morawica	Park krajobrazowy z zespołu dworskiego
27.	Morawica	Młyn obok hotelu
28.	Morawica	Układ wodny z zespołem młyna
29.	Nida	Kaplica Nawiedzenia NMP
30.	Nida	Pozostałości zespołu dworskiego - budynek gospodarczy
31.	Obice	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki
32.	Obice	Pozostałości zespołu dworskiego - ruiny stajni
33.	Radomice	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki

Źródło: Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Morawica na lata 2018-2021.

Do rejestru zabytków ruchomych (księga B) występujących na terenie Gminy Morawica wpisano jedynie wyposażenie dwóch zabytkowych kościołów, zlokalizowanych w Brzezinach i Lisowie.

Muzea

Na chwilę obecną na terenie gminy Morawica funkcję muzealną pełni Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach. Znajdują się w nim również eksponaty wypożyczone z Muzeum Narodowego w Kielcach. Ośrodek powstał w roku 1996 z inicjatywy mieszkańców wsi, Urzędu Gminy w Morawicy oraz Muzeum Narodowego i Wojewódzkiego Domu Kultury w Kielcach. Dla zwiedzających został udostępniony w dniu 4 października 1998 roku.

Wystawa w muzeum obrazują dzieje garncarstwa ludowego w Chałupkach, jednego z ciekawszych ośrodków garncarskich w Polsce. Wystawa składa się z dwóch części: ekspozycyjnej i warsztatowej.

Część pierwsza prezentuje piękno wyrobów glinianych produkowanych w Chałupkach. Ekspozycja ta składa się z wyrobów garncarskich, które wyrabiali mistrzowie tego rzemiosła. W tej części znajdują się również wspaniałe dzieła mistrzów garncarskich, którzy nie zajmowali się produkcją naczyń użytkowych, ale także produkcją ceramiki figuralnej. Znajdują się tu gliniane figurki.

W drugiej części ośrodka znajduje się autentyczny, dwukomorowy piec garncarski (z zademonstrowanym sposobem ułożenia naczyń przygotowanych do wypału) oraz urządzenia i narzędzia niezbędne w procesie produkcji.

Zdjęcie 41. Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chatupkach

Źródło: <http://www.morawica.pl>

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Obiekty sakralne należą do najistotniejszych na terenie Gminy Morawica. W szczególności będą to kościoły w Brzezinach i Lisowie (cenne ze względu na lokalizację w zabytkowych zespołach kościelnych oraz ze względu na znaczenie społeczne i religijne).

Zdjęcie 42. Kościół pw. Wszystkich Świętych w Brzezinach

Źródło: <http://www.morawica.pl>

Kościół pw. Wszystkich Świętych w Brzezinach

Powstanie parafii Brzeziny datuje się na rok 1440. Kościół został wybudowany w XVII wieku. Jednak już w 1870 roku został rozbudowany w oparciu o styl barokowy przez przedłużenie nawy głównej i wzniesienie wieży. Prezbiterium jest nieco niższe i węższe, ze sklepieniem kolebkowym, przy nim od

północy znajduje się zakrystia. Nad nawą sufit, w ścianie południowej cztery okna w stylu neogotyckim. W części zachodniej, nad głównym wejściem, drewniany chór muzyczny zbudowany w 1872 roku. Organy zostały wykonane w 1876 roku. Główny ołtarz w kościele zbudowany został w 1857 roku. Znajduje się w nim stary bizantyjski obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem na ręku. Na zasuwie jest kopia obrazu Wszystkich Świętych Michała Stachowicza. W ołtarzu głównym umieszczone są rzeźby św. Ambrożego i św. Augustyna, a także prawdopodobnie św. Anny i św. Joachima. Obecne ołtarze boczne zbudowano w 1873 roku. W lewym znajduje się Chrystus na krzyżu, a na zasuwie obraz Przemienienia Pańskiego, w prawym figura św. Antoniego i obraz Św. Izydora Oracza. Bogato zdobiona ambona pochodzi z 1864 roku.

Kościół pw. Św. Mikołaja Biskupa

Znajdujący się w miejscowości Lisów. Prawdopodobnie powstał on w wieku XVI – o czym świadczą mogą gotyckie skarby opinającego jego korpus. Od frontu do nawy przybudowano czworokątną u podstawy wieżę, będącą dzwonnica a zarazem, w poziomie parteru – kruchtą. Budulec stanowił kamień. Do nawy nakrytej płaskim stropem, z obu stron dobudowane były kaplice, nakryte sklepieniami, które wraz z prezbiterium (także przykrytym sklepieniem) utworzyły układ krzyża. Prawe ramię krzyża stanowiła kaplica Pana Jezusa, a lewe kaplica św. Barbary, zwana też kaplicą Krasieńskich. Budynek kościoła uległ pożarowi w 1740 r., po czym został odbudowany w 1746, powiększony w latach 1912-1913, odnowiony w 1920 r., a podczas drugiej wojny światowej silnie uszkodzony. Zachowała się do naszych czasów w zasadzie murowana kaplica poświęcona pamięci Świętej Barbary datowana na 1645 rok, będąca miejscem spoczynku kilku pokoleń rodu Krasieckich, gałęzi wywodzącej się od Gabriela Krasieckiego, syna Stanisława.

Kapliczki przydrożne

Charakterystyczną cechą całego regionu, jak i gminy Morawica, jest obecność licznych kapliczek i krzyży przydrożnych zlokalizowanych w większości miejscowości gminy. Stanowią one nieodłączny element krajobrazu kulturowego wsi świętokrzyskiej, będąc jednocześnie świadectwem religijności tych ziem, co podkreśla ich znaczenie w kontekście wartości zasobu zabytkowego. Niektóre z kapliczek są zbudowane z unikalnych materiałów, takich jak pozostałości po militariach.

Ośrodki kultury regionalnej

Istotnym ośrodkiem kultury regionalnej jest opisany wyżej Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach. Na terenie Gminy Morawica funkcjonuje Samorządowe Centrum Kultury i Biblioteka.

Samorządowe Centrum Kultury i Biblioteka w Morawicy zostało utworzone na mocy Uchwały Nr XXVIII/241/20 Rady Miejskiej w Morawicy z dnia 13 listopada 2020 roku jako połączenie samorządowych instytucji kultury: Miejsko- Gminnej Biblioteki Publicznej im. Jana Pawła II w Morawicy oraz Samorządowego Centrum Kultury w Morawicy. Siedzibą Samorządowego Centrum Kultury i Biblioteki w Morawicy jest Morawica, a terenem działania jest Miasto i Gmina Morawica.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy Morawica realizowany jest projekt pn. „Świetlice środowiskowe w gminie Morawica”, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Całkowity

koszt realizacji projektu to około 3,1 mln zł. Gmina Morawica uzyskała unijne wsparcie w wysokości blisko 2,8 mln zł. Jest to projekt dotyczący prowadzenia 11 świetlic, w którym uczestniczy 110 dzieci i 15 rodziców. Projekt będzie realizowany do końca lutego 2023 roku.

Dzięki otrzymanemu wsparciu finansowemu pomieszczenia przewidziane na świetlice zostały zaadaptowane do prowadzenia zajęć, zakupiono pomoce dydaktyczne i wyposażenie, meble, urządzenia, gry, drobny sprzęt sportowy. W świetlicach środowiskowych, po zakończeniu godzin lekcyjnych w szkołach, odbywają się warsztaty teatralno-muzyczne, zajęcia z przedsiębiorczości, z języka angielskiego, z robotyki i programowania, treningi niwelowania agresji i walki ze stresem oraz trening umiejętności społecznych. Każde z dzieci uczęszczających do placówek jest objęte indywidualną opieką psychologiczną. Dla 15 rodziców przewidziano poradnictwo rodzinne, porady w zakresie umiejętności wychowawczych (komunikacja, rozwiązywanie problemów, ustalanie zasad funkcjonowania w domu, uzależnienia i współuzależnienia).

Świetlice powstałe w ramach projektu znajdują się w miejscowościach Lisów, Wola Morawiecka, Radomice, Brzeziny, Dębska Wola, Bieleckie Młyny, Chmielowice, Morawica, Chałupki, Drochów Dolny oraz Nida.

Mapa 129. Przybliżona lokalizacja świetlic w mieście i gminie Morawica

Źródło: opracowanie własne

Baza noclegowa

Baza noclegowa na terenie Gminy Morawica nie jest zbyt rozbudowana. Na terenie gminy znajduje się kilka większych obiektów, w tym 2 hotele oraz kilka obiektów o charakterze kwater prywatnych. Do najważniejszych punktów bazy noclegowej możemy zaliczyć: Hostel Parkowy w Morawicy, Pokoje gościnne FOR-PAK FORNALSCY, Hotel Stary Młyn, Bar Świętokrzyski Rumcajs – Noclegi Stacja Paliw „CIRCLE K”, Hotelik „Bilcza”.

Natomiast tylko Hotel Eliot w Brodowie został sklasyfikowany w Centralnym Wykazie Obiektów Hotelarskich. Posiada on 21 pokoi i 45 miejsc noclegowych.

10. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY NOWINY

10.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY NOWINY

Gmina Nowiny leży w centralnej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie kieleckim w bezpośrednim sąsiedztwie gmin Chęciny, Kielce, Morawica, Piekoszków. Jej powierzchnia całkowita wynosi 45,76 km².

To właśnie doskonała lokalizacja sprawia, że jest ona niezwykle atrakcyjna dla inwestorów i stanowi jeden z najważniejszych ośrodków przemysłowych w województwie świętokrzyskim. Gmina Nowiny jest jedną z najbardziej uprzemysłowionych gmin regionu kieleckiego, stanowi centrum tzw. „Białego Zagłębia”. Ze względu na sposób zagospodarowania terenów można wyróżnić w Gminie obszary o charakterze: przemysłowym, miejskim, wiejskim. Działalność przemysłowa skupiona jest w południowo-wschodniej części Gminy.

Mapa 130. Mapa Gminy Nowiny na tle województwa świętokrzyskiego i KOF

Źródło: opracowanie własne

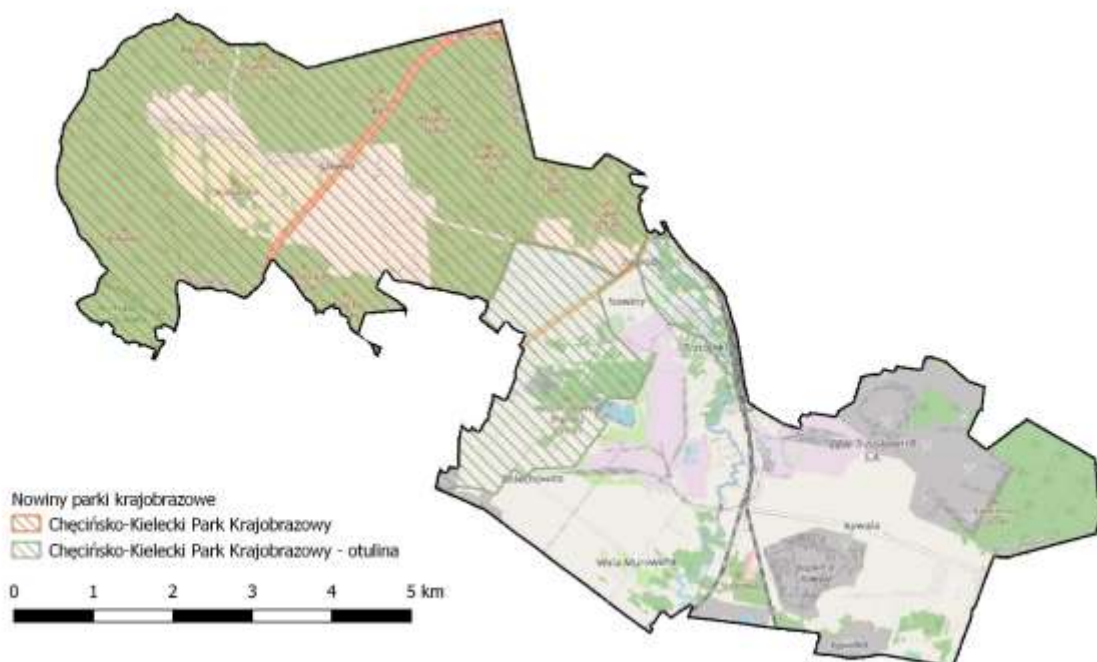
Zgodnie z mapą regionów fizyczno-geograficznych gmina Nowiny w całości położona jest w zachodniej części regionu Gór Świętokrzyskich. Od Północy otacza ją pasmo Gór Zgórskich i Dymińskich, od południowego zachodu Grzbiet Bolechowicki przechodzący w stronę południowego wschodu w pasmo pojedynczych wzgórz na linii Brzeziny – Morawica.

Parki krajobrazowe

Na terenie Gminy Nowina znajduje się część Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego wraz z jego otuliną. Park został utworzony 2 grudnia 1996 roku. Powierzchnia parku to 19.781,6 ha, natomiast powierzchnia jego otuliny wynosi: 8.002,5 ha. Granice parku przechodzą przez gminy: Kielce, Małogoszcz, Chęciny, Nowiny, Sobków, Piekoszów.

Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy położony jest w obrębie Wyżyny Kieleckiej, w południowo – zachodniej części Gór Świętokrzyskich, pomiędzy rzekami Łośną (Wierną Rzeką) i Bobrzą. Krajobraz Parku tworzą niewysokie grzbiety górskie poprzedzielane rozległymi dolinami. Obszar objęty ochroną w przeszłości podlegał intensywnej eksploatacji surowców skalnych co w znacznym stopniu przyczyniło się do odsłonięcia wyjątkowych walorów przyrody nieożywionej.

Mapa 131. Parki krajobrazowe na terenie Gminy Nowiny

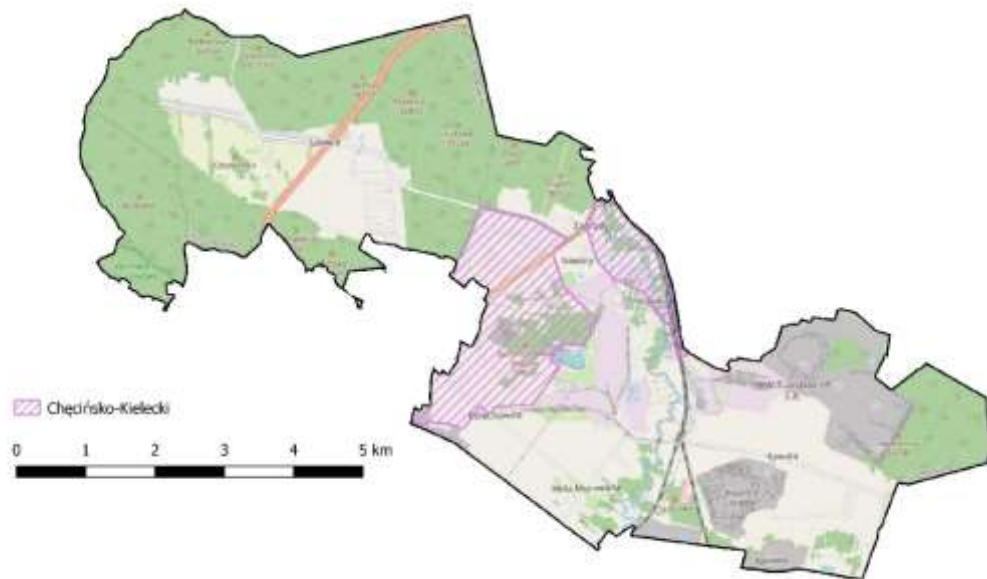

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary chronionego krajobrazu

Podobnie jak w przypadku parków krajobrazowych na terenie Gminy Nowiny znajduje się tylko jeden obszar chronionego krajobrazu. Jest to Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu. Pokrywa się on z zasięgiem dawnej otuliny Parku i obejmuje tereny o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, których ochrona zapewni zachowanie cennych walorów parku krajobrazowego. Obszar chronionego krajobrazu jest terenem silnie zurbanizowanym. Lasy zajmują tu znikomy procent powierzchni, przeważają natomiast użytki rolne (56%).

Mapa 132. Obszary chronionego krajobrazu na terenie Gminy Nowiny

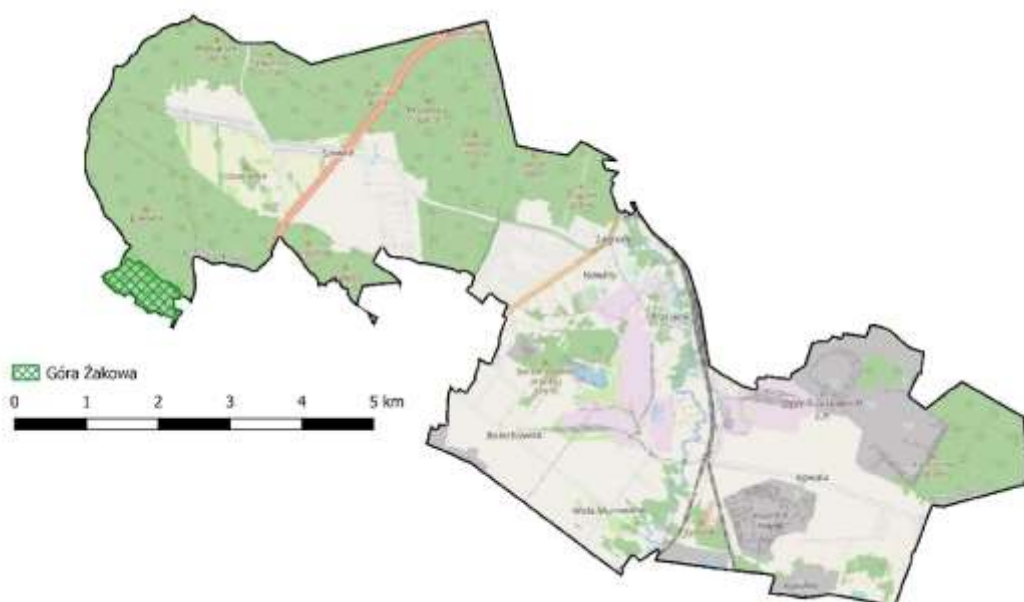

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerwaty przyrody

Na terenie Gminy Nowiny znajduje się również Rezerwat przyrody – Góra Żakowa. Jest to rezerwat przyrody nieożywionej, o typie ochrony geologicznym i glebowym. Celem ochrony jest zachowanie pozostałości dawnego górnictwa skalnego i kruszcowego, naturalnych wapiennych form skałkowych, oraz lasu kserotermicznego z licznymi gatunkami roślin chronionych. Powierzchnia rezerwatu znajduje się w całości na terenie Gminy Nowiny i wynosi 50,4100 ha. Rezerwat Góra Żakowa został utworzony w 1999 r. Przez teren rezerwatu przechodzi niebieski szlak turystyczny z Chęcin do Łagowa.

Mapa 133. Rezerwaty na terenie Gminy Nowiny

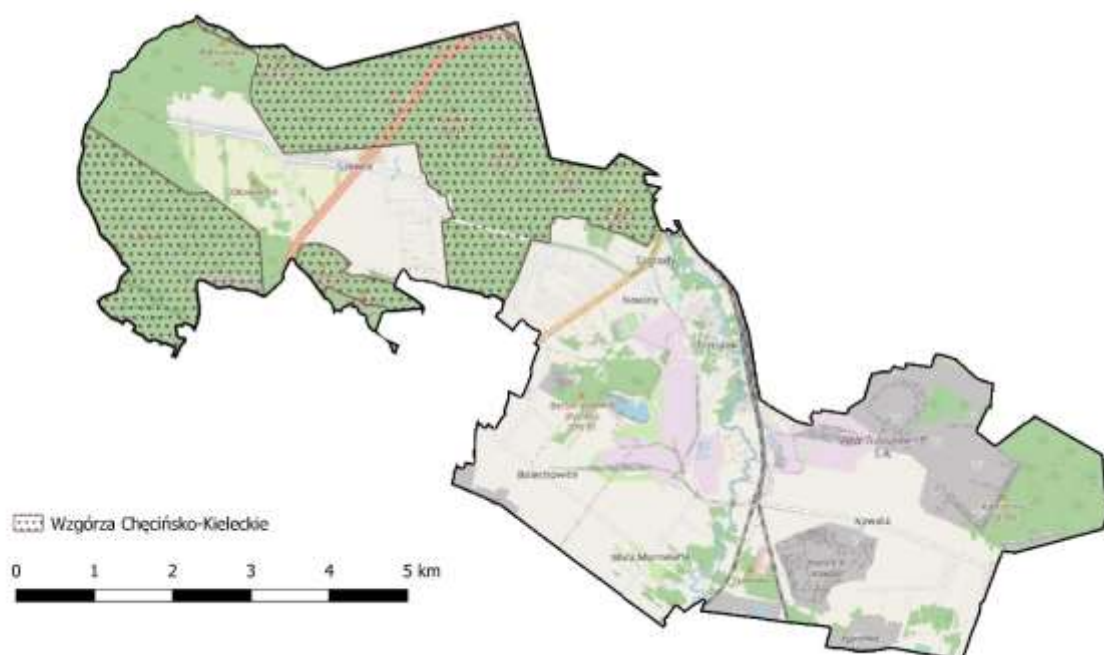
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary Natura 2000

Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie to jedyny z Obszarów Natura 2000, który przebiega przez teren Gminy Nowiny. Ponadto, obszar znajduje się również w granicach gmin: Kielce, Małogoszcz, Łopuszno, Chęciny, Sobków, Piekoszków, Krasocin. Łączna powierzchnia obszaru wynosi 8692,98 ha.

Podstawą wyznaczenia obszaru jest tzw. dyrektywa siedliskowa. Jest to obszar o wysokiej różnorodności biologicznej: zidentyfikowano tu 25 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 2 gatunki z załącznika II tej Dyrektywy. Ostoja charakteryzuje się urozmaiconą morfologią i zróżnicowanym pokryciem roślinnym. Na uwagę zasługują obszary krasowe związane z występowaniem skał węglanowych. Procesy krasowe widoczne na powierzchni, doprowadziły do utworzenia jaskiń wewnątrz górotworu.

Mapa 134. Obszary Natura 2000 na terenie Gminy Nowiny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Zgodnie z danymi Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, na terenie Gminy Nowiny nie występują zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Parki narodowe

Zgodnie z danymi Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, na terenie Gminy Nowiny nie występują parki narodowe.

Użytki ekologiczne

Zgodnie z danymi Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, na terenie Gminy Nowiny nie występują użytki ekologiczne.

Stanowiska dokumentacyjne

Zgodnie z danymi Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, na terenie Gminy Nowiny nie występują stanowiska dokumentacyjne.

Pomniki przyrody

Na terenie Gminy Nowiny odnotowano dwa pomniki przyrody. Pierwszy z nich to: Kamieniołom Szewce na Górze Okrąglica. Pomnik przyrody oznaczony nr 877 w rejestrze Regionalnego Konserwatora Przyrody w Kielcach.

Kamieniołom jest jednym z punktów świętokrzyskiego szlaku archeo-geologicznego i znajduje się na terenie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego.

Zdjęcie 43. Pomniki przyrody nieożywionej na terenie Gminy Nowiny

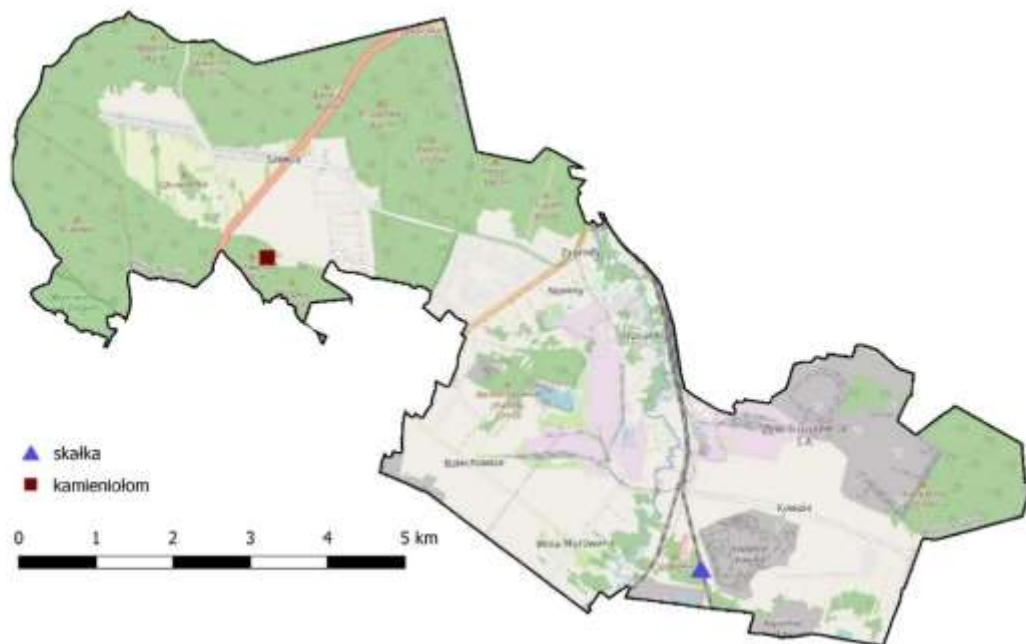

Źródło: <http://www.nowiny.com.pl>

Drugim pomnikiem przyrody zlokalizowanym w Gminie Nowiny jest skałka znajdująca się w przekopie kolejowym (długości ok. 250 m) linii Kielce-Busko, we wsi Kowala.

W przekopie kolejowym odsłaniają się skały franu (górnego dewonu), które należą do północnego skrzydła antykliny chęcińskiej i zapadają się na N. W zachodnim zboczu przekopu widoczny jest ciągły profil franu, pozwalający prześledzić ewolucję facji od płytkowodnych do pelagicznych. Skały zawierają liczne i różnorodne szczątki organiczne.

Mapa 135. Pomniki przyrody na terenie Gminy Nowiny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Środowisko wodne

Przez teren gminy przepływają rzeki okresowe (Bobrzczyka) i jedna rzeka stała – rzeka Bobrza. Rzeka ta to prawy (najdłuższy) dopływ Czarnej Nidy o długości 48,9 km i powierzchni dorzecza 379 km².

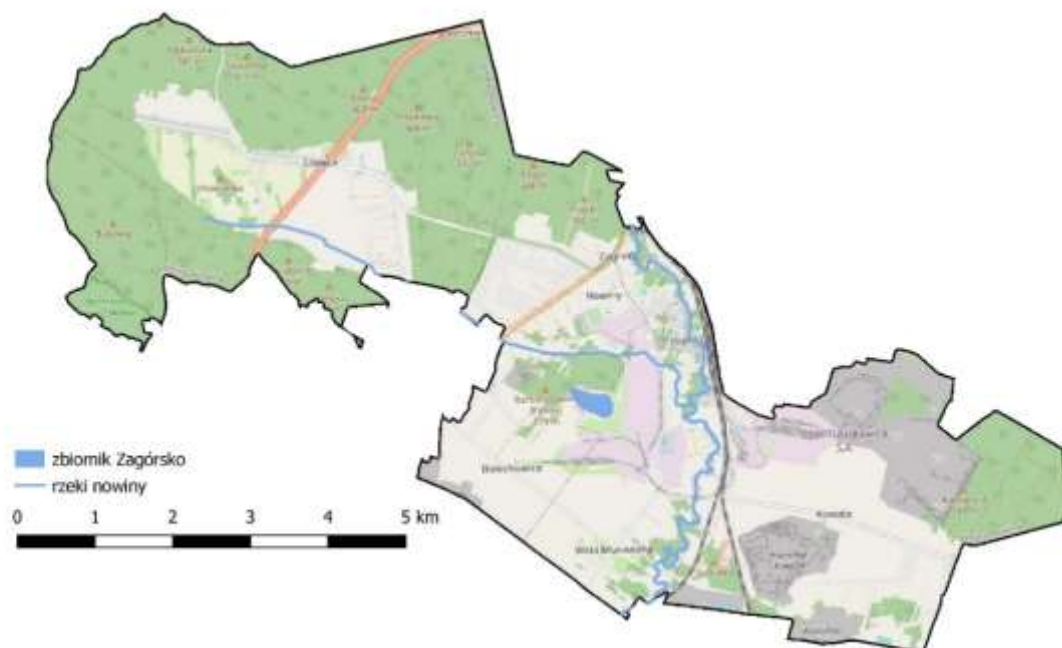
Zdjęcie 44. Zbiornik Zgórsko

Źródło: <http://www.nowiny.com.pl>

Ponadto na terenie Gminy zinwentaryzowany jest jeden zbiornik wodny tj. tzw. Zbiornik Zgórsko, zasilany przez wody gruntowe. Zbiornik powstał z kamieniołomu, który został zamknięty w 1990 roku i zalany wodą. Zbiornik wodny na miejscu dawnego wyrobiska ma głębokość 5 metrów i zajmuje powierzchnię 11 hektarów. Brzegi są strome, wysokie i trudno dostępne. Od strony wschodniej znajduje się dojazd zakończony cyplem o długości ok. 40 metrów. Obecnie zbiornik wodny należy do Cementowni Nowiny, ale dzierżawi je Towarzystwo Wędkarskie „Nowiny”.

Mapa 136. Zasoby wodne na terenie Gminy Nowiny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Węzły i korytarze ekologiczne

Zgodnie z danymi Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Gmina Nowiny nie znajduje się w zasięgu węzłów i korytarzy ekologicznych.

10.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY NOWINY

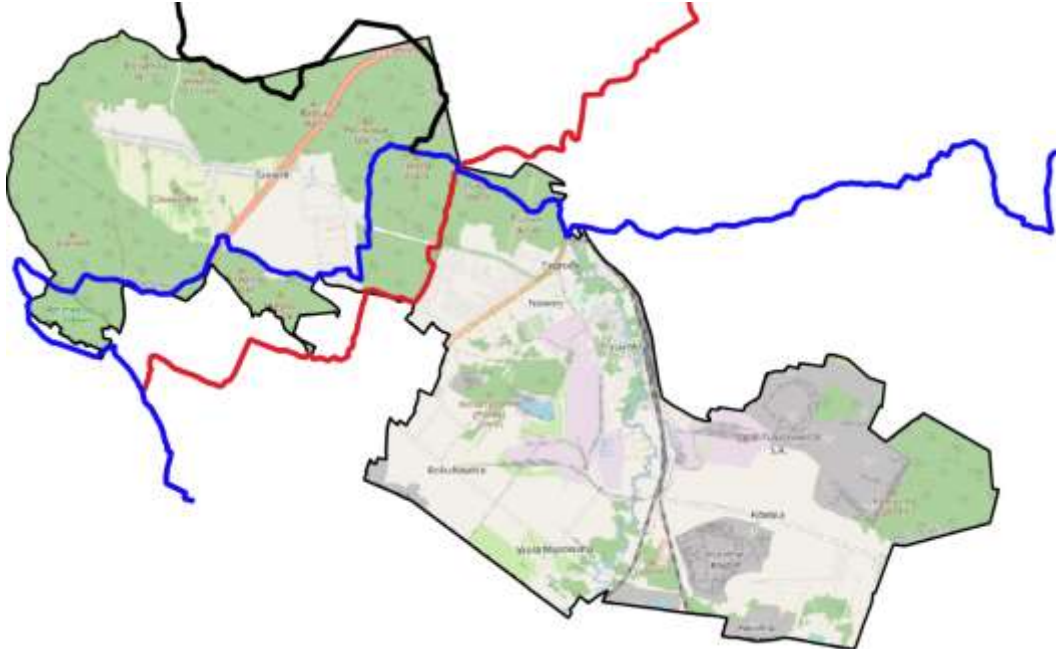
Szlaki turystyczne

Przez gminę Nowiny przebiegają trzy szlaki turystyczne, skupione wokół jej północno-zachodniej, obfitującej w atrakcyjne przestrzenie przyrodnicze, części:

1. Czerwony szlak im. Sylwestra Kowalczewskiego – przecina gminę w jej centralnej części z południa na północ, a jego przebieg przez gminę Nowiny wynosi około 2,8 km, co stanowi 13,65% długości całego szlaku.
2. Niebieski szlak im. Edmunda Padechowicza – rozpoczyna swój przebieg przez gminę w jej wschodniej części i podąża na zachód przez Rezerwat Żakowa. Następnie odbija na północ i znowu na zachód opuszczając gminę w jej centralno-północnej granicy. Jego długość w granicach gminy Nowiny wynosi około 11 km co stanowi niecałe 16% całości szlaku.

3. Czarny szlak Piekoszów – Góra Zielona – Szlak biegnie północną granicą gminy, a jego koniec znajduje się w pobliżu, mierzącej 372 m. n.p.m. góry Zielonej. Jego łączna długość w granicach gminy Nowiny to około 4,5 km co stanowi około 45% całości szlaku.

Mapa 137. Szlaki turystyczne przebiegające przez gminę Nowiny

Źródło: Opracowanie własne

Ścieżki rowerowe

Gmina Nowiny posiada dobrze rozwinięty system ścieżek rowerowych. Ich główny przebieg prowadzi przez jej centralną część na osi wschód-zachód. Dodatkowo istnieje również kilka krótszych odcinków biegnących przez lasy w zachodniej, zalesionej części gminy oraz południowe tereny od Woli Murowanej przez Bolechowice aż do granicy.

Mapa 138. Ścieżki rowerowe w gminie Nowiny

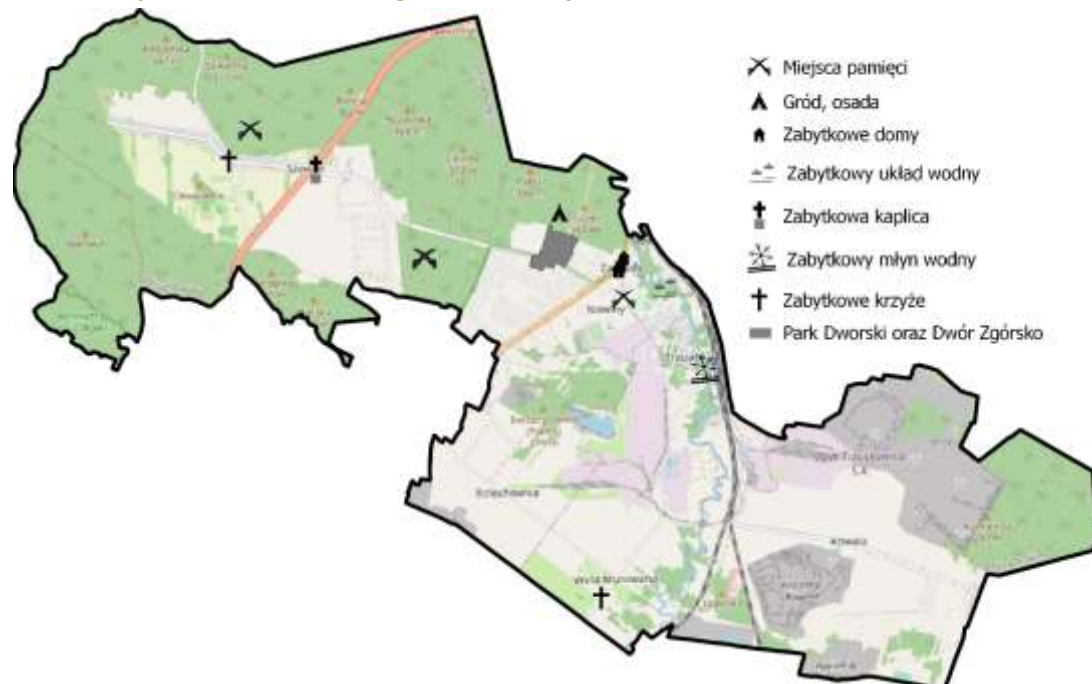
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://gis.kielce.eu>

Zabytki

Gmina Nowiny posiada dwa zabytki wpisane do rejestru prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach. Są to: teren XIX-wiecznego Parku Dworskiego zlokalizowany na zachód od miejscowości Nowiny przy drodze w kierunku Szewc oraz średniowieczne grodzisko położone w lesie kilkaset metrów za ww. Parkiem.

Gmina prowadzi również swoją własną ewidencję zabytków, w której oprócz Parku znajduje się jeszcze 15 innych miejsc o znaczeniu historycznym oraz turystycznym.

Mapa 139. Zabytki zlokalizowane w gminie Nowiny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID oraz gminnej ewidencji zabytków

Większość ze znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków zlokalizowana jest przy głównych drogach i miejscowościach w centralnej i zachodniej części terytorium Nowin. Są to:

1. Zabytkowy krzyż z przełomu XIX i XX wieku zlokalizowany w pobliżu miejscowości Wola Murowana na południu gminy.
2. Zabytkowy krzyż z przełomu XIX i XX wieku zlokalizowany na zachód od miejscowości Szewce na zachodzie gminy.
3. Miejsce pamięci ofiar Stalinizmu zlokalizowane w na terenach leśnych zlokalizowanych pomiędzy miejscowościami Nowiny i Szewce.
4. Miejsce pamięci upamiętniające bitwę w Szewcach z 17 września 1944 roku. Oddziały partyzanckie stoczyły zwycięską bitwę z niemieckim okupantem.
5. Zabytkowa Kapliczka z XIX wieku zlokalizowana w miejscowości Szewce.
6. Układ wodny z jazem Słowik zlokalizowany przy ulicy Markowizna w centralnej części gminy.
7. Cztery zabytkowe domy z XX wieku zlokalizowane w Zagrodach.
8. Zabytkowy XIXI-wieczny młyn wodny w miejscowości Trzcianki.
9. Pozostałości grodu z XII wieku na terenach leśnych w północno-centralnej części gminy.
10. Krzyż z 1948 roku zlokalizowany w miejscowości Zgórsko.
11. Miejsce pamięci w miejscowości Zgórsko.

Ośrodki kultury regionalnej

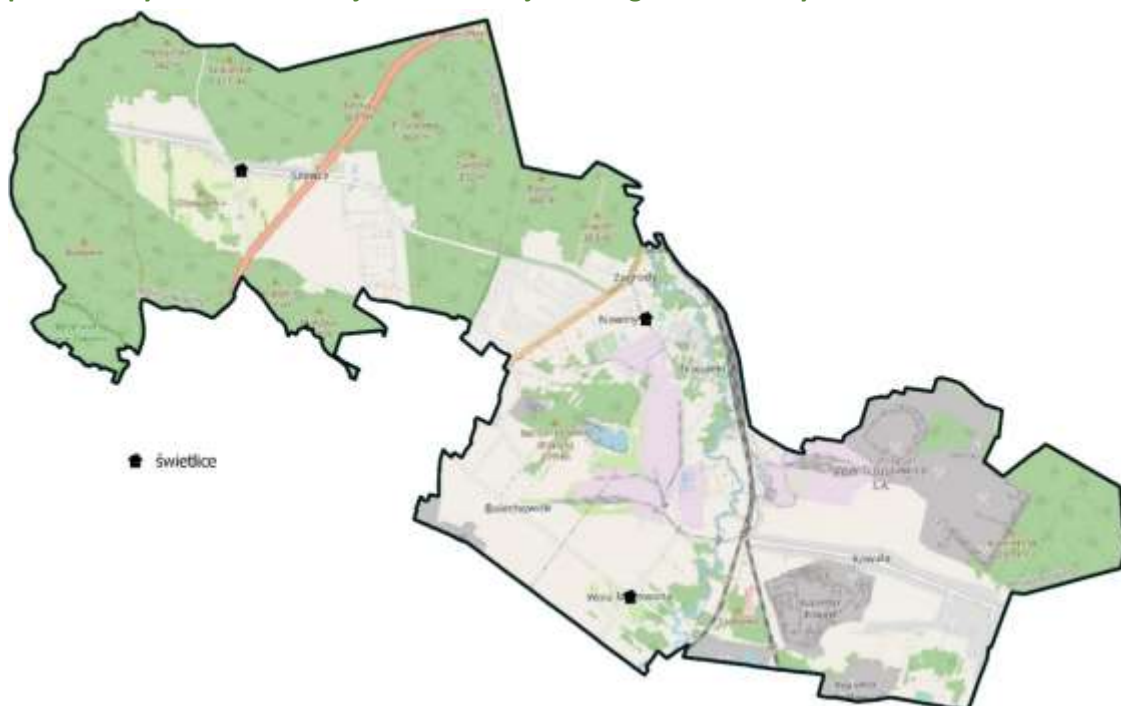
Głównym inicjatorem działań z zakresu kultury regionalnej jest Gminny Ośrodek Kultury „Perła” zlokalizowany w Nowinach przy ulicy Perłowej. Funkcjonują przy nim:

1. Zespół ludowy śpiewaczy „Bolechowiczanie” powstały w roku 2000. Liczy on 14 osób i jest stałym reprezentantem gminy na konkursach, z których niejednokrotnie wracał z nagrodami.
2. Zespół ludowy śpiewaczy „Szewczanki” powstały w roku 2006, działający przy Kole Gospodyń Wiejskich w Szewcach-Zawadzie. Zespół również bierze udział w licznych konkursach, gdzie promuje kulturę całego regionu.
3. Zespół obrzędowy „Kowalanki” działający od 1964 roku. Jego celem na przestrzeni dekad była promocja gminy Nowiny poprzez tworzenie programów artystycznych prezentujących jej tradycję, kulturę i obyczaje.
4. Chór „Nowina” składający się z 30 osób wykonujący między innymi utwory sakralne, patriotyczne i ludowe. Chór od lat promuje gminę Nowiny zarówno w województwie jak i pozostałych częściach Polski.
5. Gminno-szkolna Orkiestra Dęta „Nowiny” założona w roku 2004. Od lat wpisuje się on we wszelkie imprezy kulturalne, patriotyczne i kościelne w gminie Nowiny jak również reprezentuje ją w licznych konkursach na wszystkich szczeblach organizacyjnych.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy Nowiny funkcjonują trzy placówki o charakterze świetlic wiejskich: świetlica w Woli Murowanej, świetlica w Szewcach oraz klub „Miniaturka” działający przy Gminnym Ośrodku Kultury „Perła” w Nowinach. Wszystkie świetlice prowadzą zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz biorą udział w organizacji imprez i festynów w gminie. Są one miejscem integracji mieszkańców oraz inicjatorem ich aktywności.

Mapa 140. Przybliżona lokalizacja świetlic wiejskich w gminie Nowiny

Źródło: Opracowanie własne

Muzea

Na terenie gminy Nowiny nie znajduje się żadne muzeum.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

W gminie Nowiny brak jest obiektów o charakterze sakralnym, które byłyby celem turystyki pielgrzymkowej. Wynika to z historii gminy, gdzie na przestrzeni wieków nie powstał żaden ośrodek parafialny o dużym znaczeniu religijnym.

Baza noclegowa

Gmina Nowiny posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą bazę noclegową o łącznej dostępności 111 miejsc noclegowych. W jej skład wchodzi:

1. 3-gwiazdkowy hotel „Magnolia” zlokalizowany w centrum gminy pod adresem Zgórsko 90A. Hotel posiada 35 miejsc noclegowych. Hotel organizuje też wydarzenia okolicznościowe oraz prowadzi restaurację.
2. Szkolne schronisko młodzieżowe VENTUS zapewniające 76 miejsc noclegowych – udostępniane sezonowo, w dni wolne od zajęć dydaktycznych.

Należy również zauważyć, że poprzez położenie graniczne z miastem Kielce, znajdująca się w nim baza noclegowa może być w łatwy sposób wykorzystywana w celach turystycznych w gminie Nowiny.

11. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY PIEKOSZÓW

Gmina Piekoszów jest gminą wiejską położoną w centralnej części województwa świętokrzyskiego oraz w zachodniej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Jej powierzchnia wynosi około 103 km² i jest podzielona na 21 sołectw. W ramach KOF graniczy z gminami Chęciny, Nowiny, Kielce, Miedziana Góra oraz Strawczyn. Dodatkowo od zachodu graniczy z gminami Łopuszno oraz Małogoszcz.

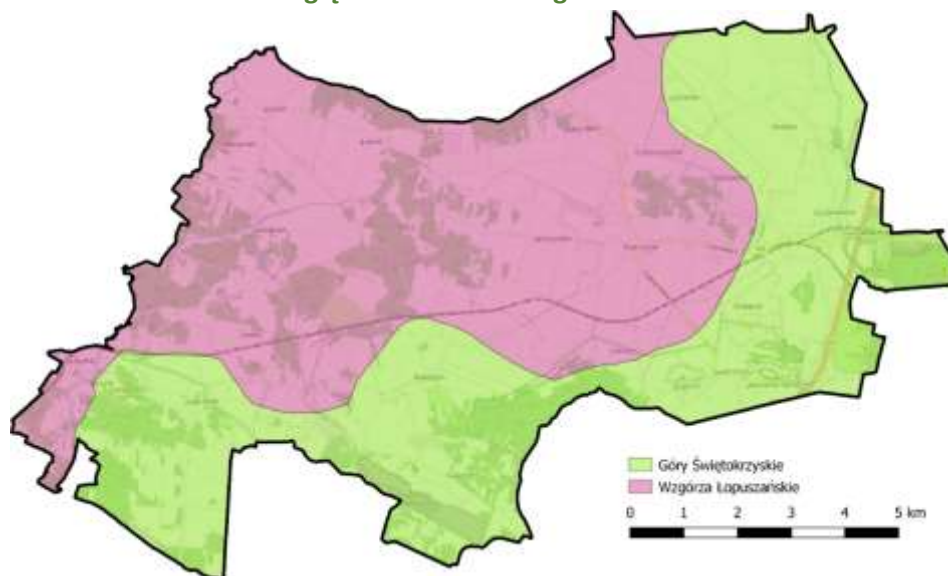
Mapa 141. Położenie gminy Piekoszów w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne

Gmina ma charakter rolniczy jednak jej położenie przygraniczne z Kielcami oraz bogata oferta przyrodniczo-historyczna tworzy duży potencjał turystyczny.

Mapa 142. Gmina Piekoszów z uwzględnieniem mezoregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

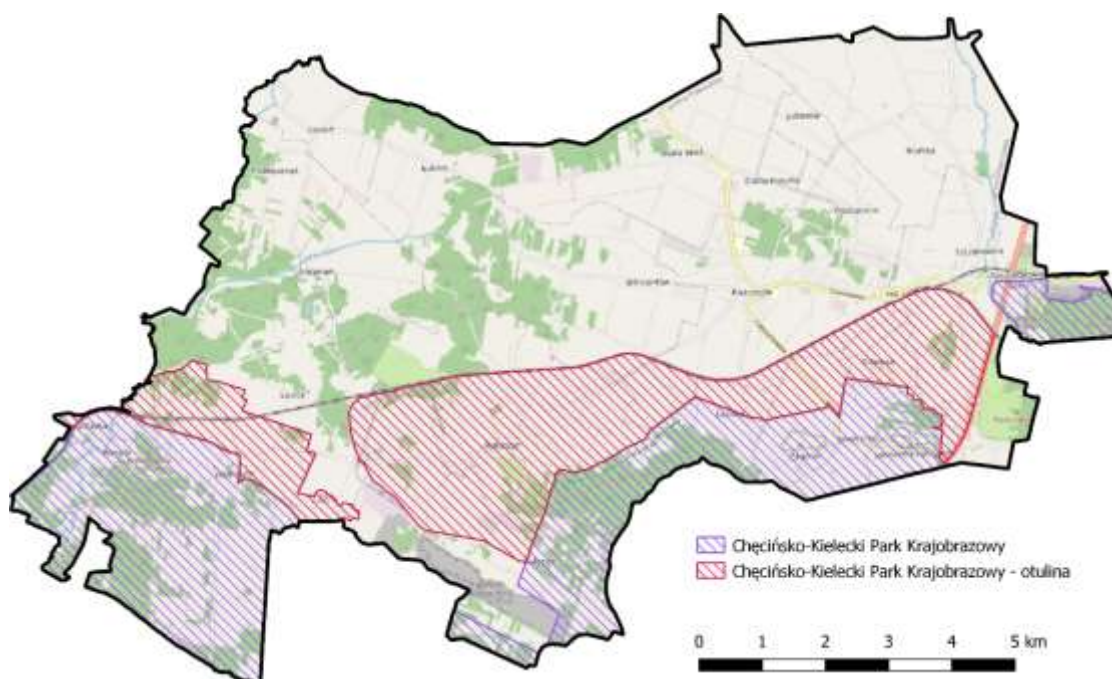
Z geograficznego punktu widzenia gmina Piekoszów przecięta jest na osi wschód-zachód granica dwóch mezoregionów. Jej północna część należy do mezoregionu Wzgórza Łopuszańskie, natomiast południowa do Gór Świętokrzyskich.

11.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY PIEKOSZÓW

Parki krajobrazowe

Południowa część gminy Piekoszów leży w obszarze Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny. Otulina zajmuje obszar 1874 ha, rozpoczynający się od drogi ekspresowej S7 na wschodzie gminy do kopalni Miedzianka w jej południowym centrum, a jej północną granicę stanowi linia kolejowa. Jej drugi, mniejszy fragment, położony jest na zachód od kopalni.

Mapa 143. Parki Krajobrazowe położone na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Sam Park Krajobrazowy położony na południe od jego otuliny, a jego powierzchnia wynosi 2167 ha. Najbardziej wysunięty na wschód fragment odizolowany jest od reszty Parku w gminie Piekoszów. Znajdują się tam tereny leśne i szczyty Jankowa (278 m n.p.m.) oraz Machnowica (289 m n.p.m.)

Kolejna część Parku zajmuje południowo-centralną część gminy, wyróżniającą się dwoma rezerwatami oraz dużym terenem leśnym. W południowo-wschodnim krańcu gminy zlokalizowana jest ostatnia część Parku. Płynie przez nią meandrująca Wierna Rzeka (Łosośna), a atrakcją pieszą jest Góra Wesołowska o wysokości 307 m n.p.m.

Obszary chronionego krajobrazu

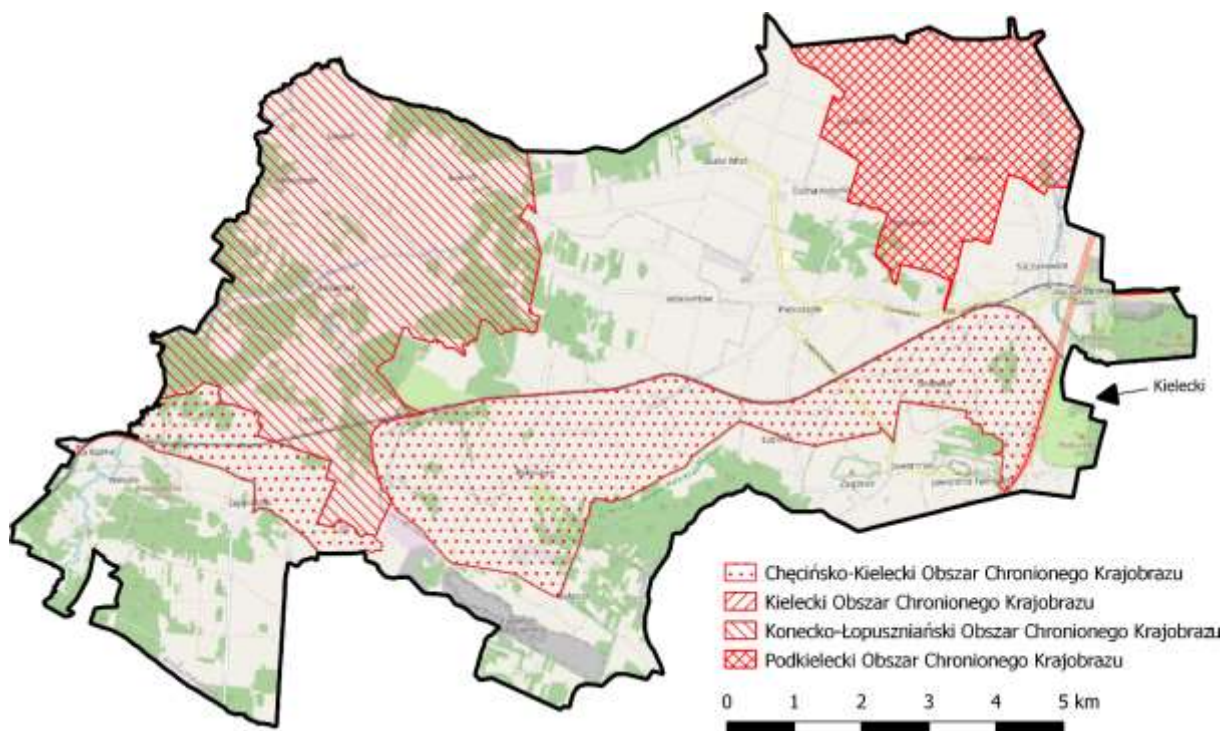
W przypadku Obszarów Chronionego Krajobrazu, gmina Piekoszów objęta jest czterema z nich. Pierwszy to Chęcińsko-Kielecki, który terytorialnie pokrywa się z otuliną Parku Krajobrazowego. Największy (2089 ha) Konecko-Łopuszniański Obszar położony jest w północno-zachodniej części

gminy, przez którą przepływa rzeka Czarne Stoki. Znajduje się tam również dużo, rozproszonych terenów leśnych.

Z kolei Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu, o powierzchni 982 ha, leży w północno-wschodniej części gminy. Płyne przez niego rzeka Bobrza, a terytorium w większości pokryte jest zabudową mieszkalną oraz użytkami rolnymi.

W przypadku Kieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, trudno uznać go za istotny element potencjału środowiska gminy Piekoszów, ponieważ zajmuje on jedynie 0,13 ha jej powierzchni przy granicy z gminą Kielce.

Mapa 144. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

Gmina Piekoszów posiada na swoim terenie trzy rezerваты przyrody, z czego dwa w całości znajdują się na terenie gminy. Są to:

1. Rezerwat Chelosiowa Jama o powierzchni 24 ha. Położony w południowo-wschodniej części gminy w Chęcińsko-Kieleckim Parku Krajobrazowym. Został założony w roku 1997, a przedmiotem jego ochrony są różnorodne formy krasu wraz z najdłuższym w regionie świętokrzyskim systemem jaskiniowym, rozwiniętym w dewońskich wapieniach. Na terenie rezerwatu znajdują się dwa nieczynne kamieniołomy wgłębno-stokowe oraz łącząca je skalna skarpa. Zespół jaskiń tworzą Chelosiowa Jama – Jaskinie Jaworznicka (o długości 3670 m), Jaskinia Pajęczka i Duża Dziura w Jaworzni.
2. Rezerwat Moczydło o powierzchni 16 ha. Położony niedaleko na zachód od Rezerwatu Chelosiowa Jama. Założony w 1995 roku w celu ochrony pozostałości górnictwa kruszcowego (trzy nieczynne kamieniołomy) w formie szpar i szybków oraz ochrony fragmentów roślinności

typu wapiennolubnych muraw kserotermicznych (zawilec wielkokwiatowy, sasanka łąkowa).
Teren rezerwatu obejmuje wzgórze Moczydło o wysokości 318 m n.p.m.

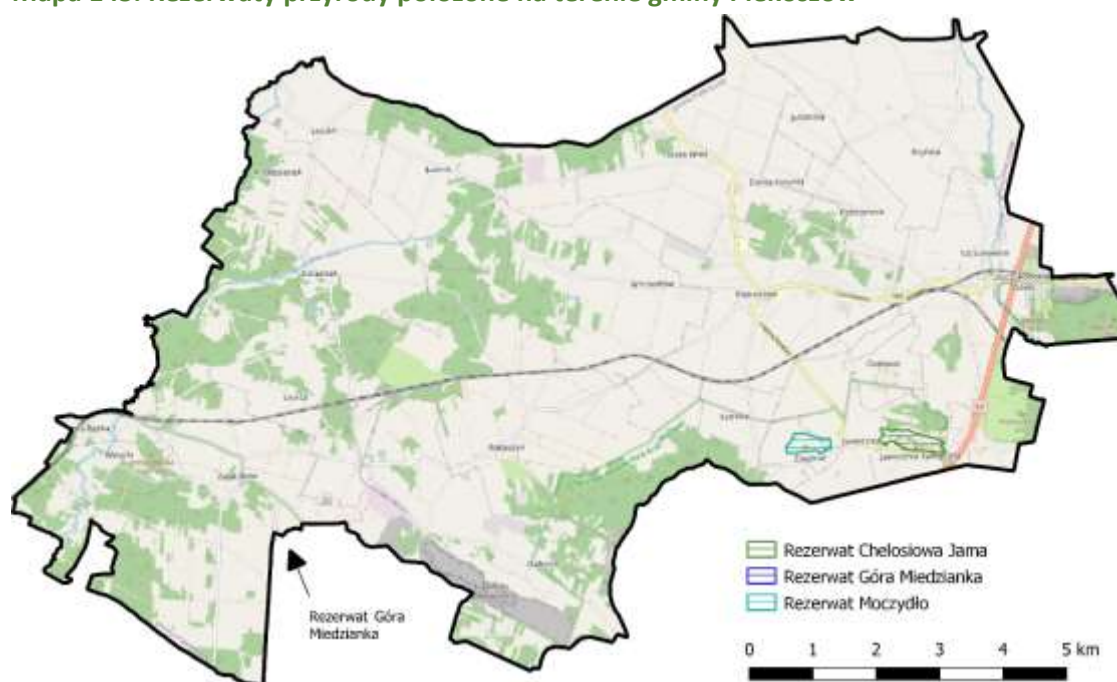
Trzeci rezerwat położony na terenie gminy Piekoszów to niewielki fragment Rezerwatu Góra Miedzianka, który położony jest w gminie Chęciny.

Zdjęcie 45. Rezerwat przyrody Chelosiowa Jama

Źródło: <http://www.piekoszow.pl>

Mapa 145. Rezerwaty przyrody położone na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie gminy Piekoszów nie znajdują się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Obszary Natura 2000

Na terenie gminy Piekoszów położone są dwa obszary Natura 2000 dyrektywy siedliskowej.

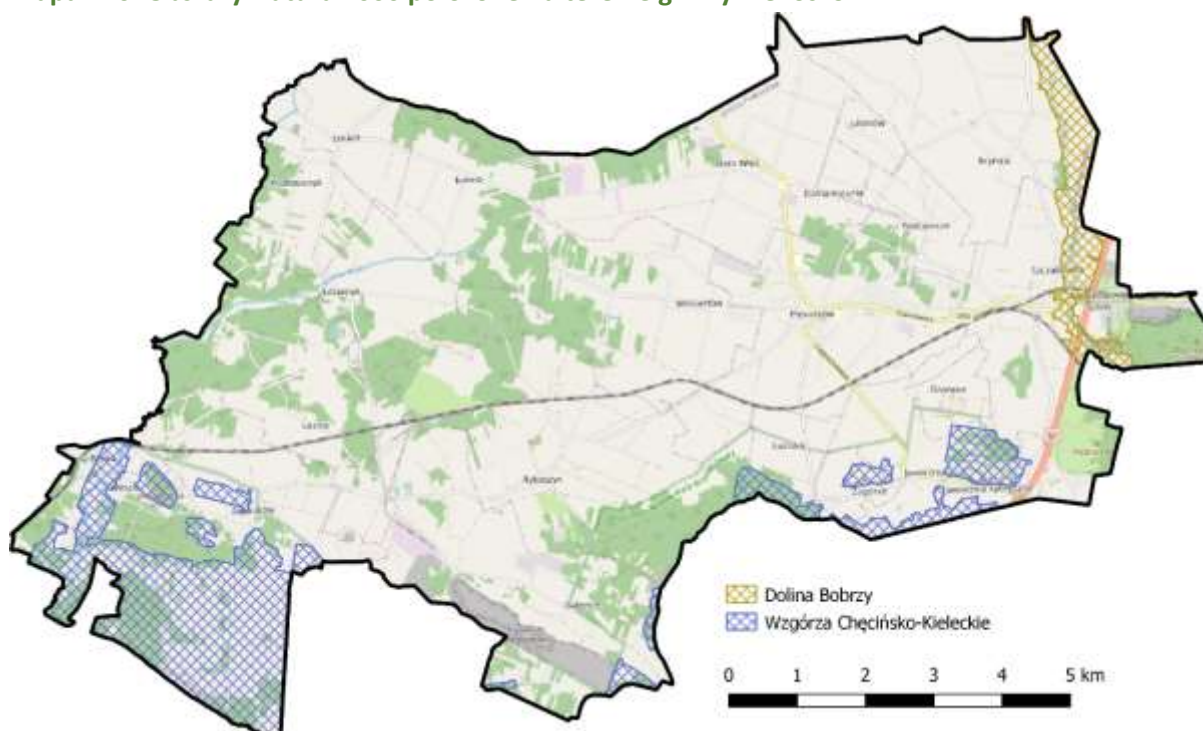
Pierwszy to znajdujący się na wschodzie gminy obszar Dolina Bobrzy. Jak sama nazwa wskazuje, obszar ten pokrywa cały przebieg rzeki Bobrzy, płynącej z północy na południe wzdłuż granicy gminy z gminą Miedziana Góra oraz Miastem Kielce. Jego powierzchnia na terenie gminy Piekoszów wynosi 209 ha.

Dużo większy (960 ha) jest obszar Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie. W granicach gminy Piekoszów zajmuje on mocno rozproszone fragmenty południowej części jej terenu. Na wschodzie obejmuje oba rezerваты oraz pas leżący przy granicy z gminą Chęciny.

Druga duża część obszaru położona jest w granicach Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego w południowo-zachodniej części gminy. Poza tymi dwoma dużymi terenami obszar Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie obejmuje jeszcze kilka małych fragmentów w południowym centrum gminy, w pobliżu Kopalni Miedzianka.

Zdecydowana większość obszaru Natura 2000 Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie położona jest jednak w gminie Chęciny.

Mapa 146. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Parki narodowe

Na terenie gminy Piekoszów nie znajdują się parki narodowe.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Piekoszów nie znajdują się użytki ekologiczne.

Stanowiska dokumentacyjne

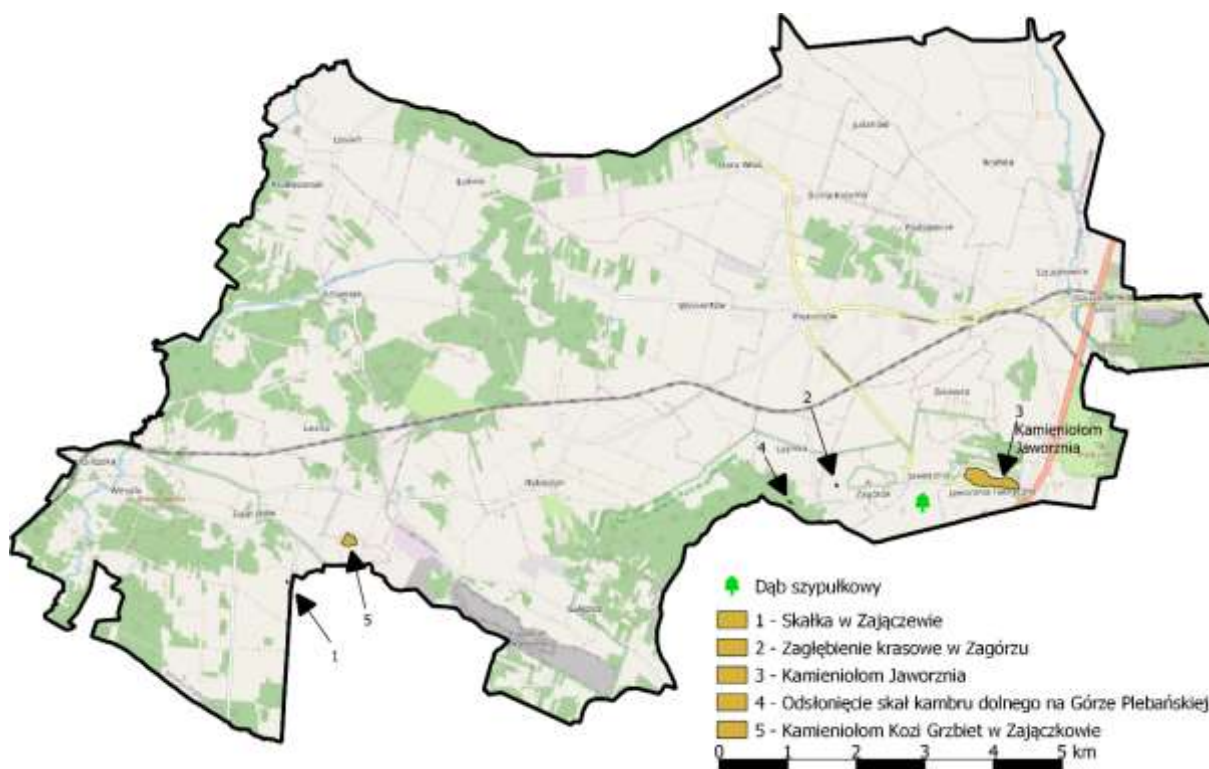
Na terenie gminy Piekoszów nie znajdują się stanowiska dokumentacyjne.

Pomniki przyrody

W granicach gminy Piekoszów zlokalizowane jest 6 pomników przyrody:

1. Dąb szypułkowy położony w południowo-wschodniej części gminy pomiędzy rezerwatami przyrody około 600 m od drogi. Jego wysokość to 19 m, obwód 315 m, a wiek to około 250 lat.
2. Skałka w Zajączkowie położona najdalej na zachód przy granicy z gminą Chęciny. Jest to forma skałkowa o kształcie zaokrąglonej piramidy wysokiej na 1,8-2,5 m oraz o średnicy 2,5-3 m. Towarzyszy jej również ciąg niewielkich występów skalnych. Obszar pomnika to pas o długości 60 m i szerokości 20 m, w obrębie którego zlokalizowana jest główna skałka oraz mniejsze bloki i występy tworzące załom stoku. Skałki zbudowane są z gruboławicowych piaskowców wieku dolnotriasowego.
3. Zagłębienie krasowe w Zagórzcu położone niedaleko na zachód od Rezerwatu Moczydło. Pomnik to wydłużone zagłębienie o charakterze nieregularnego uwału utworzonego w osiowej części zarysowanej doliny o przebiegu południkowym, lekko opadającej w kierunku północnym. W dnie zagłębienie występują dwie lejkowate depresje o całkowitych głębokościach 3,5 m.

Mapa 147. Pomniki przyrody położone na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

4. Kamieniołom Jaworzna – największy pomnik przyrody o powierzchni 12,62 ha. Jest to zespół nieczynnych kamieniołomów wapieni dewońskich, złożonych z dwóch dużych wyrobisk połączonych ograniczoną od północy ścianką skalną. W kamieniołomie odsłonięte są utwory dewońskie stanowiące osady płytkiego basenu morskiego i zawierające liczne gatunkowo szczątki fauny bezkręgowej.
5. Odsłonięcie skał kambru dolnego na Górze Plebańskiej położony na terenie leśnym na zachód od zagłębienia krasowego w Zagórze. Pomnik to nieczynny, stokowo-wgłębny kamieniołom piaskowców kambryjskich o długości około 70 m i szerokości 20 m. Powstał on na początku XX wieku w trakcie budowy linii kolejowej. W 8-metrowych ścianach wyrobiska odsłaniają się piaskowce dolnokambryjskie należące do formacji Ociesek. Piaskowce mają kolor szaro-czerwony lub wiśniowo-czerwony.
6. Kamieniołom Kozi Grzbiet w Zajączkowie o powierzchni 2,78 ha, położony w południowo-zachodniej części gminy w pobliżu granicy z gminą Chęciny. Jest to część wzgórza o takiej samej nazwie, którego centralny fragment został rozcięty stokowym kamieniołomem o długości do 200 m i szerokości do 160 m. Wzgórze ma budowę wapienną z okresu dewońskiego. Najważniejszy element pomnika stanowi odsłonięcie kopalnej szczeliny krasowej wypełnionej plejstoceniowymi osadami gliniasto-piaszczystymi z licznymi kośćmi ssaków, gadów, płazów i ptaków oraz muszlami ślimaków.

Zdjęcie 46. Pomnik przyrody Kamieniołom Jaworzna

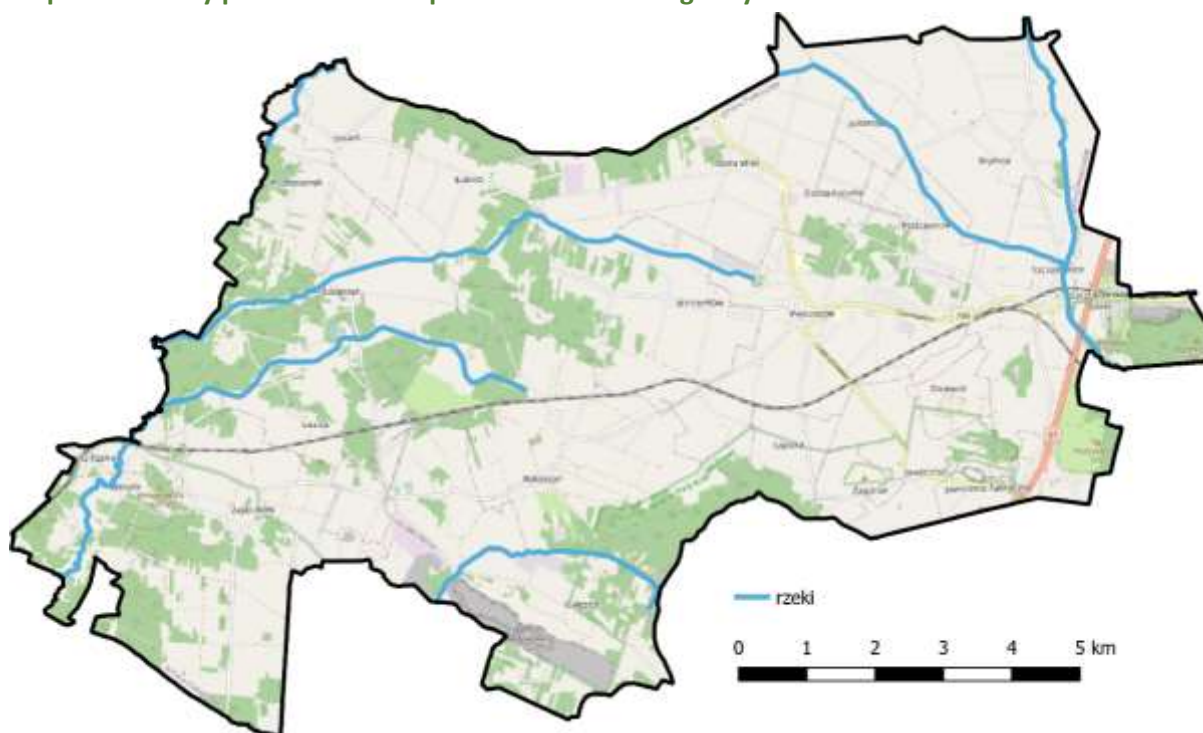

Źródło: <http://www.piekoszow.pl>

Środowisko wodne

Najważniejsze rzeki gminy Piekoszów zlokalizowane są na przeciwległych jej krańcach. Na zachodzie, przy granicy gminy płynie Wierna Rzeka (zwana również Łososią), do której wpadają cieki wodne takie jak Czarne Stoki i Kalisz. Rzeka ta stanowi dopływ Białej Nidy i ma długość 35,6 km. W granicę gminy Piekoszów wpada na północ od miejscowości Wesoła. Płynie dalej w kierunku południowym, a jej koryto rzeczne ma charakter meandryczny. Opuszcza gminę w pobliżu Młynków.

Mapa 148. Wody powierzchniowe położone na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

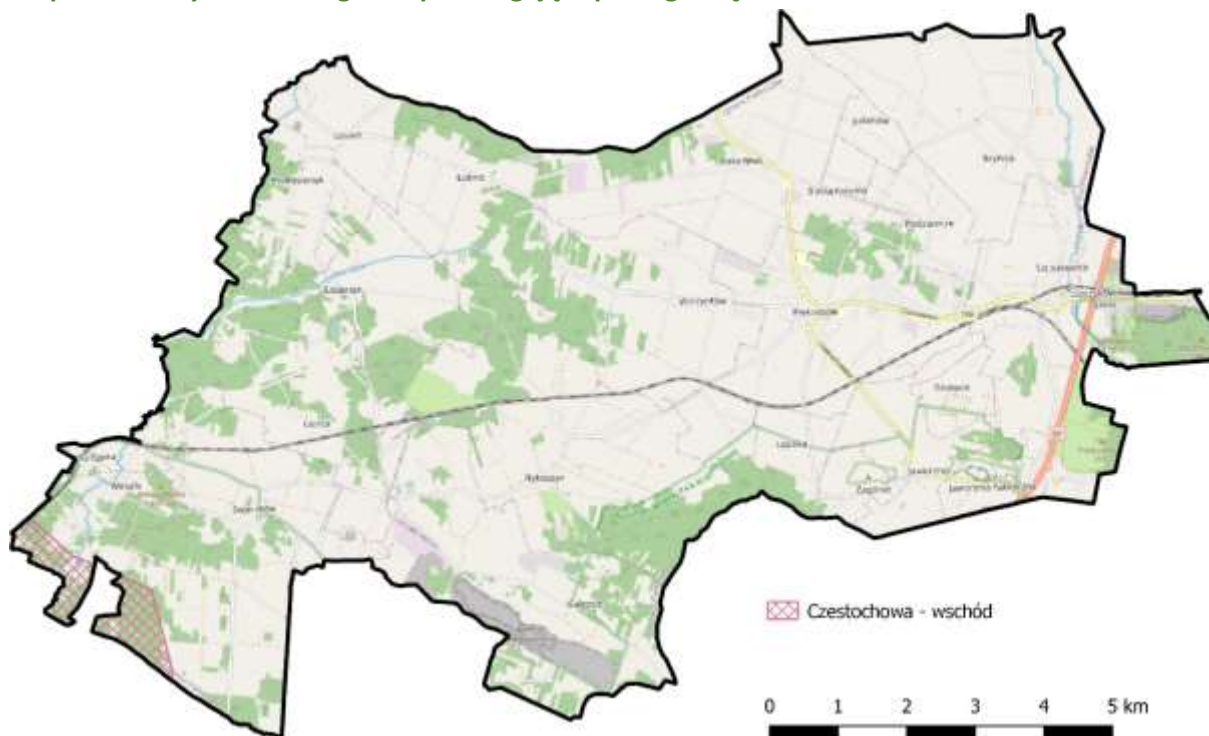
Drugą ważną rzeką jest Bobrza, której przepływ przez gminę Piekoszów jest podobny do Wiernej Rzeki, jednak odbywa się po drugiej stronie jej terytorium, przy granicy z gminami Miedziana Góra i Kielce. Zasila ją ciek Ostrożek. Bobrza stanowi dopływ Czarnej Nidy o długości 48,9 km. Do gminy Piekoszów wpływa od północy w pobliżu wsi Wymysłów i biegnie prawie idealnie na osi północ-południe opuszczając powierzchnię gminy za drogą ekspresową S7.

Centralno-południową część gminy przecina niewielki ciek Hutka. Na terenie gminy nie ma akwenów wodnych.

Węzły i korytarze ekologiczne

Przez południowo-zachodnią część gminy Piekoszów przebiega niewielki fragment korytarza ekologicznego Częstochowa – wschód. Jest to bardzo duży korytarz biegnący z Siewierza w województwie śląskim aż do Przysuchej w województwie mazowieckim. Jego niewielkie zahaczenie o Kielecki Obszar Funkcjonalny zlokalizowane jest w środkowej części korytarza.

Mapa 149. Korytarze ekologiczne przebiegające przez gminę Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

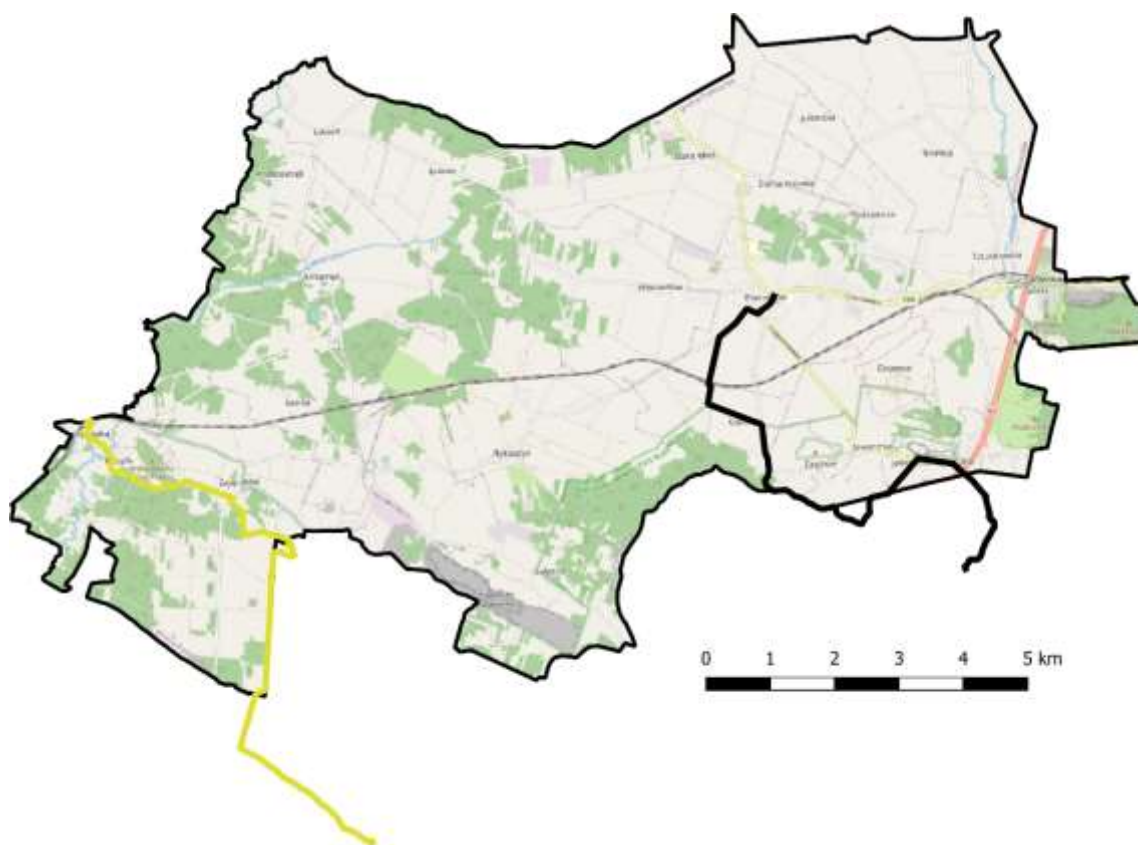
11.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY PIEKOSZÓW

Szlaki turystyczne

Przez tereny należące do gminy Piekoszów przebiegają dwa oznakowane szlaki turystyczne:

1. Żółty szlak Wierna Rzeka – Chęciny. Szlak rozpoczyna się w miejscowości Wierna Rzeka na południowo-zachodnim krańcu gminy Piekoszów. Podąża na wschód przez wieś Wesołą, omija Górę Wesołowską od jej południowych stoków i w końcu dociera do wsi Zajączków, a następnie do granicy gminy z gminą Chęciny. Szlak odbija dalej na południe wzdłuż tej właśnie granicy i ostatecznie opuszcza gminę Piekoszów w jej najbardziej na południe wysuniętym punkcie. Wśród atrakcji zlokalizowanych na szlaku w gminie Piekoszów wyróżnić można XV-wieczną osadę Ruda Zajączkowska, która powstała jako kuźnia, po czym przerodziła się w folwark z młynem i tartakami, a w XIX w. dzierżawiła ją Józefa Saska, ciotka Stefana Żeromskiego, który niejednokrotnie odwiedzał ją w tym właśnie miejscu. Całkowita długość szlaku wynosi ok. 20 km z czego niecałe 8 znajduje się w gminie Piekoszów.
2. Czarny szlak Piekoszów – Pasma Zgórskie. Dość krótki szlak rozpoczynający się w Piekoszowie w pobliżu urzędu gminy. Biegnie on dalej na południe przecinając tory kolejowe w pobliżu stacji PKO w Łaziskach. Następnie podąża na wschód i znów na południe wkraczając do Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego gdzie można podziwiać lasy bukowo-sosnowe. Dalej szlak w na przemian zmienia położenie pomiędzy gminami Piekoszów i Chęciny, aby w końcu odbić na północ w kierunku Jaworzni Fabrycznej gdzie zlokalizowany jest rezerwat przyrody Chelosiowa Jama. Po przecięciu drogi ekspresowej S7 szlak ostatecznie odbija na południe w kierunku gminy Chęciny gdzie kończy swój bieg. Całkowita długość szlaku to ok. 10 km, z czego niecałe 8 km leży na terenie gminy Piekoszów.

Mapa 150. Oznakowane szlaki turystyczne na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne

Poza głównymi, znakowanymi szlakami turystycznymi przez gminę przechodzą również inne trasy, takie jak:

- Geologiczna Ścieżka Dydaktyczna o długości 59 km biegnąca od Kielc do Chęciny przez południowo-wschodnie tereny gminy Piekoszów (Jaworzno, Gałężnice, Rezerwat Chelosiowa Jama).
- Szlak pieszo-rowerowy „Wiarna Rzeka – szlak przyjazny dla przedszkolaka” o długości 4,3 km utworzony w ramach projektu „Widzimy, słyszymy, czujemy – wszystkimi zmysłami region odkryjemy”. Szlak rozpoczyna i kończy się na placu zabaw we wsi Wiarna Rzeka i prowadzi terenami leżącymi przy rzece o tej samej nazwie.
- Szlak rowerowy „Nad Wiarną Rzekę” o długości 40 km biegnący dookoła gminy przez miejscowości Piekoszów, Łaziska, Zajączków, Ruda Zajączkowska, Wiarna Rzeka, Podzamcze Piekoszowskie.
- Szlak rowerowy z Karczówki (Kielce) do Podzamcza Piekoszowskiego o długości 23 km. Rozpoczyna się za wschodnią granicą gminy, wkracza do niej w pobliżu Szczukowic. Podąża przez Jaworznię i kończy się w Podzamczu Piekoszowskim w pobliżu ruin XVII-wiecznego Pałacu Tarłów.

Ponadto w ramach projektu „Zachowanie bioróżnorodności w rezerwach na terenie gminy Piekoszów” współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 wybudowane zostały ścieżki dydaktyczne wraz ze stanowiskami edukacyjnymi, stanowiskiem obserwacyjnym oraz elementami małej architektury:

Funkcjonalnego, współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020.

Mapa 152. Planowany przebieg ścieżek rowerowych w gminie Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne

Celem projektu jest wykonanie dwóch odcinków ścieżek rowerowych o szerokości 2,5 m i łącznej długości 3,08 km, w tym:

1. Odcinek Wincentów – Piekoszów o długości 1,2 km (widoczny również na poprzedniej mapie).
2. Odcinek Jaworznia – Janów o długości 1,88 km.

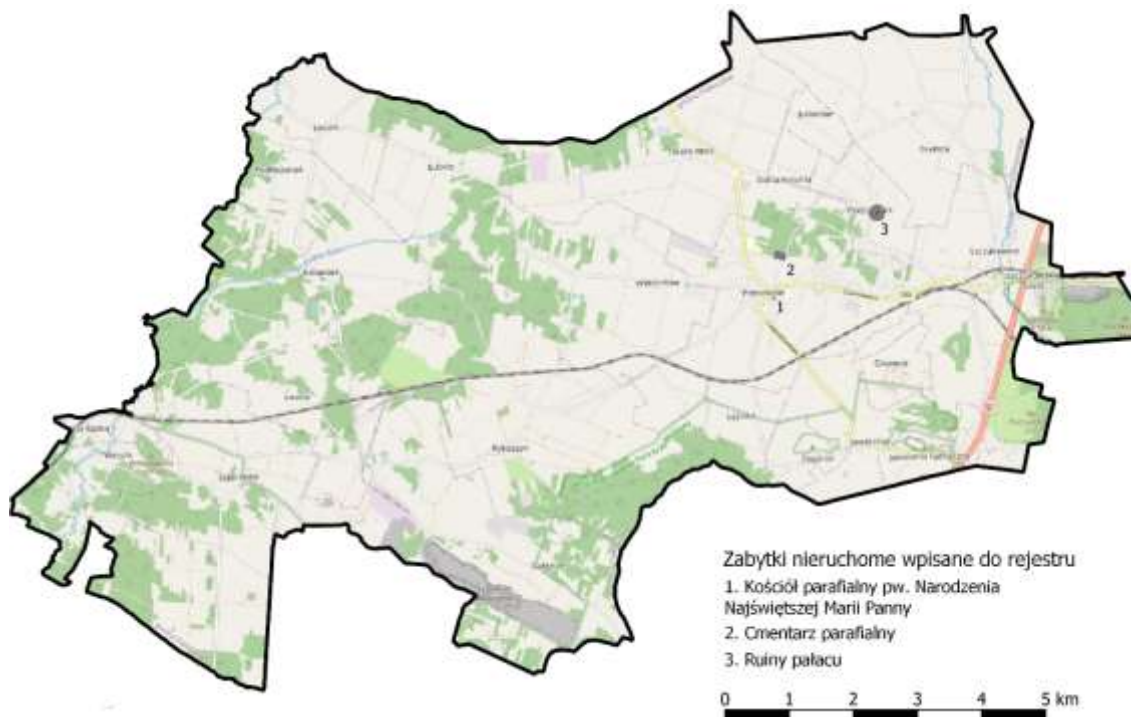
Planowane zakończenie realizacji projektu i zarazem oddanie do użytku ścieżek rowerowych to drugi kwartał 2023 r.

Zabytki

Na terenie gminy Piekoszów zlokalizowane są trzy zabytki nieruchome wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa:

1. Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny. Położony w Piekoszowie zbudowany w latach 1878-1886 kościół stanowiący przykład architektury neobarokowej zaprojektowany przez Franciszka Ksawerego Kowalskiego. Świątynia zbudowana została ze względu na zwiększającą się liczbę pielgrzymów przybywających zobaczyć i modlić się do obrazu Madonny z Dzieciątkiem z 1691 r.
2. Cmentarz parafialny rzymskokatolicki z pierwszej połowy XIX w. Położony przy ulicy Cmentarnej w północnej części Piekoszowa.
3. Pałac Tarłów w Podzamczu Piekoszowskim. Zbudowany w latach 1649-1655 przez ówczesnego wojewodę lubelskiego Jana Aleksandra Tarła na wzór Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach. Budowa ukończona został tuż przed Potopem Szwedzkim. W 1842 roku pałac nabyty został z rąk rodziny Tarłów przez Kazimierza Sosnowskiego, a w roku 1860 został zniszczony przez pożar. Próby odbudowy nie powiodły się i ostatecznie w roku 1945 zabytek stał się własnością państwa.

Mapa 153. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Gmina prowadzi również swoją własną ewidencję zabytków, gdzie zgodnie z zarządzeniem wójta nr 0050.52.2018 z dnia 27 lipca 2018 roku, w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Piekoszów, wyszczególnione zostało 47 zabytków.

Tabela 25. Zabytki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Piekoszów

Lp.	Miejscowość	Opis
1	Brynica	Miejsce Pamięci – tablica upamiętniająca mieszkańców Brynicy poległych w 1944 r.
2		Krzyż żeliwny z trójlistnie zakończonymi ramionami na kamiennym postumencie z 1863 r.
3		Krzyż kamienny na kamiennym postumencie z 1863 r.
4	Gałęzice	Miejsce Pamięci – pomnik ku czci poległych w 1944 r.
5		Krzyż żeliwny pełny z trójlistnym zakończeniem ramion na kamiennym postumencie i otoczony barierką z tego samego czasu tj. z 1884 r.
6		Miejsce Pamięci – kamień upamiętniający 700-lecie wsi z 2003 r.
7	Jaworznia	Kapliczka murowana z początku XX wieku.
8	Łosienek	Krzyż kamienny na postumencie z 1939 r.
9		Kapliczka murowana p.w. Św. Jana Nepomucena z czterospadowym dachem z XIX w.
10		Miejsce Pamięci – miejsce pochówku powstańca z 1863 r.
11	Łosień	Krzyż przydrożny żeliwny ażurowany na kamiennym postumencie z 1918 r.
12		Młyn wodny z XIX w.
13		Cmentarz parafialny z XX w.
14	Micigózd	Krzyż kamienny na kamiennym postumencie z 1945 r.
15		Krzyż kamienny na kamiennym postumencie z 1908 r.

16		Krzyż kamienny na postumencie z połowy XX w.
17		Figura przydrożna Św. Jakuba z XVIII w.
18		Krzyż przydrożny żeliwny ażurowany na kamiennym postumencie z 1933 r.
19		Krzyż przydrożny metalowy na postumencie kamienny z 1918 r.
20		Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP z XIX w.
21		Cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia z XV-XIX w.
22		Ogrodzenie ze schodami z XIX w.
23		Plebania z XIX w.
24		Cmentarz parafialny z XIX w.
25	Piekoszów	Kaplica grobowa Otkiewiczów na cmentarzu parafialnym z XIX w.
26		Krzyż przydrożny na kolumnie z przełomu XIX i XX w.
27		Krzyż przydrożny na postumencie z XX w.
28		Miejsce Pamięci – zbiorowa mogiła Żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r.
29		Miejsce Pamięci – zbiorowa mogiła Żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r.
30		Figura przydrożna NMP z Dzieciątkiem na kamiennym postumencie z 1816 r.
31		Krzyż przydrożny metalowy na kamiennym, wcześniejszym, postumencie z 1908 r.
32		Krzyż przydrożny kamienny na kamiennym postumencie z 1950 r.
33	Podzamcze	Krzyż przydrożny kamienny z 1940 r.
34		Ruiny pałacu Tartów z XVII w.
35		Otoczenie Pałacu Tartów w promieniu 100 m od murów.
36		Kapliczka przydrożna murowana p. w. Św. Jana Nepomucen z XVIII w.
37	Rykoszyn	Krzyż przydrożny żeliwny na kamiennym cokole z 1861 r.
38		Krzyż przydrożny kamienny z połowy XX w.
39	Szczukowice	Krzyż przydrożny kamienny na kamienny postumencie z 1948 r.
40	Wesoła	Cmentarz parafialny z XX w.
41		Miejsce Pamięci – pomnik Polaków rozstrzelanych w 1943 r.
42	Wesoła Młynki	Ruiny młyna wodne z XIX w.
43	Wincentów	Krzyż przydrożny żeliwny ażurowany na kamiennym postumencie z 1922 r.
44		Kapliczka murowana Św. Jana Nepomucena z krzyżem metalowym w szczycie, z lat 30 XIX w.
45	Zajączków	Miejsce Pamięci – kamień upamiętniający 700-lecie wsi z 2006 r.
46		Krzyż żelazny na kamiennym postumencie z XX w.
47		Kapliczka przydrożna z 1908 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Piekoszów

Muzea

Na terenie gminy Piekoszów nie znajdują się muzea.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie gminy Piekoszów znajduje się obraz Matki Bożej Miłosierdzia przedstawiający Madonnę z Dzieciątkiem Jezus. Namalowany w 1691 r. przez nowicjusza zakonu Paulinów obraz, trafił do Piekoszowa gdzie 21 maja 1705 roku w święto Wniebowstąpienia Pańskiego zaobserwowano na nim krwawe łzy. Obraz stał się celem pielgrzymek, a w samych tylko latach 1705-1743 odnotowane zostało ponad 280 uzdrowień i szczególnych łask. W związku z rosnącą liczbą pielgrzymów niezbędne było zbudowanie nowej świątyni. W ten sposób powstało Sanktuarium w Piekoszowie p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, które do dziś stanowi cel licznych pielgrzymek. Msze na terenie sanktuarium odprawił między innymi Prymas kard. Stefan Wyszyński dokonując koronacji cudownego obrazu.

Ośrodki kultury regionalnej

Głównym ośrodkiem odpowiedzialnym za działania z zakresu kultury regionalnej w gminie Piekoszów jest Biblioteka Centrum Kultury w Piekoszowie. Instytucja ta powstała z połączenia Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej. Zlokalizowana jest przy ulicy Częstochowskiej 66 i posiada filie w Rykoszynie, Brynicy i Zajączkowie oraz świetlice w Szczukowicach, Wincentowie i Gałęzicach.

Podstawowym zadaniem BCK jest wspieranie i animowanie kulturalnej aktywności mieszkańców gminy Piekoszów, organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz wspieranie działalności twórczej grup, zespołów, i samodzielnych artystów. W tym celu organizuje szereg wydarzeń cyklicznych takich jak przeglądy wokalne i teatralne, konkursy wiedzy i artystyczne, Przegląd Gwary Ludowej GODKI czy Festiwal Konfrontacje Kultur.

Przy Bibliotece Centrum Kultury funkcjonują grupy artystyczne, które reprezentują gminę na przeglądach i festiwalach o randze lokalnej, regionalnej i ogólnopolskiej. Są to:

1. Zespół Pieśni i Tańca „Wierna Rzeka” założony w roku 2005. Współpracuje między innymi z Wojewódzkim Domem Kultury w Kielcach, a jego głównym zadaniem jest promocja muzyki ludowej, folkloru i tożsamości kulturowej ziemi świętokrzyskiej. Laureat licznych nagród konkursowych.
2. Zespół Pieśni i Tańca „Wincentowianie” założony w 2007 roku. Obecnie liczy 20 osób. Jego celem jest upowszechnianie tradycji ludowej. Wielokrotnie zdobywał I, II i III miejsca na konkursach wszystkich szczebli.
3. Zespół Pieśni i Tańca „Piekoszowianie”. Utworzony w 2004 r. Jego celem jest promocja folkloru w gminie, powiecie oraz województwie. Trzykrotnie zajął II miejsce oraz sześciokrotnie III miejsce w organizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego konkursach.

BCK wydaje również miesięcznik Głos Piekoszowa, który zajmuje się sprawami gminy, w tym promocją wydarzeń kulturalnych.

Świetlice wiejskie

Na terenie Gminy Piekoszów funkcjonują trzy świetlice działające w ramach Biblioteki Centrum Kultury. Są to:

1. Świetlica w Szczukowicach położona około 2 km na wschód od Piekoszowa, przy wschodniej granicy gminy z Kielcami.

- Świetlica w Wincentowie, położona około 1,5 km na zachód od Piekoszowa w centralnej części gminy.
- Świetlica w Gałęzicach położona na południu gminy w pobliżu granicy z gminą i miastem Chęciny.

Dodatkowo w roku 2021 otworzona została świetlica środowiskowa w Piekoszowie. Została ona stworzona w ramach projektu współfinansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020 i zapewnia 48 miejsc dla uczniów i dziesięć miejsc dla rodziców.

Mapa 154. Przybliżona lokalizacja świetlic wiejskich na terenie gminy Piekoszów

Źródło: Opracowanie własne

Baza noclegowa

Baza noclegowa gminy Piekoszów jest dobrze rozwinięta jak na gminę wiejską. Znajdują się tu dwa hotele włączone do Centralnego Wykazu Obiektów Hotelarskich:

- Chelosiowy Dworek – dwugwiazdkowy hotel położony przy drodze numer 761 przy granicy rezerwatu przyrody Chelosiowa Jama. Zapewnia 26 miejsc noclegowych oraz pełni również funkcję lokalu gastronomicznego i organizatora imprez okolicznościowych.
- Leśna Promenada – dwugwiazdkowy hotel położony pomiędzy Piekoszowem a Szczukowicami we wschodniej części gminy. Zapewnia 37 miejsc noclegowych. Ten obiekt również ma w swojej ofercie gastronomię oraz organizację imprez okolicznościowych.

Poza obiektami hotelarskimi trzon bazy noclegowej gminy Piekoszów stanowią gospodarstwa agroturystyczne, w szczególności te zrzeszone w stowarzyszeniu agroturystycznym „Wiarna Rzeka”, którego celem jest wspieranie turystyki wiejskiej w regionie. Zrzesza ono obecnie 20 członków. Bazę noclegową gminy uzupełnia zajazd Dworek Na Podzamczu.

12. DIAGNOZA ZASOBÓW MIASTA I GMINY PIERZCHNICA

Gmina Pierzchnica jest gminą miejsko-wiejską położoną w centralnej części województwa świętokrzyskiego oraz w zachodniej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

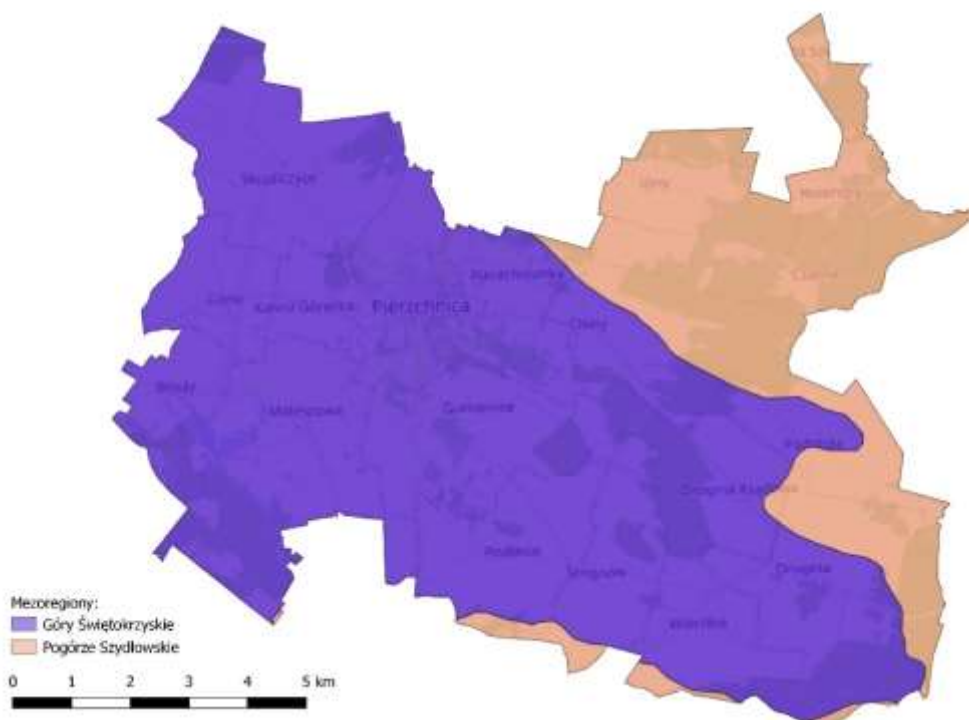
Mapa 155. Położenie gminy Pierzchnica w województwie świętokrzyskim i KOF

Źródło: Opracowanie własne

Powierzchnia gminy to około 104,59 km². W ramach KOF graniczy z gminami Chmielnik, Daleszyce oraz Morawica. Dodatkowo od wschodu graniczy z gminami Gnojno, Raków oraz Szydłów.

Mapa 156. Miasto i Gmina Pierzchnica z uwzględnieniem mezoregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Jest ona podzielona na 17 sołectw (Brody, Drugnia Rządowa, Drugnia, Górki, Gumienice, Holendry, Maleszowa, Osiny, Pierzchnianka, Pierzchnica, Podlesie, Podstoła, Skrzelczyce, Strasznów Gumienicki, Strojnow, Ujny, Wierzbie).

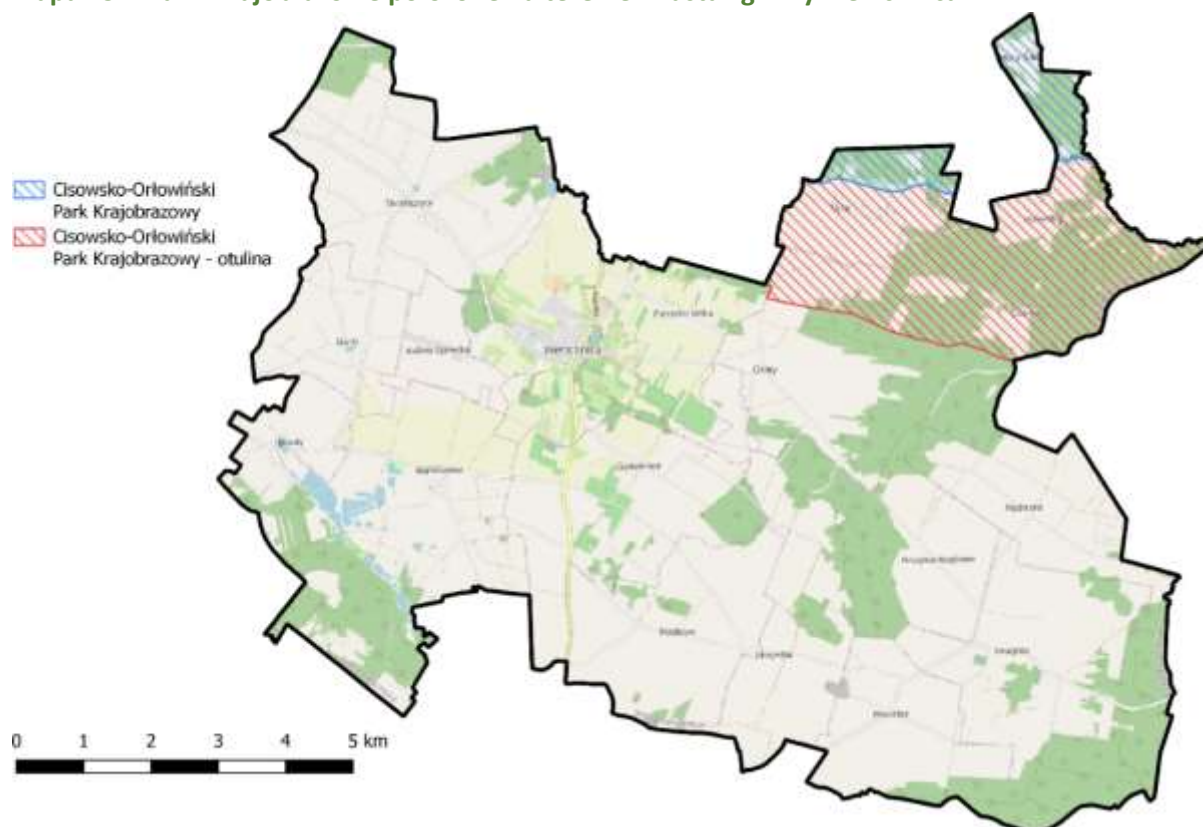
Z uwzględnieniem podziału fizyczno-geograficznego kraju Miasto i Gmina Pierzchnica znajduje się w zasięgu granic dwóch mezoregionów. Jej wschodnia i południowa część należy do mezoregionu Podgórze Szydłowskie. Natomiast znacząca większość gminy przebiegająca przez jej centralną i zachodnią część należy do mezoregionu Gór Świętokrzyskich.

12.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH MIASTA I GMINY PIERZCHNICA

Parki krajobrazowe

Północno-wschodnia część miasta i gminy Pierzchnica zlokalizowana jest w Cisowsko-Orłowińskim Parku Krajobrazowym o powierzchni 245 ha. Obejmuje on dwa odizolowane fragmenty. Pierwszy wysunięty bardziej na zachód składa się głównie z terenów leśnych i podmokłych. Drugi, wschodni obejmuje lasy oraz Hutę Szklaną, przysiółek wsi Holendry. Na południe od tych dwóch fragmentów parku zlokalizowana jest jego otulina o powierzchni 1151 ha. Obejmuje tereny wokół wsi Holendry, Czarna i Ujny, których większość pokryta jest lasami.

Mapa 157. Parki krajobrazowe położone na terenie miasta i gminy Pierzchnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary chronionego krajobrazu

Teren miasta i gminy Pierzchnica pokryty jest dwoma obszarami ochrony krajobrazu. Pierwszy z nich, Cisowsko-Orłowiński, pokrywa się terytorialnie z otuliną Parku Krajobrazowego.

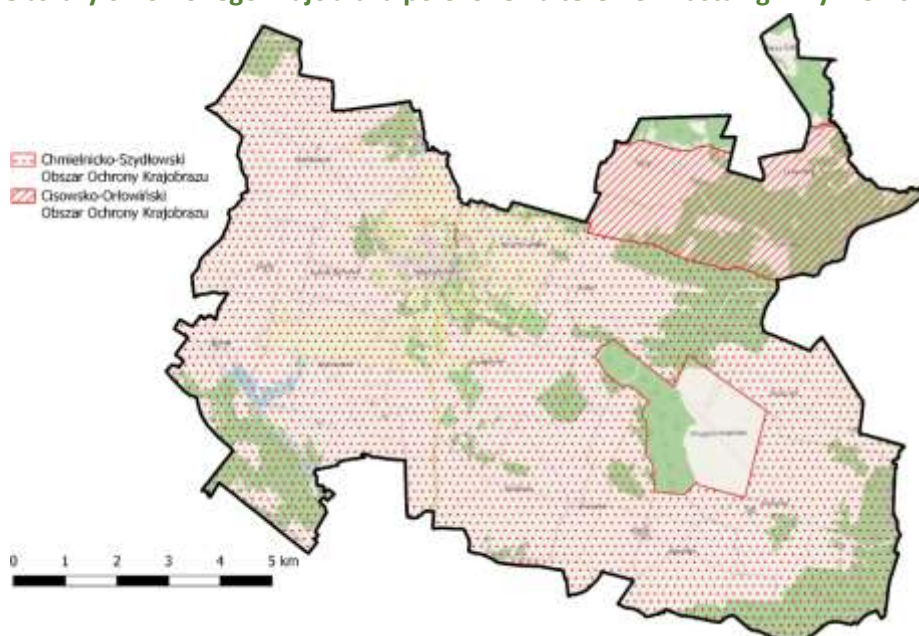
Zdjęcie 47. Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu

Źródło: <http://www.pierzchnica.pl>

Drugi to obejmujący ponad 81% terytorium gminy (8550 ha) Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu. Pokrywa całą zachodnią i południową część gminy, w tym miasto Pierzchnicę. Natomiast na wschodzie enklawę wyłączoną spod obszaru stanowią jedynie tereny leśne oraz mieszkalno-rolnicze wokół wsi Drugnia Rządowa.

Mapa 158. Obszary chronionego krajobrazu położone na terenie miasta i gminy Pierzchnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

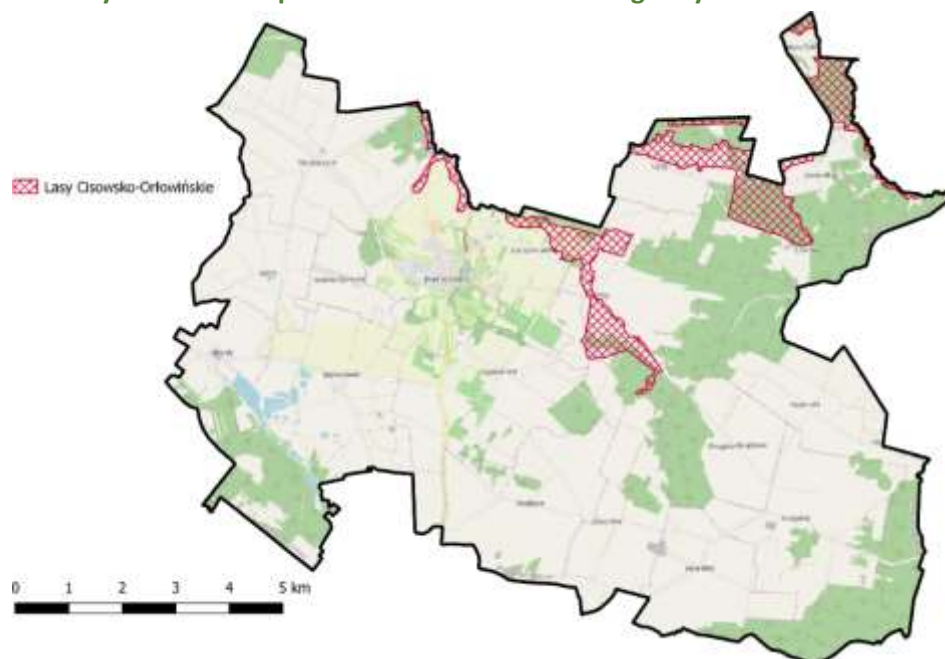
Obszary Natura 2000

W północnej części miasta i gminy Pierzchnica znajdują się niewielkie fragmenty obszaru Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowski, którego główna część terytorium zlokalizowana jest w gminie Daleszyce.

W mieście i gminie Pierzchnica podzielony on jest na kilka fragmentów. Najdalej na zachód obszar obejmuje bieg rzeki Pierzchnianki oraz jej dopływu wzdłuż granicy gminy. Następny fragment obszaru Natura 2000 rozpoczyna się od źródeł tej rzeki aż do miejsca, w którym wypływa ona pierwszy raz z terytorium gminy. Kolejny fragment obszaru obejmuje lasy położone pomiędzy miejscowościami Holendry, Czarna i Ujny, a ostatni lasy wokół Huty Szklanej.

Łącznie obszar Lasy Cisowsko-Orłowski zajmuje w mieście i gminie Pierzchnica 554 ha.

Mapa 159. Obszary Natura 2000 położone na terenie miasta i gminy Pierzchnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica nie znajdują się rezerваты przyrody.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica nie znajdują się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Parki narodowe

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica nie znajdują się parki narodowe.

Użytki ekologiczne

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica nie znajdują się użytki ekologiczne.

Stanowiska dokumentacyjne

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica nie znajdują się stanowiska dokumentacyjne.

Pomniki przyrody

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica zlokalizowane są 4 pomniki przyrody, w tym 3 jednoobiektowe i 1 wielobiektowy:

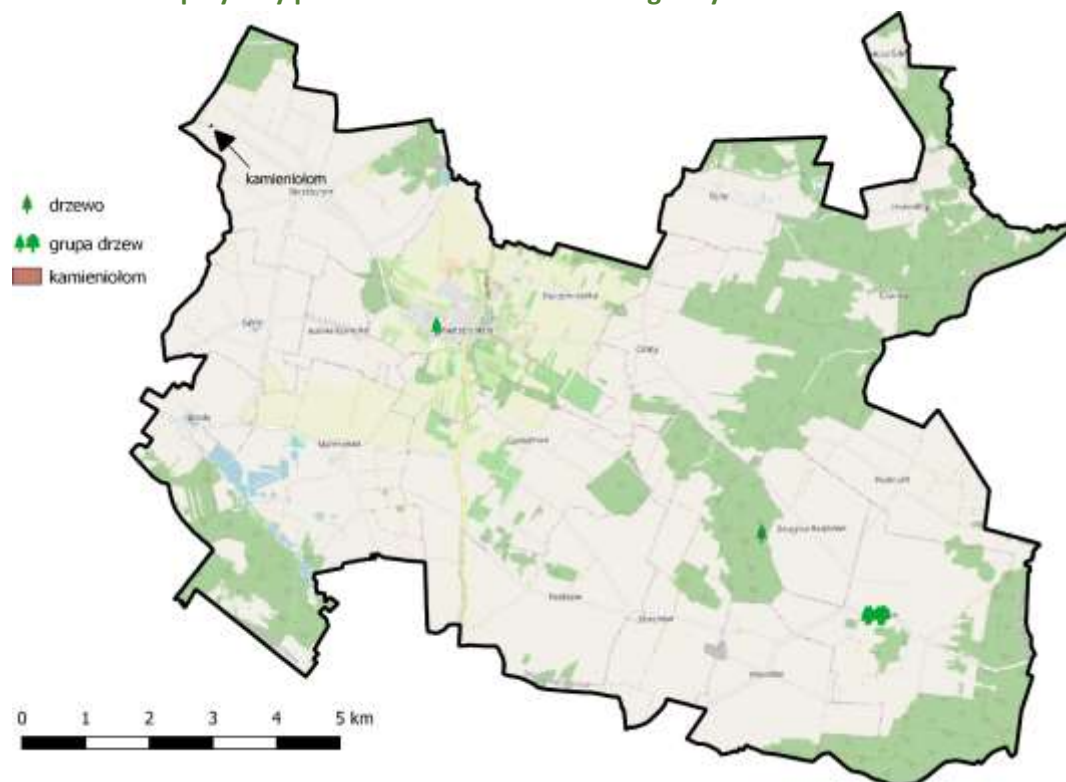
1. Sosna zwyczajna w wieku ok. 140-150 lat o wysokości 24 m i obwodzie 302 cm. Sosna znajduje się w centralnej części gminy na granicy obszaru leśnego położonego na zachód od wsi Drugnia Rządowa.
2. Lipa szerokolistna o obwodzie 3,65 m z nisko osadzoną koroną. Położona jest na działce przy ulicy Lipowej w mieście Pierzchnica.
3. Odślonięcie na terenie byłego kamieniołomu kalcytu. Jego średnica wynosi 35 m, a głębokość około 10 m. Żyłka kalcytu na którą można trafić na terenie pomnika przyrody zbudowana jest

z grubokrystalicznego kalcytu białego. Kamieniołom zlokalizowany jest w północno-zachodniej części gminy przy granicy z gminą Morawica bezpośrednio przy drodze Skrzelczyce-Radomice na wschód od kościoła.

Ostatni pomnik przyrody to grupa drzew rosnących w południowo-wschodniej części gminy w miejscowości Drugnia w sąsiedztwie kościoła św. Wawrzyńca.

1. Dąb szypułkowy o wysokości 21 m i obwodzie 383 cm.
2. Lipa szerokolistna o wysokości 23 m i obwodzie 490 cm.
3. Lipa szerokolistna o obwodzie 126 cm.

Mapa 160. Pomniki przyrody położone na terenie miasta i gminy Pierzchnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Środowisko wodne

Przez teren miasta i gminy Pierzchnica nie przepływają najważniejsze rzeki Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i regionu.

Głównym ciekim wodnym gminy jest Pierzchnianka, której źródła znajdują się w centralnej części na południe od miejscowości o tej samej nazwie (w okolicy wsi Osiny).

Przez południowo-zachodni kraniec gminy od miejscowości Ługi do miejscowości Brody przepływa bezimienny ciek, wzdłuż którego zlokalizowane są liczne stawy hodowlane.

Północno-wschodnią granicę gminy, od okolic Huty Szklanej do Smykowa tworzy bieg rzeki Czarnej. Z kolei w części południowo-wschodniej płynie ciek wodny, którego źródła znajdują się w pobliżu Drugni-Kolonii. Płyynie dalej na wschód gdzie opuszcza gminę Pierzchnica.

Mapa 161. Wody powierzchniowe w mieście i gminie Pierzchnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Węzły i korytarze ekologiczne

Przez terytorium miasta i gminy Pierzchnica przebiegają dwa korytarze ekologiczne. Pierwszy to korytarz Dolina Nidy, który zajmuje około 50% powierzchni gminy od północnego zachodu do jej wschodnich granic z wyjątkiem terenów wokół miejscowości Skrzelczyce i Górki oraz miasta Pierzchnica i terenów położonych na wschód od niego.

Natomiast północno-wschodni kraniec gminy tj. tereny wokół wsi Holendry oraz Huta Szklana i na wschód od wsi Czarna, to fragment korytarza ekologicznego Góry Świętokrzyskie i Dolina Wisły. Korytarz obejmuje część Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i bieg Wisły od Dębicy do Tarnobrzega.

Mapa 162. Korytarze ekologiczne biegnące przez terytorium miasta i gminy Pierzchnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

2. Suków – Cisów o długości 36,50 km. Jego fragment przebiega przez miejscowości Ujny i Holendry na północno-wschodnim krańcu gminy.
3. Smyków – Drugnia o długości 8,20 km. Jego część przebiega przez miejscowości Drugie i Podstoła.

Ścieżki rowerowe

Pomimo licznych tras rowerowych na terenie gminy i miasta Pierzchnica nie znajdują się ścieżki rowerowe w rozumieniu ustawy o ruchu drogowym tj. wydzielone z jezdni lub chodnika, odpowiednio oznaczone, samodzielne pasy przeznaczone dla jednokierunkowego lub dwukierunkowego ruchu rowerowego.

Zabytki

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica znajduje się 21 zabytków wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Zgrupowane są one w trzech miejscowościach: Pierzchnicy, Maleszowej i Drugni.

Tabela 26. Zabytki wpisane do rejestru NID w mieście i gminie Pierzchnica

Lp.	Zabytek	Miejscowość	Data wpisu do rejestru
1	Kościół parafialny pw. Św. Małgorzaty	Pierzchnica	4 stycznia 1957 r.
2	Lamus	Maleszowa	8 lutego 1958 r.
3	Stajnia z wozownią	Maleszowa	8 lutego 1958 r.
4	Dwór	Maleszowa	8 lutego 1958 r.
5	Kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca	Drugnia	15 kwietnia 1967 r.
6	Dzwonnica	Pierzchnica	22 czerwca 1967 r.
7	Zespół rezydencjonalny	Maleszowa	22 czerwca 1967 r.
8	Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Małgorzaty	Pierzchnica	31 sierpnia 1989 r.
9	Plebania	Pierzchnica	31 sierpnia 1989 r.
10	Ogrodzenie	Pierzchnica	31 sierpnia 1989 r.
11	Cmentarz grzebalny	Pierzchnica	31 sierpnia 1989 r.
12	Cmentarz przykościelny	Pierzchnica	31 sierpnia 1989 r.
13	Ogrodzenie	Pierzchnica	31 sierpnia 1989 r.
14	Układ dawnego miasta	Pierzchnica	31 sierpnia 1989 r.
15	Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Wawrzyńca	Drugnia	31 sierpnia 1989 r.
16	Dzwonnica	Drugnia	31 sierpnia 1989 r.
17	Cmentarz z drzewostanem	Drugnia	31 sierpnia 1989 r.
18	Ogrodzenie	Drugnia	31 sierpnia 1989 r.
19	Kapliczka pw. Św. Jana Nepomucena	Drugnia	31 sierpnia 1989 r.
20	Pozostałości zamku na wyspie	Maleszowa	31 sierpnia 1989 r.
21	Pozostałości założenia parkowo-ogrodowego	Maleszowa	31 sierpnia 1989 r.

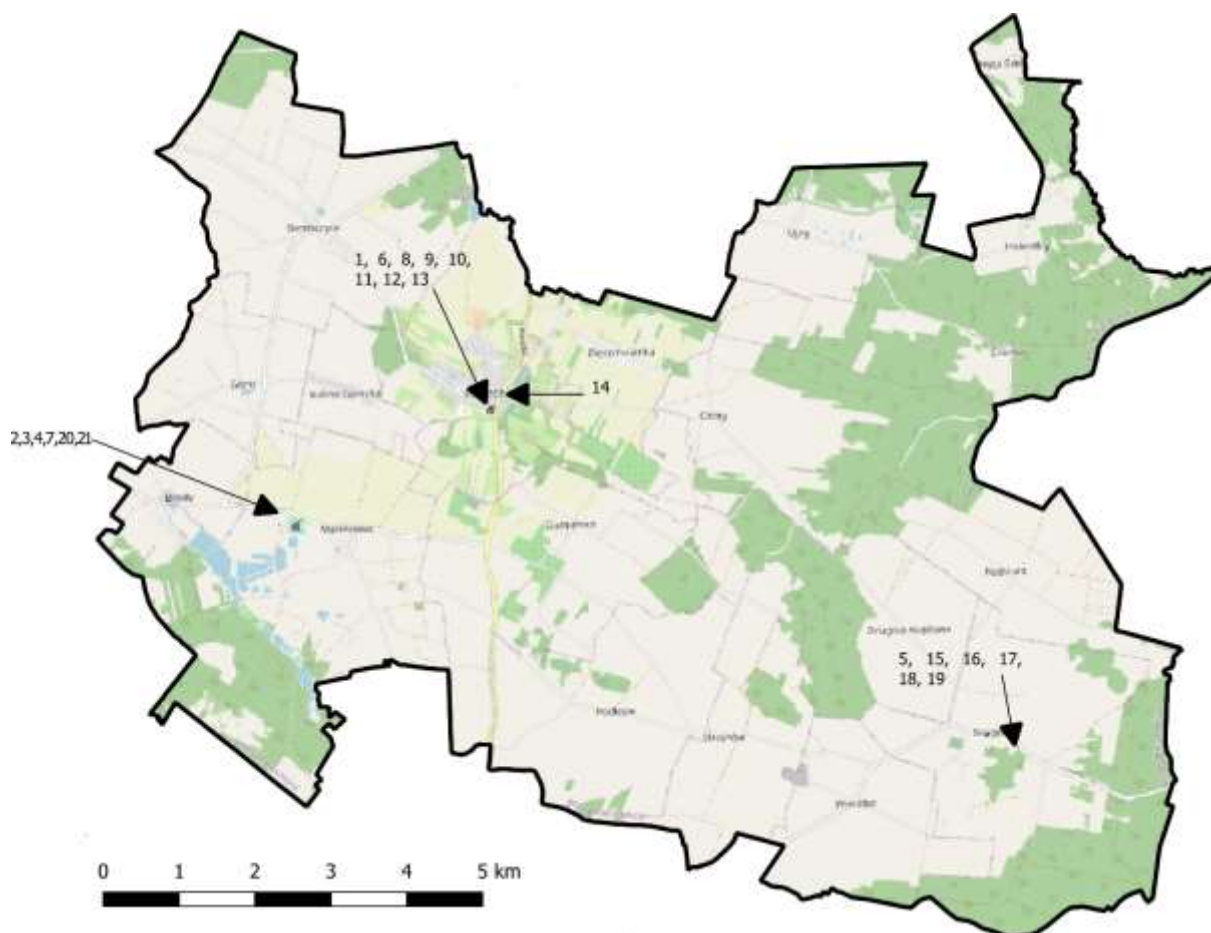
Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

W mieście Pierzchnicy zabytki zgrupowane są wokół kościoła parafialnego pw. Św. Małgorzaty, który w rejestrze NID jest od 1957 roku. Natomiast w następnych latach dopisane do niego zostały wszystkie elementy plebanii i budynku. Osobnym zabytkiem jest układ dawnego rynku miasta położony nieco na północ od kościoła.

W miejscowości Maleszowa zabytki związane są z dawnym dworem szlacheckim oraz jego budynkami gospodarczymi oraz parkiem i wyspą na niewielkim oczku wodnym, na której znajdują się pozostałości zamku.

Z kolei w Drugni zabytki obejmują kościół pw. Św. Wawrzyńca wraz z jego elementami zewnętrznymi. Osobno do rejestru wpisana została kapliczka leżąca w niewielkiej odległości na wschód od kościoła przy drodze.

Zdjęcie 48. Lokalizacja zabytków wpisanych do rejestru NID w mieście i gminie Pierzchnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Poza zabytkami wpisanymi do rejestru NID, gmina Pierzchnica prowadzi własną ewidencję zabytków, w której znajduje się 61 obiektów (w tym 21 z rejestru NID) zlokalizowanych w miejscowościach Drugnia, Gumienice, Maleszowa, Pierzchnianka, Pierzchnica, Skrzelczyce oraz pozostałości linii kolejowej w 4 miejscowościach.

Muzea

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica nie znajdują się obiekty muzealne.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica znajdują się zabytkowe kościoły z XV i XIX w. Nie są one jednak celami turystyki pielgrzymkowej.

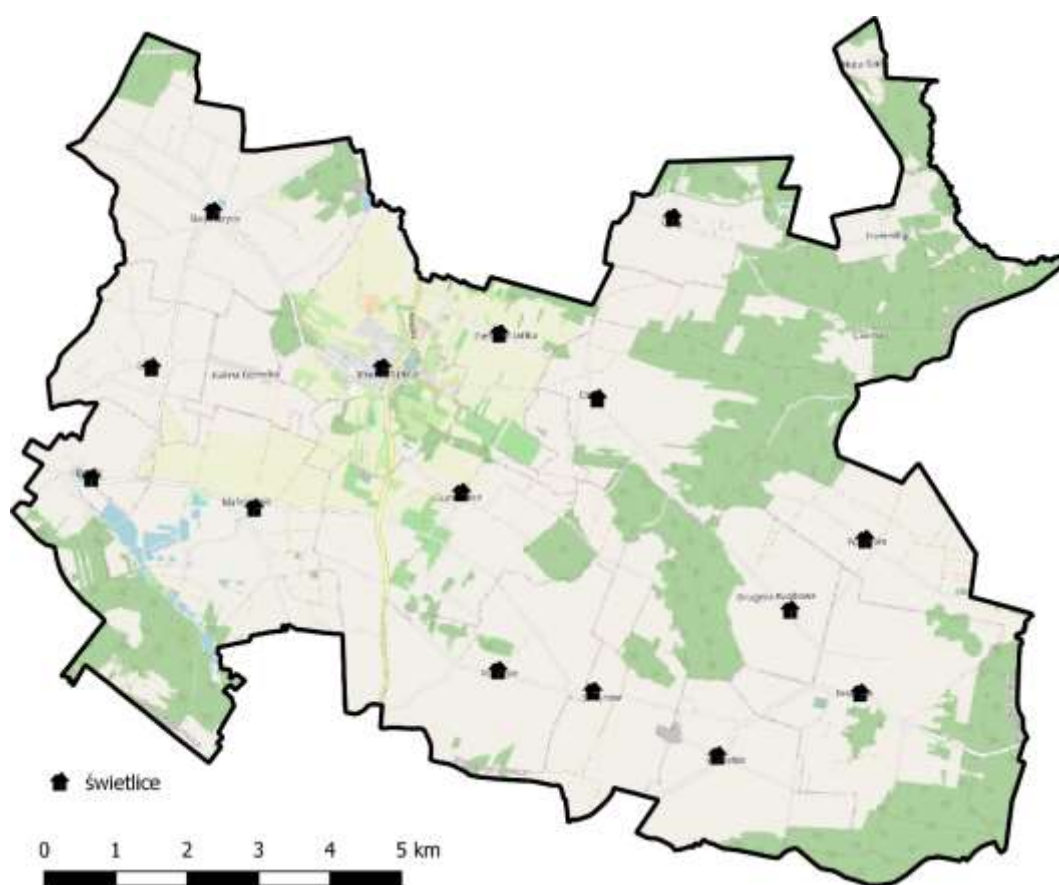
Ośrodki kultury regionalnej

Na terenie miasta i gminy Pierzchnica nie funkcjonuje gminny ośrodek kultury. Jednostką realizującą zadania z zakresu kultury regionalnej jest Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna. Jest to samodzielna instytucja kultury, której głównym celem jest rozwój czytelnictwa. Prowadzi ona jednak również szereg zajęć i warsztatów oraz projektów dofinansowanych ze źródeł zewnętrznych.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy Pierzchnica funkcjonuje 15 świetlic zlokalizowanych w Pierzchnicy, Skrzelczycach, Ujnach, Strojnowie, Podlesiu, Maleszowej, Gumienicach, Brodach, Drugni Rządowej, Drugni, Górkach, Pierzchniance, Podstole, Osinach oraz Wierzbie. W 8 z nich zajęcia w tych świetlicach prowadzi Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna.

Mapa 164. Przybliżona lokalizacja świetlic w mieście i gminie Pierzchnica

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie ze strategią gminy Pierzchnica docelowo na jej terenie funkcjonować będzie 16 świetlic. Są one systematycznie otwierane każdego roku.

Baza noclegowa

Baza noclegowa miasta i gminy Pierzchnica oparta jest o trzy funkcjonujące całorocznie obiekty:

1. Domek jednorodzinny „Jola” w miejscowości Drugnia-Zakarczmie posiadający 9 dostępnych miejsc noclegowych.

2. Budynek Mieszkalny „Daleko od szosy” w miejscowości Brody zapewniający 10 miejsc noclegowych.
3. Gospodarstwo agroturystyczne „Kuźnia i wiatr” w miejscowości Ujny z 6 miejscami noclegowymi.

Na terenie gminy nie znajdują się żadne obiekty hotelarskie, motele ani schroniska młodzieżowe.

Inne obiekty związane z dziedzictwem kulturowym

Nietypowym miejscem na mapie gminy i miasta Pierzchnica jak również całego KOF jest Góra Piwniczna zlokalizowana we wschodniej części miasta. Na tym niewielkim wzgórzu od setek lat okoliczni mieszkańcy budowali ziemianki w celu przechowywania warzyw oraz, być może, wytwarzanych alkoholi. Było to spowodowane wysokim stanem wód gruntowych, który uniemożliwiał budowanie piwnic przy swoich domach. Zwyczaj ten trwał do początku XX wieku, a ostatnie ziemianki przestały być użytkowane w jego II połowie.

Zdjęcie 49. Góra Piwniczna w Pierzchnicy

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Pierzchnica

13. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY STRAWCZYN

Gmina Strawczyn jest gminą wiejską położoną w północno-wschodniej części województwa świętokrzyskiego oraz Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

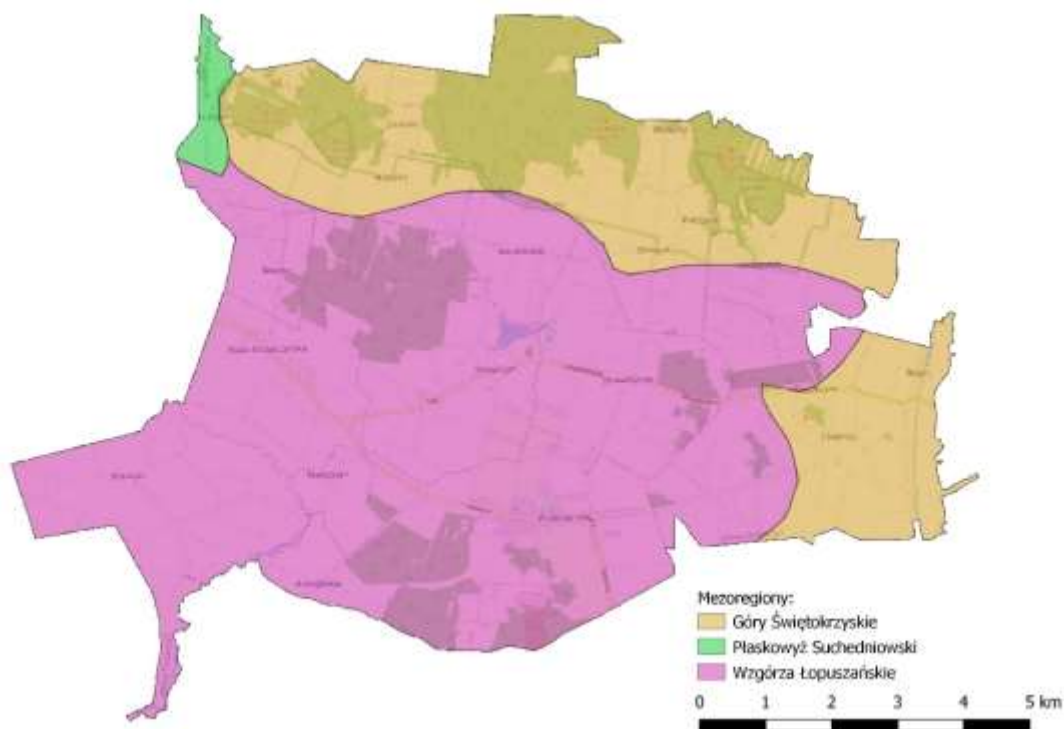
Mapa 165. Położenie gminy Strawczyn w województwie świętokrzyskim i KOF

Źródło: Opracowanie własne

Powierzchnia gminy to około 86,26 km². W ramach KOF graniczy z gminami Miedziana Góra oraz Piekoszów. Dodatkowo od północy i zachodu graniczy z gminami Łopuszno i Mniów.

Mapa 166. Gmina Strawczyn z uwzględnieniem mezoregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Gmina Strawczyn jest podzielona na 12 sołectw (Chełmce, Hucisko, Korczyn, Kuźniaki, Małogoskie, Niedźwiedź, Oblęgorek, Oblęgór, Promnik, Ruda Strawczyńska, Strawczyn, Strawczynek). W podziale ze względu na przeznaczenie terenu dominują użytki rolne i użytki leśne.

Z uwzględnieniem podziału fizyczno-geograficznego kraju Gmina Strawczyn znajduje się w zasięgu granic trzech mezoregionów. Jej znacząca większość (w centralnej i południowo zachodniej części) leży na terenie mezoregionu Wzgórza Łopuszańskie. Północy i wschodni pas gminy znajduje się natomiast w obrębie Gór Świętokrzyskich. Dodatkowo w północno-zachodnim krańcu znajduje się niewielki fragment mezoregionu Płaskowyż Suchedniowski.

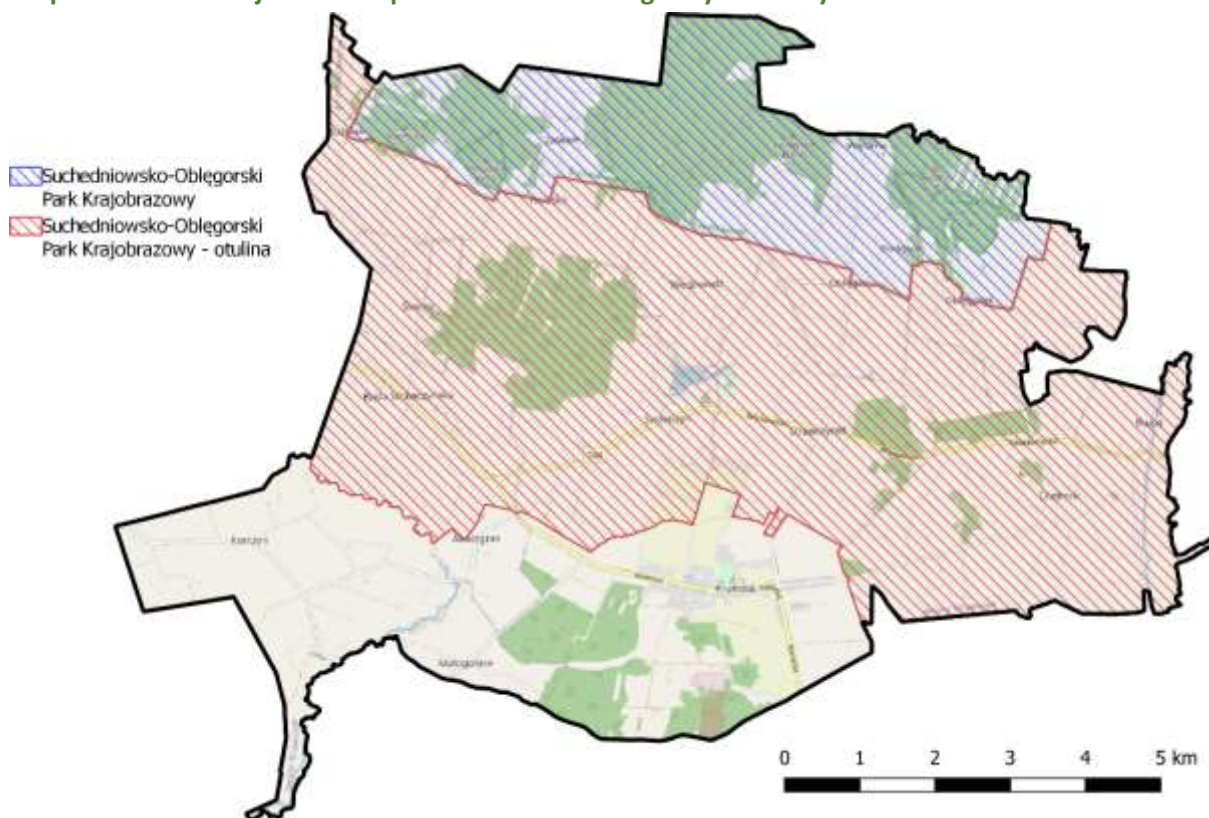
13.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY STRAWCZYN

Parki krajobrazowe

Na terenie gminy Strawczyn zlokalizowany jest Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy zajmujący 1620 ha wzdłuż prawie całej północnej granicy gminy. Jest to najbardziej na zachód wysunięta część Parku, odizolowana od większej części wschodniej. W tej części gminy Strawczyn przeważają obszary leśne przedzielone nieliczną zabudową mieszkalną i gruntami rolnymi.

W centralnej części gminy, na południe od właściwego Parku zlokalizowana jest jego otulina, która zajmuje około 55% (4757 ha) powierzchni całej gminy wzdłuż drogi wojewódzkiej 748. Większość tego obszaru stanowi zabudowa mieszkalna oraz grunty rolne. Znajduje się tam jednak również kilka sporych obszarów leśnych oraz nieliczne w gminie tereny przemysłowe.

Mapa 167. Parki Krajobrazowe położone na terenie gminy Strawczyn

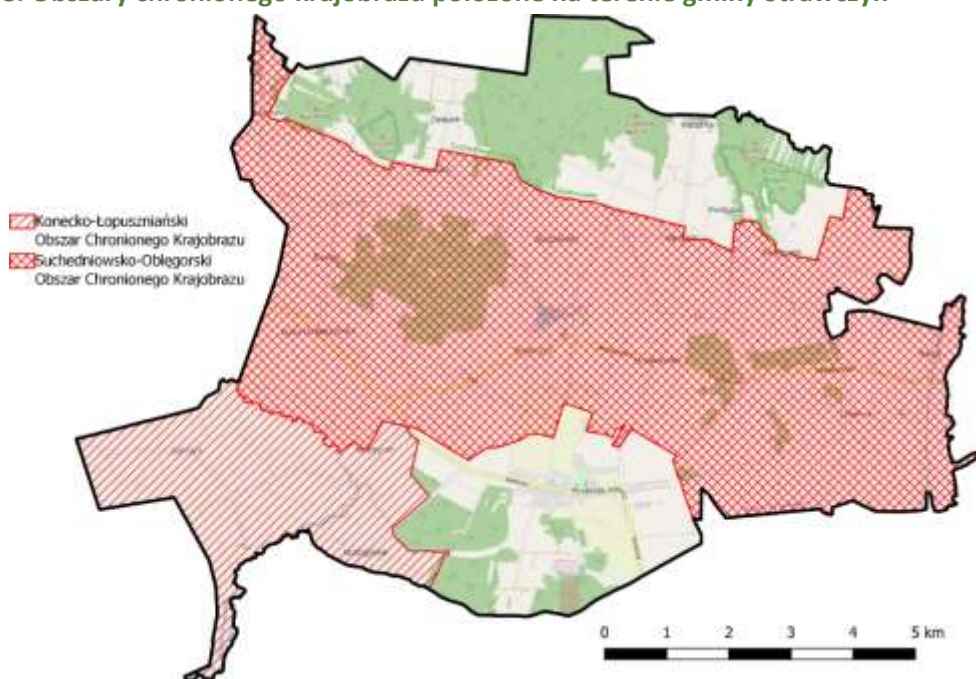

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary chronionego krajobrazu

Na terenie gminy Strawczyn zlokalizowane są dwa obszary chronionego krajobrazu. Pierwszy z nich to Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu, który terytorialnie pokrywa się z otuliną Parku Krajobrazowego opisaną powyżej. Drugi to Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu, zajmujący południowo-zachodni kraniec gminy wzdłuż biegu Wiernej Rzeki (Łososiny). Oprócz terenów doliny rzecznej obejmuje on również kilka miejscowości oraz obszarów rolniczych.

Mapa 168. Obszary chronionego krajobrazu położone na terenie gminy Strawczyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerwaty przyrody

Na terenie gminy Strawczyn znajdują się dwa rezerwaty przyrody, obydwa zlokalizowane wewnątrz Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego.

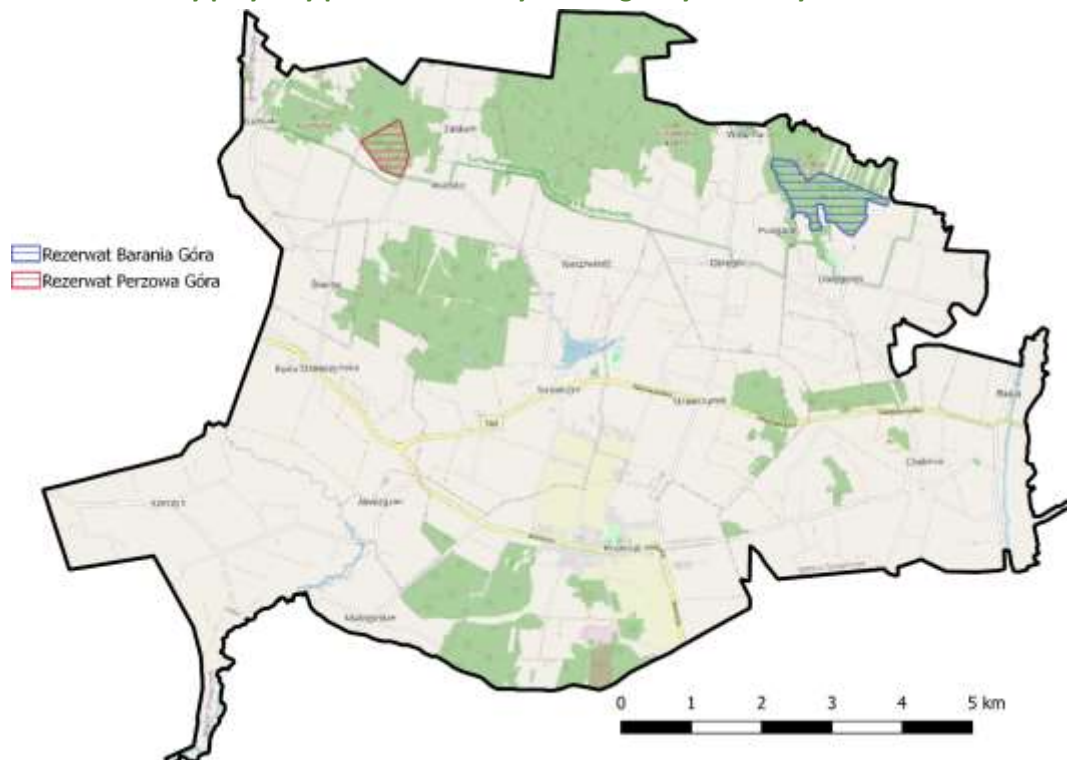
Zdjęcie 50. Rezerwat Perzowa Góra - kaplica św. Rozalii

Źródło: <http://www.stawczyn.pl>

1. Rezerwat Barania Góra o powierzchni 82 ha. Położony jest w północno-wschodniej części gminy na terenie leśnym. Obszar rezerwatu znajduje się na poprzecinanym wąwozami zboczu Baraniej Góry. W skład drzewostanu wchodzi jodły, dęby i buki o imponujących rozmiarach. Wśród innych występujących tu roślin wyróżnić można chronione prawnie wrońca widlastego, centurię pospolitą, buławnik mieczolistny i wawrzynka wilczyko.
2. Rezerwat Perzowa Góra o powierzchni 33 ha. Położony jest po przeciwległej stronie Parku Krajobrazowego, w północno-zachodniej obejmujący szczyt Góry Perzowej o wysokości 396 m n.p.m. Celem jego założenia było zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych, historycznych i krajobrazowych odśnień piaskowca triasowego oraz wielogatunkowego drzewostanu z fragmentami żyznej buczyny. Na terenie rezerwatu występują rzadkie i chronione rośliny takie jak konwalia majowa, lilia złotogłów, czosnek niedźwiedzi, paprotka zwyczajna oraz kokorycz pełna. Dodatkową atrakcją turystyczną rezerwatu jest położna na szczycie Góry Perzowej kaplica św. Rozalii.

Mapa 169. Rezerваты przyrody położone na terytorium gminy Strawczyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie gminy Strawczyn nie znajdują się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

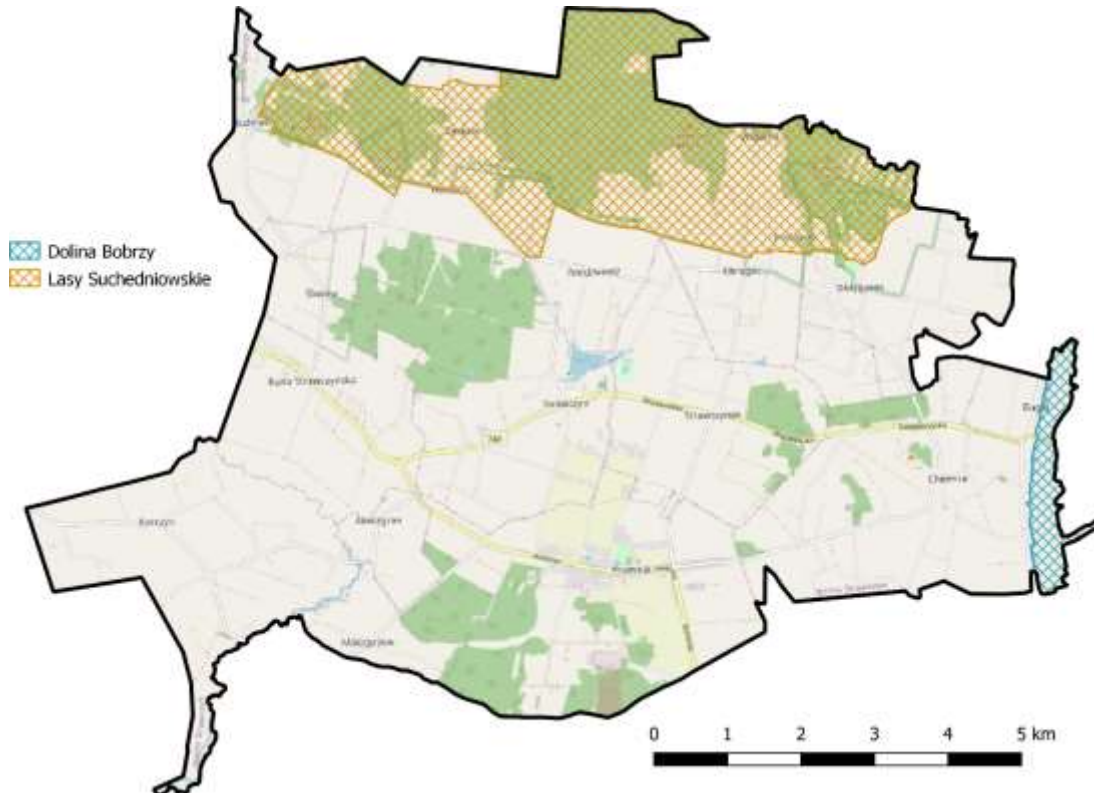
Parki narodowe

Na terenie gminy Strawczyn nie znajdują się parki narodowe.

Obszary Natura 2000

Na terenie gminy Strawczyn położone są dwa obszary Natura 2000 ochrony siedliskowej.

Mapa 170. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy Strawczyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Zdecydowanie większy jest obszar Lasów Suchedniowskich, który swoją powierzchnią (1564 ha) i lokalizacją zbliżony jest do Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego. Główne różnice znajdują się w pobliżu miejscowości Oblęgorek, Oblęgór oraz Hucisko.

Drugi obszar Natura 2000 to niewielki (123 ha) fragment Doliny Bobrzy, który zajmuje teren pomiędzy biegiem rzeki Bobrzy przez gminę Strawczyn, a jej wschodnią granicą z gminą Miedziana Góra.

Zdjęcie 51. Lasy Suchedniowskie

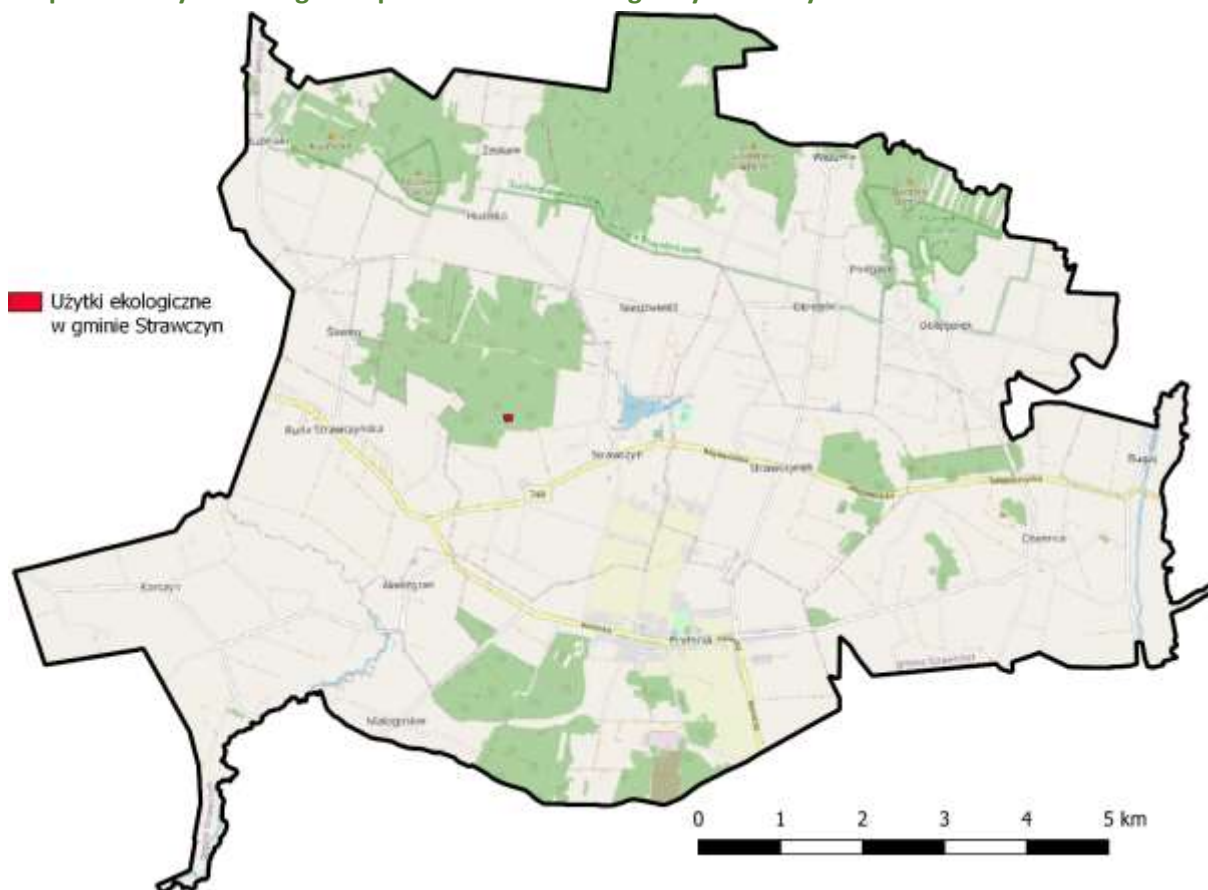

Źródło: <http://www.stawczyn.pl>

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Strawczyn położony jest jeden niewielki obszar użytków ekologicznych Śródleśne Oczko Wodne o powierzchni 0,82 ha. Zlokalizowane jest w południowym fragmencie lasu w centralnej części gminy. Dla turystów dostępna jest niewielka ambona umożliwiająca spokojne podziwianie walorów przyrodniczych tego małego akwenu. Można do niego dotrzeć od południa przez ścieżkę prowadzącą od drogi Leśnej na zachód.

Mapa 171. Użytki ekologiczne położone na terenie gminy Strawczyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Stanowiska dokumentacyjne

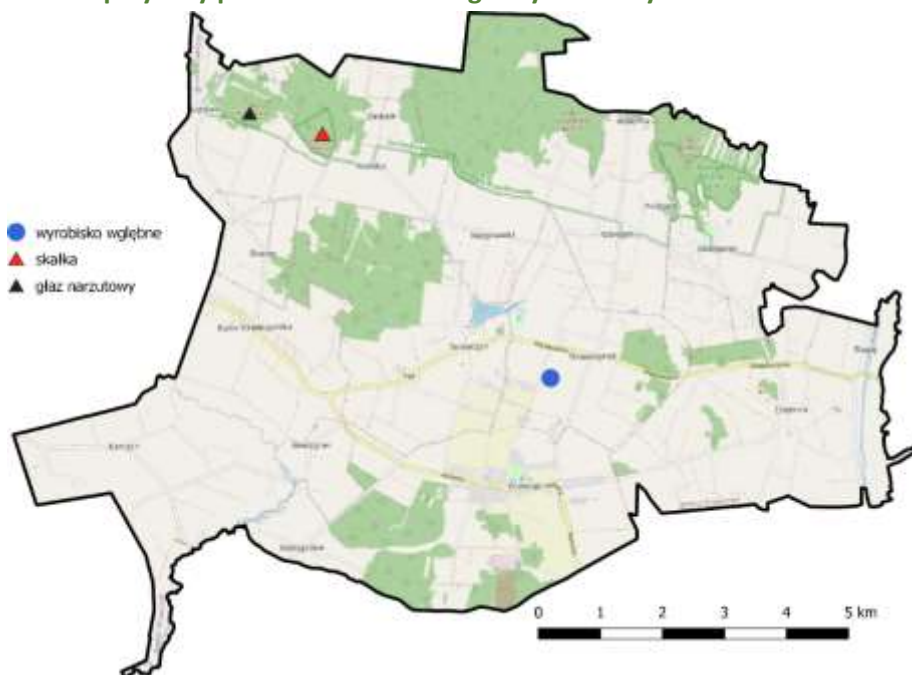
Na terenie gminy Strawczyn nie znajdują się stanowiska dokumentacyjne.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Strawczyn położone są trzy pomniki przyrody o charakterze jednoobiektowym i geologicznym:

1. Stare wyrobisko węgłne o długości 65 m, szerokości 15-20 m i głębokości do 3 m. Jest ono pozostałością po dawnych pracach badawczo-wydobywczych związanych ze złożami barytu. Położone jest około 500 m na południe od drogi wojewódzkiej 748 w centralnej części gminy.
2. Ciąg naturalnych, przebiegających łukowato, skałek zbudowanych z czerwonych, nierównościarnistych, miejscami żwirkowatych piaskowców dolnego triasu. Na ich ściankach dostrzec można przekątne warstwowania rynnowe. Skałki położone są w szczytowej części Góry Perzowej.
3. Obszar o długości ok. 40 m i szerokości 20 m położony na zboczu Góry Kuźniackiej kilkadziesiąt metrów od jej szczytu. Teren pokryty jest licznymi głazami i blokami skalnymi tworzącymi w niektórych miejscach podłużne usypiska. Wyróżnia się wśród nich duży czterometrowy blok położony w dolnej części.

Mapa 172. Pomniki przyrody położone na terenie gminy Strawczyn

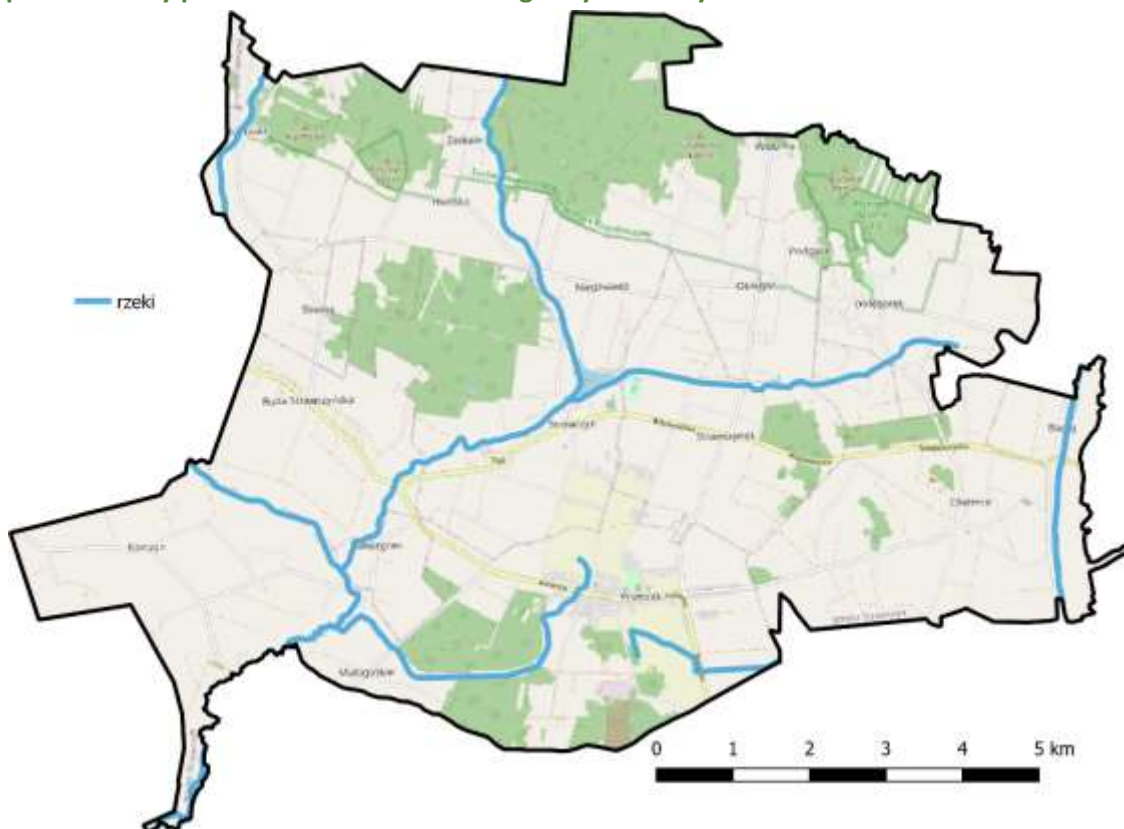

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Środowisko wodne

Środowisko wodne gminy Strawczyn skupione jest wokół zlewni przepływających przez nią dwóch największych rzek tj. Bobrzy oraz Wiernej Rzeki zwanej również Łososią.

Mapa 173. Wody powierzchniowe na terenie gminy Strawczyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Zdecydowanie dłuższy bieg po gminie Strawczyn ma ta druga, rozpoczynając go w północno-zachodniej części w pobliżu miejscowości Kuźniaki, gdzie tworzy przełom pomiędzy Pasmem Oblęgorskim a Wzgórzami Dobrzeszowskimi. Następnie opuszcza gminę by ponownie do niej wrócić pomiędzy miejscowością Korczyn a drogą wojewódzką nr 786. Podąża na zachód i południe gdzie tworzy granicę z gminą Piekoszów. Rzeka ma łączną długość 35,6 km i stanowi dopływ Białej Nidy.

Natomiast Bobrza to dopływ Czarnej Nidy o długości 48,9 km i powierzchni dorzecza wynoszącej 379 km². Jej przebieg przez gminę Strawczyn jest dość krótki i biegnie wzdłuż wschodniej granicy z gminą Miedziana Góra.

Pozostałe ciek wodne gminy Strawczyn to biegnąca przez jej centralną część Trupień (Olszówka) oraz Ciek z Mokrego Boru wpływający od północy. Oba ciek ostatecznie zasilają Wierną Rzekę.

W samym centrum gminy zlokalizowany jest niewielki zbiornik wodny tj. Zalew Strawczyn. Leży on w widłach Cieku od Mokrego Boru i Trupnia w pobliżu siedziby władz administracyjnych tj. miejscowości Strawczyn. Akwen pełni przede wszystkim funkcję retencyjną dla celów gospodarczych i zapotrzebowania na wodę w okresach suszy. Pełni on jednak również rolę rekreacyjną i turystyczną.

Zdjęcie 52. Zalew Strawczyn

Źródło: <http://www.sckis.stawczyn.pl>

Węzły i korytarze ekologiczne

Na terenie gminy Strawczyn nie znajdują się węzły i korytarze ekologiczne.

13.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY STRAWCZYN

Szlaki turystyczne

Przez terytorium gminy Strawczyn przebiegają trzy oznakowane szlaki turystyczne. Są to:

1. Niewielki fragment niebieskiego szlaku rozpoczynający się w północno-zachodniej części gminy w miejscowości Kuźniaki i podążający dalej na zachód poza granicę Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

2. Szlak czarny rozpoczynający się we wsi Obłęgorek przy skrzyżowaniu ulic Gimnazjalnej, Piłkarzy oraz alei Lipowej. Podąża na północ przez Rezerwat Barania Góra i łączy się ze szlakiem czerwonym im. E. Massalskiego na zboczu Baraniej Góry. Jego całkowita długość to jedynie ok. 2,4 km, a przejście zajmuje 50 minut.
3. Czerwony szlak im. E. Massalskiego. Jeden z najważniejszych szlaków turystycznych KOF. Ma on swój początek w gminie Strawczyn we wsi Kuźniaki i biegnie północną częścią terytorium (w większości przez Suchedniowsko-Obłęgorski Park Krajobrazowy) w kierunku wschodnim podążając głównymi szczytami pasma górskimi tj. Góra Kuźnicka, Góra Perzowa, Góra Sieniawska i Góra Barania. Szlak prowadzi również przez oba rezerваты przyrody znajdujące się na terenie gminy Strawczyn. Opuszcza gminę w pobliżu wsi Góry przy północno-wschodniej granicy z gminą Mniów.

Mapa 174. Szlaki turystyczne położone na terenie gminy Strawczyn

Źródło: Opracowanie własne

Oprócz opisanych powyżej szlaków pieszych gmina Strawczyn posiada również szlak rowerowy prowadzący śladami jej najważniejszych i najciekawszych atrakcji turystycznych. Podmiotem odpowiedzialnym za szlak jest Samorządowe Centrum Kultury, Sportu i Czytelnictwa.

Jego trasa ma charakter pętli rozpoczynającej się na terenie Centrum Sportowo-Rekreacyjnego OLIMPIC w Strawczynku. Biegnie przez rezerваты przyrody i park krajobrazowy jak również przez południowe fragmenty gminy w pobliżu wsi Strawczyn, Promnik, Chełmce, Obłęgorek, Obłęgór i Niedźwiedz. Całkowita długość szlaku to ponad 30 km.

Mapa 175. Turystyczny szlak rowerowy po gminie Strawczyn

Źródło: <http://sckis.strawczyn.pl>

Ścieżki rowerowe

Gmina Strawczyn nie posiada ścieżek rowerowych w rozumieniu prawa o ruchu drogowym tj. wydzielonych z jezdni lub chodnika, odpowiednio oznaczonych, samodzielnych pasów przeznaczonych dla jednokierunkowego lub dwukierunkowego ruchu rowerowego.

Zabytki

Gmina Strawczyn wyróżnia się wśród innych gmin wiejskich Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego dużą liczbą zabytków wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Turyści mogą zobaczyć ich aż 15:

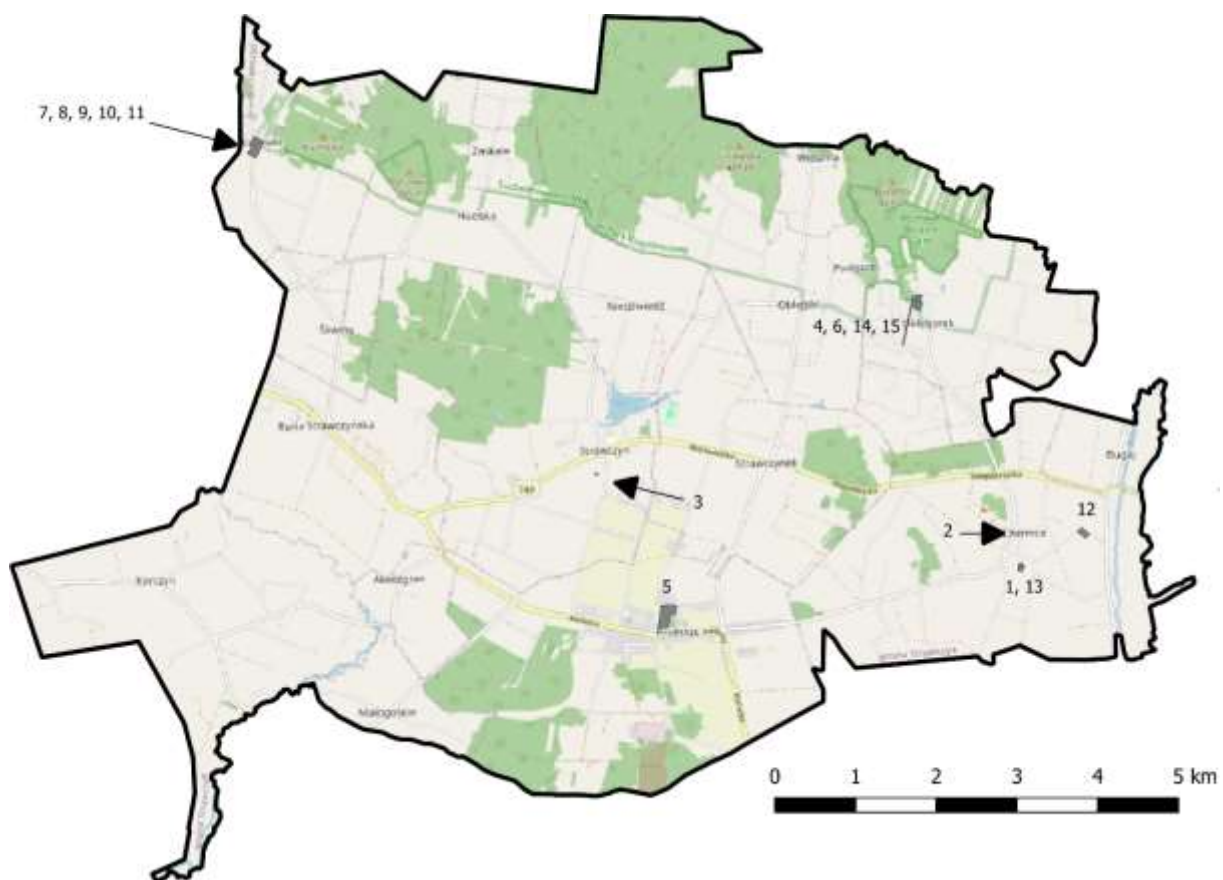
Tabela 27. Zabytki w gminie Strawczyn wpisane do rejestru NID

Lp.	Zabytek	Miejscowość	Data wpisu do rejestru
1	Kościół parafialny pw. Św. Marii Magdaleny i Św. Mikołaja	Chełmce	6 listopada 1947 r.
2	Dwór – dawny zbór ariański	Chełmce	26 październik 1956 r.
3	Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	Strawczyn	3 grudnia 1956 r.
4	Park	Obłęgorek	17 grudnia 1957 r.
5	Park dworski	Promnik	17 grudnia 1957 r.
6	Pałacyk Henryka Sienkiewicza	Obłęgorek	24 kwietnia 1958 r.

7	Ruiny wielkiego pieca	Kuźniaki	28 października 1971 r.
8	Zespół zakładu wielkopieczowego	Kuźniaki	28 kwietnia 1984 r.
9	Upust	Kuźniaki	28 kwietnia 1984 r.
10	Przelew	Kuźniaki	28 kwietnia 1984 r.
11	Teren zakładu wielkopieczowego	Kuźniaki	28 kwietnia 1984 r.
12	Cmentarz parafialny	Chełmce	25 czerwca 1992 r.
13	Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Marii Magdaleny i św. Mikołaja	Chełmce	4 lutego 2010 r.
14	Zespół pałacyku Henryka Sienkiewicza	Oblęgorek	4 lutego 2010 r.
15	Aleja lipowa	Oblęgorek	26 kwietnia 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Mapa 176. Lokalizacja zabytków wpisanych do rejestru NID w gminie Strawczyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Zabytkami, które wydają się mieć największy potencjał turystyczny są te związane z historycznymi postaciami gminy czyli pałacyk Henryka Sienkiewicza oraz leżące przy nim park i aleja lipowa. Innym ważnym atutem są zlokalizowane w północno-zachodniej części w miejscowości Kuźniaki pozostałości huty z imponującymi ruinami pieca, w którym niegdyś przetwarzane były metale.

Oprócz zabytków z rejestru NID gmina Strawczyn prowadzi również własną ewidencję, w której znajduje się 55 zabytków nieruchomości oraz 93 stanowiska archeologiczne.

Zdjęcie 53. Piec hutniczy w Kuźniakach - zabytek wpisany do rejestru NID

Źródło: <http://strawczyn.pl>

Muzea

Na terenie gminy Strawczyn znajdują się dwa obiekty o charakterze muzealnym. Pierwszy z nich to Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęborku, stanowiące oddział Muzeum Narodowego w Kielcach. Znajduje się ono w wybudowanym w latach 1900-1902 pałacyku, który został ufundowany i ofiarowany przyszłemu nobliście przez społeczeństwo polskie z okazji 25-lecia pracy literackiej. Henryk Sienkiewicz wykorzystywał go jako letnią rezydencję w latach 1902 – 1914. W roku 1956 dzieci pisarza przekazały pałacyk na rzecz utworzenia muzeum, które nastąpiło 26 października 1958 roku. W pałacyku można zobaczyć pomieszczenia, w których mieszkał Sienkiewicz wraz z rodziną oraz gośćmi jak również urządzone w nich wystawy dotyczące jego życia i pracy (portrety rodzinne oraz inne obrazy jak również kolejce broni i trofeów myśliwskich). Muzeum posiada również bibliotekę liczącą ponad 3500 woluminów, spośród których wiele posiada odręczne notatki literata.

Zdjęcie 54. Front Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku

Źródło: <http://minki.pl/sienkiewicz>

Drugi obiekt muzealny to, położone również w Oblęgorku Muzeum Kowalstwa Artystycznego zlokalizowane w niewielkim budynku kuźni należącej do rodziny Moćków. W środku znajduje się wystawa dzieł wytworzonych metodami kowalskimi.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Najważniejszym obiektem sakralnym związanym z turystyką pielgrzymkową jest znajdująca się na Perzowej Górze kapliczka św. Rozalii. Według legendy została ona kiedy pasterzowi o nazwisku Perz ukazała się w tym miejscu piękna pani w bieli u wręczyła mu klucz. Następnie ukazały mu się straszne rzeczy, a jego zadaniem było nie upuszczenie klucza. Wtedy powstać miał wielki klasztor. Pasterz upuścił jednak klucz i z budowli została tylko grota z głazów. Według tradycji obraz świętej Rozalii został umieszczony z rozkazu Kazimierza Wielkiego. Miejsce to od wieków jest celem pielgrzymek.

Na terenie gminy znajdują się również dwa zabytkowe kościoły rzymskokatolickie:

1. Kościół św. Marii Magdaleny i św. Mikołaja w Chełmcach – wybudowany w połowie XVII wieku na miejscu starszego kościoła z 1440 roku.
2. Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Strawczynie – zbudowany również w XVII wieku.

Pomimo swojego historycznego charakteru obiekty te nie są jednak celem turystyki pielgrzymkowej.

Ośrodki kultury regionalnej

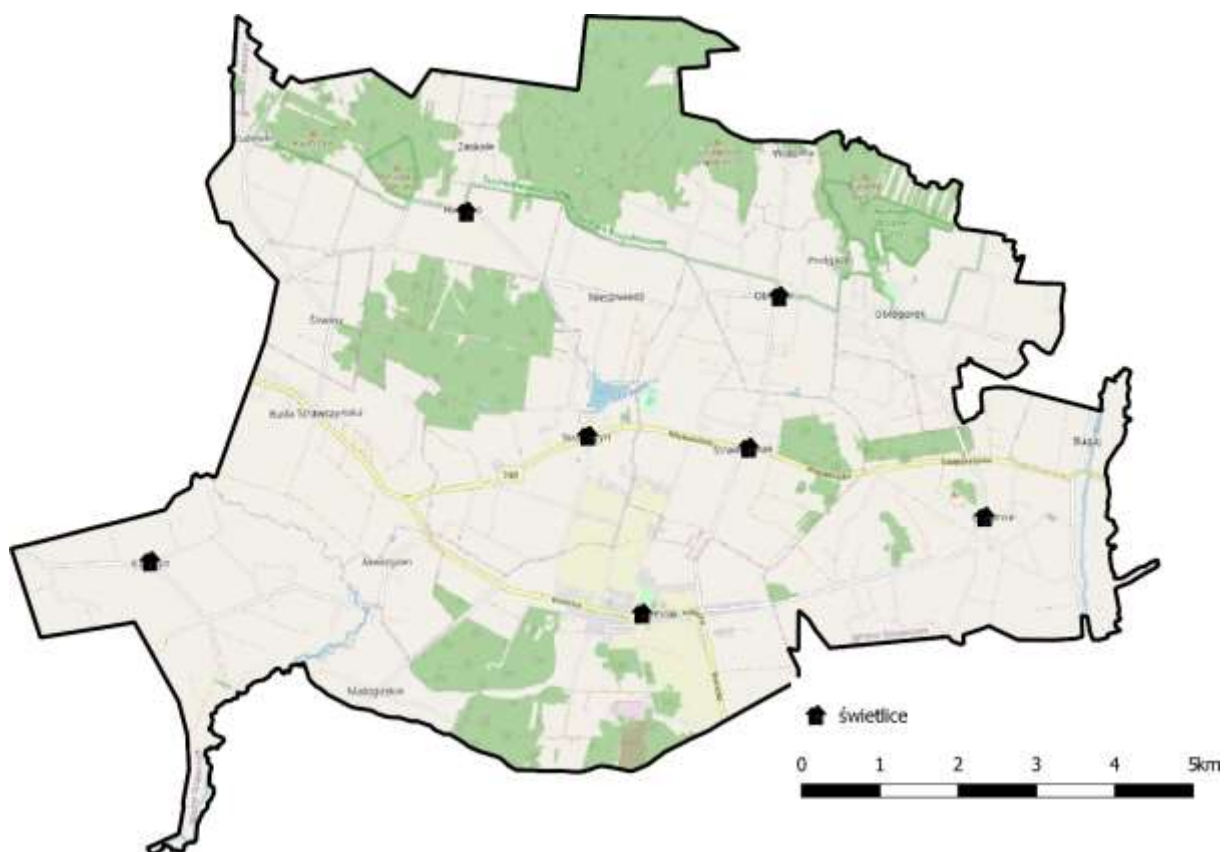
Głównym ośrodkiem kultury regionalnej w gminie Strawczyn jest działające od 1 lipca 2021 r. Samorządowe Centrum Kultury, Sportu i Czytelnictwa w Strawczynie. Prowadzi ono również bibliotekę publiczną. W ramach pełnienia swoich funkcji SCKSiC organizuje każdego roku szereg wydarzeń, konkursów i koncertów o charakterze regionalnym. Działają przy nim również grupy artystyczne takie jak:

1. Gminna Orkiestra Dęta – założona w 2008 r. liczy obecnie ponad 40 muzyków, a jej kapelmistrzem jest Kamil Zapała. Reprezentuje ona gminę na wielu lokalnych, regionalnych i wojewódzkich festiwalach jak również występuje na gminnych uroczystościach kościelnych i samorządowych.
2. Zespół ludowy Swojaki – założony w 2016 r. propagujący muzykę ludową.

Świetlice wiejskie

Przy Samorządowym Centrum Kultury, Sportu i Czytelnictwa w Strawczynie funkcjonuje 7 świetlic wiejskich w miejscowościach Chełmce, Hucisko, Korczyn, Promnik, Oblęgór, Strawczyn i Strawczynek.

Mapa 177. Świetlice w gminie Strawczyn

Źródło: opracowanie własne

Jak widać świetlice rozlokowane są tak aby zapewnić do nich dostęp mieszkańcom różnych części gminy Strawczyn.

Baza noclegowa

Bazę noclegową gminy Strawczyn tworzą dwa hotele oraz schronisko młodzieżowe o łącznej liczbie miejsc wynoszącej 123 (68 w hotelach oraz 55 w schronisku).

2-gwiazdkowy hotel Szafranowy Dwór zlokalizowany jest w centrum gminy w Strawczynku przy ulicy Turystycznej 8 w pobliżu Zalewu Strawczyn. Obiekt zapewnia również usługi gastronomiczne. Drugi hotel to, również 2-gwiazdkowe, Zielona Zacisze w miejscowości Chełmce na wschodzie gminy. On również poza noclegami zapewnia organizację imprez okolicznościowych z gastronomią.

Szkolne Schronisko Młodzieżowe znajduje się w Strawczynie w budynku Zespołu Placówek Oświatowych na południe od Zalewu w pobliżu urzędu gminy.

Inne obiekty związane z dziedzictwem kulturowym

Z gminą Strawczyn związany był nie tylko Henryk Sienkiewicz. Jest ona miejscem urodzenia Stefana Żeromskiego. Fakt ten upamiętnia obelisk z czerwonego piaskowca zlokalizowany przy drodze w Strawczynie, na którym umieszczono napis: „W tym miejscu stał dom, w którym urodził się Stefan Żeromski dnia 1 listopada 1864 r.”

Zdjęcie 55. Kamień upamiętniający miejsce urodzenia Stefana Żeromskiego

Źródło: <http://strawczyn.pl>

Innym, opisanym wcześniej, ważnym punktem dla historii i turystyki gminy Strawczyn jest kaplica Św. Rozalii znajdująca się na Perzowej Górze.

14. DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY ZAGNAŃSK

Gmina Zagnańsk jest gminą wiejską położoną w środkowo-północnej części województwa świętokrzyskiego oraz północnej części Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Jej powierzchnia wynosi około 124,37 km². Ponad 58% powierzchni gminy stanowią lasy natomiast użytki rolne stanowią ok 34%. Gmina Zagnańsk administracyjnie jest podzielona na 17 sołectw (Bartków, Belno, Chrusty, Długojów, Gruszka, Janaszów, Jaworze, Kajetanów, Kaniów, Kołomań, Lekomin, Samsonów, Szafas, Tumlin, Umer, Zachełmie, Zagnańsk).

W ramach KOF gmina Zagnańsk graniczy z gminami Masłów oraz Miedziana Góra. Dodatkowo graniczy z gminami Bliżyn, Łączna, Mniów oraz Stąporków.

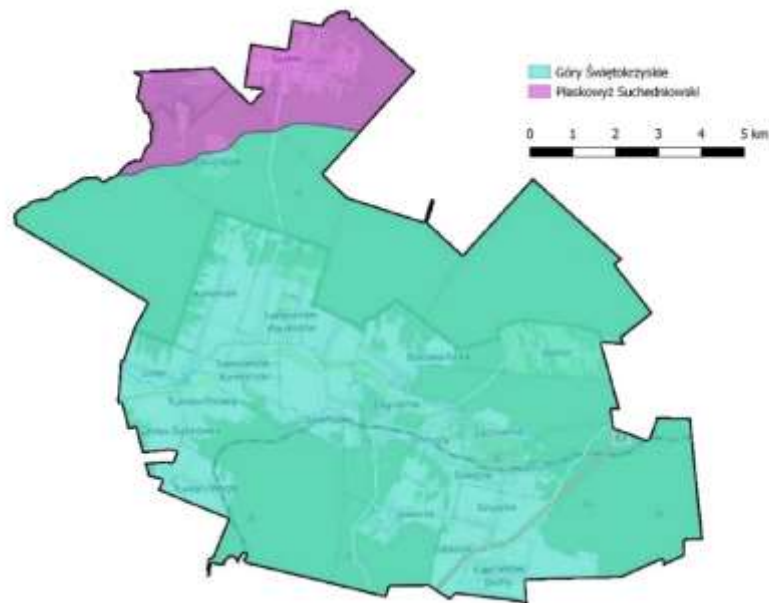
Mapa 178. Położenie gminy Zagnańsk w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z podziałem na jednostki fizyczno-geograficzne Polski, gmina Zagnańsk znajduje się w zasięgu dwóch mezoregionów. Jej znacząca większość należy do mezoregionu Góry Świętokrzyskie, natomiast fragment wzdłuż północnej granicy należy do mezoregionu Płaskowyż Suchedniowski. Część północna pokrywa się również z obszarem Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego.

Mapa 179. Gmina Zagnańsk z uwzględnieniem podziału na jednostki fizyczno-geograficzne

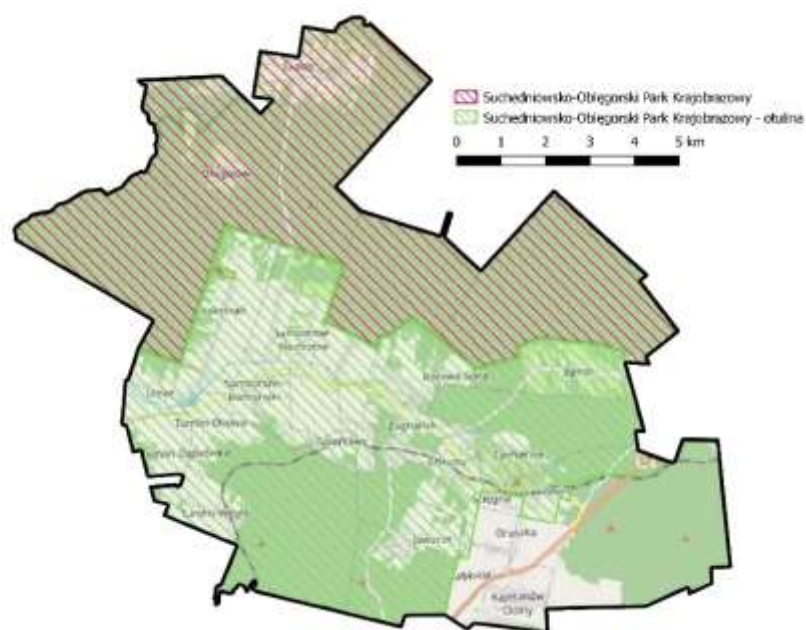
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

14.1. DIAGNOZA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH GMINY ZAGNAŃSK

Parki krajobrazowe

Przez terytorium gminy Zagnańsk przebiega Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy wraz z jego otuliną. Obszar parku obejmuje tereny leśne znajdujące się na północy gminy. Natomiast otulina parku przebiega w paśmie centralnym i południowo zachodnim.

Mapa 180. Parki Krajobrazowe na terenie Gminy Zagnańsk

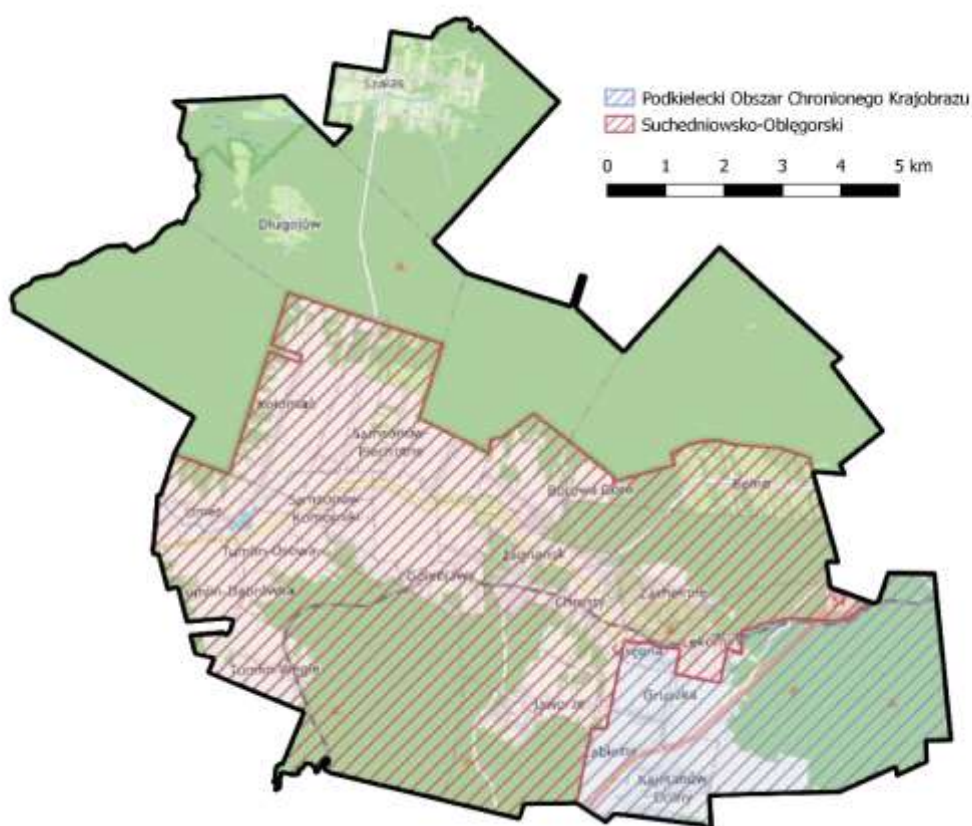
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary chronionego krajobrazu

Na terenie gminy Zagnańsk znajdują się dwa obszary chronionego krajobrazu. Pierwszy z nich to Suchedniowsko-Oblęgorski obszar chronionego krajobrazu. Jego granice pokrywają się z granicami otuliny Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego.

Drugi z nich – Podkielecki Obszar chronionego krajobrazu znajduje się w południowo wschodniej części gminy obejmując m.in. miejscowości Gruszka, Zabłocie, Kajetanów Dolny oraz tereny leśne. Taki podział sprawia, że całkowita powierzchnia gminy jest pokryta poprzez formy ochrony takie jak parki krajobrazowe lub obszary chronionego krajobrazu.

Mapa 181. Obszary chronionego krajobrazu na terenie Gminy Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Rezerваты przyrody

W gminie Zagnańsk znajdują się trzy rezerваты przyrody. Dwa z nich w całości znajdują się na terenie gminy Zagnańsk. Są to rezerваты Barcza i Zachełmie. Natomiast rezerwat Góra Krasna wychodzi poza jej terytorium.

Rezerwat Barcza jest to rezerwat przyrody nieożywionej o powierzchni 14,58 ha. Wypełnione zielonkawą wodą wyrobisko otaczają strome ściany skalne i mieszany las. Celem ochrony jest tutaj zachowanie odśnień skał dolnodewońskich (piaskowców kwarcytowych, iłowców i mułowców) na terenie Gór Świętokrzyskich.

Rezerwat przyrody Zachełmie ma powierzchnię 7,94 ha. Jest to kamieniołom ze stanowiskami paleontologicznymi z najstarszymi na świecie tropami Tetrapoda, zwierzęcia chodzącego po lądzie. Celem ochrony jest w jego przypadku zachowanie ze względów społecznych, naukowych i dydaktycznych terenu kamieniołomu Zachełmie ze stanowiskiem paleontologicznym najstarszych na świecie tropów czworonogów wraz z formami tektonicznymi, skałami i minerałami.

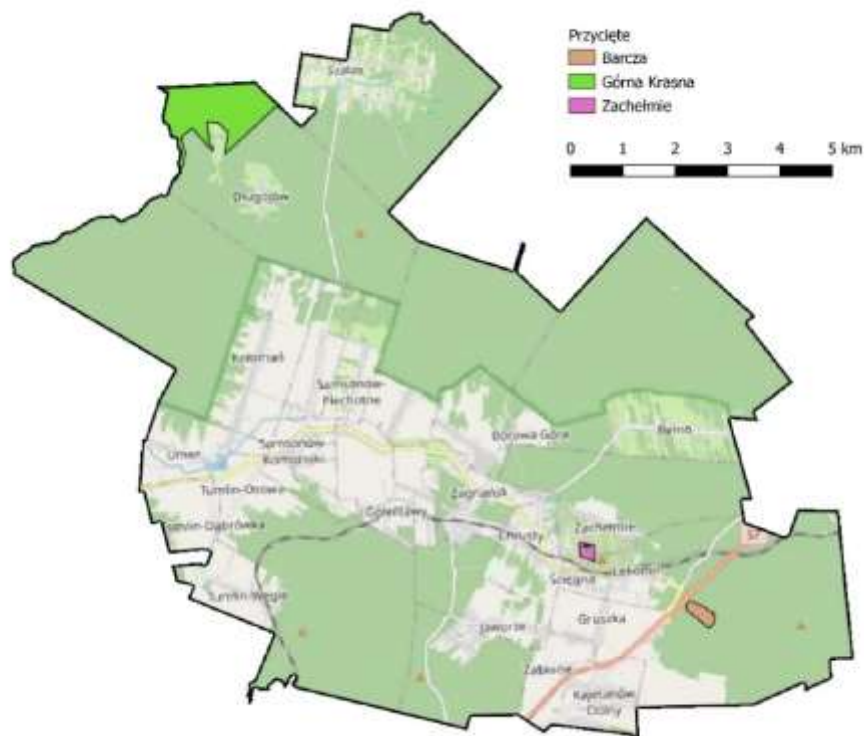
Zdjęcie 56. Rezerwat przyrody Zachełmie

Źródło: <http://www.zagnansk.pl>

Trzeci rezerwat znajdujący się na terenie gminy Zagnańsk to Góra Krasna. Znajduje się on w północnej części gminy. Celem ochrony jest tu zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego odcinka rzeki Krasna i fragmentu jej doliny z występującymi cennymi zbiorowiskami roślinnymi oraz chronionymi i rzadkimi gatunkami zwierząt. Jest to miejsce bytowania 125 gatunków ptaków, motyla objętego ochroną gatunkową oraz 17 siedlisk przyrodniczych objętych ochroną.

Mapa 182. Rezerваты przyrody na terenie Gminy Zagnańsk

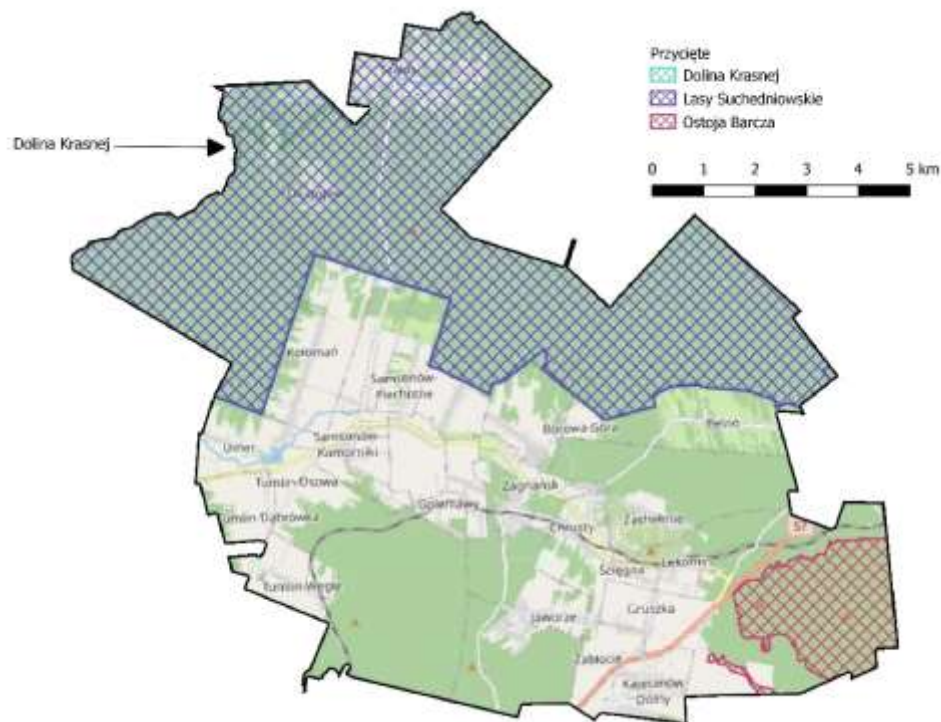

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Obszary Natura 2000

Na terytorium gminy Zagnańsk zlokalizowano fragmenty trzech siedliskowych obszarów Natura 2000.

Mapa 183. Obszary Natura 2000 na terenie Gminy Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Pierwszy z nich – Lasy Suchedniowskie, zajmuje znaczną część terenu gminy w jej północnym paśmie. Jego granica pokrywa się z Suchedniowsko-Oblęgarskim Parkiem Krajobrazowym.

Drugi obszar – Dolina Krasnej, biegnący wzdłuż rzeki Krasna znajduje się na granicy gminy w jej północnej części. Należy zaznaczyć, że obszar ten, tylko niewielkimi fragmentami wchodzi na terytorium gminy Zagnańsk.

Trzeci z obszarów Natura 2000 – Ostoja Barcza znajduje się w południowo-wschodniej części gminy. Obejmuje on tereny leśne wokół góry Barcza, w tym również rezerwat przyrody Barcza.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie gminy Zagnańsk nie znajdują się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

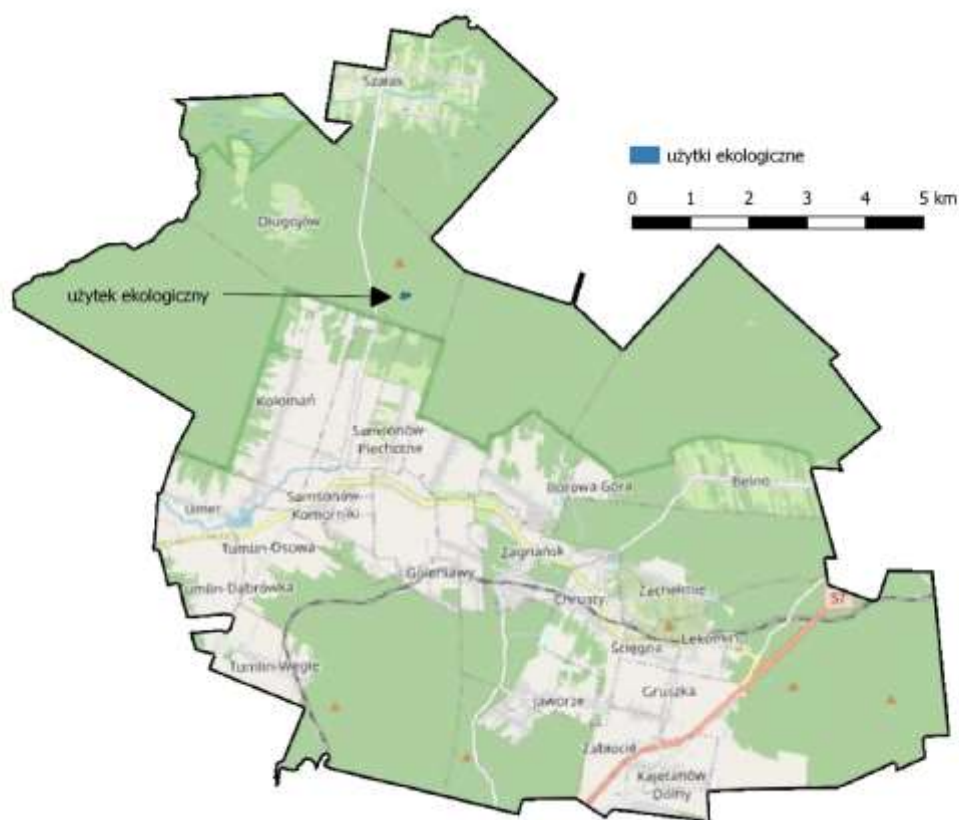
Parki narodowe

Na terenie gminy Zagnańsk nie znajdują się parki narodowe.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Zagnańsk znajduje się jeden użytek ekologiczny. Jest to bagno o powierzchni 1,08 ha znajdujące się obrębie miejscowości Samsonów (Nadleśnictwa Zagnańsk) na terenie Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego.

Mapa 184. Użytki ekologiczne na terenie Gminy Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Stanowiska dokumentacyjne

Na terenie gminy Zagnańsk nie znajdują się stanowiska dokumentacyjne.

Pomniki przyrody

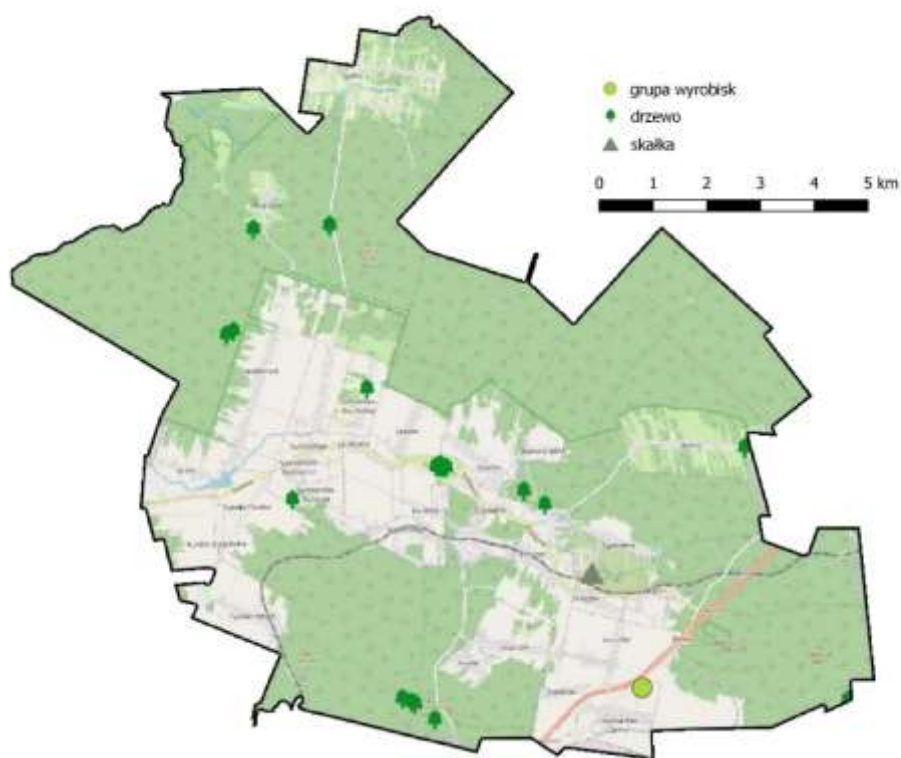
Na terytorium gminy Zagnańsk znajduje się wiele pomników przyrody. Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody wskazuje na 18 obiektów tego typu.

Pierwszym z nich jest skałka znajdująca się w północnej części kamieniołomu Zachełmie. Jest to odsłonięcie geologiczne w filarze skalnym o wysokości ok. 20 m, długości ok. 50 m i szerokości ok. 50 m. W dolnej części filaru odsłaniają się dolomity środkowodewońskie trzonu paleozoicznego Gór Świętokrzyskich, waryscyjskiego pietra strukturalnego.

Drugim obiektem o charakterze pomnika przyrody jest grupa wyrobisk znajdująca się w okolicy miejscowości Kajetanów. Są to stare wyrobiska o głębokości do 6 m, na obszarze o łącznej długości 200 m i szerokości do 60 m, które stanowią jedyne w Górach Świętokrzyskich miejsce eksploatacji czarnych marmurów. Wydobywano tu czarne wapienie bitumiczne.

Pozostałe pomniki przyrody to drzewa, wśród których znajduje się również jedna aleja. Większość drzew posiada nazwy własne. Są to: Bartek, Daniel, Helena, Tobiasz, Samson, Szczepko i Tońcio, Borsuk Antek, Dudek, Goliat, Inka, Gryf, Bohun, Kajetan, Wielki.

Mapa 185. Pomniki przyrody na terenie Gminy Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

Największą atrakcją turystyczną spośród wskazanych pomników przyrody z pewnością jest jeden z dębów – Dąb „Bartek”, jest on symbolem gminy, a jego wizerunek znajduje się w herbie Zagnańska. Jest on znany na skalę ogólnokrajową. „Bartek” to najstarsze drzewo w województwie i jeden z najstarszych dębów w kraju, który liczy sobie blisko 1200 lat. Dąb Bartek stanowi również główną atrakcję turystyczną gminy.

Zdjęcie 57. Pomnik przyrody Dąb Bartek

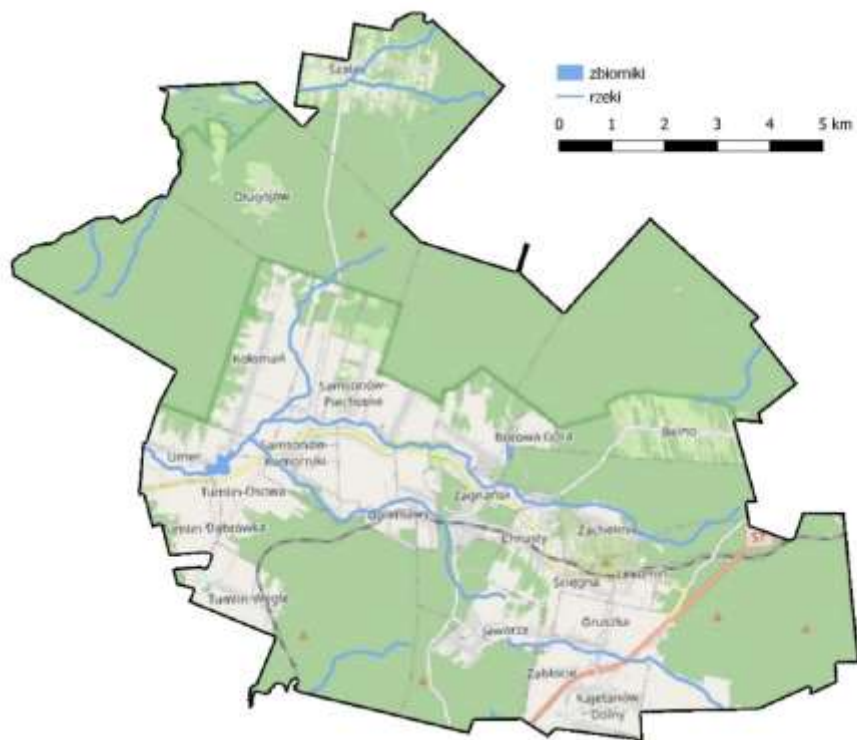

Źródło: <http://www.zagnansk.pl>

Środowisko wodne

Zasoby wodne na terenie gminy Zagnańsk kształtowane są przez rzeki: Bobrza, Krasna, Sufraganiec, Lubrzanka oraz Kamienna i zbiorniki wodne w Borowej Górze, Zachełmie oraz miejscowości Umer. Zbiornik Umer został zrewitalizowany w latach 2021- 2022. Wybudowano oświetloną promenadę z ławkami, ścieżką edukacyjną, ogólnodostępne altany dla turystów.

Mapa 186. Zasoby wodne na terenie gminy Zagnańsk

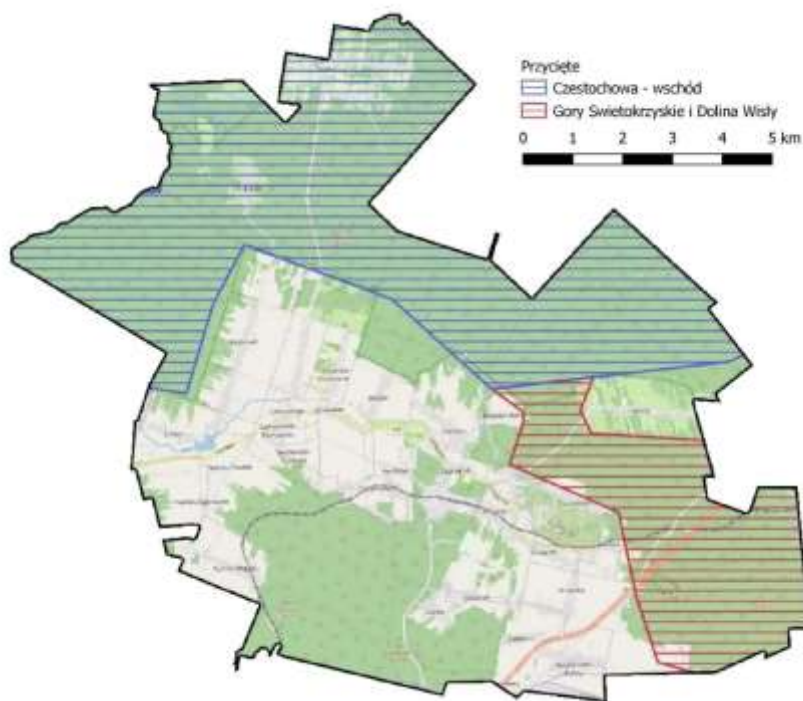

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.kzgw.gov.pl>

Węzły i korytarze ekologiczne

Przez teren gminy Zagnańsk bieżą fragmenty dwóch korytarzy ekologicznych: Góry Świętokrzyskie i Dolina Wisły oraz Częstochowa – Wschód.

Mapa 187. Węzły i korytarze ekologiczne na terenie Gminy Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/gdos/>

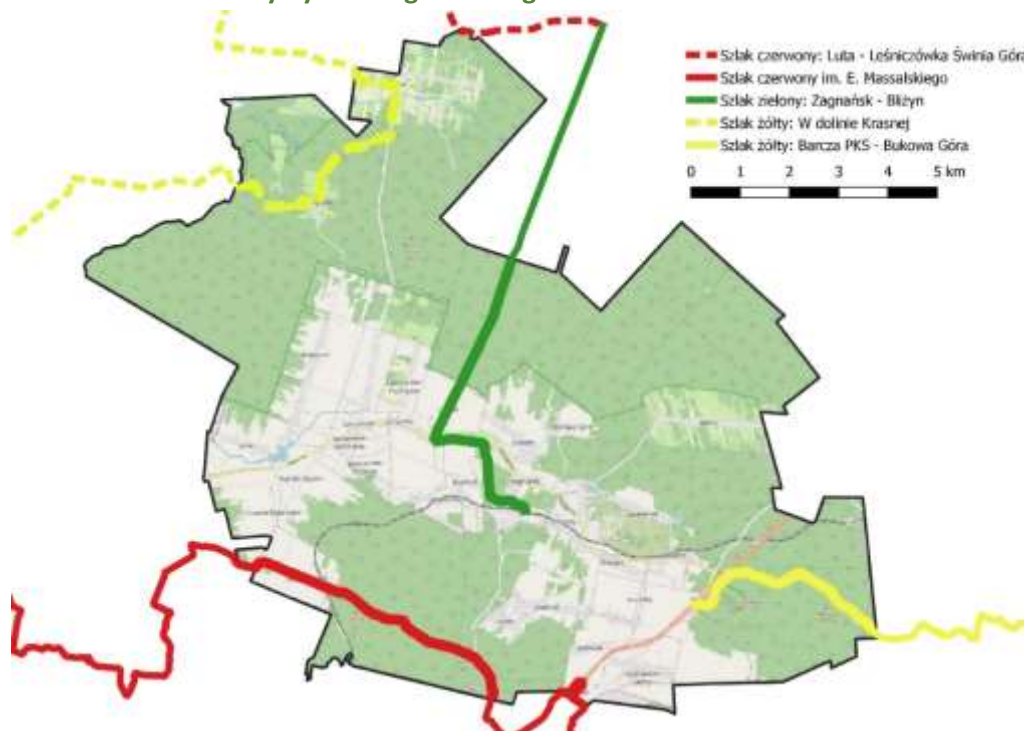
Pierwszy z nich znajduje się w północnej i środkowej części gminy. Drugi obejmuje południowo wschodnią część gminy. Należy zaznaczyć, że w obydwu przypadkach korytarze te znacząco sięgają poza obszar gminy Zagnańsk, na której terenie znajdują się wyłącznie ich fragmenty.

14.2. DIAGNOZA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH GMINY ZAGNAŃSK

Szlaki turystyczne

Na terenie Gminy Zagnańsk znajduje się wiele ciekawych miejsc i można tutaj zaobserwować wiele walorów krajobrazowych. Szlaki turystyczne pomagają w zobaczeniu najważniejszych atrakcji Zagnańska. Przez teren gminy Zagnańsk przebiegają dwie trasy rowerowe oraz pięć znakowanych pieszych szlaków turystycznych: zielony, dwa czerwone i dwa żółte.

Mapa 188. Główne szlaki turystyczne w gminie Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne

Szlak zielony: Zagnańsk - Bliżyn

Jest to pieszy szlak nizinny z Zagnańska do Bliżyna o długości 26 km, którego pokonanie zajmuje 6 godz. Przeważający odcinek szlaku prowadzi lasami, toteż przejście nim należy planować na cały dzień przy pewnej pogodzie.

Szlak czerwony im. Edmunda Massalskiego

Jest to najdłuższy (94,5 km) znakowany szlak turystyczny Gór Świętokrzyskich. Przez teren gminy przechodzi jedynie fragment tego szlaku Tumlin - góra Krzemionka o długości 8 km. Tym odcinkiem biegnie też szlak rowerowy. Początek tego szlaku jest w Kuźniakach. Prowadzi przez Pasma Oblęgorskie, potem przez wieś Ciosowa i po drugiej stronie trasy Kielce - Łódź wchodzi na górę Kamień i Wykieńską. Schodząc z Wykieńskiej, przecina wieś Tumlin-Podgród i drogą leśną wspina się na grzbiet Grodowej Góry, której wierzchołek odległy jest od początku szlaku o 23,5 km, a do końcowego przystanku w Gołoszycach pozostaje jeszcze 71 km.

Szlak żółty: Barcza PKS - Bukowa Góra

Ten znakowany szlak turystyczny prowadzi „białą drogą”, biegnącą północnym zboczem góry Barcza. Początek szlaku znajduje się na przystanku PKS w przysiółku Barcza przy trasie krajowej nr 7. U podnóża tej góry można znaleźć odciski dolnodewońskich morskich ramienionogów - Spirifer elewatus, dlatego tutaj są piaskowce kwarcytowe nazywane są spiriferowymi.

Szlak żółty: W dolinie Krasnej

Wyznaczony w 2002 r., o długości 28 km prowadzi z przystanku PKS w Serbinowie przez Rogowice, Długojów, Szafas, Lutę i Krasną, do Wąsosza Koneckiego. Po tym terenie przebiega też, ale 52 km zielona trasa rowerowa z Sielpi do Błotnicy.

Szlak czerwony: Luta - Leśniczówka Świnia Góra

Przez Gminę Zagnańsk biegnie on tylko w jednym bardzo krótkim fragmencie tuż przy północnej granicy gminy.

Zdjęcie 58. Oznaczenie szlaków rowerowych w Gminie Zagnańsk

Źródło: <http://www.zagnansk.pl>

W Gminie Zagnańsk wyznaczono dwa turystyczne szlaki rowerowe. Są to trasy niezbyt trudne, w większości po asfalcie lub drodze szutrowej, niemal płaskie, przebiegają przez piękne lasy, pola i wsie. Tylko w kilku miejscach jazdę mogą utrudniać wystające pnie i kamienie. Choć oficjalnie wymagane są rowery górskie typu MTB, cross'owy lub trekkingowy, to można je przebyć przy odrobinie kondycji, praktycznie na każdym rowerze, ze składakiem włącznie. Na trasie znajdują się miejsca postojowe oraz widokowe. Szlaki oznakowane są kolorami czerwonym i niebieskim.

Szlak niebieski

Szlak rowerowy dookoła Zagnańska jest jedną z dwóch tras rowerowych, wytyczonych w gminie. Jest oznakowany kolorem niebieskim i ma długość niespełna 14 kilometrów. Szlak biegnie przez następujące punkty: Zagnańsk, urząd gminy - Samsonów, ruiny huty - Samsonów Piechotne - Zagnańsk, stacja kolejowa - Zagnańsk, urząd gminy. Największe atrakcje na szlaku to: ruiny pieca hutniczego w Samsonowie, Dąb "Bartek" (1 km od szlaku), Puszcza Jodłowa. Szlak rekreacyjny, poprowadzony

wyłącznie po drogach wyłączonych z ruchu pojazdów lub po drogach lokalnych o małym i bardzo małym natężeniu ruchu pojazdów, brak niebezpiecznych skrzyżowań.

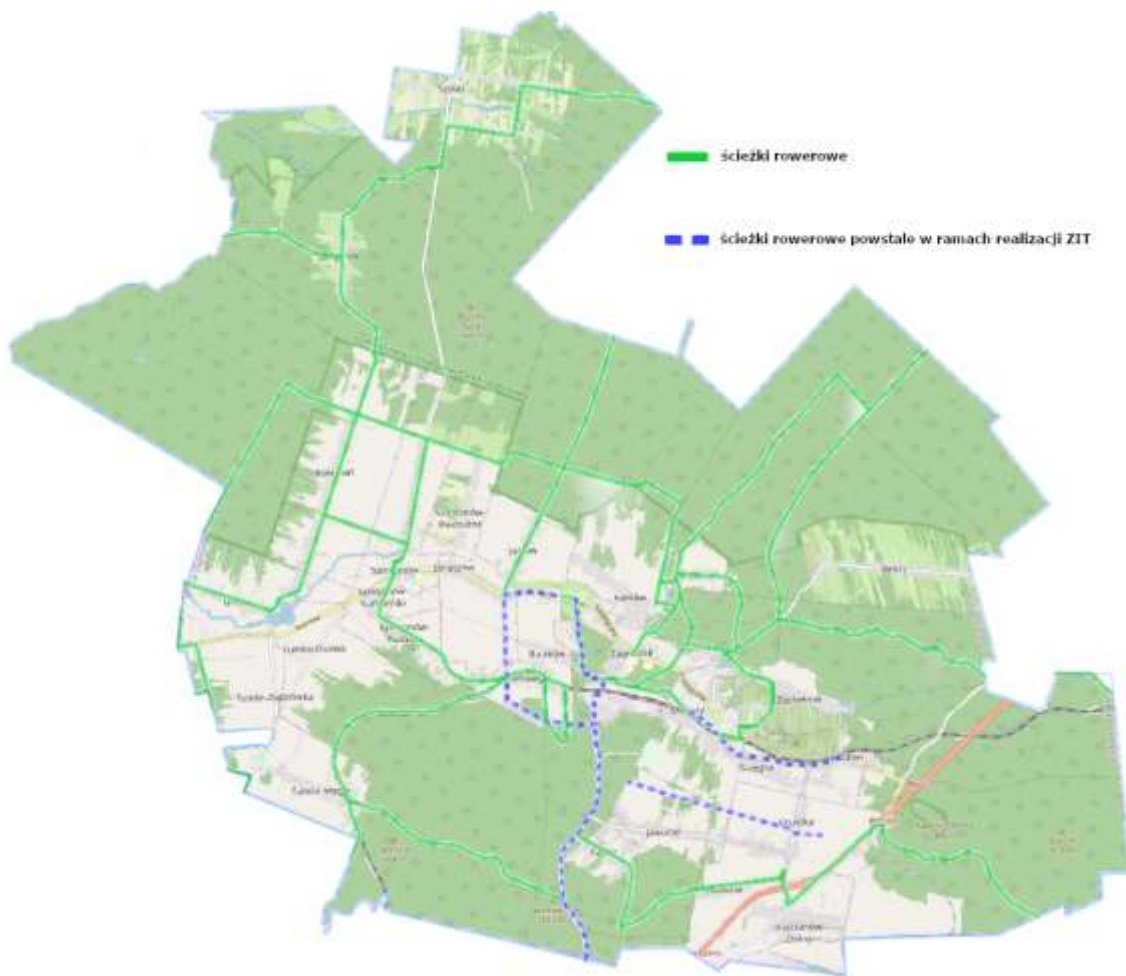
Szlak czerwony

Szlak jest drugą z tras rowerowych, wytyczonych w gminie. Jest oznakowany kolorem czerwonym i ma długość niespełna 13 kilometrów. Rozpoczyna się i kończy w Zagnańsku, prowadząc do dwóch największych atrakcji okolicy: Dębu Bartek i kamieniołomu w Zachełmiu, w którym odkryto skamieniałe ślady tetrapodów. Szlak jest dość chaotycznie oznakowany i pagórkowaty, ale jest malowniczy, ciekawy, biegnie dobrymi drogami i nadaje się na wycieczkę rekreacyjną. Szlak biegnie przez następujące punkty: Zagnańsk, urząd gminy - Dąb "Bartek" - Jasiów - Goleniawy - stacja kolejowa Zagnańsk - kamieniołom Zachełmie - Zachełmie - Zagnańsk, urząd gminy. Szlak w całości przejezdny dla roweru z sakwami/przyczepką rowerową. Szlak rekreacyjny, poprowadzony wyłącznie po drogach wyłączonych z ruchu pojazdów lub po drogach lokalnych o małym i bardzo małym natężeniu ruchu pojazdów, brak niebezpiecznych skrzyżowań.

Ścieżki rowerowe

Sieć ścieżek rowerowych na terenie Gminy Zagnańsk jest dość rozbudowana. W ramach ZIT w trakcie budowy jest ścieżka rowerowa od Dęba Bartka do granic miasta Kielce (koło aresztu śledczego).

Mapa 189. Ścieżki rowerowe w gminie Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://gis.kielce.eu/>

Druga ścieżka rowerowa biegnie od miejscowości Lekomin i kończy się w miejscowości Chrusty. Ścieżka ma ostatecznie połączyć miasto Kielce z Gminą Miedziana Góra poprzez Lekomin – Chrusty, Zagnańsk, Samsonów, Tumlin, do miejscowości Ćmińsk.

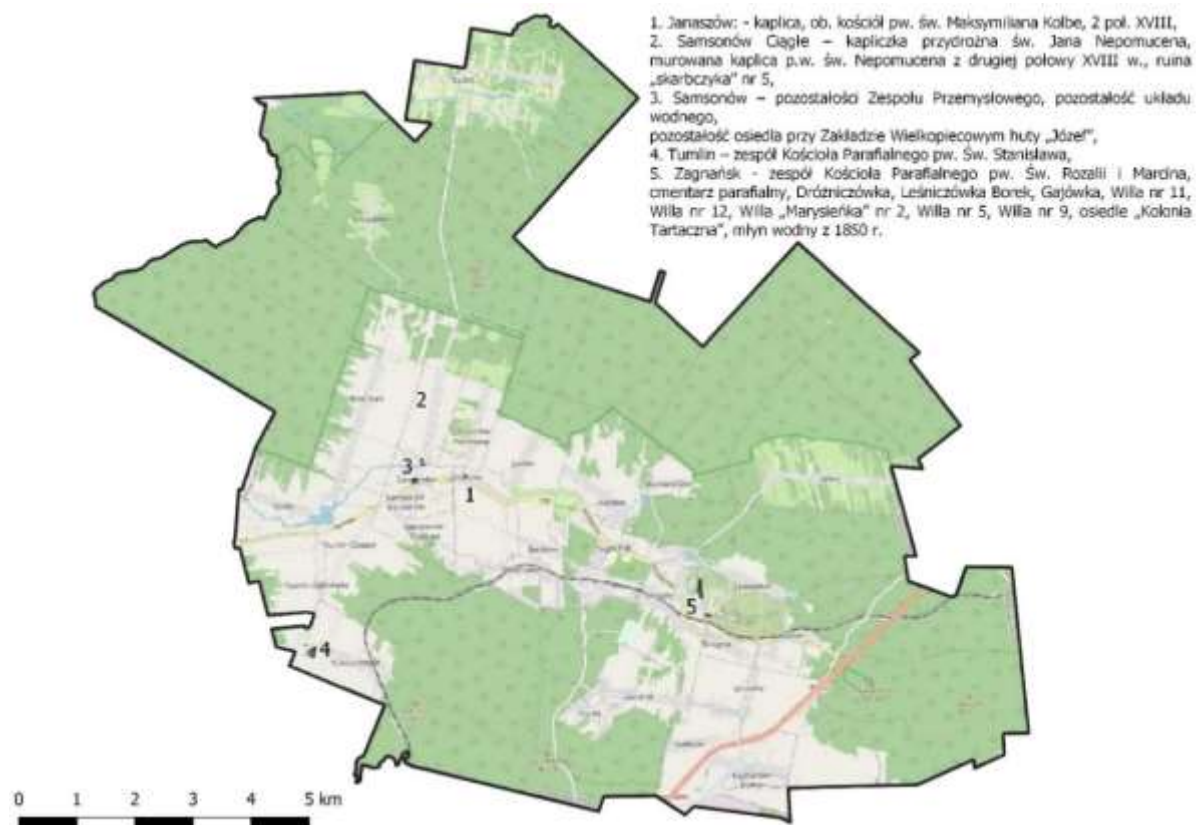
W miejscowości Zagnańsk nieopodal ścieżki rowerowej do Kielc znajduje się ogólnodostępne miasteczko rowerowe z sygnalizacją świetlną. Na etapie budowy jest również rowerowy plac zabaw pumtrack składający się z garbów, zakrętów profilowanych, małych „hopek”, które są tak wyprofilowane, aby całą pętlę na placu dało się przejechać bez użycia napędu rowerowego.

Zabytki

Na terenie Gminy Zagnańsk zlokalizowano siedemnaście zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa. W podziale na miejscowości przedstawiają się one następująco:

1. Janaszów - kaplica, ob. kościół pw. Św. Maksymiliana Kolbe, 2 poł. XVIII,
2. Samsonów Ciągłe – murowana kaplica pw. Św. Nepomucena z drugiej połowy XVIII w., ruina „skarbczyka” nr 5,
3. Samsonów – pozostałości Zespołu Przemysłowego, pozostałość układu wodnego, pozostałość osiedla przy Zakładzie Wielkopieczowym huty „Józef”,
4. Tumlin – zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Stanisława, cmentarz parafialny,
5. Zagnańsk - zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Rozalii i Marcina, cmentarz parafialny, Dróżniczówka, Leśniczówka Borek, Gajówka, Willa nr 11, Willa nr 12, Willa „Marysieńka” nr 2, Willa nr 5, Willa nr 9, osiedle „Kolonja Tartaczna”, młyn wodny z 1850 r.

Mapa 190. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Zdjęcie 59. Ruiny huty Józef

Źródło: <http://www.zagnansk.pl>

Muzea

Na terenie Gminy Zagnańsk nie znajdują się obiekty muzealne.

Obiekty sakralne związane z turystyką pielgrzymkową

Na terenie gminy znajduje się bogaty zasób dziedzictwa kulturowego w formie architektury sakralnej. Kościół parafialny Parafii p.w. Św. Rozalii i Św. Marcina w Zachełmie wzniesiony został w latach 1668-1676, rozbudowany dwukrotnie pod koniec XIX w. i w połowie wieku XX. Obiekt jest cenny ze względu na barokowe ołtarze boczne patronów świątyni oraz współczesna polichromie przedstawiającą sceny z życia świętych. W świątyni przechowywana jest chorągiew noszona podczas manifestacji patriotyczno-religijnych poprzedzających wybuch powstania styczniowego.

Zdjęcie 60. Kościół pw. Św. Rozalii i Św. Marcina w Zagnańsku

Źródło: <http://www.zagnansk.pl>

Kolejnym zabytkiem o skali ponadlokalnym jest. Kościół parafialny Parafii p.w. Św. Stanisława w Tumlinie. Świątynię ufundował w 1599 r., kard. Jerzy Radziwiłł – biskup krakowski i zarządca dóbr królewskich. Kościół był rozbudowany w XVIII wieku. Szczególnym kultem od wieków otaczany jest wizerunek Matki Bożej Śnieżnej w ołtarzu bocznym.

Ośrodki kultury regionalnej

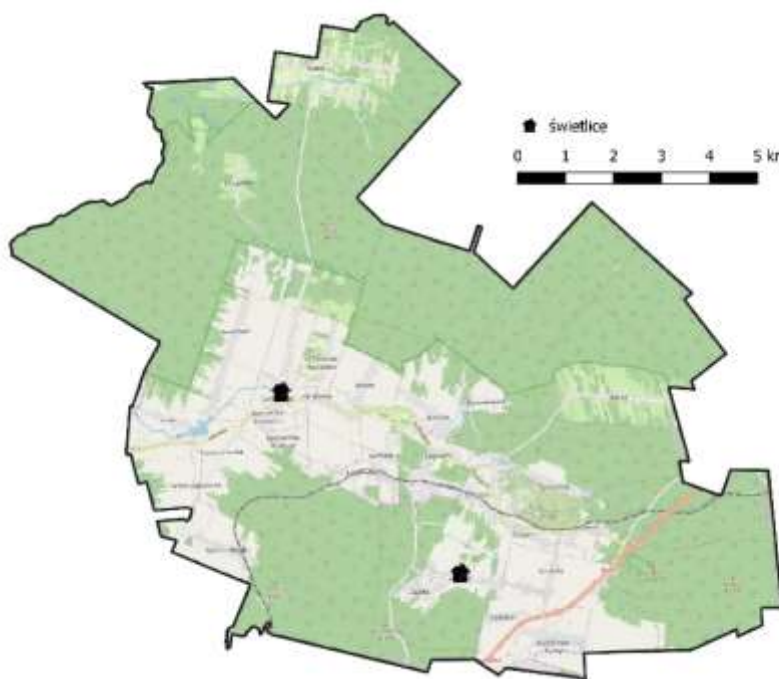
Najistotniejszym podmiotem działającym w obszarze kultury regionalnej jest Gminna Biblioteka Publiczna w Samsonowie. W ramach Biblioteki działają filie w Zagnańsku, Tumlinie i Szałasie. Biblioteka została założona w 1947 roku. Od 1997 roku mieści się w budynku ZSPiP im. Jana Pawła II w Samsonowie. Zajmuje lokal o powierzchni 60 m² składający się z trzech pomieszczeń: wypożyczalni,

czytelnicy i magazynu książek. Czytelnicy mają do dyspozycji wypożyczalnię książek z wolnym dostępem do półek, czytelnię prasy i księgozbiór podręczny. Biblioteka ma około 1514 czytelników. Wyposażenie biblioteki to 10 komputerów.

Świetlice wiejskie

Na terenie gminy Zagnańsk funkcjonują dwie świetlice wiejskie. Pierwsza z nich znajduje się w miejscowości Jaworze. W świetlicy odbywają się zajęcia muzyczne, informatyczne, kreatywne, sportowe, kosmetyczne, z autoprezentacji oraz z języka angielskiego. Swoją działalność prowadzą tu: Klub Seniora, Chór Con Passione oraz Zespół Ludowy „Jaworzanki”. W Domu Kultury mają miejsce tematyczne imprezy kulturowe, takie jak np. wystawa obrazów Małgorzaty Salwy, konkursy fotograficzne, występy muzyczne lub wieczorki poetyckie. Drugą świetlicą funkcjonującą na terenie gminy jest "Staszicówka", czyli świetlica wiejska w Samsonowie, która mieści się w budynku tamtejszej Ochotniczej Straży Pożarnej.

Mapa 191. Przybliżona lokalizacja świetlic i klubów w gminie Zagnańsk

Źródło: Opracowanie własne

Baza noclegowa

Baza noclegowa na terenie Gminy Zagnańsk nie jest zbyt rozbudowana. W chwili obecnej znajduje się tutaj jeden obiekt sklasyfikowany w Centralnym Wykazie Obiektów Hotelarskich. Jest to hotel „Pod Jaskółką” położony nad zalewem k/ Samsonowa w gm. Zagnańsk. Obiekt posiada 13 pokoi oraz 32 miejsca noclegowe.

Bazę noclegową uzupełniają kilka obiektów o charakterze kwater prywatnych oraz agroturystyki, których najbardziej popularne to: „Gościniec Świętokrzyski” w Zagnańsku, Pokoje Gościnne "Pod Tetrapodem" w Ściegnach, Agroturystyka "Pod Brzozami" (Długojów), Abies Villa w Zagnańsku Gospodarstwo Agroturystyczne "Za Siódmą Górą" w Zachełmiu oraz Pensjonat Szymonek (Tumlin-Osowa).

15. WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z POTENCJAŁEM PRZYRODNICZO - KULTUROWYM KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Przedstawione w niniejszym rozdziale kierunki działań związanych z potencjałem przyrodniczo-kulturowym Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego są efektem analizy desk research oraz prac warsztatowych przeprowadzonych w gronie Partnerów KOF. Wskazane wnioski i rekomendacje powinny stanowić podstawę do formułowania długookresowych planów i założeń.

Istotny punkt analizy desk research stanowiły dokumenty strategiczne gmin KOF, elementy statystyki publicznej (w tym m.in. dane GDOŚ), sprawozdania, oraz inne analizy i publikacje. Zebranie najważniejszych dostępnych danych oraz ich analiza pozwoliła na wypracowania wniosków na temat przyszłych działań KOF w zakresie rozwoju turystycznego.

Warsztat strategiczny przeprowadzony przez ekspertów zewnętrznych jako jeden z etapów prac nad dokumentem pozwolił na określenie najważniejszych obszarów potencjalnej współpracy ponadlokalnej i wskazanie kierunków działań możliwych do realizacji.

15.1. WNIOSKI DIAGNOSTYCZNE, PRIORYTETY ROZWOJU ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ

Na podstawie analizy zasobów przyrodniczych oraz turystycznych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jak również poszczególnych jego Partnerów sporządzona została analiza dotycząca najważniejszych mocnych oraz słabych stron obszaru, a także jego szans rozwojowych i zagrożeń zewnętrznych (analiza SWOT).

Tabela 28. Analiza SWOT potencjału turystycznego KOF

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Specyficzne położenie geograficzne obszaru w paśmie Gór Świętokrzyskich; • Występowanie atrakcji przyrodniczych rozpoznawalnych w skali kraju; • Atrakcyjne turystycznie formy krasowe reprezentujące różne okresy geologiczne; • Liczne zabytkowe pozostałości historycznego górnictwa kruszcowego i skalnego; • Wysoki poziom pokrycia obszaru formami ochrony przyrody; • Na terenie KOF znajduje się pięć Parków Krajobrazowych oraz ich otulin; • Na terenie KOF znajduje się 25 rezerwatów przyrody; • Duża liczba oznakowanych szlaków turystycznych PTTK oraz szlaków pieszo-rowerowych wyznaczonych przez poszczególnych partnerów KOF; • Silne związki KOF z życiem i twórczością wybitnych literatów czyli Henrykiem Sienkiewiczem oraz Stefanem Żeromskim; • Duża liczba obiektów zabytkowych, w szczególności w historycznych miastach jak Kielce, Chęciny i Chmielnik; • Funkcjonowanie innowacyjnej instytucji na terenie KOF tj. Geoparku Świętokrzyskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczny poziom wykorzystania potencjału turystycznego; • Niewielka liczba atrakcyjnych turystycznie obszarów wodnych; • Niedostatecznie rozbudowany system ścieżek rowerowych, w szczególności w południowej części KOF; • Niewielka liczba obiektów sakralnych związanych z turystyką pielgrzymkową; • Brak gminnych ośrodków kultury w czterech gminach KOF; • Brak dostatecznej bazy noclegowej w południowej części KOF; • Stosunkowo niewielki udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie turystów odwiedzających KOF; • Brak wspólnego systemu promocji turystycznej KOF; • Zły stan część obiektów kultury; • Niewystarczająca oferta rekreacyjna dla turystów, w tym spędzania wolnego czasu; • Zróźnicowanie potencjału turystycznego gmin należących do KOF – przewaga miasta Kielce pod względem atrakcyjności turystycznej.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie środków zewnętrznych do realizacji inwestycji w zakresie rozwoju atrakcyjności turystycznej KOF; Rozwój współpracy w ramach KOF, w szczególności poprzez instrumenty terytorialne; Rozbudowa zintegrowanego systemu ścieżek rowerowych; Stworzenie wspólnej marki turystycznej poprzez wprowadzenie ujednoliconego systemu identyfikacji wizualnej oraz informacji turystycznej KOF; Zacieśnienie współpracy instytucji kultury z poszczególnych gmin KOF. 	<ul style="list-style-type: none"> Zewnętrzne czynniki o globalnym znaczeniu tj. epidemie oraz konflikty zbrojne; Ograniczone możliwości finansowe jednostek samorządu terytorialnego, w szczególności w związku z niekorzystnymi dla nich zmianami systemu prawno-podatkowego; Przedłużające się prace nad rozpoczęciem wydatkowania środków w ramach perspektywy finansowej UE 2021-2027; Brak odpowiedniego wykorzystania potencjału turystycznego KOF; Konkurencja ze strony bardziej atrakcyjnych turystycznie obszarów; Braku jednomyślności, porozumienia i elastycznego podejścia w podejmowaniu wspólnych działań przez gminy KOF.

Źródło: Opracowanie własne

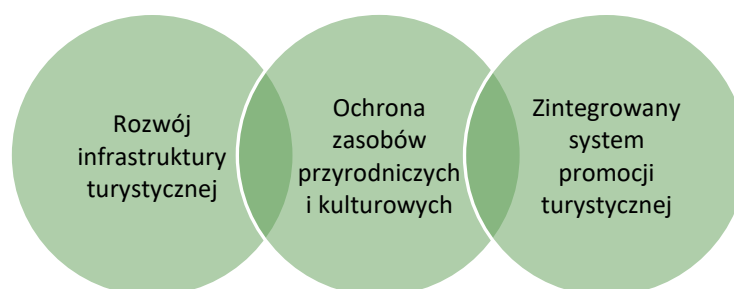
Przeprowadzona analiza jednoznacznie wskazuje, że szeroko pojęty rozwój turystyki oraz ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych mogą być główną osią współpracy samorządów w KOF. Najważniejsze wnioski diagnostyczne pozwalają na sformułowanie wizji turystycznej, priorytetów rozwoju turystycznego oraz potencjalnych kierunków działań.

Wizja to pożądaný obraz obszaru, wynikający z pełnego wykorzystania jego potencjału przyrodniczo-turystycznego poprzez realizację zaplanowanych działań. Wynika ona z analizy mocnych i słabych stron, oraz związanych z nimi szansami i zagrożeniami.

„Kielecki Obszar Funkcjonalny miejscem atrakcyjnym przyrodniczo i kulturowo, dostępnym dla turystów oraz rozpoznawalnym w regionie, kraju oraz za granicą”

W celu spełnienia powyższej wizji opracowane zostały priorytety rozwoju turystycznego odpowiadające na potrzeby Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz mające stanowić odpowiedź na jego problemy i potencjały.

Rysunek 1. Priorytety rozwoju turystycznego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: Opracowanie własne

Przedstawione powyżej priorytety rozwoju turystycznego stanowią podstawę do określenia propozycji poniższych kierunków działań.

Rysunek 2. Priorytety rozwoju turystycznego oraz kierunku działań

Rozwój infrastruktury turystycznej	Ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych	Zintegrowany system promocji turystycznej
<ul style="list-style-type: none">• Stworzenie zintegrowanego systemu ścieżek i infrastruktury rowerowej;• Zagospodarowanie turystyczne terenów wokół zbiorników wodnych;• Działania z zakresu wsparcia rozwoju bazy noclegowej;• Budowa małej infrastruktury turystycznej (wieże widokowe, punkty regeneracji);• Budowa punktów informacji turystycznej;• Budowa i modernizacja lokalnych ośrodków tradycji kulturowej;	<ul style="list-style-type: none">• Działania edukacyjne z zakresu ochrony i promocji walorów przyrodniczych i kulturowych;• Renowacja zabytkowych obiektów o znaczeniu kulturowym;• Renowacja istniejących szlaków turystycznych i obszarów przyrodniczych;• Budowa i rozwój ścieżek dydaktycznych i ekologicznych;• Działania związane z ochroną bioróżnorodności;	<ul style="list-style-type: none">• Stworzenie wspólnej marki turystycznej KOF;• Stworzenie portalu turystycznego KOF wraz z aplikacją;• Kampania promocyjna KOF w kraju oraz poza jego granicami;• Ujednolicenie systemu oznakowania szlaków oraz atrakcji turystycznych w KOF;• Organizacja wspólnych wydarzeń kulturowych;

Źródło: Opracowanie własne

Warto podkreślić, że przedstawione kierunki działań wzajemnie się przenikają i uzupełniają, a niejednokrotnie będą mogły zostać zrealizowane dzięki zintegrowanym projektom wzmacniając tym samym efekt synergii.

15.2. REKOMENDACJE Z ZAKRESU ROZWOJU TURYSTYCZNEGO ORAZ OCHRONY DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO W KIELECKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM

Przedstawione w niniejszym podrozdziale rekomendacje opracowane na podstawie analizy zasobów przyrodniczych i turystycznych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego stanowią wyłącznie ekspercką propozycję. Wskazane działania powinny być traktowane elastycznie. Mogą być realizowane wybiórczo lub też podlegać dowolnym modyfikacjom, aby zwiększyć ich wykonalność. Pakiet poniższych propozycji ma na celu podkreślenie znaczenia turystyki oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego w dalszym rozwoju KOF.

Przed wszystkim należy zaznaczyć, że inicjatywy z zakresu rozwoju turystycznego powinny być podejmowane wspólnie przez samorządy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego ale również we współpracy z gronem partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Konieczne jest również

podkreślenie, że aby efektywnie wykorzystywać posiadane zasoby i potencjał, należy mieć świadomość konieczności wykorzystania innowacyjnych rozwiązań i narzędzi marketingowych.

Obecna perspektywa finansowa Unii Europejskiej powinna pozwolić na szczególne ożywienie współpracy dzięki dodatkowym środkom, które będą możliwe do wykorzystania w latach 2021-2027. Należy poświęcić znaczną uwagę na przygotowanie inicjatyw właśnie z zakresu rozwoju turystycznego obszaru i wzmocnienia działań promujących dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze.

Jednym ze źródeł finansowania wskazanych działań może być Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027. Wsparcie niniejszych inicjatyw przewiduje priorytet 6: *Wspólnota i przestrzeń*. W przypadku KOF będzie on realizowany w ramach celu szczegółowego 5 (i): *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich*.

Szczególną formą realizacji projektów w niniejszym celu szczegółowym będzie instrument ZIT. Przewiduje on realizację zintegrowanych projektów, przyczyniających się do rozwiązywania problemów i wspólnego bądź skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT. Instrument ten będzie wykorzystywany do wspierania miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF). Poniższa tabela zawiera zestawienie i opis zakładanych typów projektów zintegrowanych, które będą możliwe do realizacji w latach 2021-2027.

Tabela 29. Obszary wsparcia w ramach celu szczegółowego 5 (i)

Turystyka	Kultura i dziedzictwo kulturowe	Dziedzictwo naturalne i ekoturystyka
Wsparcie obejmie projekty dotyczące centrów/punktów informacji kulturalnej i turystycznej oraz budowy, tworzenia, rozwoju tras i szlaków turystycznych odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych, edukacyjnych. Rozwojowi turystyki w ramach MOF będzie sprzyjać także budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury poprawiającej dostępność obiektów i atrakcji turystycznych oraz promocja walorów środowiskowych regionu, produktów regionalnych.	Wsparcie obejmie wzmocnienie potencjału województwa w zakresie ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego. Realizacja inwestycji przyczyni się do zachowania dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenia dostępu mieszkańców regionu do dóbr kultury.	Wsparcie obejmie ochronę, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000 m.in. ochronę różnorodności biologicznej w oparciu o gatunki rodzime oraz różnorodności geologicznej w ramach MOF. Wspierana będzie budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej. Dofinansowanie otrzymają inwestycje mające na celu ograniczanie negatywnego oddziaływania turystyki na obszary cenne przyrodniczo oraz służące edukacji i promowaniu form ochrony przyrody i rozwojowi ekoturystyki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027

Zgodnie z zapisami programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027: w przypadku projektów infrastrukturalnych z zakresu kultury i turystyki ważnym czynnikiem będzie uwzględnienie aspektów środowiskowych, poprzez włączenie zielonych elementów infrastruktury objętych

wsparciem (np. systemy odzysku wody deszczowej, czy pozyskiwanie energii z paneli słonecznych) oraz łączenia aspektów kulturowych projektów z ochroną środowiska w otoczeniu wspieranego obiektu. Opracowanie niniejszej diagnozy, zestawiającej potencjał przyrodniczy i turystyczny Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest zatem bardzo istotne dla planowania strategicznego i zachowania zgodności z założeniami programu regionalnego.

Rysunek 3. Kroki niezbędne w procesie rozwoju turystycznego KOF

Źródło: opracowanie własne.

Niniejsza diagnoza powinna stanowić podstawę do opracowania wysokiej jakości fiszek projektowych z zakresu działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych związanych z rozwojem turystyki i ochroną walorów przyrodniczych KOF. Kolejnym krokiem powinno być opracowanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 jako dokumentu pozwalającego sięgnąć po środki na realizację działań z zakresu celu szczegółowego 5 (i) w ramach instrumentu ZIT. Realizacja projektów będzie etapem zamykającym, mającym na celu doprowadzenie do pożądanego stanu zgodnie z założeniami dokumentu strategicznego. Kroki przedstawione na powyższym schemacie powinny zostać podjęte możliwie jak najszybciej. Tak, aby przygotować solidne podstawy do realizacji działań inwestycyjnych związanych z budową i poprawą jakości infrastruktury turystycznej.

Wartą uwagi inicjatywą może być również opracowanie strony internetowej i profilu społecznościowego o charakterze turystycznym dla całego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Zlecenie takie może zrealizować firma zewnętrzna. Należy również rozważyć stałe zlecenie profesjonalnej firmie marketingowej prowadzenia działalności promocyjnej w Internecie. Można również wyznaczyć pracownika jednej z gmin jako osobę odpowiedzialną za prowadzenie portali. Oczywiście wszystkie samorządy powinny wykazać się w tym przypadku dużą wolą współpracy w zakresie przekazywania materiałów na wspólną stronę internetową. Dobrze prowadzony marketing internetowy wymaga również nakładów finansowych na działania reklamowe oraz pozycjonowanie stron, które przyczyniają się do zwiększenia widoczności serwisów w wyszukiwarkach internetowych. Dobrze prowadzona komunikacja w internecie i regularny kontakt z potencjalnymi turystami może przynieść efekt w postaci zwiększenia zainteresowania Kieleckim Obszarem Funkcjonalnym wśród mieszkańców całego kraju. Aktywne profile na portalach społecznościowych można wykorzystać

zarówno do informowania o atrakcjach turystycznych KOF, jak i organizacji konkursów np. fotograficznych zwiększających jego rozpoznawalność. Alternatywnym rozwiązaniem może być również aktualizacja funkcjonującej strony internetowej <https://zitkof.kielce.eu/>, uzupełnienie jej o wskazanie zasobów przyrodniczych i turystycznych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz poprawa wykorzystania strony w celach promocyjnych.

Uzupełnieniem powyższych działań powinno być również opracowanie wspólnych gadżetów reklamowych związanych z Kieleckim Obszarem Funkcjonalnym. Mogą one wzmacniać zasięg prowadzonych akcji marketingowych a jednocześnie będą wpływać na trwałość „występowania” motywów związanych ze KOF w przestrzeni publicznej i jego popularyzację.

Istotnym elementem rozwoju turystycznego powinien być również rozwój funkcjonujących dotychczas instytucji i organizacji działających w szeroko pojętej branży turystycznej, na rzecz ochrony i wyeksponowania walorów przyrodniczych gmin KOF. W tym również specjalizujących się w określonych dziedzinach jak np. geologia. Taką organizacją jest Geopark Świętokrzyski obejmujący obszar pięciu gmin: Kielce, Chęciny, Morawica, Nowiny i Piekoszów, a jego granice pokrywają się z granicami administracyjnymi wymienionych jednostek samorządu terytorialnego. Głównym celem Stowarzyszenia Gmin jest pielęgnowanie i promowanie dziedzictwa geologicznego, kulturalnego i przyrodniczego regionu. Należy zaznaczyć, że rozwój niniejszej instytucji jest bardzo istotny dla całego KOF. Z pewnością jest to inicjatywa, która stanowi główną oś rozwoju w zakresie turystyki i wzmacnia ochronę zasobów obszaru.

Ważna jest również odpowiednia promocja największych atrakcji turystycznych regionu, które tak naprawdę budują rozpoznawalność obszaru i przyciągają największą liczbę turystów. Atrakcje takie jak np. zamek w Chęcinach, Jaskinia Raj, Dąb Bartek i inne ciekawe miejsca w gminach powinny stanowić dźwignię dla rozwoju turystyki. Szczególną rolę może mieć tutaj Geonatura Kielce (dawniej Geopark Kielce) jako jednostka budżetowa miasta Kielce, która jako jedyna tego typu placówka w kraju może stanowić atrakcję na poziomie rozpoznawalnych w kraju i na świecie obiektów turystycznych.

21 kwietnia 2021 roku na podstawie decyzji Zarządu UNESCO, Geopark Świętokrzyski uzyskał oficjalnie status Światowego Geoparku UNESCO. Dołączył tym samym do globalnej rodziny geoparków, obejmującej ponad 160 geoparków z ponad 40 krajów na całym świecie.

Rekomendacją związaną z rozwojem potencjału turystycznego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego może być także powołanie jednostki/organizacji zajmującej się rozwojem turystycznym i promocją obszaru. Takim przykładem może być turystyczne stowarzyszenie gmin KOF (oraz przedsiębiorców z branży turystycznej) lub organizacja turystyczna. Celem niniejszego podmiotu powinna być promocja turystyczną obszaru, na którym działa, wspomaganie funkcjonowania i rozwoju informacji turystycznej, inicjowanie, opiniowanie i wspieranie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej. Działania organizacji powinny pozwolić na zbudowanie pozytywnego wizerunku Kielc oraz Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jako miejsca atrakcyjnego turystycznie i wspierać rozwój rynku turystycznego. Jako platforma, która łączy możliwości, jakie tworzy samorząd, z pomysłami i potrzebami branży turystycznej, stowarzyszenie powinno integrować i koordynować działania członków w celu uzyskania efektu synergii w promocji turystycznej oraz osiągnięcia efektu skali.

Podstawowym zadaniem organizacji byłoby pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na rozwój turystyczny. Chodzi tutaj zarówno o środki na projekty inwestycyjne

poszczególnych gmin (których podstawą będzie FEŚ 2021-2027 oraz FENiKS 2021-2027) jak i o projekty miękkie (ze źródeł takich jak FEŚ 2021-2027, Urbact, Interreg, Life, fundusze norweskie i inne). W swoich działaniach stowarzyszenie mogłoby się skupić na następujących obszarach działalności:

- poprawa rozpoznawalności Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jako wspólnie działającej grupy jednostek samorządu terytorialnego;
- promocja turystyczna w Internecie i mediach tradycyjnych: wykorzystanie stron internetowych własnych oraz zewnętrznych, a także mediów społecznościowych, do promocji ofert i produktów turystycznych KOF, wykorzystywanie pojawiających się możliwości skutecznej reklamy potencjału turystycznego KOF w innych mediach;
- publikacje: opracowywanie samodzielnie lub z partnerami wydawnictw turystycznych dotyczących KOF;
- wizyty studyjne: współpraca z Polską Organizacją Turystyczną, jej ośrodkami oraz innymi organizacjami turystycznymi, lokalnymi partnerami samorządowymi i branżowymi w realizacji podróży studyjnych dla mediów oraz przedstawicieli branży turystycznej;
- wydarzenia branżowe: aktywny udział w kluczowych z perspektywy KOF targach, konferencjach i spotkaniach branży turystycznej;
- współpraca z sektorem nauki, biznesu i organizacji pozarządowych;
- szkolenia i warsztaty: organizacja szkoleń i warsztatów dla Partnerów KOF, dzięki którym mogą oni nabyć aktualną wiedzę z zakresu rozwoju turystycznego, poznać dobre praktyki i doświadczenia pomocne w codziennej działalności;
- informacja turystyczna: wspomaganie funkcjonowania i rozwoju informacji turystycznej dotyczącej Kieleckiego Obszaru Turystycznego;
- analityka i badania z zakresu ruchu turystycznego.

Wszelkie podejmowane działania marketingowe budujące markę Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego powinny być realizowane w oparciu o technikę AIDA. Skrót ten pochodzi od: Attention - przyciągnąć uwagę, Interest - zainteresować produktem, Desire - wywołać pragnienie zakupu, Action - pobudzić działanie do zakupu.

Rysunek 4. Schemat wdrażania techniki marketingowej AIDA

Źródło: opracowanie własne.

Te cztery podstawowe kroki mogą być wykorzystywane właśnie w ramach promocji turystycznej miejsc i mają na celu wzbudzenie konkretnych reakcji klienta, a w tym przypadku turysty. W pierwszej kolejności należy przyciągnąć uwagę turysty, następnie należy utrzymać i zwiększyć jego zainteresowanie obszarem pokazując jego atrakcyjność. Trzeci etap daje możliwość prezentacji produktu w taki sposób, aby wzbudzić wolę zobaczenia promowanych atrakcji. Natomiast ostatni etap to wezwanie do działania, czyli przyjazdu turysty na teren Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i skorzystania z atrakcji jakie oferuje.

15.3. PROPOZYCJE PROJEKTÓW Z ZAKRESU ROZWOJU TURYSTYKI ORAZ OCHRONY DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO W KIELECKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM

Propozycje projektów z zakresu ochrony dziedzictwa przyrodniczo- kulturowego na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego stanowią ostatni element niniejszego opracowania. Przedstawione działania zostały opracowane na podstawie zebranych materiałów, wniosków diagnostycznych i spotkania warsztatowego z Partnerami KOF. Podrozdział ten zawiera przedsięwzięcia o charakterze ponadlokalnym i zintegrowanym oraz strategicznym znaczeniu dla rozwoju całego obszaru. Należy jednak zaznaczyć, że kolejnym krokiem powinno być dopracowanie spójnych fiszek projektowych na podstawie przedstawionych propozycji przedsięwzięć.

W celu zachowania spójności z Programem Regionalnym Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027, sugeruje się wyodrębnienie projektów zintegrowanych w formie wiązek projektów zgodnie z podziałem na trzy obszary tematyczne: turystyka, kultura i dziedzictwo kulturowe, dziedzictwo naturalne i ekoturystyka.

Tabela 30. Propozycje projektów z zakresu rozwoju turystycznego KOF

Projekt 1: Rozwój oferty turystycznej KOF
<p>Zakres rzeczowy: Projekt będzie składał się z kilku komponentów tematycznych związanych z szeroko pojętym rozwojem turystyki zrównoważonej realizowanej w oparciu o zasoby przyrodnicze i kulturowe. Najważniejsze typy działań jakie będą realizowane w ramach projektu to m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury poprawiającej dostępność obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego; - zwiększenie wykorzystania zasobów wodnych poprzez zagospodarowanie terenów wokół zbiorników wodnych oraz w dolinach rzecznych; - rozwój zintegrowanego systemu ścieżek i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą rowerową (np. stojaki dla rowerów, miejsca wypoczynku, stacje naprawcze); - budowę/modernizację i rozwój infrastruktury turystycznej m.in. poprzez rozwój zintegrowanych szlaków turystycznych (przyrodniczych i historycznych) oraz ścieżek edukacyjnych; - rozbudowa infrastruktury towarzyszącej i wspierającej rozwój turystyczny np.: miejsc integracji i spotkań z przyrodą, wież widokowych, platform i punktów obserwacyjnych, małej architektury oraz infrastruktury informacyjnej; - budowa rozbudowa infrastruktury związanej z tworzeniem punktów informacji turystycznej; - stworzenie wspólnej oferty turystycznej KOF np. poprzez dedykowaną tematyczną stronę www i aplikację; - promocja walorów środowiskowych regionu.
<p>Okres realizacji: perspektywa finansowa UE 2021-2027</p>
<p>JST realizujące projekt: jednostki samorządu terytorialnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego</p>

Cel projektu: Ochrona cennych zasobów dziedzictwa naturalnego i kulturalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz wsparcie wykorzystania zasobów przyrodniczych i historycznych do rozwoju zrównoważonej turystyki.

Przewidywane efekty realizacji: Działania inwestycyjne w projekcie wpłyną pozytywnie na rozwój turystyki w KOF, poprawę warunków do realizacji postulatów związanych z turystyką zrównoważoną oraz zwiększenie rozpoznawalności obszaru. Realizacja

Cel Szczegółowy w ramach FEŚ 2021-2027: 5 (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Cel Polityki UE: Cel 5: Europa bliżej obywateli

Projekt 2: Ochrona i wzmocnienie dziedzictwa kulturowego i historycznego KOF

Zakres rzeczowy: Projekt będzie składał się z kilku komponentów tematycznych związanych z szeroko pojętą ochroną i wzmocnieniem dziedzictwa kulturowego i historycznego KOF. Najważniejsze typy działań jakie będą realizowane w ramach projektu to m.in.:

- budowa, rozbudowa, modernizacja ośrodków kultury i tradycji regionalnej;
- tworzenie szlaków turystycznych i edukacyjnych w oparciu o zasoby kulturowe i historyczne;
- wsparcie rozwoju obiektów mających na celu prezentację i promocję zasobów kulturowych oraz edukacją historyczną;
- rozwój infrastruktury kulturalnej mającej szczególne znaczenie dla lokalnych mieszkańców (w tym infrastruktury bibliotecznej);
- zagospodarowanie terenów przy obiektach związanych z dziedzictwem kulturowym;
- renowacja, modernizacja i ochrona istniejących zasobów kulturowych;
- poprawa dostępności zasobów kulturowych i historycznych;

Okres realizacji: perspektywa finansowa UE 2021-2027

JST realizujące projekt: jednostki samorządu terytorialnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Cel projektu: Ochrona bogatego dziedzictwa historycznego i kulturowego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez wsparcie działań na rzecz zachowania regionalnej tradycji i tożsamości kulturowej oraz zwiększenie wykorzystania dóbr kultury w celu rozwoju zrównoważonej turystyki i zwiększenia dostępu mieszkańców regionu do dóbr kultury.

Przewidywane efekty realizacji: Działania inwestycyjne w projekcie nakierowane będą na poprawę dostępności zasobów kulturowych dla mieszkańców i turystów. Zakłada się, że dzięki realizacji projektu poprawi się stan zasobów kulturowych, w tym m.in. zabytków występujących na terenie KOF. Rozwinięta zostanie infrastruktura turystyczna, co wpłynie pozytywnie na wzmocnienie roli kultury i promocje walorów kulturowych obszaru.

Cel Szczegółowy w ramach FEŚ 2021-2027: 5 (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Cel Polityki UE: Cel 5: Europa bliżej obywateli

Projekt 3: Ochrona zasobów naturalnych i dziedzictwa przyrodniczego KOF

Zakres rzeczowy: Projekt będzie składał się z kilku komponentów tematycznych związanych z szeroko pojętą ochroną i wzmocnieniem zasobów naturalnych i dziedzictwa przyrodniczego KOF. Najważniejsze typy działań jakie będą realizowane w ramach projektu to m.in.:

- budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury poprawiającej ochronę obiektów dziedzictwa przyrodniczego, w tym geologicznego;

- działania wzmacniające ochronę różnorodności biologicznej flory i fauny m.in. poprzez nasadzenia, tworzenie miejsc zielonych, ogrodów deszczowych itp.;
- budowa/rozbudowa infrastruktury związanej z edukacją ekologiczną;
- rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego KOFpoza obszarami Natura 2000 m.in. ochronę różnorodności biologicznej w oparciu o gatunki rodzime oraz różnorodności geologicznej;
- działania mające na celu ograniczanie negatywnego oddziaływania turystyki na obszary cenne przyrodniczo oraz służące edukacji i promowaniu form ochrony przyrody;
- wsparcie działań związanych z rozwojem ekoturystyki.

Okres realizacji: perspektywa finansowa UE 2021-2027

JST realizujące projekt: jednostki samorządu terytorialnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Cel projektu: Ochrona cennych zasobów dziedzictwa przyrodniczego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz wsparcie wykorzystania zasobów przyrodniczych do rozwoju zrównoważonej turystyki. Cele szczegółowe projektu związane są z ochroną bioróżnorodności siedlisk oraz poprawą infrastruktury turystycznej ukazującej walory przyrody ożywionej i nieożywionej.

Przewidywane efekty realizacji: Działania inwestycyjne w projekcie nakierowane będą na ochronę istniejącej przyrody i różnorodności biologicznej z jednoczesnym udostępnieniem jej mieszkańcom i turystom. Pozwolą one przede wszystkim na ograniczanie negatywnego oddziaływania turystyki na obszary cenne przyrodniczo oraz służące edukacji poprzez wsparcie rozwoju turystyki zrównoważonej i ekologicznej na terenie KOF.

Cel Szczegółowy w ramach FEŚ 2021-2027: 5 (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Cel Polityki UE: Cel 5: Europa bliżej obywateli

Projekt 4: Wykorzystanie zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego dla wzmocnienia marki Geoparku Świętokrzyskiego.

Zakres rzeczowy: Projekt będzie składał się z kilku zadań związanych z szeroko pojętym zwiększeniem wykorzystania zasobów geologicznych na rzecz rozwoju turystycznego i wzmocnienia marki Geoparku Świętokrzyskiego – Światowego Geoparku UNESCO.

Zadanie 1 - Działanie 1.1 Zagospodarowanie Muzealnej Izby Górnictwa Kruszcowego wraz z terenem przyległym; Działanie 1.2 Modernizacja ekspozycji znajdującej się w Muzealnej Izbie Górnictwa Kruszcowego w Miedziance.

Zadanie 2 - Stworzenie warunków do prezentacji dziedzictwa turystyczno-przyrodniczo-kulturalnego w gminie Morawica, w tym wykonanie sali audiowizualnej z ekspozycją muzealną.

Zadanie 3 – Działanie 3.1 Utworzenie strefy turystycznej i rekreacyjnej wokół Kamieniołomu Szewce na terenie gminy Nowiny; Działanie 3.2 Budowa geologicznego placu zabaw dla dzieci i młodzieży w Szewcach na terenie gminy Nowiny; Działanie 3.3 Budowa ścieżki edukacyjnej dedykowanej dziedzictwu geologicznemu w Kowali w gminie Nowiny.

Zadanie 4 – Działanie 4.1 Budowa Lokalnego Centrum Geologiczno-Edukacyjnego poprzez rozbudowę/przebudowę/modernizację świetlicy wiejskiej w miejscowości Gałęzice, gm. Piekoszów; Działanie 4.2 Stworzenie warunków do organizacji wydarzeń kulturalno-edukacyjnych poprzez wykonanie sceny oraz punktu informacji turystyczno-geologicznej na terenie gminy Piekoszów.

Zadanie 5 – zadanie obejmuje wszystkie pięć gmin znajdujących się na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego – Światowego Geoparku UNESCO i dotyczy stworzenia aplikacji mobilnej oraz systemu oznakowania (w tym szlaku drogowego) łączącego atrakcje przyrodniczo-kulturowe zlokalizowane w ww. gminach.

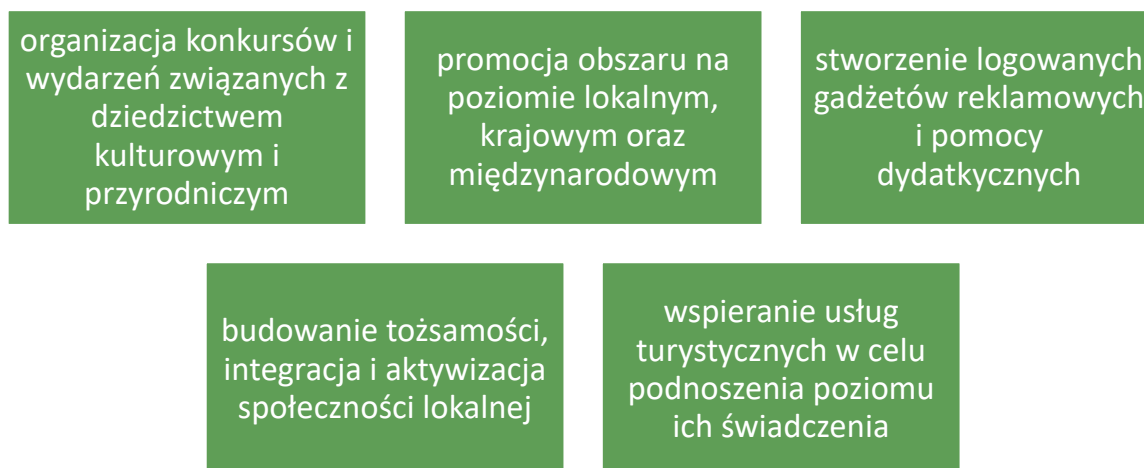
Okres realizacji: perspektywa finansowa UE 2021-2027

JST realizujące projekt: Chęciny, Morawica, Nowiny, Piekoszów, Kielce.
Cel projektu: Wykorzystanie unikatowego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego gmin: Kielce, Chęciny, Morawica, Nowiny i Piekoszów położonych na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego – Światowego Geoparku UNESCO w turystyce zrównoważonej.
Przewidywane efekty realizacji: Rozwój ekspozycji zasobów geologicznych znajdujących się na terenie Geoparku Świętokrzyskiego oraz wzrost rozpoznawalności jego marki w kraju i za granicą.
Cel Szczegółowy w ramach FEŚ 2021-2027: 5 (ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie. Lub inne źródła finansowania pozwalające na realizację projektów partnerskich.
Cel Polityki UE: Cel 5: Europa bliżej obywateli

Źródło: opracowanie własne.

Działania inwestycyjne należy również uzupełnić projektami miękkimi. W szczególności z zakresu edukacji ekologicznej i kulturowej oraz poprawy rozpoznawalności obszaru.

Rysunek 5. Propozycje działań miękkich z zakresu rozwoju turystycznego KOF

Źródło: opracowanie własne.

Ważne jest, aby działania te również wykazywały zintegrowany charakter i realizowane były dla całego obszaru. Istotnym celem będzie dla nich promocja zachowań pro środowiskowych wśród mieszkańców i turystów. Należy również zwrócić uwagę na wzmocnienie tożsamości kulturowej KOF i odpowiednie udostępnianie jej zasobów. Cele te mogą być realizowane m.in. przez organizację konkursów, wykonanie pomocy dydaktycznych, gadżetów reklamowych oraz wydawnictw związanych z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi. Należy również zaznaczyć, że działania powinny być realizowane na trzech poziomach: lokalnym, krajowym oraz międzynarodowym.

SPIS TABEL

Tabela 1. Parki Krajobrazowe na terenie KOF	7
Tabela 2. Obszary chronionego krajobrazu na terenie KOF	13
Tabela 3. Rezerваты przyrody na terenie KOF	18
Tabela 4. Obszary Natura 2000 na terenie KOF	20
Tabela 5. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie KOF.....	28
Tabela 6. Użytki ekologiczne na terenie KOF	29
Tabela 7. Stanowiska dokumentacyjne na terenie KOF	31
Tabela 8. Pomniki przyrody na terenie KOF	32
Tabela 9. Liczba zabytków w poszczególnych gminach KOF oraz najważniejsze z nich.....	42
Tabela 10. Obiekty muzealne w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.....	44
Tabela 11. Ośrodki kultury regionalnej w KOF	46
Tabela 12. Świetlice wiejskie i środowiskowe na terenie KOF	47
Tabela 13. Obiekty wpisane do Centralnego Wykazu Obiektów Hotelarskich w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.....	48
Tabela 14. Zabytki nieruchome w gminie Kielce wpisane do rejestru NID	67
Tabela 15. Placówki opieki na dziećmi i młodzieżą w Kielcach.....	75
Tabela 16. Obiekty hotelarskie w Kielcach	77
Tabela 17. Zabytki wpisane do rejestru NID w mieście i gminie Chęciny	95
Tabela 18. Inne niż hotele obiekty noclegowe w gminie i mieście Chęciny	102
Tabela 19. Zabytki wpisane do rejestru NID w mieście i gminie Chmielnik	112
Tabela 20. Baza noclegowa Gminy Górno.....	146
Tabela 21. Zabytki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Masłów	160
Tabela 22. Baza noclegowa Gminy Masłów	163
Tabela 23. Baza noclegowa Gminy Miedziana Góra.....	182
Tabela 24. Zabytki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Morawica	193
Tabela 25. Zabytki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Piekoszów	222
Tabela 26. Zabytki wpisane do rejestru NID w mieście i gminie Pierzchnica	233
Tabela 27. Zabytki w gminie Strawczyn wpisane do rejestru NID	246
Tabela 28. Analiza SWOT potencjału turystycznego KOF	266
Tabela 29. Obszary wsparcia w ramach celu szczegółowego 5 (i)	269
Tabela 30. Propozycje projektów z zakresu rozwoju turystycznego KOF	273

SPIS MAP

Mapa 1. Kielecki Obszar Funkcjonalny na tle województwa Świętokrzyskiego.....	5
Mapa 2. Kielecki Obszar Funkcjonalny w podziale na mezoregiony.....	6

Mapa 3. Parki Krajobrazowe położone na terenie KOF.....	7
Mapa 4. Obszary chronionego krajobrazu położone na terenie KOF	12
Mapa 5. Rezerваты przyrody położone na terenie KOF	17
Mapa 6. Obszary Natura 2000 położone na terenie KOF	19
Mapa 7. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe położone na terenie KOF	27
Mapa 8. Parki Narodowe położone na terenie KOF	28
Mapa 9. Użytki ekologiczne położone na terenie KOF	29
Mapa 10. Stanowiska dokumentacyjne położone na terenie KOF	30
Mapa 11. Pomniki przyrody położone na terenie KOF	31
Mapa 12. Zasoby wodne KOF	35
Mapa 13. Węzły i korytarze ekologiczne na terenie KOF	36
Mapa 14. Szlaki turystyczne PTTK na terenie KOF	37
Mapa 15. Ścieżki rowerowe na terenie KOF	41
Mapa 16. Lokalizacja największych zgrupowań zabytków w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym	43
Mapa 17. Lokalizacja obiektów muzealnych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	45
Mapa 18. Przybliżona lokalizacja świetlic na terenie KOF (bez Kielc)	47
Mapa 19. Położenie gminy Kielce w województwie świętokrzyskim i KOF	52
Mapa 20. Parki krajobrazowe na terenie miasta Kielce	53
Mapa 21. Obszary chronionego krajobrazu na terenie Kielc	54
Mapa 22. Rezerваты przyrody na terenie miasta Kielce	56
Mapa 23. Obszary Natura 2000 na terenie miasta Kielce.....	57
Mapa 24. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie miasta Kielce.....	57
Mapa 25. Użytki ekologiczne na terenie miasta Kielce	58
Mapa 26. Stanowiska dokumentacyjne na terenie miasta Kielce	59
Mapa 27. Pomniki przyrody na terenie miasta Kielce	60
Mapa 28. Zasoby wodne na terenie miasta Kielce	61
Mapa 29. Szlaki turystyczne PTTK przechodzące przez gminę Kielce	62
Mapa 30. Szlak Miejski w Kielcach	63
Mapa 31. Szlak papieski	65
Mapa 32. Ścieżki rowerowe na terenie gminy Kielce	66
Mapa 33. Lokalizacja głównych zespołów zabytków w gminie Kielce	70
Mapa 34. Położenie gminy Chęciny w województwie świętokrzyskim i KOF	82
Mapa 35. Gmina Chęciny na tle mezoregionów.....	82
Mapa 36. Parki Krajobrazowe położone na terenie gminy i miasta Chęciny	83
Mapa 37. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie gminy i miasta Chęciny	84
Mapa 38. Rezerваты przyrody położone na terenie gminy i miasta Chęciny	85
Mapa 39. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy i miasta Chęciny	87

Mapa 40. Pomniki przyrody położone na terenie gminy i miasta Chęciny	88
Mapa 41. Wody na terenie gminy i miasta Chęciny	90
Mapa 42. Korytarze ekologiczne położone na terenie gminy Chęciny	91
Mapa 43. Oznakowane szlaki turystyczne na terenie gminy i miasta Chęciny	92
Mapa 44. Ścieżki rowerowe istniejące na terenie gminy i miasta Chęciny	94
Mapa 45. Lokalizacja zabytków wpisanych do rejestru NID w mieście i gminie Chęciny	97
Mapa 46. Świetlice wiejskie w gminie i mieście Chęciny	101
Mapa 47. Położenie gminy Chmielnik w województwie świętokrzyskim i KOF	103
Mapa 48. Gmina Chmielnik na tle mezoregionów	104
Mapa 49. Parki Krajobrazowe położone na terenie miasta i gminy Chmielnik	104
Mapa 50. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie miasta i gminy Chmielnik	105
Mapa 51. Obszary Natura 2000 położone na terenie miasta i gminy Chmielnik	106
Mapa 52. Użytki ekologiczne położone na terenie miasta i gminy Chmielnik	107
Mapa 53. Pomniki przyrody położone na terenie miasta i gminy Chmielnik	108
Mapa 54. Główne ciek wodne położone na terenie miasta i gminy Chmielnik	109
Mapa 55. Korytarz ekologiczny Dolina Nidy położony na terenie miasta i gminy Chmielnik	111
Mapa 56. Ścieżki rowerowe w mieście i gminie Chmielnik	112
Mapa 57. Zabytki wpisane do rejestru NID na terenie miasta i gminy Chmielnik	114
Mapa 58. Przybliżona lokalizacja świetlic wiejskich w mieście i gminie Chmielnik	116
Mapa 59. Położenie gminy Daleszyce w województwie świętokrzyskim i KOF	118
Mapa 60. Gmina Daleszyce na tle mezoregionów	118
Mapa 61. Parki krajobrazowe położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	119
Mapa 62. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	120
Mapa 63. Rezerваты przyrody położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	121
Mapa 64. Obszary Natura 2000 położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	122
Mapa 65. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	122
Mapa 66. Użytki ekologiczne położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	123
Mapa 67. Stanowiska dokumentacyjne położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	124
Mapa 68. Pomniki przyrody położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	124
Mapa 69. Zasoby wodne położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	125
Mapa 70. Korytarze ekologiczne położone na terenie Miasta i Gminy Daleszyce	126
Mapa 71. Główne szlaki turystyczne w gminie Daleszyce	127
Mapa 72. Ścieżki rowerowe w gminie Daleszyce	128
Mapa 73. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Daleszyce	130
Mapa 74. Przybliżona lokalizacja świetlic i klubów w gminie Daleszyce	132
Mapa 75. Gmina Górno	133
Mapa 76. Parki krajobrazowe położone na terenie gminy Górno	134

Mapa 77. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie gminy Górno	135
Mapa 78. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy Górno	136
Mapa 79. Parki Narodowe położone na terenie gminy Górno	137
Mapa 80. Pomniki przyrody położone na terenie gminy Górno	138
Mapa 81. Główne obszary wodne na terenie gminy Górno	139
Mapa 82. Korytarze ekologiczne znajdujące się na terenie gminy Górno.....	140
Mapa 83. Główne szlaki turystyczne w gminie Górno	141
Mapa 84. Ścieżki rowerowe w gminie Górno.....	142
Mapa 85. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Górno	143
Mapa 86. Przybliżona lokalizacja świetlic w gminie Górno	146
Mapa 87. Położenie gminy Masłów w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym	147
Mapa 88. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie gminy Masłów	148
Mapa 89. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy Masłów	149
Mapa 90. Parki Narodowe położone na terenie gminy Masłów	150
Mapa 91. Pomniki przyrody położone na terenie gminy Masłów	151
Mapa 92. Zasoby wodne znajdujące się na terenie gminy Masłów.....	152
Mapa 93. Węzły i korytarze ekologiczne przebiegające przez teren gminy Masłów.....	153
Mapa 94. Główne szlaki turystyczne w gminie Masłów	154
Mapa 95. Przebieg literackiego szlaku spacerowego wokół Góry Radostowej.....	155
Mapa 96. Przebieg Świętokrzyskiego Szlaku Papieskiego św. Jana Pawła II	156
Mapa 97. Przebieg szlaku rowerowego z Ciekot do Woli Kopcowej	157
Mapa 98. Przebieg trasy przez Przełom Lubrzanki do Masłowa	158
Mapa 99. Przebieg ścieżek rowerowych w gminie Masłów	159
Mapa 100. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Masłów	160
Mapa 101. Przybliżona lokalizacja świetlic w gminie Masłów.....	162
Mapa 102. Położenie gminy Miedziana Góra w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.....	164
Mapa 103. Gmina Miedziana Góra w podziale na mezoregiony	165
Mapa 104. Parki Krajobrazowe w gminie Miedziana Góra	166
Mapa 105. Obszary Chronionego Krajobrazu w gminie Miedziana Góra.....	167
Mapa 106. Rezerваты przyrody na terenie gminy Miedziana Góra.....	168
Mapa 107. Obszary Natura 2000 na terenie gminy Miedziana Góra	169
Mapa 108. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie gminy Miedziana Góra	170
Mapa 109. Użytki ekologiczne na terenie gminy Miedziana Góra	171
Mapa 110. Stanowiska dokumentacyjne na terenie gminy Miedziana Góra	172
Mapa 111. Pomniki przyrody na terenie gminy Miedziana Góra	173
Mapa 112. Zasoby wodne na terenie gminy Miedziana Góra	174

Mapa 113. Węzły i korytarze ekologiczne na terenie gminy Miedziana Góra	175
Mapa 114. Główne szlaki turystyczne w gminie Miedziana Góra	176
Mapa 115. Fragment szlaku Green Velo w gminie Miedziana Góra	177
Mapa 116. Ścieżki rowerowe w gminie Miedziana Góra	178
Mapa 117. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Miedziana Góra	179
Mapa 118. Przybliżona lokalizacja świetlic i klubów w gminie Miedziana Góra	181
Mapa 119. Położenie gminy Morawica w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym	183
Mapa 120. Gmina Morawica w podziale na mezoregiony	184
Mapa 121. Obszary chronionego krajobrazu na terenie gminy Morawica	185
Mapa 122. Obszary chronionego krajobrazu na terenie gminy Morawica	186
Mapa 123. Obszary Natura 2000 na terenie gminy Morawica	187
Mapa 124. Pomniki przyrody na terenie gminy Morawica	188
Mapa 125. Zasoby wodne na terenie gminy Morawica	189
Mapa 126. Węzły i korytarze ekologiczne na terenie gminy Morawica	190
Mapa 127. Główne szlaki turystyczne w gminie Morawica	191
Mapa 128. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie Gminy Morawica	193
Mapa 129. Przybliżona lokalizacja świetlic w mieście i gminie Morawica	197
Mapa 130. Mapa Gminy Nowiny na tle województwa świętokrzyskiego i KOF	199
Mapa 131. Parki krajobrazowe na terenie Gminy Nowiny	200
Mapa 132. Obszary chronionego krajobrazu na terenie Gminy Nowiny	201
Mapa 133. Rezerваты na terenie Gminy Nowiny	201
Mapa 134. Obszary Natura 2000 na terenie Gminy Nowiny	202
Mapa 135. Pomniki przyrody na terenie Gminy Nowiny	204
Mapa 136. Zasoby wodne na terenie Gminy Nowiny	205
Mapa 137. Szlaki turystyczne przebiegające przez gminę Nowiny	206
Mapa 138. Ścieżki rowerowe w gminie Nowiny	206
Mapa 139. Zabytki zlokalizowane w gminie Nowiny	207
Mapa 140. Przybliżona lokalizacja świetlic wiejskich w gminie Nowiny	208
Mapa 141. Położenie gminy Piekoszów w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym	210
Mapa 142. Gmina Piekoszów z uwzględnieniem mezoregionów	210
Mapa 143. Parki Krajobrazowe położone na terenie gminy Piekoszów	211
Mapa 144. Obszary Chronionego Krajobrazu położone na terenie gminy Piekoszów	212
Mapa 145. Rezerваты przyrody położone na terenie gminy Piekoszów	213
Mapa 146. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy Piekoszów	214
Mapa 147. Pomniki przyrody położone na terenie gminy Piekoszów	215

Mapa 148. Wody powierzchniowe położone na terenie gminy Piekoszów	217
Mapa 149. Korytarze ekologiczne przebiegające przez gminę Piekoszów	218
Mapa 150. Oznakowane szlaki turystyczne na terenie gminy Piekoszów	219
Mapa 151. Ścieżki rowerowe na terenie gminy Piekoszów	220
Mapa 152. Planowany przebieg ścieżek rowerowych w gminie Piekoszów	221
Mapa 153. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Piekoszów	222
Mapa 154. Przybliżona lokalizacja świetlic wiejskich na terenie gminy Piekoszów	225
Mapa 155. Położenie gminy Pierzchnica w województwie świętokrzyskim i KOF	226
Mapa 156. Miasto i Gmina Pierzchnica z uwzględnieniem mezoregionów	226
Mapa 157. Parki krajobrazowe położone na terenie miasta i gminy Pierzchnica	227
Mapa 158. Obszary chronionego krajobrazu położone na terenie miasta i gminy Pierzchnica.....	228
Mapa 159. Obszary Natura 2000 położone na terenie miasta i gminy Pierzchnica	229
Mapa 160. Pomniki przyrody położone na terenie miasta i gminy Pierzchnica	230
Mapa 161. Wody powierzchniowe w mieście i gminie Pierzchnica.....	231
Mapa 162. Korytarze ekologiczne biegnące przez terytorium miasta i gminy Pierzchnica	231
Mapa 163. Szlak rowerowy "Miejsca Mocy". Na czerwono przebieg szlaku przez gminę Pierzchnica	232
Mapa 164. Przybliżona lokalizacja świetlic w mieście i gminie Pierzchnica	235
Mapa 165. Położenie gminy Strawczyn w województwie świętokrzyskim i KOF.....	237
Mapa 166. Gmina Strawczyn z uwzględnieniem mezoregionów	237
Mapa 167. Parki Krajobrazowe położone na terenie gminy Strawczyn.....	238
Mapa 168. Obszary chronionego krajobrazu położone na terenie gminy Strawczyn	239
Mapa 169. Rezerваты przyrody położone na terytorium gminy Strawczyn	240
Mapa 170. Obszary Natura 2000 położone na terenie gminy Strawczyn	241
Mapa 171. Użytki ekologiczne położone na terenie gminy Strawczyn	242
Mapa 172. Pomniki przyrody położone na terenie gminy Strawczyn	243
Mapa 173. Wody powierzchniowe na terenie gminy Strawczyn.....	243
Mapa 174. Szlaki turystyczne położone na terenie gminy Strawczyn	245
Mapa 175. Turystyczny szlak rowerowy po gminie Strawczyn.....	246
Mapa 176. Lokalizacja zabytków wpisanych do rejestru NID w gminie Strawczyn.....	247
Mapa 177. Świetlice w gminie Strawczyn	250
Mapa 178. Położenie gminy Zagnańsk w województwie świętokrzyskim i Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym	252
Mapa 179. Gmina Zagnańsk z uwzględnieniem podziału na jednostki fizyczno-geograficzne	253
Mapa 180. Parki Krajobrazowe na terenie Gminy Zagnańsk.....	253
Mapa 181. Obszary chronionego krajobrazu na terenie Gminy Zagnańsk.....	254
Mapa 182. Rezerваты przyrody na terenie Gminy Zagnańsk	255
Mapa 183. Obszary Natura 2000 na terenie Gminy Zagnańsk.....	256

Mapa 184. Użytki ekologiczne na terenie Gminy Zagnańsk	257
Mapa 185. Pomniki przyrody na terenie Gminy Zagnańsk	258
Mapa 186. Zasoby wodne na terenie gminy Zagnańsk	259
Mapa 187. Węzły i korytarze ekologiczne na terenie Gminy Zagnańsk	259
Mapa 188. Główne szlaki turystyczne w gminie Zagnańsk.....	260
Mapa 189. Ścieżki rowerowe w gminie Zagnańsk.....	262
Mapa 190. Zabytki wpisane do rejestru NID położone na terenie gminy Zagnańsk	263
Mapa 191. Przybliżona lokalizacja świetlic i klubów w gminie Zagnańsk	265

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1. Jaskinia Raj w Chęcińsko-Kieleckim Parku Krajobrazowym.....	8
Zdjęcie 2. Kamieniołom Szczerba i Kamieniołom Zachodni.....	9
Zdjęcie 3. Panorama Cisowsko-Orłowskińskiego Parku Krajobrazowego	10
Zdjęcie 4. Dąb Bartek w Suchedniowsko-Oblęgorskim Parku Krajobrazowym.....	11
Zdjęcie 5. Czarna Nida na terenie gminy Morawica	21
Zdjęcie 6. Rezerwat przyrody Barcza na terytorium obszaru Natura 2000 Ostoja Barcza	24
Zdjęcie 7. Rzeka Lubrzanka terenie gminy Masłów.....	26
Zdjęcie 8. Rezerwat Wietrznia na terenie miasta Kielce	55
Zdjęcie 9. Rezerwat Kadzielnia na terenie miasta Kielce.....	55
Zdjęcie 10. Pomniki przyrody na terenie miasta Kielce: Wincenty, Kubuś i Mirosław	60
Zdjęcie 11. Dawny Pałac Biskupów Krakowskich	71
Zdjęcie 12. Kościół pw. Św. Wojciecha	71
Zdjęcie 13. Dworek Laszczyków	73
Zdjęcie 14. Kieleckie Centrum Kultury	74
Zdjęcie 15. Budynek Centrum Geoedukacji	79
Zdjęcie 16. Wystawa w Centrum Geoedukacji w Kielcach	80
Zdjęcie 17. Rezerwat Góra Rzepka i Europejskie Centrum Edukacji Geologicznej	86
Zdjęcie 18. Jaskinia Piekło w Skibach.....	89
Zdjęcie 19. Zamek w Chęcinach oraz Kościół św. Stanisława Męczennika w Starochęcinach	97
Zdjęcie 20. Muzeum Wsi Kieleckiej w gminie Chęciny	98
Zdjęcie 21. Muzealna Izba Górnictwa Kruszcowego w Miedziance	99
Zdjęcie 22. Rzeka Wschodnia	109
Zdjęcie 23. Zalew Andrzejówka	110
Zdjęcie 24. Rynek w Chmielniku	114
Zdjęcie 25. Zalew w Borkowie	125
Zdjęcie 26. Kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła w Daleszycach	129

Zdjęcie 27. Kościół pw. Św. Wojciecha w Cisowie i Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Mójczy...	131
Zdjęcie 28. Zalew Cedzyna.....	139
Zdjęcie 29. Zabytkowy kościół parafialny p.w. Św. Jacka.....	144
Zdjęcie 30. Zespół Górnianecki z Górna	145
Zdjęcie 31. Pomniki przyrody na terenie Gminy Masłów: Kamieńczyk i Wielki kamień	151
Zdjęcie 32. Ciekoty – Żeromszczyzna – Szklany Dom	153
Zdjęcie 33. Muzeum Stefana Żeromskiego w Ciekotach	161
Zdjęcie 34. Rezerwat przyrody Kręgi Kamienne	167
Zdjęcie 35. Rezerwat przyrody Sufraganiec	168
Zdjęcie 36. Pomniki przyrody nieożywionej na terenie gminy Miedziana Góra	174
Zdjęcie 37. Pozostałości zakładu wielkopieczowego w Bobrzy	180
Zdjęcie 38. Kaplice pw. Św. Barbary w Miedzianej Górze, pw. Przemienienia Pańskiego w Kostomłotach Pierwszych oraz pw. Przemienienia Pańskiego na Górze Grodowej w Tumlinie	180
Zdjęcie 39. Rezerwat przyrody Radomice	185
Zdjęcie 40. Pomnik przyrody – Diabelski Kamień.....	187
Zdjęcie 41. Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach.....	195
Zdjęcie 42. Kościół pw. Wszystkich Świętych w Brzezinach	195
Zdjęcie 43. Pomniki przyrody nieożywionej na terenie Gminy Nowiny.....	203
Zdjęcie 44. Zbiornik Zgórsko	204
Zdjęcie 45. Rezerwat przyrody Chelosiowa Jama.....	213
Zdjęcie 46. Pomnik przyrody Kamieniołom Jaworzna	216
Zdjęcie 47. Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu.....	228
Zdjęcie 48. Lokalizacja zabytków wpisanych do rejestru NID w mieście i gminie Pierzchnica	234
Zdjęcie 49. Góra Piwniczna w Pierzchnicy.....	236
Zdjęcie 50. Rezerwat Perzowa Góra - kaplica św. Rozalii	239
Zdjęcie 51. Lasy Suchedniowskie	241
Zdjęcie 52. Zalew Strawczyn	244
Zdjęcie 53. Piec hutniczy w Kuźniakach - zabytek wpisany do rejestru NID	248
Zdjęcie 54. Front Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku	249
Zdjęcie 55. Kamień upamiętniający miejsce urodzenia Stefana Żeromskiego	251
Zdjęcie 56. Rezerwat przyrody Zachełmie	255
Zdjęcie 57. Pomnik przyrody Dąb Bartek	258
Zdjęcie 58. Oznaczenie szlaków rowerowych w Gminie Zagnańsk.....	261
Zdjęcie 59. Ruiny huty Józef	264
Zdjęcie 60. Kościół pw. Św. Rozalii i Św. Marcina w Zagnańsku	264

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Długość dróg rowerowych w KOF na koniec roku 2020.....	40
Wykres 2. Dane dotyczące liczby turystów i udzielonych noclegów w na 1000 mieszkańców gminy Kielce	49
Wykres 3. Porównanie danych dotyczących Kielc z innymi miastami wojewódzkimi o podobnym potencjalne ludnościowym i turystycznym.....	49
Wykres 4. Udział turystów krajowych oraz zagranicznych w udzielanych noclegach na terenie gminy Kielce	50

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Priorytety rozwoju turystycznego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.....	267
Rysunek 2. Priorytety rozwoju turystycznego oraz kierunku działań	268
Rysunek 3. Kroki niezbędne w procesie rozwoju turystycznego KOF	270
Rysunek 4. Schemat wdrażania techniki marketingowej AIDA	272
Rysunek 5. Propozycje działań miękkich z zakresu rozwoju turystycznego KOF	276

BIBLIOGRAFIA

Źródła pisane:

1. Centralny Wykaz Obiektów Hotelarskich
2. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Chęciny na lata 2020-2023
3. Gminny Program Opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Chmielnik na lata 2020-2023
4. Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024 dla Miasta i Gminy Daleszyce
5. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Górno na lata 2021-2024
6. Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Kielce na lata 2018-2021
7. Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Masłów na lata 2016-2019
8. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miedziana Góra na lata 2018-2021
9. Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Morawica na lata 2018-2021
10. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pierzchnica na lata 2020-2023
11. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Piekoszów na lata 2018 – 2021
12. Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Strawczyn na lata 2019-2022
13. Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2016-2019 w ujęciu statystycznym
14. Kielecki Obszar Funkcjonalny w ujęciu społeczno-gospodarczo-przestrzennym
15. Rejestr Zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa
16. Strategia Rozwoju Gminy Chęciny 2022-2030
17. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Chmielnik na lata 2016 – 2020 z perspektywą do roku 2022
18. Strategia Rozwoju Gminy Daleszyce na lata 2012 – 2020
19. Strategia Rozwoju Gminy Górno do 2020 roku
20. Strategia Rozwoju Gminy Górno na lata 2021-2030
21. Strategia Rozwoju Kielc 2030
22. Strategia Rozwoju Gminy Masłów na lata 2022 – 2030
23. Strategia Rozwoju Gminy Miedziana Góra do roku 2025
24. Strategia Rozwoju Gminy Morawica do roku 2020
25. Strategia Rozwoju Gminy Pierzchnica na lata 2015 – 2022
26. Strategia rozwoju gminy Piekoszów na lata 2021-2030
27. Strategia Rozwoju Gminy Sitkówka-Nowiny do roku 2025
28. Strategia Rozwoju Gminy Strawczyn na lata 2015–2025
29. Strategia Rozwoju Gminy Zagnańsk na lata 2014 – 2024
30. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020

Źródła internetowe:

1. <https://bdl.stat.gov.pl>
2. <https://www.checiny.pl>
3. <https://www.chmielnik.com>
4. <https://www.daleszyce.pl>
5. <https://gis.kielce.eu>
6. <https://www.gov.pl/web/gdos/>
7. <https://www.gov.pl/web/rdos-kielce>
8. <https://www.gorno.pl>
9. <https://greenvelo.pl/>
10. <http://kck.com.pl>
11. <https://www.kielce.eu>
12. <https://www.kzgw.gov.pl>
13. <https://mapa-turystyczna.pl>
14. <https://www.maslow.pl>
15. <https://www.miedziana-gora.pl>
16. <http://mkw.com.pl>
17. <http://mnki.pl/sienkiewicz>
18. <https://www.morawica.pl>
19. <http://www.natura2000.tbop.org.pl>
20. <https://nid.pl/rejestr-zabytkow/>
21. <http://www.nowiny.com.pl>
22. <https://ongeo.pl/geoportal/>
23. <http://www.piekoszow.pl>
20. <https://www.pierzchnica.pl/>
21. <https://www.pk.kielce.pl>
24. <https://rajdladzieci.kielce.eu>
25. <http://www.sckis.morawica.pl>
26. <http://www.sckis.stawczyn.pl>
27. <http://szklanydom.maslow.pl>
28. <http://www.stawczyn.pl>
29. <https://turystyka.gov.pl/cwoh/>
30. <http://velomapa.pl>
31. <https://www.zagnansk.pl>
32. <http://zamek.chęciny.pl>